Ramón Meza

DON VICENTE, FUNCȚIONARUL

Univers

RAMÓN MEZA

Don Vicente, funcționarul

Coperta de *Damian Petrescu*

Ramon Meza. *Mi tío el empleado*
Dirección General de Cultura
Ministerio de Educación. La Habana, 1960

Toate drepturile asupra acestei versiuni
sînt rezervate Editurii UNIVERS

RAMÓN MEZA

Don Vicente, funcţionarul

Traducere şi prefaţă
de FLORIN MURGESCU

Editura Univers
Bucureşti — 1978

PREFAȚĂ

Cartea lui Ramón Meza, *Don Vicente, funcționarul*, își desfășoară acțiunea într-o țară și într-o epocă familiare fără îndoială unui cititor sud-american, dar mai puțin cunoscute la noi. Schițarea unui cadru istoric și geografic ar putea permite înțelegerea nemijlocită a unor situații și a unor oameni din roman, fără a se mai recurge la informația suplimentară. Tocmai acesta este obiectivul pe care îl urmărim în cea mai mare parte a rîndurilor care urmează.

•

Genovezul *Cristoforo Colombo* sau *Cristóbal Colón*, cum îi spuneau spaniolii mai tîrziu, după ce a studiat cu sîrg ani întregi tratate clasice, cum ar fi *Geografia* lui Ptolemeu și lucrări mai moderne, ca *Imago Mundi* a lui Pierre d'Ailly, lucrările lui Toscanelli și ale altor cartografi, s-a convins că traversînd oceanul Atlantic pe la apus va ajunge în partea de răsărit a lumii, în Indii, în împărăția Marelui Mogul. *Buscar el levante por el poniente!* (Caută răsăritul pe la apus.) A mai avut nevoie de multă, de imensă răbdare și stăruință, bătînd la porțile mai marilor lumii acesteia și încercînd să obțină o corabie potrivită pentru a întreprinde această călătorie fantastică ce ar deschide un nou drum spre Indii, calea bătută pînă atunci fiind legată de multe greutăți și primejdii de cînd cu căderea Constantinopolului în mîinile turcilor.

•

După ce a trecut zadarnic prin filiera dificilă și epuizantă a procedurilor protocolare și administrative ale curților regale portugheză, engleză și franceză, a reușit să cîștige de partea sa pe ducele de Medina Celli de la curtea spaniolă și pe Juan Pérez, starețul mînăstirii La Rábida și confesorul reginei Isabela de Castilla. Aceasta îi pune la dispoziție o flotilă compusă din trei caravele — *Santa Maria, Pinta și Niña* —, acordîndu-i și titlul de

amiral. De asemenea îl numește guvernator general al insulelor și al continentelor pe care le va descoperi.

Astfel, prin Columb, sfîrșitul secolului al XV-lea marchează o nouă și extraordinară Aventură a Omului, cu nimic mai prejos decît Zborul Cosmic al secolului nostru.

După o lungă odisee începută în zorii zilei de 3 august 1492, Columb ajunge în prima jumătate a lunii octombrie în arhipelagul Bahamas și la 28 octombrie debarcă pe coasta orientală a Cubei.

Despre această insulă Columb scrie entuziasmat :

„N-am văzut niciodată o țară mai frumoasă. Frunzele de palmier sînt atît de mari încît se pot folosi ca acoperiș la casă. Pe țărm se văd mii de scoici sidefii. Apa este cristalină. Pretutindeni auzi armonia uimitoare a cîntecului păsărilor. În ceea ce privește oamenii, nu se deosebesc de cei de pe insulele pe care le-am văzut pînă acum."

De fapt Columb este victima unei confuzii : e convins că a ajuns în Japonia...

O confuzie face și cartograful german Waldseemüller în lucrarea sa *Cosmographiae introductio... insuper quatior Americii Vespucii navigationes*, dînd Lumii Noi descoperite de Columb numele de America, după numele navigatorului florentin Amerigo Vespucci (cel care, după căderea în disgrație a lui Columb ajunge *Pilotu Mayor* — comandantul suprem al flotei). Doar o țară din nordul Americii de Sud va primi la începutul secolului al XIX-lea numele lui Columb, țară care fusese cucerită de Jimenez de Quesada și fusese numită mai întîi Nueva Granada.

*

De la Columb încoace confuziile se țin lanț : Spania, Anglia, Franța, America, par convinse că această insulă paradisiacă, Cuba, le aparține de drept și de fapt ; par a nu înțelege — pînă la începutul veacului nostru — că această insulă trebuie și poate să fie liberă, ca păsările cîntătoare care l-au fermecat odinioară pe Columb.

Indienii găsiți de Columb în Cuba erau o populație pașnică, aparținînd la două grupe etnice principale : Tainos și Siboneyes. După eruditul dominican Bartolomé de Las Casas — care l-a însoțit pe Columb în cea de-a doua călătorie, generos apărător al indienilor împotriva brutalității conchistadorilor, autor al docu-

mentului *Scurtă relatare a distrugerii Indiilor* — numărul băştinaşilor din Cuba se ridica la circa un milion. Cifra aceasta este discutabilă; alţi istorici vechi sau moderni dau o cifră mult mai scăzută. Cert este că în cîteva decade de la instalarea coloniştilor în Cuba, băştinaşii se împuţinează înspăimîntător de repede datorită firii lor blînde care nu se poate opune eficace sclaviei, muncii forţate pe plantaţii, mizeriei şi altor factori „civilizatori" introduşi de europeni. Revolte sporadice, ca aceea a şefului de trib *cachique* Hatuei, sînt reprimate sîngeros.

Lumea Nouă este invadată de aventurierii Lumii Vechi. Teoreticieni docţi argumentează ştiinţific legitimitatea sclaviei, demonstrînd negru pe alb că indienii nu sînt propriu zis oameni, ci „animale vorbitoare" (1528 — Gregorio López de Tovar).

Aventurierul alb, înarmat şi echipat corespunzător din înalte raţiuni de stat, pradă pentru el şi pentru coroană. Meritele trebuiesc răsplătite: la sfîrşitul secolului al XVI-lea Cuba devine „căpităniе generală". Ce devin însă indienii? Încep să nu mai devină deloc; bieţii proprietari de *enmiendas* (mari proprietăţi agricole), nemaiavînt destule capete de indian ca să lucreze pămîntul, sînt obligaţi să importe negri din Africa. Creşterea vitelor, trestia de zahăr şi tutunul nu se fac de la sine. Această gospodărire chibzuită a insulei de către spanioli atrage invidia tuturor popoarelor puternice din Europa şi înspre Cuba (ca şi înspre celelalte ţări ale Lumii Noi) încep să se reverse puhoaie de *conquistadores* şi aventurieri de toate felurile: Freebooters englezi, corsaires francezi, zeeroover olandezi, piraţi, flibustieri. Hoţi de mare, hoţi de uscat, hoţi de suflete. Înfloresc noi ramuri ale comerţului şi apar noi profesiuni: vînătorii de negri africani, armatorii care transportă noua marfă în Cuba şi în alte părţi ale Lumii Noi, comercianţii de negri *en gros* şi în detaliu care furnizează aceste „bipede negre" plantatorilor, precum şi alte profesiuni mărunte legate de acest *business* rentabil, cum ar fi creşterea cîinilor pentru vînatul sclavilor etc. şi care dau o tentă specială secolelor XVI—XVIII.

Piraţii, corsarii, flibustierii, aventurierii pe cont propriu sau mercenarii scot în evidenţă pentru prima dată importanţa strategică a Cubei, unde-şi stabilesc un fel de cartier general. (Mai tîrziu, în decada 1950, în timpul dictatorului Batista, Cuba va deveni cartierul general al gangsterilor nord-americani.)

În 1762 englezii pun stăpînire pe Havana pe care o schimbă în curînd pentru Florida. Afacerile sînt afaceri şi omul nu contează.

În Cuba aproape un milion de negri fac parte din inventarul viu al plantatorilor de trestie de zahăr, de tutun și al crescătorilor de vite. Industria zahărului dă naștere la rivalități ascuțite între marile puteri europene.

Prima fază a colonizării spaniole și portugheze s-a soldat cu distrugerea unor civilizații strălucite (Maya, Azteca, Incasă) și cu exploatarea inumană a indienilor autohtoni *(Caribes, Quechuas, Araucanos* etc.)

A doua fază se caracterizează prin sosirea masivă a emigranților spanioli, portughezi, italieni și germani, la începutul secolului al XIX-lea, ducînd la un amestec de rase care determină structura etnică a Americii Latine de astăzi. Emigranții nu mai sînt niște conchistadori agresivi, sînt oameni săraci, muncitori și pașnici care-și caută o patrie nouă, mai darnică.

Dacă în America Latină au existat întotdeauna — alături de conchistadorii sau plantatorii rapaci — oameni de înaltă ținută morală și de mare cultură (în 1551 se înființează universitățile din Mexic și din Lima, în 1680 cea din Buenos Aires, în 1707 apare prima tipografie în Havana, în 1722 apare *Gaceta de Mexico*, în 1747 se înființează Universitatea din Santiago de Chile, etc.), dacă deja se produsese un mare amestec de rase, secolul al XIX-lea este decisiv pentru emanciparea politică și culturală a acestui continent.

Creolii, născuți în colonii din părinți iberici, *mulatrii*, născuți din părinți albi și indieni sau negri, *metișii*, născuți din părinți proveniți din amestec de rase, *zambos*, proveniți din negri și indieni, ca și noii emigranți, încep să nu se mai simtă ca atare, ci capătă conștiința că sînt argentinieni, mexicani, cubanezi, etc. și aspiră la o independență națională.

Lupta pentru independență este jalonată de cîteva date importante: 1810 — independența Argentinei; 1817 — victoria de la Chacabuco (Chile); 1819 — victoria lui Bolívar în Boyaca (Columbia); 1821 — independența republicii Perú și a republicii Mexico; 1823 — independența Americii Centrale; 1828 — ia sfîrșit dominația spaniolă în continentul Latino-american; 1880 — abolirea sclaviei în Cuba; 1898 — independența Cubei, după un război de trei ani; spaniolii pierd ultimile colonii în America Latină și în Filipine.

•

În literatură apare tendința de a se crea opere originale, eliberate de caracterul imitativ al modelelor europene și nord-americane care poartă în ele stigmatul colonialismului, fără a se desconsidera totuși valoarea și aportul cultural al acestora.

Vechea cultură indiană (în special cea aztecă, incasă și maya) începe să fie cercetată cu seriozitate și cu pasiune. Literatura tradusă în spaniolă sau transcrisă cu caractere latine în secolul al XVI-lea, arhitectura, sculptura și tradițiile transmise din generație în generație dau conștiința unei originalități care-și are rădăcinile îndepărtate în continentul american și care persistă în toate expresiile artei și ale literaturii.

Cu trecerea anilor trecutul se manifestă din ce în ce mai puternic, pe măsură ce-și dezvăluie măreția sa.

José Martí, proslăvind vechile civilizații indiene, subliniază că n-are nici o importanță dacă hispano-americanii au în vinele lor un sînge amestecat sau dacă au pielea albă pentru că „spiritul strămoșilor plutește pe deasupra pămîntului pe care au trăit și noi respirăm acest spirit odată cu aerul".

Secolul al XIX-lea păstrează în memoria sa figurile luminoase ale unor patrioți ca Simón Bolívar, *„El libçrtador de América"*, în Venezuela, San Martín în regiunea Río de la Plata, Miguel Hidalgo y Costilla în Mexic, și alții.

Cuba are dublul beneficiu de a fi patria lui Jose Martí, patriot și literat de excepție. Se naște la Havana, în 1853, și moare cu arma în mînă la Boca de Dos Ríos în 1895. Este, fără îndoială, figura primordială în lupta pentru independența Cubei. Opera sa literară depășește epoca sa, fiind un anticipator al modernismului, cu tot romantismul său constant, care, legat de o credință adîncă în idealurile umane ale secolului său, constituie caracteristicile sale esențiale. Și-a consacrat efectiv toată viața cauzei independenței cubane. (La 16 ani este condamnat la șase ani detențiune și apoi exilat în Spania.)

În 1868 Carlos Manuel de Cespedes și Ruiz Ventura Aguilera iau conducerea unei răscoale împotriva spaniolilor, răscoală care durează zece ani. Spaniolii, învinși, încheie Convenția de la Zanjón, prin care Metropola recunoaște existența naționalității cubane, iar cubanezii sînt asigurați că li se vor respecta anumite drepturi cetățenești. Jose Martí se reîntoarce în Cuba. Spaniolii nu-și respectă aproape deloc angajamentele luate.

În 1892 o nouă revoltă inspirată de Jose Martí este condusă de generalul Máximo Gómez.

Printre patrioții grupați în jurul lui Jose Martí îl găsim și pe distinsul om de cultură Ramón Meza y Suarez Inclán. S-a născut și a murit la Havana. A fost avocat, doctor în Filozofie și Litere și ministrul Educației în timpul guvernului revoluționar al generalului Máximo Gómez.

Ca om de litere, Ramón Meza manifestă în domeniul criticii și al biografiei reale calități de cercetător. Ca prozator este remarcat în special pentru romanele *Carmela*, *Mi tio el empleado* și *Don Aniceto el tendero*.

În proza sa, Ramón Meza urmărește constant să redea tipuri și scene desprinse din realitatea cubaneză a zilelor sale.

Referindu-se la *Mi tio el empleado* José Martí scrie :

„Nu purîndu-se așa fel încît să te facă tot timpul să-i remarci imaginea bogată sau fraza bine construită ci (scrie) ca și cum ar uita de sine și ar conduce acțiunea din afară."

Criticul cubanez contemporan Lorenzo García Vega găsește că satira anticolonialistă a lui Ramón Meza este punctată de elemente expresioniste și are puternice rădăcini filmice. Lectura romanului îl va face pe cititor să confirme sau nu aceste opinii.

Romanul *Mi tio el empleado* a fost publicat în anul 1886, cînd Ramón Meza avea douăzeci și cinci de ani, ceea ce explică senzația pe care ți-o dă lectura de amestec între impulsurile adolescentine și gravitatea maturității.

Fără îndoială, Ramón Meza era adînc revoltat de funcționarea greoiului și cinicului aparat birocratic spaniol care înlesnea proliferarea unei clase exploatatoare din ce în ce mai odioase.

Nu numai stăpîni, dar stăpîni incapabili și abuzivi. Împotriva lor se poate lupta nu numai cu arma în mînă ci și prin „mass media", cum am spune acum, restrîns în acea vreme la oratorie, presă, carte.

Romanul este alcătuit din două cărți care pot fi citite separat — două „micro-romane" deși cartea, a doua este o continuare a primei. Scena rămîne aceeași, personajele rămîn aproape aceleași însă interpretează alt rol.

După încheierea convenției de la Zanjón situația se agravează în Cuba. Milioanele de exploatați nu-și pot explica prea limpede de ce este așa și de ce nu poate fi mai bine, cum ar fi trebuit să fie după cei zece ani de lupte sîngeroase, după atîtea sacrificii. Romanul lui Meza este o disecție a unui important organism de stat, o instituție centrală din Havana, depinzînd direct de Ministerul Coloniilor din Madrid. Disecția taie, deschide, des-

face, desvăluie mecanisme intime, scoate afară țesuturi și organe bolnave... Este indiscutabil o clarificare pentru mulți oropsiți ai vieții. Și o speranță.

Ramón Meza prezintă o galerie de păpuși de ceară care se mișcă, sînt puse în mișcare de instinctele lor cele mai josnice, cultivate de aparatul birocratic colonialist.

Prin romanul *Don Vicente, funcționarul* R. Meza contribuie la consolidarea romanului de demascare a colonialismului ispano-american, fapt remarcat cu deosebită acuitate de José Marti care scrie: „Se relatează cum în Cuba din Cuevas ajungi Coves, cum funcționarii se îmbogățesc prin furt calificat și chipuri ipocrite; cum jefuiesc, dezorganizează și batjocoresc țara, iar prin penumbra discretă a romanului trece o procesiune de fantasme livide și consistente; se arată cum contelui îi crește burta la lumina căldicică a voluptoasei sale locuințe de hoteI, înconjurat de vizitii și de poeți serafici".

•

Satira a fost întotdeauna o armă eficace. Ridicolul omoară mai sigur decît arma. Numele personajului odios trebuie să circule pe toate buzele; la noi (ca și aiurea, dealtfel) Tipătescu, Cațavencu, Coana Joițica și ceilalți au devenit simboluri.

Ramón Meza creează dubletul Don Genaro — Don Vicente, fiecare reprezentînd într-un sens o imagine negativă a lui Don Quijote.

Cavalerul Tristei Figuri nu-și atinge niciodată idealurile sale nobile, generoase. Aventurile lui entuziaste, sublime, sfîrșesc printr-o nesfîrșită serie de eșecuri. Atitudinea unică de negare a realității îi lasă undeva, ascuns într-un cotlon al sufletului, un sentiment dureros de implacabil eșec.

Personajele principale ale romanului lui Meza nu au niciodată idealuri generoase și nobile. Aventurile lor sînt calculate la rece, nu sînt niciodată entuziaste, sînt întotdeauna grotești și duc la o serie nesfîrșită de succese. În sufletul lor sălășluiește un permanent sentiment de inevitabil succes. Nu au neliniști transcendente. Sînt echilibrate. Sînt eficiente. Aceste personaje odioase își creează acasă și la slujbă ambianța corespunzătoare; Ramón Meza nu drămuiește nici lumina caustică, de contrast și nici culorile crude. Descrierea interioarelor este magistrală. Bogăția combinată cu prostul gust întregește portretul personajului. Lu-

mina de contrast este dureroasă și arde ochii cînd Meza ne introduce într-un interior de bun gust în care trăiesc cîțiva oameni aleși, viitoarele victime.

În afară de ambianța în sine și de simbolurile conținute în roman, cartea se poate citi cu interes și din alt punct de vedere, ca documentar. Oameni și locuri, timpuri zbuciumate, timpuri de răscruce specific Americii Latine. Pentru că dacă „America Latină" nu este o noțiune geografică, este totuși o realitate istorică unică. Cubanezii, mexicanii, bolivienii, argentinienii etc., albii, negrii, creolii, metișii, mulatrii sînt un singur suflet și un singur corp în ipostaze diverse.

Romanul lui Ramón Meza este deopotrivă un roman cubanez și un roman latino-american. Și în ultimă instanță, este un roman al literaturii noastre, al tuturor luptelor noastre împotriva tuturor nedreptăților, tuturor stăpînilor de sclavi.

FLORIN MURGESCU

CARTEA ÎNTÎI

Cum a ajuns unchiul meu în Cuba

JOAQUÍN — Nu-mi mai rămîne altceva de făcut decît să plec la Havana.
ISIDORA — La Havana!
JOAQUÍN — Da, pe un post foarte important. Acesta este avantajul pe care-l avem noi, spaniolii, faţă de locuitorii celorlalte ţări. Ce ţară mai are un pămînt unde curge lapte şi miere, o insulă Cuba, pentru a scoate din mizerie pe fiii săi?
PÉREZ GALDÓS — *La Desheredada* — Partea II, Cap. IV, pg. 320.

Spania noastră cea plină de bogăţii are nevoie de mii de canale de irigaţie, nu de contopişti. Avem o puzderie de funcţionari şi aproape nici un canal; rezultatul este pe cît de evident, pe atît de palpabil. Într-un cuvînt, aici e nevoie de maximul de economii şi de o reală despovărare de impozite a bieţilor muncitori. Asta o pricepe şi un copil de şcoală, iar ei ne vin cu tot felul de sisteme financiare oculte. *Risum teneatis amici!*

JOSÉ MOR DE FUENTES — Influjo de la Revolución francesa en España — pagina 5 vol. IV din *Revolución francesa* de THIERS.

I
Sosirea în port

În primele zile ale lunii ianuarie, una din zilele acelea frumoase, splendide, după o îndelungată şi liniştită navigaţie a apărut în raza de vedere a portului Havana brigantina *Tolosa*. Cu toate pînzele ei albe întinse şi împinsă de vîntul răcoros de nord-est, vasul părea că se va face ţăndări de stîncile negre ale coastei; dar, schimbînd brusc direcţia, îşi îndreptă prova spre mijlocul îngustei intrări în port. Cerul era albastru şi nici cel mai fin norişor nu-i păta transparenţa pură; şi marea era albastră, cu apa atît de diafană, încît uneori puteai să vezi petele întunecate ale stîncilor submarine. Soarele, în mijlocul cerului, revărsa şuvoaie de lumină în toate direcţiile. Portul Havana, cu case felurit colorate, cu creneluri smălţuite şi turle de biserică, cu ţărmul zimţat de recife negre-verzui încinse cu un brîu alb de spumă, oraşul cu geamuri cristaline, care în bătaia soarelui aruncau scînteieri ca nişte mici sori, oraşul cu acoperişuri vetuste şi terase falnice, oraşul străjuit de forturi din zidăraie masivă de piatră conuşie, aşezate pe stînca tare, acoperită cu verdeaţă, da, toate minunăţiile astea se ofereau, ca o vrajă de care nu te poţi desprinde, admiraţiei mute a celor doi călători ai noştri veniţi la bordul brigantinei.

Şi nici nu-i de mirare că Havana le făcea o impresie atît de puternică; nu mai văzuseră pînă atunci decît case vechi clădite sărăcuţ şi niciodată mai mult decît cele zece sau douăsprezece căsuţe, care strînse la un loc făceau un cătun.

La Cádiz ar fi putut să vadă altfel de case. Dar trecerea lor prin acest oraş se făcuse noaptea, în grabă, călătorind cu diligenţa, cînd au profitat de banchetele şi spetezele prost capitonate ca să mai aţipească din cînd în cînd, ca să se mai refacă după oboseala şi truda celeilalte călătorii de mai multe zile şi leghe făcute cu piciorul, cu calabalîcul la spinare. Chiar în noaptea aceea s-au urcat la bordul brigantinei, care trebuia să-i ducă în America, şi doar de pe punte au văzut fosforescenţa zbuciumatelor

valuri ale portului Cádiz cu luminile oraşului strălucind în depărtare ca nişte punctişoare luminoase în întunericul adînc. În zori brigantina a ridicat ancora şi cînd s-au trezit, abia au mai ajuns să vadă coastele Spaniei, ca o pîclă deasă şi albăstruie a cărei culoare se confunda cu aceea a norilor joşi din depărtări.

Cel mai vîrstnic dintre cei doi călători părea să aibă vreo treizeci de ani. Barba mare, chipul palid după cîte îndurase plutind în corăbioara aceea cu pînze unde, printre altele, şi mîncarea începuse să fie deseori pe sponci, încălţămintea şi hainele grosolane şi uzate, ochii înconjuraţi de cearcăne roşii, din cauza unei puternici iritaţii a pleoapelor şi a glandelor lacrimale, şi mai presus de orice, ceva şleampăt în toată fiinţa lui, îi da înfăţişarea unui om bolnăvicios din fire. Totuşi, spinarea lată, umerii rotunzi şi fălcile puternice arătau o constituţie robustă şi te convingeau că omul acela, hrănit normal, ar putea ajunge cu timpul... un grăsan.

Cel mai tînăr era un băiat de vreo doisprezece-cincisprezece ani şi fără îndoială că nu avea să păşească pe coasta Antilelor Mari în condiţii mai bune decît tovarăşul său de călătorie.

Între cei doi călători existau multe asemănări. Parcă pentru a mări şi mai mult asemănarea, amîndoi purtau pălării din păr de castor presat în răspăr, cu boruri tari şi înguste şi calote atît de perfect sferice încît păreau jumătăţi de ghiulele de tun, surtuce scurte cărămiziu-roşcat, tivite cu catifea la gît, la revere şi la mîneci, pantaloni cu găitane mari de altă culoare, care ar fi putut fi luate drept nişte peticele, dacă n-ar fi fost simetrice şi parcă tăiate după acelaşi tipar. Un elastic susţinea pălăriile pe partea dreaptă iar pe partea stîngă atîrnau de ele, legate cu două şnuruleţe de mătase, o pereche de ciucuri.

Cine se uita atent la aceşti doi călători, ar fi putut să-i ia drept fraţi ; dar, fiind mai bine informat, pot să-l asigur pe cititor că cei doi călători nu erau altcineva decît unchiul meu şi cu mine.

— Ascultă, nepoate, te-ai uitat să vezi dacă scrisoarea de recomandare a vărului nostru e în cufăr ?

Aşa mi-a vorbit unchiul meu, suspendînd pentru o clipă uimirea pe care i-o producea vederea Havanei, scăl-

dată din plin în lumina soarelui şi amintindu-şi că, în sfîrşit, ne apropiam de capătul călătoriei.

M-am dus în cabina noastră, am deschis cufărul şi inima a început să-mi bată cu putere : scrisoarea nu mai era acolo unde o văzusem în ajun şi în toate celelalte zile. Am întors pe-o parte şi pe alta ciorapi, buzunare, mîneci şi scrisoarea de recomandare tot nu apărea.

Unchiul, alarmat de întîrzierea mea, s-a ivit în uşa cabinei şi cînd a văzut cît de răscolite sînt toate lucrurile şi graba cu care le scotoceam, a priceput vestea fatală mai înainte ca eu să-mi pot deschleşta gura.

Niciodată n-am mai văzut un om atît de desperat. Primul lucru pe care l-a făcut a fost să tragă un picior în lădoi, cum spunea el la cufăr, zgîriindu-i capacul. Pe urmă şi-a aruncat la pămînt pălăria, a călcat-o în picioare, a început să-şi tragă pumni în burtă răcnind că eu sînt mai rău decît un tîlhar de drumul mare, pentru că prădasem de speranţele sale de viitor pe un om cinstit ; că dacă intri în Havana fără scrisoare de recomandare, înseamnă să fii băgat în aceeaşi oală cu tot felul de bădărani care se înghesuie zilnic să răzbească în oraş. Bine o să le mai şadă unora din neamul Cuevas, recomandaţi chiar de un ilustru madrilen, domnul marchiz de Casa Vetusta, dacă n-au să poată dovedi cine sînt !

Bufniturile şi urletele deveniră atît de puternice, încît fură auzite de căpitan şi de cîţiva marinari care se repeziră într-un suflet, grămadă, ca să afle din ce pricină s-a iscat tot tărăboiul acela din cabină.

— Ce-i cu dumneata, dom'le ? întrebă căpitanul supărat.

— Ce să fie ! Băiatul ăsta, răspunse unchiul meu arătînd spre mine, e mai rău decît un bandit ; mi-a furat averea, domnule căpitan, toată averea mea !

Căpitanul, care ar fi putut crede orice în afară de faptul că unchiul meu ar fi posedat o avere pe care să i-o poată fura cineva, l-a întrebat, cu glas voit blînd, ce anume i-am făcut eu.

— Nimic ! Numai că mi-a rătăcit scrisoarea de recomandare a ilustrului marchiz de Casa Vetusta, care îmi asigura cea mai bună slujbă din Cuba.

— Nu trebuie să te înfurii aşa, domnule, spuse căpitanul, caută, scotoceşte, tot pe corabie trebuie să fie ! Te-ai căutat prin buzunare ?

Unchiu-meu îşi băgă mîinile în buzunare şi scoase o hîrtie împăturită. Era scrisoarea de recomandare !

Asta l-a făcut să treacă atît de repede, şi cu gesturi atît de caraghioase, de la o adîncă desperare la cea mai intensă veselie, încît cei de faţă n-au putut să-şi mai ţină rîsul.

Departe de a fi supărat de chiotele lor, unchiul meu li s-a alăturat cu nişte hohote de rîs atît de straşnice încît i-au dat lacrimile.

II
În căutarea celor trei magi

Corabia noastră a ancorcat în mijlocul micului golf la unu şi jumătate, iar o barcă ne-a dus la o baracă de lemn aşezată la un capăt al cheiului. Intrînd, am dat peste doi oameni, îmbrăcaţi în haine de dril albastru, cu nişte bărboaie mari, care purtau la pălărie o plăcuţă de aramă lustruită şi strîngeau în mînă nişte puşti scurte. Le-am dat bună ziua cu un respect foarte apropiat de spaimă. Şi ei, fără să dea atenţie formulelor noastre de politeţe, ne-au luat cufărul, i-au tăiat frînghia cu care era legat, au deschis capacul, au băgat mîna înăuntru, au răscolit toate lucrurile cu susu-n jos şi dintr-un colţ într-altul, au pipăit toate rufele şi au golit tot ce conţineau cutiile pe care le adusesem în cufăr. După ce au terminat această operaţie, ne-au cercetat buzunarele şi pălăria iar după aceea, făcînd un semn poruncitor, ne-au spus să o luăm din loc, că i-am deranjat destul ! Valea !

În timpul controlului tremuram ca varga ; şi după ce s-a terminat şi ne-am depărtat de baraca aceea blestemată, unchiu-meu s-a apropiat de mine şi mi-a spus foarte misterios la ureche :

— Nepoate, dacă am fi avut ceva în lădoi, sigur că banditii ăștia ni le-ar fi luat !

În clipa aceea așa credeam și eu ; însă, cu timpul, am ajuns să aflu că bieții oameni erau ei cei care ne bănuiau pe noi că sîntem bandiți sau contrabandiști, ceea ce-i același lucru, și ne controlau cufărul ca să vadă dacă nu găsesc vreo dovadă care să justifice bănuielile lor.

Tocmai ne îndepărtam de baracă, cu lădoiul la spinare, cînd un om, purtînd o bluză de lînă, pantaloni de nanchin și un fel de fes pus pe-o ureche începu să se uite fix la unchiul meu și aruncîndu-se de gîtul lui, strigă :

— Lua-m-ar naiba, Vicente, nu-ți mai cunoști consătenii, hai ?

Nu puțin l-a contrariat pe unchiul meu manifestarea aceasta făcută în mijlocul drumului de către un om, cu o înfățișare atît de respingătoare și grosolană, cuiva care urma să ocupe cea mai bună slujbă din Cuba, totuși, ascunzîndu-și neplăcerea, răspunse cumva la mărturiile acelea de afecțiune.

Omul cu bluza se uită la mine :

— Maică Precistă ! zise el. Și ăsta-i copilul ? Mult a mai crescut băiatul ! Nu-l mai ții minte pe Domingo Tejeiro ?

Nici nu era nevoie să-mi mai amintesc ! Abia și-a spus numele și l-am îmbrățișat cu căldură.

Era Domingo, da, da, Domingo acela care, deși mai mare ca mine, fusese tovarășul meu de hoinăreli prin sat. Niciodată n-am culeș cuiburi de pasăre, nici n-am șterpelit struguri, pere, piersici sau castane fără ca să-mi ofere cooperarea lui eficace. Odată, cînd moș Lorenzo a descărcat în picioarele noastre o încărcătură de sare și din cauza rănilor am stat la pat mai multe zile, legăturile noastre de prietenie au fost întrerupte pentru că familia lui Domingo își punea gîtul că eu l-am ticăloșit pe băiat, iar familia mea încerca să mă convingă că numai derbedeul de Domingo mă stricase și pe mine.

— Și acuma unde vă duceți ?

Cred că întrebarea asta l-a făcut pe unchiul meu să-și piardă și mai mult cumpătul decît ni l-am pierdut noi, eu și Domingo, cînd ne-a împușcat cu sare moș Lorenzo.

— Păi... păi, a început el să se bîlbîie.

— Dacă vreţi, azi mîncaţi cu mine şi pe urmă închiriem o cameră la *El León Nacional.*

Orgoliul unchiului meu s-a simţit atins a doua oară.

— Mulţumesc, Domingo, dar noi sîntem recomandaţi unui văr de-al nostru foarte bogat. Excelentisimul şi ilustratisimul señor Don Genaro de los Dées.

— Ilustrisimul, poate vrei să spui, Vicente. Şi unde stă vărul ăla ?

— Aha ! Va să zică nici nu ştii, tu, care stai de atîta vreme la Havana !

— Să mă bată Dumnezeu dacă nu aud numele ăsta pentru prima oară ; însă dacă n-aţi dat de el pînă acuma, ar trebui să luaţi masa cu mine şi să-mi urmaţi sfaturile. Dacă n-aveţi parale, aş putea să vă împrumut eu...

— Mulţam, Domingo, îl întrerupse unchiul meu, port în căptuşeala surtucului o poliţă pentru o sută de *reales* de *vellón* [1].

— Mă, al dracului ! vii aşa bogat ? Păi eu n-am adus în Cuba, puşi cap la cap nici cinci *cuartos* [2].

Fără îndoială, unchiul meu rămăsese destul de nedumerit în legătură cu atitudinea pe care trebuia s-o ia.

Încotro să-şi îndrepte paşii pe străzile acelea atît de lungi, între atîtea case înalte şi fără să cunoască pe nimeni ? Ar fi trebuit oare să colindăm tot oraşul cu lădoiul la spinare, pînă ce vom da de ilustrisimul Don Genaro ? Şi între timp, unde să mănînci ? Şi unde să te culci ? Pe sub porţile oamenilor ?

— Fie cum zici tu, Domingo, spuse unchiul meu, ca şi cum ar face un hatîr cuiva, azi mîncăm cu tine şi pe urmă ai să ne spui tu unde putem găsi o locuinţă.

— Asta-i, frăţioare ! Şi după aceea o să-l căutaţi pe vărul ăla. Voi abia aţi picat aici şi nu vă pricepeţi. Eu sînt vulpe bătrînă, mă, răspunse Domingo.

Apoi, îndesîndu-şi amîndouă mîinile în buzunarele adînci şi mergînd legănat, cu o mişcare de pendul, o porni la drum, spunîndu-ne să-l urmăm.

---

[1] *Vellón :* aliaj de argint şi cupru din care se făceau mai demult monedele în Spania şi colonii *(Notele aparţin traducătorului.)*

[2] *Cuarto :* veche monedă divizionară spaniolă făcute din vellón, egală 0,03 pesetas.

Am trecut pe sub acoperișul din tablă de zinc al cheiului unde erau o mulțime de saci, butoaie, lăzi de toate mărimile, niște roți enorme de fier dințate, căldări mari, grămezi de metal, pive, hîrdaie, cercuri de butoi, lingouri, doage, vedre, urcioare cu toartă, toate grămadă sau răsfirate, așezate la rînd, în șiruri sau în movile mai mari ca omul ; însă fără zăpăceală, fără dezordine, pentru că din loc în loc erau oameni care, ca niște păstori de oi, nu lăsau să se răzlețească nici un singur obiect.

Și prin spațiile sau potecile lăsate libere pentru trecere, între atîtea mormane, circulau oameni plini de sudoare, strigînd, alergînd și dîndu-ne brînci, ceea ce îl făcea pe unchiu meu să turbeze. Dacă ar fi știut idioții ăia cine era cel pe care-l ghionteau, să vezi atunci ce respectuos s-ar mai fi purtat !

Tocmai ieșeam dintr-o potecă formată de sacii cu făină și lăzile cu fidea, așezate într-o grămadă atît de înaltă încît se înălța cu cîteva palme pe deasupra capului nostru, cînd unchiu-meu dădu înapoi, uluit de-a binelea.

Trecuse pe dinaintea lui, strigînd : păzea ! păzea ! un centaur, un satir... ce știu eu ce i-o mai fi părut arătarea aceea ciudată.

— Ce-i asta, Domingo ? întrebă el speriat.

— Ăsta ?... un negru.

— Ah... da, da,... un negru, îngăimă el, prinzînd puțin curaj.

Așa și era ; prin fața noastră trecuse un african robust, un hercule de abanos, a cărui spinare asudată, plină de mușchi puternici, strălucea la soare de parcă ar fi fost dată cu lac.

La o margine a cheiurilor stătea un om cu arma în mînă și înțepa cu baioneta baloturile de fîn, scoase cu scripetele și săltate prin aer dintr-o barcă lungă, trasă la dană. Domingo ne lămuri că manevra aceea avea ca scop să cerceteze dacă nu cumva baloturile aduceau marfă de contrabandă.

După ce-am mai mers un pic, Domingo strigă :

— Gata ! Am ajuns. Aici e casa mea, ne spuse el arătîndu-ne o barcă. Asta-i a mea ! Spuneți-mi dacă vreți să vă iau și pe voi ca să vă plimb prin port !

— Ia zi, Domingo, de ce, dacă locuieşti de atîta vreme pe aici, n-ai ajuns decît barcagiu ? întrebă candid unchiul meu.

— Şi ce naiba ai fi vrînd tu să fiu ? Să mă fac conte, nu ? Dar să nu-mi mai spui barcagiu, spune-mi „căpitane". Uite, citeşte numele bărcii mele. Ştii să citeşti, Vicente ?

Unchiu-meu îşi muşcă buzele. Şi ca să-l convingă pe nechibzuitul căpitan că ştie să citească, citi, morfolind un pic silabele : „Spaima piraţilor din cele patru zări ale lumii".

— Ce nume lung ! am obiectat eu.

— Păi, aşa-i frumos, nu vezi că înconjoară toată pupa, de la un bord la celălalt ?

Alături de barca lui Domingo erau amarate peste treizeci de ambarcaţii. Iar unchiul meu, ca să-şi arate şi mai bine ştiinţa, continuă să citească, deşi cu oarecare trudă, numele celorlalte bărci : „Deruta celor o sută de mii de lifte de franţuji", „Învingătorul din cele două lumi", „Sprintena corabie din portul Madrid", „Don Pelayo în munţii din Covadonga", „Jos carliştii !", „Trăiască Isabela a II-a !" şi nenumărate altele de acelaşi fel. Prin cîteva puncte ale cheiului ne era aproape imposibil să trecem ; cu atît mai mult cu cît aveam şi lădoiul la spinare. Roabe, butoaie, răngi, grinzi mari de lemn, cabestane, scînduri mari şi groase, oameni încărcaţi cu saci, toţi se mişcau în acelaşi timp, în toate direcţiile. Vedeam acolo o activitate febrilă, un vîrtej care ne ameţea, un spectacol nou, necunoscut şi care părea destrămarea celor mai frumoase vise ţesute de unchiul meu. El, care credea că va da de păduri de palmier, de arbori cu fructe frumoase ca nişte globuleţe de cristal strălucind în mii de culori. El, care credea că va găsi indieni cu *taparrabos* [1] de pene vopsite, tolbă plină de săgeţi cu vîrfurile muiate în venin, sabie agăţată pe după umăr, nări şi urechi găurite de inele groase de aur care puteau fi smulse doar dacă trăgeai odată tare !

Domingo, mai versat decît noi, se ghemuia, se ridica în vîrful picioarelor, mergea cînd într-o parte, cînd în alta,

[1] *Taparrabo* : un fel de fustă (şorţ) purtat de piele-roşii.

strecurîndu-se cu sprinteneală de şopîrlă printre toate obstacolele acelea. Agăţîndu-ne cu o mînă de cămaşa lui de lînă şi cu cealaltă ţinînd cufărul de toarte, am traversat, cu destul de multă primejdie, partea aceea de chei unde se desfăşura toată activitatea comercială.

— Acuma am trecut de partea cea mai rea, faţada vamei, ne atrase atenţia Domingo.

Unchiu-meu şi cu mine răsuflarăm uşuraţi.

Deşi era încă destulă vînzoleală în restul cheiului, nu mai era totuşi ca pe porţiunea de care abia scăpasem.

Ne uimea şirul nesfîrşit de bărci amarate cu lanţuri groase de inelele mari ale cheiului, pădurea aceea de catarge, tachelaje, vergi, şirul acela de prore care păreau o armată de uriaşi ameninţînd făţiş.

Tot timpul îl hărţuiam pe Domingo cu întrebări despre lucrurile care ne atrăgeau atenţia.

— Da' oamenii ăştia de unde sînt ?

— Care ? Aia de culoarea cămăşii pe care o poartă ?

— Da.

— Păi, sînt americani.

— Şi ăilalţi, mai negricioşi, mai îndesaţi, care au patrucinci ţinte la pălărie şi se încing cu un briu lat, colorat ?

— Sînt mexicani.

— Şi ceilalţi. Domingo, ăia atît de solizi şi de înalţi, care au căciulă de blană de urs şi haine din stofă groasă ?

— Sînt ruşi.

— Dar cei cu pantaloni largi, albaştri, cu fes în cap, care stau turceşte în jurul stîlpului de colibă şi vînd poze şi rozarii sînt evrei, Domingo ?

— Te înşeli : evreii nu vînd fleacuri de astea, ăştia sînt creştini, sînt sîrbi.

— Aha ! Şi cei care vin încoace sînt bolnavi de febră galbenă ?

— Da' de unde ! Sînt chinezi.

— Măiculiţă Doamne ! strigă unchiu-meu entuziasmat. Ăsta-i curat turnul Babel, nepoate !

Am ieşit din port printr-o portiţă de fier şi ne-am urmat drumul nostru prin nişte uliţe înguste şi nu prea curate, unde cîţiva oameni, care nu se găseau într-o stare mai bună decît uliţele în ceea ce priveşte curăţenia, descărcau

pastrama din niște căruțe pe măsură ce alții le încărcau cu zahăr.

De la bordul brigantinci, Havana ne păruse mai frumoasă, mai mîndră, deși chiar de aici ni se risipise iluzia că vom găsi păduri de palmieri și că vom vedea, dansînd pe lîngă maluri, triburi de indieni încărcați cu pene și cu aur. Prăvăliile mari, pe care acuma le vedeam cu podeaua slinoasă, unsuroasă, cu pereții murdari, umezi, plini de pînze de păianjeni negre, cu saci și lăzi puse una peste alta pînă-n tavanul de care atîrnau frînghii de agavă, șunci, găleți, cîrlige, îngrămădite toate în mare dezordine ; prăvăliile astea adînci, întunecate, luminate în adîncimea lor de o lumină slabă, albăstruie, părînd lumină de amurg la amiază, ne umpleau de o tristețe profundă.

În sfîrșit am ajuns și la un părculeț drăguț în centrul căruia se înălța o statuie de marmură albă înconjurată de grădini pline de plante cu frunze colorate ciudat și arbori cu coroană bogată aliniați printre băncile lungi de piatră, care la rîndul lor înconjurau parcul și pe care dormeau buștean tot felul de vagabonzi jerpeliți.

— Asta-i *Plaza de Armas,* ne informă Domingo. Aici, în palatul ăsta, locuiește primul magistrat al insulei Cuba.

Unchiul meu se descoperi.

— Ce naiba, nu te vede nimenea ! Măcar dacă te-ar vedea... zise Domingo.

Unchiu-meu, iritat, o-ntoarse, zicînd că și-a scos pălăria pentru că-i ardea tot capul de căldură.

Ne oprirăm în fața unei case cu înfățișare sărăcăcioasă, avînd atîrnată de balcon o firmă pe care scria cu litere roșii : *El León Nacional.*

Unchiul meu intră cu gîndul de-a închiria o locuință demnă de cel care va avea, peste nu mult timp, cea mai bună slujbă din Cuba ; dar, de îndată ce începu să vadă cum arată pe dinăuntru, *El León Nacional,* coridoarele acelea întunecoase și strîmte, scările pe jumătate dărăpănate și după ce își vîrî nasul în cîteva din camerele neaerisite de la mansardă, începu să se înfurie pe dobitocul de Domingo.

— Ce dracu și-o fi închipuit el ? Credea oare că toată lumea-i o apă și-un pămînt ? Nu însemna nimic pentru el

recomandarea domnului Marchiz de Casa-Vetusta ? Nici că era văr cu Don Genaro de los Dées, om de rang înalt şi cu parale ? Nici că avea să îndeplinească funcţia cea mai aleasă din Cuba ?

Îi auzirăm cum coboară, tunînd şi fulgerînd împotriva derbedeilor care vor să-şi bată joc de el. Domingo rămase cu gura căscată. Şi cu la fel.

— Păi cine crezi tu că sînt eu, Domingo ? Nu mai sîntem la ţară ! Vin aici recomandat de domnul marchiz de Casa-Vetusta şi sînt vărul lui Don Genaro de los Dées. Tu crezi că se potriveşte cocioaba asta cu cel care vine ca să ocupe cea mai bună slujbă din insulă ? strigă unchiu-meu.

Şi continuă în felul ăsta, bătînd cîmpii şi făcînd scandal, încă multă vreme.

Se iviră vreo trei tineri, care-mi părură studenţi, fiindcă aveau o mulţime de cărţi sub braţ, şi se opriră ca să se uite la unchiul meu, rîzînd batjocoritor de ifosele lui ridicole pe care le făceau şi mai caraghioase dialectul său greu de înţeles şi hainele lui de plugar cu petice ciudate şi simetrice.

Pe urmă studenţii şi-au vorbit ceva la ureche şi au început să urce scările în fugă.

Au coborît imediat însoţiţi de alte persoane, unele pe jumătate îmbrăcate, ceea ce m-a făcut să înţeleg că sînt locatarii casei şi s-au adunat toţi în partea de sus a scării, aşezîndu-se în aşa fel ca fiecare să poată vedea cît mai bine taurii şi corida, de la distanţă.

Fără îndoială că derbedeii ăia puneau ceva la cale împotriva noastră, pentru că tot şuşoteau, ne mai priveau, se ciorovăiau şi abia reuşeau să-şi ţină rîsul care-i cuprinsese.

Un capelan militar, unul Pérez, tînăr vesel şi care cu timpul avea să ajungă canonic, coborî, făcînd pe omul serios şi cu greutate şi se erijă în judecător în disputa iscată între unchiul meu şi Domingo.

— Despre ce-i vorba ? îl întrebă el pe Domingo.

— Să fiu al naibii, domn' părinte, zise el scoţîndu-şi fesul, am dat de consăteanul meu pe lîngă chei şi nu ştia

săracul încotro s-o ia și de aceea l-am adus aici, vă spun drept, ca să nu umble brambura prin târg fără să aibă și el, ca omul, o casă ; și de aceea, cum vă spuneam, s-a luat la harță cu mine.

— Bun, aprobă capelanul. Și dumneata ce spui ? continuă el, întorcîndu-se spre unchiul meu.

— Eu, ce să zic ? răspunse acesta, luîndu-se după Domingo și descoperindu-se respectuos, totul e foarte adevărat, domn'părinte, dar nu de asta m-am luat de Domingo, ci pentru că eu sînt recomandat de domnul marchiz de Casa-Vetusta, omul cel mai bogat și cel mai mare din Madrid, după cum trebuie să știți și sfinția voastră, așa-i señor, și eu nu-s prost, văd că nu mi se potrivește locuința asta.

— Ei, măi omule, răspunse capelanul, aici stai foarte bine ; aici ne ai pe noi toți tovarăși și n-ai să fii într-o tovărășie proastă. Hei, chemați-l pe González ! strigă el la cei de sus, ziceți-i că o să avem încă doi locatari. Hai, cufărul sus, băieți ! ne porunci el.

Iar unchiu-meu, văzînd pe seniorul acela că poruncea în dreapta și-n stînga cu atîta autoritate, nu îndrăzni să protesteze și — cu toate că era nemulțumit în cel mai înalt grad — se resemnă să ia una din camerele pe care i le arătă González, hangiul sau patronul acelui han nenorocit.

Cînd urcam, toți ai casei se luară după noi șopotind și rîzînd. Unchiul meu începu să se umfle în pene văzînd cu cîtă admirație se uitau toți la el ; eu însă îmi dădeam bine seama că era doar bătaie de joc.

— Hai, odihniți-vă un pic ! zise capelanul strîngîndu-ne afectuos mîinile și bătîndu-ne zdravăn pe umeri.

Seara ne-au invitat la masă : s-a improvizat o masă lungă din două scînduri așezate pe niște lăzi.

Comesenii se arătau foarte amabili și atenți. L-au făcut pe unchiu-meu să pălăvrăgească pînă și-a deșertat tot sacul, lăudîndu-i peste măsură rezultatele pe care le vor produce prezența lui în Havana cu scrisoarea aceea de recomandare atît de eficace și înrudirea cu Don Genaro de Los Dées. Și de fiecare dată cînd vorbea, îl silcau să ciocnească și să bea.

La sfîrşitul mesei, între unchiul meu şi amfitrionii săi se închegase o prietenie cît se poate de caldă.

A trebuit să-i arăt pe furiş că nu face să se încreadă în prietenii aceştia improvizaţi ; se supără însă şi cred că dacă n-ar fi fost ceilalţi de faţă, m-ar fi luat la bătaie.

Nu ştiu de ce vicleşuguri drăceşti s-au folosit oamenii aceia ca să-l ademenească pe unchiul meu pentru a pleca cu ei în noaptea aceea, cică aveau de gînd să caute o comoară mare.

Oricît m-am străduit, n-am putut să înţeleg unde voiau să-l care pe unchiu-meu şi nici ce-au mai pus la cale.

Am coborît şi dînd de Domingo, care ne aştepta la poartă, m-am pus la sfat cu el.

— Manuel, lui unchi-tău ăsta, Vicente, i s-a urcat la cap ! Ce naiba ! Se crede cel puţin duce ! Ai văzut ce zarvă a stîrnit ? Dacă nu era domnul părinte, pe crucea mea, ne-am fi luat la pumni ! De cînd mi-a mijit barba nu m-am mai ţinut de prostii !

L-am scuzat pe unchiul meu cît am putut de bine şi am acceptat invitaţia lui Domingo să facem o plimbare.

— Vrei să-l chem şi pe unchiu-meu ? l-am întrebat eu.

— Nu, măi băiete ; lasă-l acolo sus, dacă vrea să facă pe boierul. Îl luăm altă dată.

Pe străzi începuse deja să se întunece şi se aprindeau felinarele.

N-a trecut mult timp şi nici nu ne depărtasem prea mult de *El León Nacional*, cînd, pe aceeaşi stradă pe care mergeam, am auzit fluierături, strigăte, hohote de rîs, clinchet de clopoţei şi zăngănit de tinichele. Eu m-am cam speriat, dar Domingo a început să rîdă din tot sufletul.

O ceată de derbedei deşuchiaţi, de toate mărimile şi culorile, provoca toată zarva aceea care-i făcea să iasă pe la geamuri, la uşi sau pe balcoane pe toţi vecinii, umplîndu-i de bucurie.

În mijloc mergea un om cu o scară, un felinar şi un clopot. Era îmbrăcat cu o cazacă veche, cu două discuri mari de carton pe spinare, ca nişte nasturi enormi şi purta pe cap o pălărie mare cu calotă înaltă pe care, tot pocnindu-l, i-o îndesaseră pînă pe ceafă.

Veselia bandei aceleia se învecina cu frenezia, iar tinichelele izbite și dangătele clopotelor făceau un zgomot asurzitor. Trecînd pe partea noastră, aproape că ne-au strivit ; și ca și mulți alții care se tot adăugau la ceată, ne-am lipit și noi de ei, Domingo și cu mine, la coada grupului, mai departe de grosul gloatei.

Se duceau și se întorceau încoace și-ncolo fără nici o socoteală și fără nici un căpătîi, cînd pe aceeași stradă, cînd pe altele, cînd încet, cînd fugind ; și din cînd în cînd îl făceau pe cel cu scara să se oprească și-i porunceau să se cațăre pe scară ca să cerceteze vre-un balcon sau vreo fereastră pe unde ar fi putut trece cei trei magi, Melchior, Gaspar și Baltazar, pentru că fiind în ziua aceea ajunul sărbătorii lor, erau încărcați cu lanțuri de aur, bani și coroane de aur masiv, coșuri cu perle și cu safire, ca să le dăruiască celor care se urcau pentru a-i întîmpina.

Din acest motiv omul cu scara, cu toată oboseala și truda, n-o lăsa deloc din mîini și executa la țanc ordinul de a se cățăra acolo unde se întîmpla ca gloata care-l înconjura să intre la bănuieli că s-ar fi putut ascunde cei trei magi.

Și de cîte ori omul ajungea în vîrful scării, zdrăngănitul în tinichele, fluieraturile, strigătele și hohotele de rîs se dublau ca într-un veritabil delir.

„La forturi ! La forturi !" urla gloata pînă la răgușeală, alergînd și stimulîndu-l pe nefericitul cu scara ca să-i urmeze în cursa lor nestăvilită.

În sfîrșit ajunseră în spațioasa piață Monserrate unde, îngustimea străzii ne mai stînjenindu-i, se răspîndiră în învălmășeală și gălăgie, asurzindu-i pe toți cu zdrăngănitul tinichelelor și toată zarva aceea.

Apoi gloata mai traversă niște parcuri. Într-unul din ele zeul Neptun, c-o mînă-n șold și cu cealaltă sprijinită de tridnt, avînd la spatele lui doi delfini frumoși, ascultători ca niște cîini credincioși, părea să contemple cu un surîs ironic, de pe înaltul său piedestal de marmură pe care-l luminau un pic luminile îndepărtate de la celelalte parcuri, defilarea șleahtei de derbedei și pe naivul acela

dus de nas în asemenea hal încît mergea în fruntea zurbagiilor.

Forturile, zidurile acelea mari de piatră cu metereze, se înălţau masive, sumbre, de-a dreapta şi de-a stînga cît cuprindeai cu ochii, mărginînd abisul larg format de şanţurile de apărare. Acolo coborîse alaiul acela gălăgios, a cărui distracţie creştea pe măsură ce omul cu scara gîfîia de oboseală, rugîndu-i mereu să se oprească fiindcă nu mai putea face un pas.

— Să ne oprim ? Cine-a zis ? Înainte, băieţi ! Pe-aici ! Pe acolo ! Trăiască ăla cu scara, că acuma chiar că vin magii !

Cîţiva dintre ei adunaseră nişte bucăţi de lemn din gunoaiele şanţului şi le dăduseră foc, încît păreau nişte torţe. Lumina lor neliniştită, aproape stinsă din cauza fumului gros pe care-l împrăştiau, imprima o notă infernală chiotelor frenetice ale bandei de derbedei care înainta mereu cu zdrăngăneală de tinichele. Zgomotul se repercuta în zidul masiv de piatră al fortificaţiei înalte şi se amortiza în şanţurile adînci, posomorîte şi singuratice.

Se strînseră toţi într-un punct mai proeminent al zidului, îl traseră acolo pe cel cu scara şi-l făcură să se urce. Cînd bietul om ajunse sus, gîfîind şi făcînd eforturi supreme, îngenunchie în faţa felinarului pe care-l ducea şi agitînd zgomotos clopotul, începu să alerge ca un nebun pe zidul înalt. În acest timp, cei de jos continuau să-l îndemne ca să-i caute pe cei trei magi care urmau să treacă pe acolo. Îi văzuseră ei urmaţi de nenumărate cămile, principi, servitori şi sclavi, toţi încărcaţi cu aur pînă peste cap.

Şi bietul nebun sau naiv gîfîia în vîrful zidului cercetînd cu felinarul crenelurile meterezelor şi scuturînd clopotul din răsputeri, acompaniat de cei de jos care zdrăngăneau tinichelele.

Ajungînd la marginea unei întreruperi a meterezului, practicată în zid ca să facă loc uneia dintre principalele străzi ale oraşului, cel de sus, după sfaturile gloatei zdrenţăroase care nu-l pierdea din ochi, se întoarse pînă la punctul pe unde se urcase, ca să poată continua după aceea, cercetînd porţiunea următoare de zid. Însă nu mai găsi

scara în punctul unde o sprijinise mai înainte. Ce era să mai găsească !

Acuma chiar că distracţia ajunsese la culme : unii se îngrămădiră în jurul punctului proeminent al zidului, rîzînd în hohote şi bătîndu-şi joc fără milă de nerodul care pînă atunci îi crezuse de bună-credinţă. Alţii făceau tumbe de acrobat la lumina torţelor improvizate ; sau aruncau plictisiţi cutiile de tablă cu care făcuseră pînă atunci gălăgie, asigurîndu-l pe cel cocoţat în vîrful zidului înalt că dacă ar sta acolo pînă la miezul nopţii, atunci sigur îi va vedea pe cei trei magi.

Însă omul pricepuse acuma prea bine toată păcăleala şi se ruga de ei să-i pună din nou scara, ca să poată coborî.

Un bulgăre mare de noroi întărit reuşi să-i dărîme pălăria înaltă pe care toţi i-o îndesaseră cu pumnii pînă pe gît omului de pe zid. Şi la lumina felinarului pe care-l ţinea în mînă am putut să-l recunoaştem. Domingo şi cu mine...

Era unchiul meu !

Atunci am priceput de ce studenţii şi ceilalţi locatari de la *El Léon Nacional* urmaseră alaiul cu atîta stăruinţă, amestecîndu-se la coada grupului de derbedei şi de ce susoteau şi rîdeau în timpul certei dintre Domingo şi unchiul meu.

După ce l-a recunoscut şi şi-a revenit din surpriza firească, Domingo s-a repezit la gloata de nemernici şi luptînd cu ei din răsputeri a putut să le smulgă scara şi să-l ajute pe unchiul meu să coboare de pe zidul înalt, sub o ploaie abundentă de bulgări de noroi.

Am început să mergem cu paşi grăbiţi şi o bună bucată de vreme gloata înfuriată s-a ţinut după noi, protestînd, cu strigăte şi fluierături, împotriva lui Domingo care le smulsese distracţia, proteste pe care le-am auzit pînă ce ne-am depărtat o bună distanţă.

Surtucul unchiului meu, singurul pe care-l avea, a scăpat de la murdărirea cu noroi datorită cazacei caraghioase pe care i-o puseseră.

Însă a fost nevoie să-l ducem, fără pălărie, pînă la *El León Nacional*, ca să-şi schimbe restul îmbrăcăminţii care se porcăise rău.

III
Prin oraș și la teatru

După ce unchiu-meu s-a curățat și s-a îmbrăcat, Domingo ne-a invitat la o plimbare prin oraș.

Admiram pe îndelete vitrinele magazinelor, pline cu mii de articole de galanterie, de sticlărie și de tot felul de bijuterii ieftine. De asemenea, ne uitam la aceleași magazine, unde șiruri lungi de lămpi produceau o lumină foarte vie care se reflecta pe pardoselile de marmoră albă lustruită și pe șirurile aurite de mobile și de galantare.

Domingo, în rol de cicerone improvizat, ne atrăgea atenția asupra minunățiilor acelora. Noi, muți de admirație, eram numai ochi, ca să nu scăpăm nimic din ceea ce era de văzut.

— Asta-i o bijuterie, ne spuse Domingo, arătîndu-ne unul dintre magazine.

Am privit spre magazin, și admirația noastră crescu văzînd așezate în șiruri lungi, linguri de argint care păreau să conțină fiecare în concavitatea sa beculețe de gaz aerian, căni și vaze de aur și argint cu forme elegante și cizelate cu îndemînare, oglinzi care multiplicau pînă la infinit obiectele acelea, capacele lucitoare ale ceasornicelor așezate în etuiuri de catifea, safirele, smaraldele, rubinele, diamantele, opalele și ametistele inelelor, colierelor și brățărilor aruncînd scînteieri de lumină sclipitoare, albastră, verde, roșie, sidefie, ca acelea pe care le trimiteau picăturile de ploaie sau de rouă lipite de vrejul ierburilor și traversate de o mică rază de soare.

— Ia zi, Domingo, întrebă în șoaptă unchiul meu, lucrurile astea nu le fură nimeni ?

— Parcă ce-au de furat ! răspunse cu glas tare Domingo.

Patronul prăvăliei, care îl auzise, se uită la noi și slobozi niște hohote sonore de rîs.

Unchiu-meu se făcu palid și-și strînse nervos pumnii.

Era sătul de rîsete ! Mai ales acelea ale negustorului îi păreau mai stridente, cu un timbru mai straniu, reper-

cutate de fiecare bijuterie şi făcînd să vibreze fiecare vitrină şi fiecare placă de argint ; i se păru că aude în fundul acelor vaze de metal gingaş clănţănitul dinţilor argintarului.

— De ce-o fi rîzînd ăla ? mă întrebam şi eu. Şi pornind de la gîndul acesta, am început să-mi dau seama că toţi cei care treceau pe lîngă noi, zîmbeau.

Acum nu mai puteam să fim atenţi la cele ce ne spunea Domingo : mergeam cu nasul în pămînt.

— Hei ! Ce-i cu voi ? V-aţi întristat? V-aţi adus aminte de-acasă, de sătucul nostru ? Ce draeu', oameni buni ! O să plecaţi de aici încărcaţi cu bani ca nişte măgari ! Hai, curaj !

Ne-a băgat într-o cafenea şi a comandat rom de Jamaica care, după cum spunea Domingo, era o băutură mai bună decît vinul de Xeres sau şampania. Domingo ne-a făcut atîtea demonstraţii de prietenie încît nu ne-am putut opri să bem romul acela blestemat, cu toate că ne jupuia gîtul.

Am ieşit din cafenea foarte bine dispuşi.

O bună bucată de vreme am mers de-a lungul şanţurilor de apărare, unde unchiul meu s-a mai consolat un pic, văzînd că şi alţii se ocupau cu căutatul celor trei magi în zgomotul cutiilor de tinichea şi fluierăturile nepotoliţilor derbedei.

În depărtare, dincolo de terenul întunecat pe unde treceam, pe deasupra siluetelor negre şi pătrate ale unor case de lemn, răsărea din pămînt o lumină delicată care se risipea treptat în albastrul adînc al cerului. Sub norii aceia vaporoşi, părînd o pulbere strălucitoare de aur împrăştiată în atmosferă, erau parcurile.

Ocolind casele de lemn, aşezate parcă anume ca nişte paravane uriaşe, pentru a produce şi o mai puternică impresie, privirea noastră rămase un pic buimăcită de reflexele a mii de lumini. Ajunsesem la parcuri. Trăsurile treceau în toate direcţiile, iar lumina felinarelor, văzută printre frunzele copacilor, părea că se stinge şi se aprinde, desenînd cercuri şi linii de foc. Muzica militară umplea spaţiul cu melodii gingaşe şi acorduri armonioase. Oamenii, cînd în grup compact, cînd singuratici, se plimbau încoace şi încolo pe străduţele întortochiate, mărginite de

arbuşti. Toată privelişteа asta ni se înfăţişa ochilor învăluită într-un farmec necunoscut, inexplicabil. Pareul, cu freamătul său, cu lumina, mişcarea, fîntînile cristaline, verdele gazonului şi florile sale pestriţe, ne păru atunci ca o grădină de vis a raiului.

Am trecut uluiţi prin locurile acelea de promenadă. Am văzut „El Louvre", plin de oameni care vorbeau, gesticulau şi rîdeau, strînşi în jurul unor mese de marmoră albă, printre care se mişcau sprinteni chelnerii, ducînd sticle şi pahare cu băuturi în toate culorile curcubeului.

Domingo ne-a pus să ne oprim în faţa unui tablou imens pe care era mîzgîlit ceva avînd intenţia de a reprezenta o piaţă, plină de o gloată curioasă şi compactă, în mijlocul căreia se înălţa o spînzurătoare. Pe treptele eşafodului se urcau, într-un uimitor echilibru, ca să nu cadă, un călugăr cu un crucifix şi un rozariu colosal şi un om cu înfăţişare feroce, favoriţi exageraţi, încărcat de lanţuri. După ei venea un fel de urs care ţinea în mînă o neobişnuită secure de oţel sclipitoare şi care, după alte accesorii şi căutătura lui fioroasă, nu putea fi altcineva decît călăul. În partea de jos a pînzei se putea citi, scris cu litere mari, roşii : „Astăzi : *Diego Corrientes*".

Domingo se căută prin buzunare, numără nişte bani de argint şi îi puse pe marginea unei ferestruici, un fel de gură de aerisit a unei cuşti mari, luminate pe dinăuntru. În cuşcă stătea închis un om, care luă banii şi ne dădu trei biletele roz pe care le-am predat la intrare.

Ne-am urcat pe tot felul de scări înguste. Urcatul acela ne lua cînd cu frig, cînd cu rece la stomac şi ne făcea părul măciucă. Ne-am apropiat de parapetul fragil care înconjura un fel de groapă mare. Oamenii pe care-i vedeam, aşezaţi acolo jos, în alte cercuri înconjurate de balustrade şi în lungi şiruri de fotolii, ni se păreau nişte pitici.

— Şi chestia asta nu se dărîmă ? îl întrebă unchiul meu pe Domingo.

— Pe naiba ! Aici e cît se poate de sigur ! răspunse Domingo, tropăind cu putere şi călcînd cu dezinvoltură, ca şi cum ar fi vrut să arate că era obişnuit să meargă la asemenea înălţime.

Auzind întrebarea unchiului meu, toţi cei care se găseau în preajma noastră au început să rîdă batjocoritor.

Acesta se înverzi de mînie. Rîsetele alea blestemate care-l urmăresc peste tot !

Ajunsesem ceva cam devreme, însă, după scurt timp, locurile se ocupară.

Publicul îşi pierduse răbdarea, fluiera şi aplauda ca să se ridice cortina.

— Lipseşte preşedintele, încă n-a venit ! ne înştiinţă Domingo.

Nouă ne plăcu grozav libertatea pe care şi-o luau toţi ca să fluiere şi să aplaude ca la o coridă, şi-am început şi noi să facem atîta gălăgie, cu fluierăturile şi aplauzele noastre, încît un paznic trebui să ne certe, cerîndu-ne să tăcem, ceea ce a fost un nou prilej de rîsete şi de batjocură din partea celor care erau aşezaţi în preajma noastră.

Unchiul meu iar se supără.

Domingo, care fusese foarte încîntat de distracţia pe care ne-o dăduse, ne întrebă de ce am amuţit aşa, deodată, şi cînd i-am spus că paznicul ne mustrase, făcu :

— Fleacuri ! Nu luaţi în seamă !

Ne-am apucat din nou să facem gălăgie.

— Ce naiba-i cu preşedintele ăsta, cît mai întîrzie ? ...O fi dormind ?... se întrebau cei aşezaţi lîngă noi.

— Uite-l acolo ! strigă Domingo arătînd în rîndul al doilea o lojă care avea balustrada împodobită cu o perdea de damasc roşu şi o mare stemă naţională făcută din lemn aurit.

Uşa acestei loji se deschise şi apăru un omuleţ mărunt, gras, cam chel şi cu mustăcioară perfect împărţită în două. Era foarte elegant. Purta un briliant enorm la degetul mic şi un frumos lanţ de ceas din aur care, reflectînd luminile becurilor de gaz pe postavul negru al vestei, părea că scoate flăcări.

Aplauze mai puternice şi mai îndelungi întîmpinară sosirea domnului preşedinte.

— Îi face galerie pentru că a întîrziat, ne şopti Domingo.

Domnul președinte, mișcîndu-și capul mic și atît de sferic încît ar fi putut fi folosit perfect la popice, saluta în dreapta și-n stînga.

Nu știu ce mîncărime de limbă o fi avut unchiul meu sau ce diavol l-o fi ispitit, fapt este că scoase un șuierat subțire care făcu să rîdă tot teatrul.

Făcînd gesturi furioase și aruncînd priviri amenințătoare, președintele își ridică capul, pironindu-și privirea pe locul unde ne așezasem noi. Unchiul meu se făcuse ghem și lupta să se ascundă după Domingo.

Paznicul cel vigilent veni la noi și după mii de amenințări, ne prinse de cîte un braț. Datorită intervenției oportune a lui Domingo și a celorlalți spectatori nu ne-a asvîrlit afară din teatru.

Am rămas rușinați, umiliți și cu toate că se ridicase cortina, nu îndrăzneam încă să ridicăm privirea peste marginea balustradei și nici măcar să urmărim reprezentația. Am înțeles doar ultimele acte din *Diego Corrientes*.

În timpul acesta unchiu meu scrîșnea din dinți și-și strîngea pumnii.

Ei, să fi putut el să strivească tot teatrul dintr-o lovitură de pumn, ar fi făcut-o bucuros !

Și cînd se uita spre fotoliul președintelui, îi venea să plîngă ; îl mustra rău cugetul pentru că-l fluierase pe seniorul acela nobil.

Cînd s-a terminat piesa, s-au aprins imediat jumătate din lumini, celelalte rămînînd cu lumina redusă. Spectatorii erau învăluiți într-o atmosferă cețoasă. Atunci unchiul meu se uită în jurul său și convingîndu-se că nimeni nu-l observă, se apropie de balustrada galeriei, scoase jumătate de corp în afară, arătă pumnii către publicul acela care rîsese de el și care, plecînd, îi întorcea spatele liniștit și disprețuitor și murmură cu obidă :

— Ne mai vedem noi ! Jur că o să aflați voi cine-mi sînt eu !

Pe urmă, mîndru și mulțumit că și-a ușurat sufletul în felul acesta brutal, ni se alătură mie și lui Domingo, care apucaserăm deja să coborîm scara.

Tot drumul n-a suflat o vorbă ; mergea cu capul în pămînt. Și așa, am ajuns la *El León Nacional*.

Cînd se lungi în pat, imaginația lui puternic impresionată îl făcu să se revadă pe el însuși, rotindu-se vertiginos în spirale care îmbrățișau un spațiu imens, ridicîndu-se în sus pînă ce se pierdea în înălțimi, înconjurat de torțele fumegătoare ale derbedeilor zdrențăroși car îi dădeau foc cu șuierăturile lor ascuțite și înspăimîntătoare bătăi în bidoanele de tablă. Și, ca și cum ar fi fost înzestrați cu puteri magice, zburau atît negrul de pe chei cît și oamenii cu pușlile scurte, barca lui Domingo și brigantina Tolosa, lingurile, cănile de argint cizelate, oglinzile, luminile de la „Louvre" și vitrinele magazinelor prin care vedea, îngrozitor de măriți, ca tastiera unei orge, dinții bijutierului. În hora generală și exotică mai intrau și șanțurile adînci în a căror concavitate întunecată credea că vede licărind, ca niște scîntei de foc albastru, verde, galben și roșu, topazele, smaraldele, ametistele și rubinele. Deodată vînzoleala aceea buimăcitoare încetă și unchiului meu îi păru că se vede așezat printre cercul de lumini al marelui policandru de la circ, urmărind de acolo reprezentația, însă în sens invers, adică, publicul juca piesa și actorii ocupau locurile publicului. Președintele juca rolul lui „Diego Corrientes" în timp ce acesta, netezindu-și mustățile mari cu amîndouă mîinile și sprijinindu-și coatele de pușca aceea cu gura mare, ocupa fotoliul prezidențial.

În zori, datorită luminii slabe care umplea camera, am putut să-l văd pe unchiul meu mușcîndu-și pumnii și izbind în pernă cu furie. Ba l-am mai și auzit murmurînd :

— Ha ! Jur c-o să mai auziți voi de mine !

IV
Don Genaro este un om care promite

La cîteva zile după zbuciumata noastră sosire, într-o dimineață, puțin înainte de zece, ne-am dus la biroul excelentisimului señor Don Genaro.

Am stat jos şi am aşteptat vreme îndelungată la anticamera biroului. Don Genaro încă nu venise, cu toate că bătuse ora reglementară de o bună bucată de vreme. În sfîrşit a sosit cam pe la unu, iar unchiul meu era să cadă de pe scaun de spaimă cînd l-a văzut. Îi venea să dea dracului şi scrisoarea de recomandare şi slujba cînd a recunoscut în Don Genaro pe acelaşi omuleţ gras, chel şi elegant îmbrăcat pe care îl văzuse la spectacolul cu „Diego Corrientes" şi pe care îl fluierase. Dar Don Genaro, interpretînd ca nerăbdare gesturile acelea de frică, se întoarse către unchiul meu şi zise :

— Hei, señor, nu te mai grăbi aşa ! Sînt şi alţii înaintea dumitale !

Ceea ce îl linişti pe deplin pe unchiul meu.

Continuarăm să facem anticameră.

După ce şi-a schimbat redingota de postav negru cu alta de dril uşor şi alb, după ce şi-a pus o şăpcuţă de paie cu cozoroc de chilimbar, după ce a şters masa de praf cu batista şi după ce a deschis două-trei dulapuri, Don Genaro l-a întrebat pe un domn mai în vîrstă cu ce treburi venise pe la el.

Bătrînul îi spuse cîteva vorbe la ureche.

— Aha, da, da, acuma ştiu, zise vesel Don Genaro, poftiţi aici !

Şi surîzînd, l-a invitat după el într-un cabinet rezervat, care avea în loc de uşă o perdea de damasc împărţită în două părţi egale.

Lumina soarelui căzînd din plin într-o curte mare şi pătrată, norii mari, albi, tiviţi cu argint strălucitor, atmosfera greoaie din salon şi aerul călduţ pătrunzînd ca o boare printr-un oblon mare de lemn şi de sticlă colorată, îi dădură mai întîi unchiului meu o senzaţie de toropeală şi de somnolenţă, iar pe urmă îl cufundară într-un somn adînc.

— Hei, pe stradă se doarme, nu aici ! îi atrase brusc atenţia, zgîlţîindu-l bine de umeri, uşierul care păzea biroul lui Don Genaro. Nătărăii ăştia habar n-au ce-i aia să arăţi respectul cuvenit faţă de stăpînire !

După mai mult de două ore de aşteptare, a venit şi rîndul nostru să stăm de vorbă cu Don Genaro.

Am rămas în picioare în fața mesei din birou, iar unchiul meu a început cam așa :

— Excelentisime și ilustrisime señor, am venit la Domnia Voastră cu recomandația, cum s-ar spune, să ne găsiți pe la Dumneavoastră vreo slujbuliță mai bună, pentru care o să vă fim recunoscători, așa să ne ajute Dumnezeu. Domnul marchiz de Casa-Vetusta ne-a dat scrisoarea asta... scrisoarea asta... ca să vă spună, cum s-ar spune, în ce fel sîntem rude cu Dumneavoastră și să garanteze pentru noi că sîntem oameni de ispravă...

Însă unchiul meu nu da deloc de scrisoarea de recomandare pe care spusese că i-o aducea lui Don Genaro. Își cerceta buzunarele, făcea fețe-fețe, îi curgeau picături mari de sudoare pe frunte și scrisoarea... lua-o-ar dracul de scrisoare, era așa de bine păstrată că nu ieșea niciodată la iveală cînd aveai nevoie de ea !

— Nu te mai grăbi așa, señor, ține-ți firea, zise Don Genaro, înduioșat de chinurile prin care trecea unchiul meu. Vezi dacă nu-i hîrtia aceea de sub scaunul lîngă care ai stat.

Chiar așa și era : sub scaun era o hîrtie împăturită în două ; era chiar scrisoarea de recomandare.

Unchiul meu o culese de pe jos și o dădu lui Don Genaro. Acesta își aruncă privirea pe scrisoare. Pe la mijlocul lecturii, figura lui deveni mai zîmbitoare și arătîndu-ne două scaune, ne oferi loc lîngă el.

— Oh, desigur, bine înțeles, spuse Don Genaro cînd termină de citit scrisoarea. Cum se face un post liber, puteți conta că îl veți lua voi. Îmi va face o deosebită plăcere să-i fiu pe plac domnului marchiz. Tot ce am și tot ce sînt eu lui îi datoresc. Și scrisoarea asta v-a dat-o chiar dumneavoastră personal domnul marchiz ?

— Da, excelentisime señor !

— Spune-mi simplu Don Genaro ; să suprimăm protocolul, cît sîntem între noi. Însă, luați seama, cînd e cineva de față, atunci... nu-l mai suprimați... nu pentru mine, ci pentru natura poziției mele sociale... Funcția mea... știți, nu ?... hai ?...

— Sigur, señor !...

Uşierul întrerupse conversaţia noastră cu Don Genaro, arătîndu-i acestuia, prin semne, că o persoană pe care o aştepta dorea să-i vorbească.

— Mă iertaţi, domnilor, mă aşteaptă atîtea treburi, încît uneori aş vrea să mă împart în zece.

Abia terminä de vorbit şi Don Genaro ieşi, iar unchiul meu, dîndu-şi un pumn în falcă, strigă :

— Cînd mă gîndesc că nu de mult dormeam ca un porc în faţa domnului ăsta cumsecade !

Don Genaro se întoarse ; promiţîndu-ne din nou că ne va găsi o slujbă bună. Am înţeles din asta că trebuie să ne retragem şi aşa am şi făcut.

Traversînd anticamera, uşierul care-l dojenise atît de sever pe unchiul meu, văzînd amabilitatea cu care ne tratase şeful său, voi să ia parte la bucuria noastră. Ne opri surîzător şi începu să ne vorbească despre oamenii de acolo şi să ne dea sfaturi cu multă gravitate.

Eu stăteam lîngă uşa biroului şi cu multă uimire l-am auzit clar pe Don Genaro spunînd :

— Are şi marchizul ăsta nişte idei ! Ai crede că-i destul să spui : uite-i pe ăştia doi, plasează-i ! Şi de ce doi ? Pe-aici slujbele mişună ca gîndacii, hai ? De ce nu le-a găsit el o slujbă, înainte de-ai trimete aici ? Se ştie că-i mai uşor să aranjezi treburile de-acolo decît de aici. Nu, Doamne fereşte, a avut ideea să mi-i arunce în spinare pe mocofanii ăştia pentru că-s rude cu mine ! Fir-ar să-mi fie blestemate neamurile astea care nu ştiu decît să scîncească şi să ceară !

Pe urmă plecă de la masa lui de scris şi se aşeză aşa fel încît l-am putut vedea ca pe un portret în geamul unei biblioteci pline de dosare şi de cărţi.

Luă un scaun, îi sprijini spătarul de perete, îşi băgă mîinile în buzunare şi-şi fixă ochii în tavan.

Din cînd în cînd îi scăpa cîte o vorbă.

— De unde să fac rost de bani ? repeta el.

Deodată îşi dădu o palmă zdravănă peste frunte, începu să gesticuleze de părea că şi-a ieşit din minţi şi arătînd duşumeaua zise :

— Aici, aici e mina !

Şi continuă tot aşa, vorbind singur, ca un nebun.

— Asta-i ! S-a făcut ! Idioţii ăştia doi vor fi minerii ! Ce bine că mai pică pe la noi cîte un dobitoc ; cînd nici nu-ţi dă prin gînd, vezi că-s numai buni la ce-ţi trebuieşte ţie.

N-am mai putut nici să văd, nici să aud nimic ; unchiul meu îşi terminase pălăvrăgeala cu uşierul şi am plecat amîndoi de la birou.

Cînd mergeam spre *El León Nacional* ne-am întîlnit cu Domingo în faţa căruia unchiul meu a început să exagereze în aşa hal onorurile cu care ne primise Don Genaro şi promisiunile pe care ni le făcuse, încît bietul barcagiu, uimit, îşi băgă amîndouă mîinile în buzunarele lui adînci, deschise peste măsură de mult gura şi ochii şi exclamă !

— Pe viaţa mea, ce noroc aveţi !

V
Deşi plouă cu găleata, norocul ne face o vizită

Zidul casei de alături, înverzit de umezeală, pe care mai că-l puteai atinge cu mîna de la geamul pe unde pătrundea lumina în locuinţa noastră, o lumină lividă, gălbuie, tristă chiar la amiază ; o curte foarte strîmtă, de formă triunghiulară, nepavată, în colţurile căreia creşteau —printre mobile dezmembrate şi hîrburi de sticle goale şi înnoroiate — bureţi, muşchi, ferigi şi nişte plante agăţătoare cu tulpina apoasă, frunzele verde-deschis, decolorate, clorotice ; un acoperiş imens de culoare roşcat-închis, străbătut noaptea de pisici flămînde ale căror siluete negre şi costelive se detaşau pe fondul albastru adînc al cerului înstelat ; pereţii interiori ai locuinţei noastre, albiţi pînă la sol de numeroase straturi de mortar ; două paturi de campanie, cufărul, o masă de lemn de pin unde puneam sculele de bărbierit şi o lumînare înfiptă în gîtul unei sticle : aceasta era perspectiva interioară şi exterioară a mizerabilei noastre cocioabe.

Era dimineață. Burnița cădea încet, în picături fine. Din cînd în cînd, o rafală de vînt o făcea să pătrundă pînă înăuntrul camerei noastre, pentru că fereastra avea ca pavăză împotriva capriciilor vremii doar niște bucăți de geam sparte și pline de praf. Se vedeau plutind molecule de apă, aproape impalpabile, așezîndu-se liniștit pe mobile, pe podea, pe perete, pe tavan ; oriunde ai fi pus mîna, rămînea jilav. Așa a fost dimineața aceea tristă în care ne-am trezit fără să mai avem nici un real de *vellón*.

Unchiul meu stătea pe marginea patului și se gîndea la modul în care am putea ieși din această situație critică. Iar eu rămăsesem în pat, făcîndu-mă că dorm, ca să-i las unchiului meu libertatea de a lua hotărîrea care i s-ar fi părut mai bună.

La un moment dat, veni pînă la patul meu și începu să-l zgîlțîie puternic ; însă ar fi putut să-l miște și mai tare, că tot eram hotărît să nu mă mișc.

— Ce animal fericit ! zise el, renunțînd la acest sistem de trezit și recurgînd la altul, adică începînd să bată cu călcîiele în podea și să lase să cadă capacul cufărului.

Pe la vreo douăsprezece, unchiul meu începu să mă scuture de un braț, făcîndu-mă trîntor și leneș și spunîndu-mi, cu convingere, că tocmai terminase micul dejun. Știam eu bine că nu mîncase nimic, însă m-am ferit să-l contrazic.

În clipa aceea se deschise ușa camerei. Și pe bună dreptate că am rămas uimiți, pentru că de multă vreme nici o mînă străină nu mai împinsese ușa noastră. Atît de singurateci eram, amăriți de noi !

În nesperatul vizitator l-am recunoscut pe ușierul de la biroul lui Don Genaro.

— Salut, domnilor ! strigă el. Vă aduc veşti mari ! Don Genaro pare în toane bune azi și m-a trimis să vă caut. Așa că vă salut și pe curînd !

Ușa s-a închis în urma lui.

Unchiul meu alergă de două-trei ori dintr-un colț în altul al camerei, căutîndu-și haina și pălăria. Ca și cum ar fi avut o inspirație neașteptată, își ridică cu o mișcare ușoară capul. În privirea lui strălucea bucuria, mă bătu de trei-patru ori pe spinare și exclamă :

— Nepoate, azi începe cariera noastră... îmbracă-te, perie-ți hainele, fă-ți ghetele...

— Păi, unchiule, unde să mergem pe potopul ăsta ?

— Așa-i, plouă, și nici nu putem comanda o birjă. Dar trebuie să ne ducem, chiar dacă ne ia naiba !

Plecarăm. Cînd am ajuns la biroul lui Don Genaro nu mai era nimeni la el ; poate din cauza ploii.

— Intrați, dragii mei verișori, exclamă Don Genaro, crezînd, fără îndoială, că ne opriserăm din politeţe sau din respect cînd, de fapt, nu era vorba de altceva decît că voiam să ne scurgem un pic hainele îmbibate de apă.

— Începînd de astăzi puteți să vă bizuiți pe slujba pe care v-am promis-o, spuse Don Genaro.

Unchiul meu fu tentat să se arunce la picioarele binefăcătorului său.

— Însă...

Acest „însă" îl opri făcîndu-l să caște niște ochi mari.

— Deocamdată nu vă veți putea bucura de nici un fel de leafă ; nu veți fi decît aspiranți. Ce să-i faci, așa-i la început !

— Ce mărinimoasă este excelența voastră...

— Eh, Vicente, întrerupse Don Genaro, parcă ne-am înțeles, tutuiește-mă ; vom fi și colegi, nu numai veri, este ? Ne vom ajuta între noi !

— Și cînd putem să începem munca ?

— Azi e joi... bun ! Puteți lăsa să treacă zilele care mai rămîn din săptămîna asta și luni, puțin înainte de zece, veniți aici și am să-l instruiesc pe Juan, portarul meu, ca să vă arate ce aveți de făcut. Știți să scrieți și să citiți ?

— Da, señor, am răspuns noi.

— Bun ! E tot ce trebuie. Și sînteți cumva deprinși să citiți cu litere de mînă ?

— Ce mai vorbă ! Despre asta n-am prea multe de spus, însă n-aveți nici o grijă, dacă ar fi nevoie, în două zile ajung mai sprinten ca peștele în apă, răspunse unchiul meu.

— Ia să vedem, replică Don Genaro scoțînd un dosar din unul din sertarele mesei... hai să vedem, chiar dacă nu-i vorba decît... azi nu prea am de lucru ; băieții ăștia transformă în sărbătoare zilele ploioase. Pot să rup cîteva ore ca să mă ocup de prietenii mei. Asta-i avan-

tajul ! Muncesc destul ca un măgar în celelalte zile, nu-i așa ?

Unchiul meu schimbase fețe-fețe și zăbovi cît putu de mult cu citirea dosarului ; pînă la urmă nu mai avu ce face și trebui să-l citească. Sincer vorbind, a citit destul de prost. După unchiul meu, pot să spun treaba asta, pentru că nu înseamnă că mă umflu în pene sau că mi-am pierdut modestia, am luat eu dosarul și am citit atît de corect că însuși Don Genaro m-a invidiat. Trebuie să vă spun că deși am pierdut mult timp făcînd tot felul de blestemății cu Domingo în satul nostru, am tras destul folos de pe urma învățăturii, cu toate că am avut ca profesori pe alde Don Mateo sau Don Alcornoque, care făceau tot atîtea parale unul cît și celălalt.

Preotul din sat, observînd cum îmi mergea capul, obișnuia să spună alor mei :

— Păcat că băiatul ăsta e așa de zburdalnic, n-are cap prost. Dacă l-am trimite în America, ar putea să ajungă vicerege.

Adevărul este că dacă n-am mai învățat, nu-i vina mea. Dumnezeu m-a păzit ca să nu fiu tentat să-mi expun anumite îndoieli sau să pun cine știe ce întrebări învățătorului de la noi din sat. Sînt sigur că dacă s-ar fi întîmplat așa ceva, n-aș mai fi rămas cu nici un oscior întreg. Don Mateo era un om brutal, neînțelegător și vanitos. Ne pedepsea după cum i se năzărea. Dacă unul dintre elevi lega o codiță de hîrtie unei muște, de îndată ce își da seama de năzbîtie, ne lua la palme gospodărește, pe toți, fără să țină seamă cine-i vinovat și cine nu. Ne învățam lecțiile nu din dragoste pentru învățătură, ci pentru că eram speriați de moarte de bătaia la palmă cu linia.

— Cartea se bagă în cap cu sînge ! repeta el neobosit.

Și mînuia mai lesnicios joarda aceea de lemn pe care o ținea mereu la vedere, decît puținile idei pe care reușise să și le strecoare în cap. Cu un asemenea sistem pedagogic, nu-i de mirare că toate ieșeau pe dos, altfel decît ar fi dorit bunul nostru învățător, pentru că sîngele ieșea din noi, dar cartea nu intra.

Ora la care începea școala era pentru noi un semn sigur de supliciu. Așa se explică faptul că mergînd spre

școală făceam pașii tot mai mici, închipuindu-ne că astfel ținem timpul în loc.

Nici aburii sub presiune dintr-un cazan mare, cînd țîșnesc fluierînd printr-o supapă care se deschide, nici apa liniștită a unei bălțoace care sare în sus cînd pică în ea un bolovan, nimic nu s-a mișcat vreodată mai repede decît o zbughiam noi cînd scăpam de la școală.

Pe uși, geamuri, crăpături, pe orice gaură prin care se putea trece, țîșneam de îndată ce orologiul bătea de patru, fără să ne mai dăm osteneala să așteptăm vre-un semn sau permisiunea învățătorului, care rămînea de cele mai multe ori cu jumătate de cuvînt în gură.

N-ar fi de prisos să vă spun că la școală era ora patru înaintea oricărui alt loc din sat, care nu se întindea pe mai mult de două *yugadas*[1] și minunea asta se datora unor băieți care împingeau cu degetul minutarul și orarul la cea mai mică neatenție a învățătorului. Dar, pînă la urmă, totul se află pe lumea asta și pentru că într-o bună zi s-a descoperit și înșelăciunea noastră, a trebuit să plătim învățătorului cu dobîndă și cu ciolanele noastre orele pe care i le furaserăm.

Pentru cea mai mică greșeală ne punea să umplem foi după foi. Uneori ne punea să desenăm bețișoare și pentru că nu le făceam drepte, ne spunea : păcat că nu se prefac în bețe adevărate, ca să vi le rup în cap la toți !

Dacă nu învățam pe de rost lecțiile lungi pe care ni le dădea din catehism, ne punea binișor pe cap niște urechi de măgar pe care le făcuse el anume. Deseori era foarte mîndru de treaba asta și ne explica că nimeni nu-l întrece în făcutul urechilor.

Alteori, în afară de acel aparat și ca iluzia să fie completă, ne cerea să imităm răgetul măgarului. Și dacă nu reușeam să-l imităm cum dorea el, da cu picioarele în noi și striga :

— Nu așa ! Așa !

Și începea să ragă el ca un măgar, ca să ne învețe.

[1] *Yugada* : teren care se poate ara într-o zi cu o pereche de boi.

Cel mai silitor discipol al acestui bun maestru a fost unchiul meu. De multe ori îl cita în faţa tuturor, ca să luăm exemplu de la el.

Din aceste motive, şcoala era pentru noi cel mai mare chin. Şi ce-i mai rău, nu era nimeni care să ne apere de torturile pe care le sufeream la şcoală, iar cînd căutam scăparea la părinţii noştri, aceştia ziceau că pentru nişte derbedei ca noi, cu cît ne pedepsea mai rău, cu atît era mai bine, că tot aşa au învăţat şi ei carte, numai că pe vremea lor şi pedepsele erau mult mai aspre, cînd nu le trăznea prin minte să ne ducă la şcoală ţinîndu-ne bine de mînă, în loc de alt răspuns, şi rugîndu-l în mod deosebit pe învăţător să ne bată zdravăn, dacă vrea să scoată ceva bun din noi.

Repet că n-am avut nici un fel de dragoste de carte şi că ceea ce am reuşit să învăţ a fost mai curînd din cauza fricii de bătaie la palmă, decît dragostea de învăţătură. Îmi era groaznic de silă de un lucru care trebuia dobîndit cu preţul durerii şi al suferinţei, la o vîrstă cînd întreaga fire surîde iar soarele poleieşte cu aur numai orizonturi trandafirii.

Nu ştiu ce-o fi reuşit să înveţe unchiul meu.

Ceea ce ştiu însă, e că noaptea mă năpădeau coşmaruri groaznice, în care imaginaţia mea sensibilizată îmi înfăţişa făptura antipatică a învăţătorului nostru, ca pe o imensă umbră de formă umană acoperind totul şi ţinînd în mînă o linie enormă cu care dădea lovituri teribile în globul pămîntesc, făcîndu-l să explodeze în mii de bucăţi. Şi atunci, privelişte plăcută pe care natura o oferise mai înainte ochilor mei, se transforma într-o grămadă de ruine informe prin crăpăturile şi dărîmăturile cărora, împrăştiate peste tot, răzbăteau voci înspăimîntătoare care strigau :

— Cartea ! Cartea se bagă în cap cu sînge !

Veni şi vremea cînd, întovărăşindu-mă cu Domingo, hotărîi să pun capăt suferinţelor mele şi timpul pe care trebuia să-l petrec la şcoală îl folosii ca să mă distrez pe socoteala paşnicilor şi harnicilor vecini din satul meu, a căror vii şi mai ales livezi de pomi fructiferi erau ciuruite de pietrele pe care le aruncam ca să dăm jos fruc-

tele. Am mai spus că aceste incursiuni s-au terminat cu împuşcătura unchiului Lorenzo.

Însă unchiul meu, care fără îndoială avea învăţătură cu grămada, de aceea din care îi dăduse scumpul său învăţător Don Mateo, se uita tare urît la cei care îşi arătau dorinţa să înveţe, şi chiar îşi bătea joc, cu rea-credinţă, de toţi aceia.

Am stat de vorbă cu Don Genaro mai mult de două ore, după examenul nostru prealabil. Şi ne promise atîtea lucruri şi se purtă cu noi cu atîta amabilitate, încît îşi cîştigă întreaga noastră simpatie.

VI
La slujbă

Ura ! În sfîrşit, începusem şi noi slujba ! Cine ştie cine, ar dori poate să afle în ce instituţie de stat se găsea biroul nostru... păi, în una oricare, în aceeaşi în care lucra Don Genaro.

Slujba noastră de practicanţi nu era legată de nici un fel de funcţie anume. Imediat ne-a pus la scuturat dosarele de praf.

Cînd am ajuns la birou în dimineaţa aceea de luni, uşierul, „Juan, portarul meu", cum îi spunea Don Genaro, urmînd întru totul instrucţiunile care i se dăduseră, ne conduse într-o cameră mică ai cărei pereţi nu se vedeau, fiind acoperiţi de nişte teancuri de dosare atît de înalte încît atingeau tavanul. Odată intraţi în cameră, ne spuse că trebuie să scuturăm de praf toată hîrţogăraia aceea şi să punem la locul lor, cu multă grijă şi băgare de seamă, dosarele cu care umblaserăm. Ne dădu două fosile de mături cu pene, adică ceva care fuseseră pe vremuri mături cu pene. Pe urmă plecă şi ne lăsă mai mîhniţi şi mai disperaţi decît dacă am fi căzut într-un puţ adînc şi întunecos.

După ce ne-a întors spatele portarul, primul lucru pe care l-am făcut a fost să ne uităm unul în ochii celuilalt şi să coborîm pînă la pămînt măturicile pe care le luasem în mînă cu entuziasm pentru atacul şi dărîmarea fortăreţii de hîrţoage.

Am stat vreme lungă fără să ne mişcăm : continuam să ne uităm unul la altul, ca proştii.

Eu am fost cel care a rupt tăcerea :

— Asta o fi slujba aia grozavă ?

Unchiul meu, în loc de orice răspuns, puse mîna pe un dosar şi dădu primul atac cu măturica.

Imitîndu-i exemplul, am pus mîna pe alt dosar din colţul opus al camerii şi am început să muncesc cu rîvnă. Măturica unchiului meu mergea tot atît de repede ca şi a mea. De cîte ori scoteam cîte un dosar şi lăsam deschisă o gaură în teancul de hîrţoage, vedeam apărînd noi teancuri în spatele celor dintîi şi după acestea, altele şi iar altele şi aşa mai departe. Dar nu ne-am pierdut curajul : în zece-douăsprezece zile ne propusesem să terminăm treaba, să ne ducem la Don Genaro şi să-i spunem :

— Nu mai există un fir de praf printre hîrtiile astea !

Şi el, care fără îndoială va rămîne încîntat de activitatea noastră, ne va promova într-o muncă mai specială şi mai folositoare.

Nori de praf umpleau spaţiul acelei încăperi ; coloane întregi de dosare se rostogoleau la pămînt împinse de măturicile noastre. Unchiul meu şi cu mine începusem o întrecere sordidă, tenace. Mereu ne opream cîte o clipită ca să ne uităm pe furiş la stadiul muncii noastre ; iar cel rămas în urmă îşi dubla eforturile şi truda ca să-l ajungă pe cel care o luase înainte. Era o luptă mută, o bătălie tăcută. Începusem să ne închipuim chiar că eram cel puţin doi ciclopi dărîmînd nişte ziduri uriaşe.

La un moment dat, scuturatul energic cu măturica, dosarele care se frecau între ele, praful, zgomotul surd, asemănător cu tirul îndepărtat al tunurilor, pe care îl produceau dosarele cînd le scuturam izbind unul de altul, strănutările pe care ni le provoca praful acela cînd ne intra în nări şi pe care eram obligaţi să-l aspirăm în funcţia noastră de practicanţi, toate împreună produceau o indescriptibilă atmosferă de răzmeriţă.

În clipa aceea apăru deodată, sub pragul de sus al uşii, un domn mai în vîrstă.

— Ce-i mizeria asta ? Cine dracul mai sînt şi ăştia care au apărut azi aici ? Cine a dat ordin să vină ăştia ca să dea iama prin hîrtiile mele ?

Şi pe tonul acesta continuă să strige şi să bată din picioare încît se adună o grămadă de lume. Unchiul meu era speriat de moarte ; şi nici eu nu eram mai puţin.

— Mă, nătărăilor, ziceţi naibii odată cine v-a trimis aici.

— Pă, să vedeţi, señor... răspunse unchiul meu, mai mult mort decît viu, Don Genaro ne-a spus.

Răspunsul unchiului meu l-a contrariat peste măsură de mult pe iritabilul bătrîn.

Însă continuă să zbiere :

— Hei ! Juan ! Chiamă-l repede pe Don Genaro. Aleargă ! Zboară !

Peste puţin timp sosi Don Genaro şi domnul cel nervos se purtă mai puţin înfipt.

— Excelentisime señor, spuse el pe tonul cu care un subaltern se adresează şefului său, am sosit la lucru la ora reglementară, după cum obişnuiesc să fac în fiecare zi, şi n-am putut să-mi încep serviciul. Excelenţa voastră va vedea de ce. Toate astea au fost răsturnate de aceşti doi oameni care zic că sînt autorizaţi de excelenţa voastră.

Don Genaro răspunse că desigur, el ne trimesese aici, însă eram atît de tîmpiţi, încît nu pricepusem ceea ce ne poruncise în mod atît de limpede. Ne spusese să facem curăţenie acolo, dar nu să ne luăm libertatea de a întoarce toate cu susu-n jos şi prin urmare trebuia să ne apucăm imediat de aranjatul dosarelor aşa cum le găsisem. Mai zicea că să ne ducem unde-a-nţărcat dracu copiii, pentru că nici n-am fi putut face ceva mai rău decît felul cum începusem.

Şi, pe urmă, strîngînd puternic mîna bătrînului şi spunîndu-i de mai multe ori „onorate Don Benigno", afirmă că-i cel mai bun funcţionar al său şi se retrase.

Abia întoarse spatele Don Genaro, că bătrînul numit Don Benigno, începu să abuzeze de situaţia sa, adică să ne zică vorbe urîte, în timp ce puneam la locul lor, roşii în

obraji de ruşine şi de furie, toată hîrţogăraia aceea blestemată.

Unchiul meu aproape că se simţea ispitit să-l ia de gît pe bătrîn şi să-l zgîlţîie bine ca să se răcorească, într-un fel oarecare, de toată purtarea duşmănoasă pe care o suferise din partea tuturor, din seara zilei cu Cei Trei Magi, cînd debarcaserăm.

După ce am aşezat bine dosarele, am ieşit din birou fără să dăm bună ziua la nimeni. Am plecat de acolo cu convingerea că stricasem multe în puţinul timp cît am stat acolo şi în plus, departe de-a fi adus cuiva vre-un folos, făcusem numai încurcături.

Deja ne îndepărtasem un pic de uşa biroului cînd l-am zărit pe Juan, portarul lui Don Genaro, venind în fugă spre noi şi obligîndu-ne să ne oprim din ordinul şefului său, lucru care ne înspăimînta peste măsură, bănuind că Don Genaro ne chema ca să ne facă lichidarea.

Dar de îndată ce am intrat în biroul domnului şef şi l-am văzut cum vine spre noi, surîzător şi cu braţele deschise, ca şi cum ar fi vrut să ne îmbrăţişeze, ni s-a risipit orice teamă.

— Ei ? zise el, făcîndu-ne nişte gesturi semnificative. Nu cumva aţi luat în serios toată povestea aceea ?

— Excelentisime señor... începu să spună unchiul meu.

— Măi Vicente, întrerupse Don Genaro, doar ştii că sîntem veri. De ce nu mă tutuieşti ? Eu sînt de vină că v-am făcut să treceţi prin cîteva momente grele : ar fi trebuit să vă pregătesc dinainte. Însă şi voi aţi făcut acolo o colbăraie şi o zăpăceală de tot dragul, aşa că n-am avut altceva de făcut decît să vă beştelesc în faţa lui Don Benigno.

Unchiul meu şi cu mine ne uitam miraţi unul la celălalt de parcă am fi vrut să ne convingem că într-adevăr eram treji.

— Aflaţi că şi eu mi-am început cariera tot de acolo de unde aţi început şi voi, continuă Don Genaro. E necesar să lucrezi cu stăruinţă. Şi mai ales, să înveţi să taci ceea ce trebuie tăcut şi să vorbeşti numai ce trebuie vorbit. Aşa-i ? De asta va depinde soarta voastră viitoare. Ferice de voi că v-aţi întîlnit pe drum cu mine, care vă va

îndruma, care va avea tot interesul să vă servească ; da, dragii mei verişori, da, da, să vă servească.

— Oh, mulţumim, mulţumim, întrerupse unchiul meu foarte emoţionat.

Don Genaro adăugă :

— Cămăruţa asta unde aţi fost este prima treaptă pe care am urcat-o ca să ajung la poziţia pe care o ocup astăzi. Datorită faptului că... ştiţi despre ce-i vorba. Dar e necesar să vă supuneţi la tot ceea ce vă poruncesc, să nu vă depărtaţi cu o iotă de la calea pe care v-o trasez eu, pentru că dacă faceţi altfel, vă prorocesc dinainte că nu veţi face avere şi că o să vă căiţi.

Don Genaro tăcu un moment şi pe urmă continuă :

— Mîine vă întoarceţi în odăiţă la aceeaşi oră ca şi astăzi ; veţi scutura din nou dosarele, însă veţi face mai mult praf şi mai multă gălăgie şi dezordine decît astăzi. Cînd vine Don Benigno, va începe să urle. Am să vin şi am să vă cert. Deocamdată asta-i tot ceea ce trebuie să faceţi acuma. E clar ?

Mă bucuram din toată inima la ideea că îl vom face din nou pe Don Benigno să turbeze de furie, ca să mă răzbun pentru insultele cu care ne împroşcase. Unchiul meu nu-şi mai încăpea în piele de bucurie, aflîndu-se din nou sub protecţia şi scutul ilustrului său văr, Don Genaro de los Dées.

În ziua următoare, la aceeaşi oră se produse din nou în birou aceeaşi scenă, cu diferenţa că noi, încurajaţi de cuvintele lui Don Genaro iar Don Benigno fiind însufleţit de aceleaşi motive, tărăboiul a fost de data asta şi mai mare. Don Benigno zbiera şi bătea din picior cu puteri înzecite ; noi am dărîmat un număr dublu de dosare şi am umplut camera de straturi groase de praf.

Ca să completeze scena, coborî chiar şi Don Genaro. Dar, în ceea ce spuse acesta, se simţea o mare schimbare căci, uitîndu-se fix la Don Benigno şi aruncîndu-i patrucinci „hei", care era exclamaţia sa favorită, îi spuse dar că, deşi ne dăduse afară cu o zi înainte, ajunsese să ne compătimească, după ce judecata limpede luase locul mîniei ; că ar fi împotriva lui Dumnezeu să laşi de izbeliste doi nenorociţi ca noi şi ca încheiere îi aminti că toţi existam pe lume ca să ne ajutăm unul pe altul, ca să ne apărăm

şi să ne iubim din inimă şi de aceea trebuia să ne lase să rămînem aici cît timp scuturam dosarele de praf.

— Dosarele astea, adăuga Don Genaro, sînt sortite pierii dacă stau aşa ; e necesar să avem grijă de păstrarea lor. Este ? Doar ştii şi dumneata că aici este arhiva cea mai importantă a instituţiei noastre. Aceşti doi domni sînt plătiţi din buzunarul meu ca să facă această muncă pentru că cel care ar trebui s-o facă, n-o face !

— Don Benigno se înroşi :

— Señor, excelenţa voastră ştie că nimeni de aici nu-şi îndeplineşte îndatoririle mai bine decît mine, dar nu-mi ajunge timpul ca să...

— Tocmai pentru că ştiu lucrul ăsta, întrerupse Don Genaro, îi plătesc eu, cu toată dragostea, pe aceşti doi oameni ; în felul acesta îţi mai uşurez şi dumitale munca. Şi ţine seama că nu spun lucrurile astea decît pentru că dumneata ai provocat discuţia : îmi propusesem ca nimeni, nici dumneata, să nu ştie nimic.

— Oh, mulţumesc, mulţumesc excelentisime señor. Iertaţi-mă că stîngăcia mea nu mi-a îngăduit să înţeleg mai curînd aceste sentimente delicate, răspunse Don Benigno.

Don Genaro îi strînse mîna şi, surîzînd, îi spuse :

— Nu vă lipseşte decît un pic de răbdare, señor Don Benigno, pentru că sînteţi cam iritabil ; de altfel, vă bucuraţi pentru onorabilitatea şi seriozitatea dumneavoastră, de stima tuturor celor care vă cunosc... şi în special de a mea.

Cu astea, Don Benigno rămase foarte liniştit două zile însă a treia zi începu din nou să-şi blesteme ceasul în care pusesem picioarele acolo ; şi cine ştie ce-o mai fi blestemat, în afară de picioarele noastre !...

Adevărul este că, avînd îngăduinţa lui Don Genaro, am abuzat de răbdarea acelui biet bătrîn ; fapt care m-a făcut de multe ori, după ce mai trecuse ceva timp să mă căiesc de purtarea mea.

Don Benigno n-avea altă posibilitate decît să lucreze în aceeaşi cameră în care scuturam noi dosarele ; aici era o masă mare la care se aşeza şi scria fără odihnă pînă la ora de plecare. Zgomotul, praful şi mai ales vorbele noastre nesocotite, îl ţineau în stare de asediu.

Asta era slujba noastră cea mai importantă şi cea mai eficace : să-i facem fiere lui Don Benigno. Şi pot să jur că făceau minunat treaba asta. Unii ne întrebau aspru :

— De ce vă place să-l înfuriaţi pe bietul bătrîn ?

— Domnule, răspundeam noi, nu-l facem să se înfurie. Don Genaro ne-a trimes aici ca să punem lucrurile la punct. Nu vedeţi în ce hal sînt toate ? Don Benigno e foarte răuvoitor, señor, credeţi-ne, foarte răuvoitor.

Cu răspunsul ăsta, se retrăgeau convinşi că noi nu avem nici o vină. Rareori nu-şi schimbau imediat înfăţişarea severă şi încercau să ne facă să uităm întrebarea pe care ne-o făcuseră, auzind numele lui Don Genaro. Numele acesta era mai mult decît un argument, părea un adevărat talisman.

— Don Genaro v-a dat ordin ? Atunci e clar !

Don Genaro era Don Genaro ; şi noi toţi eram profeţii lui.

Cînd ne întîlneam cu acest ilustrisim señor, ne strîngea afectuos mîna şi ne întreba cu un surîs răutăcios :

— Cum o mai duce bătrînul ?

— Mai furios ca niciodată, răspundea unchiul meu.

— Nu face nimic ! Daţi-i înainte ! ne încuraja bunul Don Genaro.

VII
Un funcţionar cinstit

Don Benigno era un om de vreo şaptezeci de ani, de statură potrivită, cu barba complet albă, foarte slăb, foarte elegant. Se îmbrăca întotdeauna, de la cravată la pantofi, numai în alb şi avea totul călcat cu multă grijă.

Susceptibil în materie de onoare, iubitor de dreptate, onest, incoruptibil, niciodată n-a dat prilejul să se audă nici măcar o şoaptă în tot timpul cît şi-a exercitat funcţia sa. Tipul acela de rafală a furtunii dezlănţuite, care mătură totul în calea ei din birourile instituţiilor publice la

fiecare schimbare de guvern, n-a reuşit să-l smulgă din slujba lui, după cum cele mai furioase uragane nu reuşesc să smulgă palmierii cu rădăcinile adînc înfipte în pămînt. Acesta era, lucru destul de rar, respectul şi consideraţia de care se făcuse vrednic prin meritele sale.

Şi încă ceva : era necesar să menţii la birouri o persoană muncitoare şi pricepută, ca să îndrume pe noii veniţi, numiţi fără să aibă nici cele mai rudimentare cunoştinţe despre funcţia pe care urma s-o exercite. Şi nimeni nu era mai potrivit pentru asemenea îndrumări decît Don Benigno, a cărui opinii politice nu le-a cunoscut nimeni niciodată. Vorbea foarte puţin ; ceea ce făcea deseori, era să vocifereze şi să devină extrem de nervos cînd se supăra.

Toţi cei care aveau ocazia să meargă la birouri, se uitau cu curiozitate şi respect la bătrînul acela cu chip nobil care muncea din greu, scriind mereu, fără pauză şi care nu făcea alte mişcări decît cele indispensabile ca să schimbe dosarele, să împăturească hîrtia şi să moaie tocul în cerneală. Parcă era o păpuşă de ceară ; mişcările lui măsurate păreau că poartă amprenta unui mecanism.

Unicul său cusur era firea lui iritabilă ; însă adevărul era că nefericitul trebuia să-şi consume acolo accesele de mînie, izolat în cămăruţa lui plină peste cap de hîrţoage, ceea ce îl seca la ficat. De aceea nervii lui ajunseseră ca în mod normal să aibă o anumită stare de iritare ; o muscă care-i zbura de trei ori prin faţă, o pată care i-ar fi căzut pe paginile pe care scria şi o hîrtie unsuroasă de prea multă folosinţă, fiecare în parte ar fi fost în stare să zguduie profund tot sistemul nervos al onestului Don Benigno.

Atunci se rupea coarda păpuşii. Făcea gesturi şi contorsiuni care, dacă ar fi descrise, ar părea neverosimile, dat fiind aşezarea oaselor scheletului uman.

Treizeci de ani de exercitare a aceleiaşi funcţii îl făcuseră să aibă o cunoaştere exactă a locului pe care-l ocupa fiecare dintre nenumăratele dosare cu care era ticsit biroul de care răspundea. Abia i se dădea dispoziţia să caute nişte date sau uneori i se cereau chiar date inutile, doar ca să i se pună la încercare competenţa, ca fără să se uite în registrele de indice, pe care le ţinea pentru

folosința sa personală, sărea rafturi întregi, grămezi de dosare voluminoase și fără să-l deschidă pe cel pe care-l alesese dintre toate, uneori chiar fără să-și arunce ochii pe eticheta dosarului, înmînîndu-l, spunea cu siguranța deplină a unui matematician care prezintă rezolvarea simplă a unei probleme :

— Aici se găsește ; ăsta-i ; la pagina cutare se află datele care mi le cereți.

Satul sau orașul unde se petrecuseră faptele ; epoca în care au avut loc ; numele persoanelor care participaseră, rezoluția care se dăduse, legile, ordinele regale, regulamentele, decretele în această problemă, totul era amintit în mod miraculos de incomparabila memorie a lui Don Benigno.

Toată ambiția lui, toată gloria, aspirațiile lui cele mai dragi, se găseau concentrate în camera aceea acoperită cu registrele și dosarele pe care le îndrăgise atîta. Cea mai mare bucurie a lui era să-i ridici în slavă aptitudinile pentru funcția pe care o îndeplinea.

— Ei, prietene ! spunea el, mimînd o modestie pe care cu siguranță nu putea s-o aibă, fiind foarte convins că nimeni nu l-ar putea înlocui eficace, la ce mi-ar mai folosi atunci cei peste treizeci de ani de practică ?

Niciodată n-avusese nimeni de gînd să-l promoveze într-o categorie superioară. În primul rînd pentru că însemna leafă mai mare și responsabilitate, cunoștințe și muncă mai mici. În al doilea rînd, pentru că nimeni nu îndrăznea să-i ia locul într-o funcție pe care o îndeplinea perfect.

În timpul celor treizeci de ani de prezență zilnică în secția lui, doar de două ori a tolerat Don Benigno ca niște mîini străine să se atingă de hîrtiile sale, și aceasta pentru că nu depindea de voința lui ca să împiedice acest lucru. Odată a fost atunci cînd Don Genaro și-a început cariera sa rapidă și strălucitoare, grație influențelor tatălui său. Și altădată a fost în epoca de care-i vorba în această povestire, cînd ne-a numit în postul de practicanți, cu alte cuvinte, de data asta noi eram profanatorii comorilor conștiinței oneste a lui Don Benigno, pe care deja își aruncase privirile pofticioase Don Genaro.

Acuma, fără mult efort, oricine poate să-şi închipuie cît de supărat era Don Benigno văzîndu-şi dosarele trîntite la pămînt şi maltratate de măturicile noastre uzate şi văzîndu-şi chiar masa lui, la care scria, acoperită cu un strat foarte fin de praf, desenînd conturul oricărui corp care ar fi fost pus pe masă, inclusiv coatele şi vîrful degetelor dichisitului funcţionar.

Odată, Don Genaro îşi permise să-i recomande lui Don Benigno, cu scopul de a nu-l mai deranja scuturînd dosarele în orele de lucru, să ne îngăduie intrarea în birou la orele cînd nu-i el acolo. Bătrînul se opuse cu o violenţă pe care nu ne închipuiam că o va manifesta vreodată în faţa lui Don Genaro, spunîndu-i că nu va accepta niciodată acest lucru atîta timp cît va fi el funcţionar.

În ziua următoare acestui incident circulau prin birouri două versiuni diferite, la fel de valabile ; una susţinînd că Don Benigno fusese destituit, alta, că şi-a prezentat demisia de bună voie. Lucrurile acestea n-au fost niciodată clarificate.

VIII
O treaptă mai sus şi necazuri plutind prin aer

Ridicarea bruscă a unchiului meu de la simplu scuturător de dosare la funcţia pe care o ocupase Don Benigno, ca şi demisia subită a acestuia, a provocat la birouri o stupefacţie generală.

Ce poate şti secătura asta ? S-au mai pomenit vreodată asemenea pretenţii ? Şi l-a pus tocmai în locul funcţionarului model, al celui mai bine pregătit !

Aşa se exprimau cei mai caritabili dintre colegii unchiului meu.

Unii intrau pe uşa biroului, de care pînă atuncea răspunsese Don Benigno, lungeau un pic gîtul, cercetau

cu privirea interiorul şi se retrăgeau confuzi. Alţii ajungeau pînă în mijlocul biroului, ezitau ca şi cum ar fi greşit drumul, priveau perplecşi în jurul lor şi ieşeau bîlbîind scuze.

Şi unchiul meu ! Nici nu îndrăzneai să te mai uiţi la el ! Plin de îngîmfare şi cu obrazul plesnind de mulţumire. Juan, uşierul lui Don Genaro, îl salutase în dimineaţa aceea cu mult respect : îi spusese *don* şi i se adresa cu *'mneavoastră*. Înfăţişarea lui se îmbunătăţise mult în cîteva ore ; ochişorii aceia trişti, învăluiţi într-un nor întunecat, aerul acela mieros, contractat de parcă l-ar fi strîns rău hainele, dispăreau rapid ; privirea îi scînteia şi-şi arcuia braţele mişcîndu-le graţios, după cum se şi cuvenea.

Mergea încoace şi încolo dintr-un colţ într-altul al camerii, urmînd linia diagonală, cu precizie matematică ; tuşea puternic ; scotea la nimereală un dosar din arhivă, îl frunzărea cu vioiciune, mormăia printre dinţi nişte vorbe, se strîmba, surîdea, îşi strecura degetele între gît şi gulerul cămăşii, bătea nerăbdător din picior şi se întorcea la scaunul său, ca şi cum nu ar fi găsit în dosare ceea ce căutase.

Pe urmă lua o coală de hîrtie, scria nişte numere, le aduna, le scădea, fără să se preocupe nici un pic de exactitatea rezultatului. După ce termina foaia de hîrtie, lua un carnet, umplea pagină după pagină cu Don Vicente Cuevas, Don Vicente Cuevas, făcea de jur împrejur liniatură după liniatură şi mîzgălindu-l tot, de la un capăt la altul, începea aceeaşi muncă cu un alt carnet.

— Aha ! Aşa muncă înţeleg şi eu, zise Don Genaro intrînd pe neaşteptate în birou.

Unchiul meu, surprins în timpul ocupaţiei sale, care, cu siguranţă că n-avea nimic de-a face cu lucrul util pe care-l presupusese protectorul său, încercă să ascundă pe furiş paginile mîzgălite.

— Avem multe de vorbit şi multe de făcut, amice Vicente, continuă Don Genaro luînd un scaun şi aşezîndu-se lîngă unchiul meu, am făcut primul pas cu mai puţine greutăţi decît îmi închipuisem eu ; e semn bun. Acuma e necesar să te informezi, dragul meu văr, care

sînt dosarele terminate şi care nu sînt. Fă o listă cu unele şi cu celelalte. Aici ai alfabetul de care va trebui să te foloseşti ca să scrii titlurile şi semnele registrelor.

Spunînd acestea, Don Genaro scoase din buzunar o bucată de hîrtie plină cu semne stranii şi o dădu unchiului meu.

Acesta parcurse cu privirea îngrijorată semnele acelea şi pe măsură ce le studia devenea tot mai tăcut.

Don Genaro, bănuind ce-l preocupă, adăugă :

— Ştiu prea bine că n-ai să poţi să le înveţi în două-trei zile, însă într-o săptămînă poţi să te încadrezi în planul meu, ca să nu depăşeşti termenul acesta. Ce zici ?

Unchiul meu era ispitit să spună lui Don Genaro că o asemenea învăţătură era peste puterile lui şi că prin urmare renunţa la slujbă, slujba aceea atît de mult rîvnită !

— Nu trebuie să-ţi pierzi firea, Vicente, ascultă ce-ţi spun eu : ai să ajungi om mare ! Însă îţi mai spun că dacă începi să crezi că orice fleac este un obstacol de netrecut, te vei pierde fără nici o scăpare. Am notat că făceai gesturi de descurajare cînd te uitai la hîrtia pe care ţi-am dat-o ; însă dacă nu poţi să înveţi pe de rost semnele într-o săptămînă hai să zicem în două !... Important însă e să le înveţi. Anumite lucruri pe care le scrii nu trebuie să fie înţelese decît de tine şi de mine.

Don Genaro rămase un moment cu privirea aţintită în tavan.

Unchiul meu nu-şi lua ochii de la hîrtia pe care o ţinea în mînă şi pe măsură ce examina conţinutul se tot convingea că va pierde mult mai mult timp cu blestemata lui de învăţătură decît tot ce-i putea acorda demnul său şef.

Brusc, don Genaro se ridică în picioare şi zise :

— Nu-mi place să dezvălui în faţa nimănui planurile mele înainte de vreme. Cel mai important lucru acuma este catalogul dosarelor. Deci, apucă-te de treabă. Vicente ! Clar ?

Şi se retrase, fără să mai spună nimic.

Toată truda pe care şi-o dăduse unchiul meu ca să mîzgălească hîrtia şi să se facă că scrie mult şi în mare

grabă, înainte de vizita protectorului său, se transformase într-o liniște extremă.

Nu-și deslipea ochii de pe hîrtia cu mîzgîlituri care i se dăduse și nici nu făcea cea mai mică mișcare ; părea stinsă, pentru o clipă, viața din acel corp. Pînă și ochii își pierduseră strălucirea care, cu puțin înainte, îi însufleţea bucuria.

— Dacă Don Genaro mi-ar îngădui să-l aduc aici pe nepotul meu ne-am împărți munca.

Era cam pe la două.

Unchiul meu era atît de absorbit încît nu observă că Juan, portarul lui Don Genaro, cu rang de ușier de toată încrederea, intrase cu un teanc de dosare pe care îl lăsase pe masă.

De îndată ce unchiul meu văzu grămada enormă de hîrtii atît de aproape de el, rămase surprins și, după ce trecu o bună bucată de vreme, îndrăzni să-l frunzărească. Pe ultima pagină a fiecărui dosar văzu că erau scrise invariabil aceste cuvinte : — „Șeful oficiului X va aviza".

Asta era deci slujba lui ! se gîndi el, umflîndu-se în pene cînd își văzu titlul reprodus pe atîtea foi de hîrtie cusute ca niște cărți mari. „Deja au început să-mi pomenească numele ! Așa se face carieră !"

Și continuă pe tema asta, clădind mii de castele pe nisip și socotindu-se omul cel mai fericit din lume.

În timp ce era cufundat în niște gînduri atît de plăcute, veni să-l întrerupă un conţopist oarecare și, fără multă vorbă, i se proţăpi în față, la masa lată a biroului, spunîndu-i :

— Din partea oficiantului patru din secția a douăzecea vin să iau dosarele care sînt gata.

Unchiul meu auzi vocea curierului ca un țîrîit de mii de greieri. Chipul i se acoperi de o paloare cadaverică.

Conţopistul de mîna șaptea, care de bună seamă că nu era prea bine intenţionat, dîndu-și seama că unchiul meu e la strîmtoare, crezu potrivit să-l înghesuie și mai rău.

— Și mi-a atras atenția să le aduc cît mai repede, pentru că pe ziua de azi n-a mai rămas prea mult timp.

— Bine, bine, bîlbîi unchiul meu ; și ce trebuie să fac?

Tonul cu care a pronunțat bietul om aceste cuvinte ar fi înduioșat și pietrele ; însă derbedeul de conţopist era

probabil mai dur decît pietrele pentru că, departe de a manifesta cel mai mic semn de compătimire, continuă cu vocea batjocoritoare :

— Dom'le... dom' şef, nu că vreau să spun că..., dar cred că treburile astea le ştii dumneata mai bine ca mine!

— Vezi că eu... atîta putu să bîiguie unchiul meu, fără a putea găsi şi mijloacele necesare pentru a ieşi din încurcătură.

Conţopistului îi creştea inima cînd vedea cum se zvîrcoleşte şeful cel ageamiu.

— Bine, am să spun că încă n-au fost rezolvate, răspunse scîrbit conţopistul. Apoi se întoarse pe călcîie şi era gata să iasă din birou, cînd unchiul meu îl trase de haină.

— Tinere, nu fi aşa de repezit, nu mă duce la pierzanie! Aşteaptă o clipă, îl rugă el cu glas stins şi tremurat.

— Şi ce-aţi fi vrînd să fac ? Şeful meu o fi crezînd că întîrzii pe la cafenea. E pentru prima dată că se întîmplă aşa ceva la instituţia noastră ! Nu mai pot să întîrzii nici o secundă !

— Şi n-ai putea să le pui la punct dumneata, doar o dată, pînă învăţ ? Vezi, dacă-mi arăţi, pe urmă ştiu şi nu-mi mai trebuie nimic, se ruga unchiul meu.

Conţopistul cel mucalit se mai îmblînzi.

— Da, domnu'şef, răspunse el, aici e muncă serioasă, nu glumă, dar am putea să cădem cumva la învoială. Ăsta-i tocmai biroul cel mai încărcat cu lucrări din toată instituţia. Aici e de lucru pentru cinci-şase oameni, credeţi-mă. Nici nu ştiu cum aţi avut curajul să primiţi însărcinarea asta. Deocamdată vă atrag atenţia că cel care vine aici are toate şansele să-şi blesteme zilele. Numai şi numai Don Benigno, care avea atîta practică, putea să facă faţă la o sarcină atît de grea. Şi ştiţi şi dumneavoastră că, pînă la urmă... şi-a dat demisia.

În acest timp se auzi vocea răsunătoare a lui Juan, portarul, care-l chema pe oficiantul cinci de la biroul...

— Vă salut, ce să-i faci, mă cheamă, spuse plecînd grăbit tînărul care vorbise cu unchiul meu.

Acesta rămase cuprins de o mare tristeţe şi nelinişte, frunzărind în grabă toate dosarele pe care le avea pe masă.

Le sucea și le răsucea pe toate părțile, dorind neliniștit să le soarbă tot conținutul ; și era atît de agitat, încît nu reușea să-și adune ideile.

În această stare de neliniște îl găsi contopistul nostru, în urma căruia intră în birou domnul oficiant care mai înainte îl trimisese să ceară dosarele care erau gata rezolvate.

Tulburarea unchiului meu crescu și mai mult.

— Am trimes să aducă dosarele pe care vi le-am expediat și mi-a raportat că încă nu-s gata.

— Ba sînt gata, răspunse cu vocea abia perceptibilă unchiul meu, astea sînt !

Și îi dădu funcționarului cinci sau șase dosare.

— Îmi închipuiam eu, mormăi acesta aruncîndu-și ochii pe hîrtii, că Don Genaro nu putea să numească aici pe cineva care n-ar ști să se descurce în problemele astea... Bine, dar nu văd aici referatul biroului dumneavoastră !

Sigur că n-avea ce să vadă. Unchiul meu, hrănise pentru o clipă iluzia că cei doi oameni, care-l strîngeau cu usa fără milă, se pricepeau în treburile acelea tot atît cît se pricepea și el, sau doar un pic mai mult, și avusese îndrăzneala să încredințeze dosarele în mîinile acestora în starea în care le lăsase Juan pe masă.

— Asta-i culmea ! Aici nu-i nimic și deja e foarte tîrziu. Îi vom raporta lui Don Genaro ce se întîmplă aici, ca să nu spună că-i vina noastră și să ne facă o morală din aia cum știe el, încheie funcționarul terminînd de examinat hîrtiile.

Și începu să fluiere un cîntecel.

Tulburarea unchiului meu ajunse la culme : se ruga din toată inima să se deschidă pămîntul și să-l înghită, și ca să-și sprijine rugămintea, strîngea din răsputeri stinghiile scaunului, mai-mai să le rupă.

— Și acuma cum facem ? murmură el.

Contopistul și șeful său schimbară o privire complice.

— Am putea să ne însărcinăm noi cu treburile acestui birou pînă învățați dumneavoastră ce aveți de făcut, răspunse primul, dar e necesar, adăugă surizînd și frecîndu-și mîinile, ca să ne punem de acord asupra retribuției pe care

o merită sarcina noastră suplimentară, fără nici o discuţie. Ehei ! Nici nu aveţi dumneavoastră idee de cîte veţi avea de tras ca să vă puteţi pune la curent cu treburile biroului acesta ! Păcat că l-au demis pe Don Benigno. Toată lumea o să aibă de suferit !

Unchiul meu nu se încumeta să se hotărască.

— Bine, noi plecăm acuma ca să ne terminăm treburile noastre şi dumneavoastră să vă gîndiţi la ce aveţi de făcut. Astea nu-s lucruri care se rezolvă pe loc.

Plecară amîndoi, lăsîndu-l pe unchiul meu mai perplex decît înainte şi blestemîndu-şi ceasul în care îi venise în minte să ocupe o slujbă care începuse deja să-i aducă atîtea necazuri.

Cine l-ar putea sfătui ce cale ar trebui să urmeze ? Ce să facă ? Don Genaro nu-i dăduse alte instrucţiuni decît acelea privitoare la alcătuirea unui indice al dosarelor. I s-ar părea oare nepotrivit să-i arate care sînt îndatoririle noii sale funcţii ? Oare el le ştia ? Avusese ocazia să le înveţe ? Acestea erau gîndurile care-l frămîntau pe nefericitul agiamiu, cînd intră Juan portarul ca să-l anunţe că dumnealui se putea retrage, dacă binevoia.

Unchiul meu, buimăcit de tot, îşi luă pălăria şi ieşi din birou fără să-şi mai dea seama de tot ce se petrecuse acolo.

Cel mai mult se frămînta gîndindu-se că Don Genaro îl va destitui din slujba atît de mult rîvnită pentru notoria lui incapacitate.

IX
Momente de criză

Cît de neîntemeiate erau temerile unchiului meu ! Don Genaro ştia prea bine că se va scurge multă vreme pînă ce unchiul meu va putea să-şi îndeplinească obligaţiile funcţiei pe care i-o încredinţase.

Sigur că demnul său protector dorea să-i fie de folos în toate privinţele unchiului meu. La aceasta îl îndemna atît rudenia, care era la mijloc, cît şi stima şi favorurile pe care le primise de la domnul marchiz de Casa-Vetusta. De aceea se însărcină să-i facă rost unchiului meu de doi conţopişti a căror leafă rezulta din aceea a altui funcţionar, tot atît de inteligent şi de cinstit ca Don Benigno şi care, tot ca acesta, îşi dădu o nesperată demisie din funcţia sa, spre mirarea generală a tuturor.

Tot văzînd cum lucrează, cum citeau ceea ce scriau şi auzindu-i ce vorbesc pe nefericiţii băieţi asupra cărora căzuse toată povara biroului, începu şi unchiul meu să priceapă cîte ceva. Însă, nici nu ştergea dosarele cu măturica, nici nu le deschidea. Se învăţase treptat să rămînă ore întregi fără să facă nimic, cu mîinele încrucişate.

Şi pe urmă, după ce ajungea la *El León Nacional*, se lăsa să cadă greoi într-un fotoliu şi exclama :

— Cît am mai muncit şi azi ! Sînt mai mult mort decît viu !

— Dă-i înainte, unchiule, îi răspundeam eu care, conform dispoziţiilor lui Don Genaro, nu mergeam la birou ci, tot din ordinul său, rămîneam în casă, aşteptînd eliberarea unui post potrivit.

Însă am remarcat că deja trecuseră două luni bune şi că unchiul meu nu da semne că ar beneficia de vre-un ban. Hainele i se umpleau de cîrpăcelile pe care şi le făcea singur cu o răbdare uimitoare. Pălăria lui ca o jumătate de ghiulea de tun îşi pierduse forma sferică în urma atîtor dichiseli, iar ghetele îl obligau să meargă în călcîie, ca să nu-i iasă afară din picioare. Toate acestea fără să poată găsi de cuviinţă să le reînnoiască şi să-şi procure alte haine şi alte încălţări mai potrivite cu poziţia pe care reuşise să o obţină atît de pe neaşteptate. Din delicateţe nu am îndrăznit să-i spun nimic în legătură cu aceste lucruri, cu toate înţepăturile pe care le suportam de la cîţiva prieteni.

— Spune-i lui unchi-tu să pună la bătaie banii, să nu fie cărpănos ; mai treaca-meargă să umble prost îmbrăcat cînd nu trecuse de categoria de funcţionar stagiar, gratuit

și onorific. Dar să umble în halul ăsta acum, e ridicol, Manuel, recunoaște și tu că e ridicol.

Atît de mult m-au bătut la cap cu tot felul de glume din astea, încît m-am hotărît pînă la urmă să-i spun ceva, mai pe ocolite.

— Și eu voiam să-ți spun cîteva vorbe despre astea, nepoate, dar mă cam necăjește ceva.

— Ce te necăjește, unchiule ?

— Să vorbim clar, Manuel, nu trebuie să-ți ascund ce se petrece.

Tonul cu care a rostit cuvintele acestea m-a alarmat peste măsură. Nici pe departe nu puteam să-mi închipui unde avea să ajungă după un asemenea preambul.

— Da, dragul meu, continuă el, nu știu ce să mai gîndesc de vărul nostru, Don Genaro. A trecut cîtăva vreme de cînd sînt în slujbă și nu văd o pesetă. Deja cunosc alfabetul pe care mi l-a dat, mai bine decît îl cunosc pe taică-meu. Scriu cu alfabetul ăsta mai bine decît cu cel adevărat. Și don Genaro nici nu pomenește de bani.

— De ce nu-i ceri, unchiule ?

— I-am cerut !

— Și ce spune ?

— Zice că-i împarte la cei doi contopiști pe care mi i-a dat, că-i drept ca să cîștige ei, pentru că ei sînt cei care fac toată treaba.

Și pe urmă, învîrtindu-se încoace și încolo prin casă și răsucindu-se în tot felul ca să-și examineze hainele, murmură :

— Nu-i așa că hainele mele sînt foarte uzate ?

— Și de ce nu-i spui nimic lui Don Genaro ? El ar putea să ne împrumute...

— Ce, ești nebun, măi băiete ? Ferească Dumnezeu ! În ziua cînd i-am cerut de o pereche de ghete, nu m-a făcut mînă-spartă și nu mi-a zis el că dacă am chef să fac pe filfizonul, mă aruncă cît colo de pe locul lui Don Benigno, în care m-a așezat după atîtea combinații ! Hei, băiete ! Tu nu prea-l cunoști bine pe Don Genaro : e om bun, însă dacă-l atingi în interesele lui, e în stare de orice. Cînd îți spun eu !

Cel la care ne-am dus în acele momente critice și de la care am reușit să împrumutăm o mică sumă, a fost tot bietul Domingo.

Gonzáles, stăpînul hanului *El Léon Nacional*, ne provoca, la rîndul său, multe frămîntări. Toată ziua și-o petrecea bombănind, cu glas tare, că nu voia să ne bage ghiara-n gît, doar eram compatrioți, însă era și el un biet om sărac și ajungea la sapă de lemn ținînd pe casă și masă pe degeaba asemenea oaspeți în casa lui. Deja întrecuserăm cu mult socoteala făcută la început și lucrurile nu mai puteau să meargă mereu tot așa.

— Da, señor, spunea el scuturîndu-și capul creț și ciufulit, pricep că dumneavoastră sînteți ocrotiți de Don Genaro și că în curînd veți cîștiga bani buni de pe urma lui iar atunci ați fi cu totul nerecunoscători dacă nu v-ați aminti și de mine, dar nu-i deloc o treabă bună că acuma trăiți în casa mea fără să-mi dați un ban și mîncînd așa cum mîncați, ăsta-i adevărul adevărat. Trebuie să mergeți împreună la Don Genaro și să-i spuneți fără teamă, așa-i, că polița de o sută de *reales de velión* pe care a adus-o Don Vicente în căptușeala hainei a fost de mult păpată. Merg și eu cu dumneavoastră acolo, la Don Genaro, asta-i situația, și vă sprijin, și o să vedeți dumneavoastră cum mai desface baierile pungii ; facem și noi socotelile și stăm toți liniștiți și în bună pace. Dar să nu ne lăudăm ! Hai, să mergem la el ! Cît bănuiți dumneavoastră că cheltuiește el ? Eu știu bine asta ! E holtei : mănîncă pe la case boierești, ca să nu plătească la birt, asta-i situația ; doarme la un prieten de-al lui, într-un palat, și nu-l costă nimic. Trebuie să aibă la bănet !... Hei, ce să mai vorbim de negustoriile lui ? El le învîrte singur pe toate, asta-i situația.

Însă tot degeaba ! În zadar îl încuraja bietul Don Gonzáles pe unchiul meu, gîndindu-se la cît îi datora. Unchiul meu ar fi preferat să i se taie capul decît să urmeze sfaturile hangiului.

Îi era frică de moarte de Don Genaro. Auzise că era foarte circotaș și, cînd se supăra, credea că îl atingi în autoritatea lui și imediat te băga la zdup, dacă nu și mai rău.

X

Don Vicente începe să priceapă

Dar toate aceste neplăceri erau compensate de plăcerea pe care i-o aducea unchiului meu slujba. Cînd se aşeza la biroul său, care-i părea un tron foarte comod de cînd avea ca miniştri responsabili pe cei doi conţopişti, i se risipeau toate necazurile. Nu fusese înşelat în speranţele sale ; slujba lui era cea mai bună din toată insula !

Hainele acelea noi pe care putu să şi le procure datorită împrumutului de la Domingo, îl umpleau de mîndrie. Mergea cu pas mai apăsat, ridica mai sus capul, vorbea cu glas mai adînc şi poruncea ca un guvernator coloniştilor săi celor doi conţopişti prăpădiţi care, cu ochii în pămînt, cu zdrenţele atîrnînd pe ei şi cu înfăţişarea lor generală mizeră şi anemică, se scuzau plini de umilinţă şi nu îndrăzneau să se plîngă.

Pînă şi Domingo nu putea decît să se uite plin de respect la unchiul meu şi să spună la tot pasul, plin de admiraţie :

— Mă ce slujbă ai, maica mă-sii !

Într-o dimineaţă, îndreptîndu-se spre biroul său, la două-trei zile după ce unchiul meu făcuse safteaua la haine, Don Genaro îl întîlni pe scară, îl privi ciudat de cîteva ori, de sus în jos şi de jos în sus, şi încruntînd sprîncenele se îndepărtă mormăind :

— Hei ! Rău, rău de tot ! E ceva necurat la mijloc ! Nu mai poţi avea nici o încredere în conţopiştii ăştia : nici nu-ţi închipui ce învîrt ei pe aici ! Lepădături ticăloase ! Te pomeneşti că i-o fi deschis cineva ochii nerodului ăstuia ! Păi... o face pe pielea lui ! Ţară de lepădături !

Intrînd în birou, se aşeză pe scaun, ţintindu-şi privirea în tavan şi murmură :

— Ehei ! Acolo, jos, se trag nişte sfori !

Biroul lui Don Genaro era situat la etajul superior sau principal al clădirii şi era aşezat tocmai deasupra biroului unchiului meu.

De aceea cînd Don Genaro a arătat duşumeaua, în ziua aceea în care am vorbit prima dată cu el, se referea la biroul unchiului meu în care atunci, după cum vă amintiţi, îşi desfăşura activitatea onorabilul Don Benigno.

Se miră mult unchiul meu de gesturile acelea pe care a văzut că le face Don Genaro, ca şi de cele cîteva cuvinte pe care a auzit că le şoptea. Cu cît îşi frămînta mai mult creierii ca să găsească vre-un sens acelor vorbe, cu atît nedumerirea lui creştea.

— Oare în ţara asta nu-i obiceiul să-ţi schimbi hainele, cînd acelea pe care le porţi sînt de nepurtat ? se întreba el.

După puţină vreme, Don Genaro veni în birou şi luîndu-l la o parte pe unchiul meu, îi vorbi despre tot felul de mărunţişuri, în timp ce îl examina pe furiş din cap pînă în picioare, admirînd de fiecare dată mai mult buna calitate a hainelor pe care le purta.

Începu să-l descoase cu abilitate, ca să obţină deplina confirmare a bănuielelor sale.

Însă unchiul meu care, cu toată vanitatea sa, era nevinovat, îi răspunse cu atîta ingenuitate, încît îl nedumeri cu totul pe Don Genaro.

Ca încheiere, Don Genaro îl privi fix în ochi, ca să nu-i scape efectul pe care ar putea să-l producă vorbele sale, şi-i zise :

— Vicente, am să-ţi iau ajutoarele, conţopiştii. Cred că acuma eşti la curent cu lucrările biroului tău. Trebuie să începi să lucrezi pe contul tău, pricepi ? Asta-i în avantajul nostru a amîndurora.

Pe unchiul meu nu l-a impresionat prea mult vestea asta.

— Cînd doreşte excelenţa voastră, fu singurul lucru pe care-l răspunse, înclinîndu-se respectuos.

Adevărul e că unchiul meu tot învăţase ceva. El însuşi se mira de progresele pe care le făcuse. Înainte, deschidea un dosar şi cînd vedea atîtea ştampile, rubrici, note şi atîtea litere şi mîzgîlituri, îi păreau o harababură de nedescris, pe care, cu toată răbdarea lui îngerească, nu va ajunge niciodată s-o descurce. Acuma, după ce-i văzuse lucrînd pe conţopişti şi le mai ceruse şi cîteva explicaţii, înţelese că totul era clar, simplu şi citea dosarele unul după altul, bucurîndu-se de propria lui capacitate şi inteligenţă.

Se entuziasmase în asemenea măsură și dorința lui arzătoare de a-și arăta știința era atît de mare, încît uneori se lega chiar de aceia care-l învățaseră, îndrugîndu-le o explicație atît de amănunțită și însuflețită a problemei despre care era vorba în registru încît, amețiți de vorbăria pe cît de inutilă pe atît de inoportună, pretextau vreo treabă urgentă afară din birou pentru ca, văzîndu-se fără ascultători, să tacă odată !

Deseori ieșea după fugari, cu dosarele în mînă, ridicînd vocea cît putea de tare, ca să se mire de știința lui toți cei care ar fi avut ocazie să-l observe, și-și urma neabătut trăncăneala.

Și cînd nu avea pe nimeni care să-l audă vorbind, vorbea singur ; se mulțumea cu încîntarea de-a se auzi pe el însuși.

De aceea nu-i păsa prea mult că Don Genaro îi luase pe cei doi contopiști.

Și încă ceva : obișnuința de a se așeza dinaintea mesei aceleia de la birou îl făcuse să-și piardă teama și descurajarea pe care le simțise în primele zile, cînd se văzuse deodată, nitam-nisam, într-un loc atît de sus-pus, în fața necunoscutului.

— Acuma nu mai ai nevoie de cei doi mentori ai tăi, continuă Don Genaro, vreau să rămîi singur aici, adică eu am să te îndrum. Ce zici ? Și de altfel a venit și vremea să începi să ai și tu de ăștia. Îi vezi ?

Și în timp ce vorbea astfel scoase din buzunarul vestei un pumn de monede de aur, noi și strălucitoare, bucurîndu-se de clinchetul pe care-l făceau ciocnindu-se una de alta.

Unchiul meu nu-și mai dezlipea ochii de pe grămăjoara de monede.

— Ce te uiți așa ? îl întrebă Don Genaro, neștiind nici el dacă să se supere sau să se simtă măgulit.

— Păi, sînt frumoase, răspunse entuziasmat unchiul meu, atît de frumoase, mamă-Doamne, că le-aș mînca !

— Ei aș ! Lăudărosule ! Aș vrea s-o văd și pe asta !

— Uite-o ! excelentisime señor.

Și mai iute decît spusese, unchiul meu își întinse mîna spre o monedă, o duse la gură și o înghiți cît ai zice pește, lăsîndu-l pe Don Genaro atît de uluit încît nu mai

ştia ce să facă, să se uite la gura lui Vincente sau să-şi numere banii care-i mai rămăseseră în mînă.

În birou intrară două persoane. Şi pentru că Don Genaro continua să creadă că-i imposibil ca omul acela să fi înghiţit moneda, începu să rîdă şi mormăi :

— Aiurea ! Dacă îţi închipui că mă poţi păcăli ca pe un copil !...

Asta-l însufleţi şi mai mult pe unchiul meu ca să-i mai înhaţe două monede şi să le înghită la iuţeală.

De data aceasta nu i-a mai plăcut deloc gluma lui Don Genaro şi ar fi început să-l ia la palme pe unchiul meu dacă nu s-ar fi temut că cei care tocmai sosiseră ar fi pus la îndoială proverbiala lui bunătate.

Dimpotrivă, unchiului meu îi plăcură foarte mult îmbucăturile acelea scumpe ; şi pentru că se vedea foarte limpede pe faţa lui Vicente că i se deschisese pofta de mîncare, Don Genaro îşi băgă din nou în buzunar, din precauţie, monedele pe care le scoase şi, ascuzîndu-şi pe cît putu proasta dispoziţie, spuse :

— Ei, nu mai putem continua, trebuie să mă duc.

Şi în adevăr ieşi din birou. Întîmplarea aceasta i-a făcut să rîdă pe toţi funcţionarii din birouri şi unii dintre ei au îndrăznit chiar să scrie pe pereţi *quintillas* [1] *décimas* [2] şi sonete dedicate precocilor înghiţituri ale vărului lui Don Genaro, cu care acesta urma să se apuce de gheşefturi. Don Genaro, de îndată ce află, fu groaznic de înfuriat cîteva zile, fără să poată afla care dintre ingraţii săi subordonaţi era autorul.

Însă alt lucru îl preocupa şi mai mult : nu reuşea să ghicească de unde naiba făcuse rost de bani unchiul meu ca să-şi cumpere hainele acelea grozave.

Nu trecu nici o zi şi reveni în biroul unchiului meu, îl luă din nou de-o parte, îi puse amîndouă mîinile pe umeri şi zgîlţîindu-l, îi spuse cu ton jovial :

— Ţi-ai făcut nişte haine grozave, aşa-i ?

— Vă mulţumesc, cum dispune excelenţa voastră.

— Ei, lasă ! Ţi-am spus să mă tutuieşti, dacă vrei să nu mă simt prost. Îmi dau seama de croiala costumului

[1] *Quintilla* : cuplet sau strofă cu cinci versuri.
[2] *Décima* : cuplet sau strofă cu zece versuri.

tău, se vede că e făcută de un croitor de lux, continuă Don Genaro, trecîndu-şi mîna peste braţele şi pe spatele lui, scuturîndu-i discret buzunarele.

Unchiul meu se bucura ca prostul de toată sărbătorirea asta.

— Şi, ia zi, te-a costat mult, dragă ?

— Destul de mult.

— Te-ai şmecherit, hai ? continuă Don Genaro, făcînd cu ochiul strengăreşte.

— Nu vă înţeleg, răspunse unchiul meu, simţindu-se cumva neliniştit.

Don Genaro se apropie de el şi-i spuse la ureche, cu glas scăzut.

— Ia ascultă ! N-aţi făcut nici un ciubuc voi trei ?

— Nu pricep !

— Las-o moartă !

Adevărul era că unchiul meu nu pricepea despre ce-i vorba şi de aceea, cînd Don Genaro făcu un gest semnificativ, frecîndu-şi degetul mare de arătător, începu să rîdă şi zise :

— Doamne fereşte ! Asta nu ! Vă jur, excelenţă !

— Bine, bine... tu nu te pricepi la chestii de astea şi cei doi derbedei ar fi putut să te compromită, lepădăturile naibii !

— Despre partea asta puteţi fi liniştit !

— Gata ! întrerupse Don Genaro, pierzîndu-şi răbdarea şi schimbînd brusc tonul. De unde ai făcut rost de parale ca să-ţi cumperi hainele astea, cînd acum cîteva zile mi-ai cerut să-ţi împrumut nişte bani ca să-ţi cumperi pantofi ? Hai ?

— Señor, a trebuit să-i cer cu împrumut lui Domingo, barcagiul ; de altfel, credeţi-mă, excelenţă că nici eu nici vărul meu n-avem nici măcar un *real de vellón* ca să plătim chiria. Don Gonzáles, stăpînul hanului *El León Nacional* se ciondăneşte toată ziua cu noi.

De data aceasta Don Genaro a fost cel căruia i s-au înroşit urechile şi privind în tavan, bîigui :

— Vezi, îţi spuneam eu. Aici trebuie să fii cu ochii în patru. Ăştia au obiceiul să-i compromită şi să-i bage în tot felul de bucluc pe cei noi. Conţopiştii ăştia sînt toţi nişte pungaşi. Lepădături ! Trîntori ! Şi pe urmă, vina

şi reputaţia proastă cad tot pe capul bieţilor şefi. Vezi-ţi de treburile tale ! Şi, mai ales, nu ieşi din cuvîntul meu. Cînd ţi se pare ceva suspect, vino şi consultă-te cu mine, ca nu cumva să te bage la apă pe tine, ca să tragă ei foloase. În ţara asta toţi sînt nişte lepădături, dragul meu. Este ?

N-au trecut multe zile pînă ce nefericiţii funcţionari supranumerari au fost daţi afară iar unchiul meu răsuflă uşurat, văzîndu-se singur, comod instalat în biroul acela important.

În fiecare zi şi la aceeaşi oră apărea Juan, uşierul, impasibil, ţeapăn ca un mecanism ambulant, încărcat cu un teanc de dosare voluminoase pe care le lăsa pe masa din birou.

Juan, despre care vorbim, era una din cele mai interesante figuri din instituţie. Trecea de colo pînă colo ca o umbră. Servea de intermediar între Don Genaro şi public şi între un serviciu şi altul. El conducea totul ca un Cicerone, informa ba chiar dădea şi sfaturi petiţionarilor. Îi cunoştea pe toţi prietenii lui Don Genaro şi aceştia erau singurii pe care-i lăsa să intre în afara orelor de audienţă. Pe toţi ceilalţi îi obliga să respecte riguros rîndul, aşezîndu-i pe o bancă lungă de lemn şi pe urmă îi trimetea — cu aerul unui sever profesor de latină care-i scoate la tablă sau la hartă pe bieţii săi elevi — la birourile unde aveau treabă.

Îşi dădea multă importanţă ; şi, cinstit vorbind, avea destule motive. Nu era un uşier oarecare ; i se dădea onorul, nici mai mult nici mai puţin, ca unui portar-şef. Subordonaţii lui ajungeau la o duzină : patru oameni şi opt pisici. Ca un căpitan înţelept îşi distribuise forţele cu multă judecată : hărăzi doi oameni, ca să-i aibă la îndemînă, la etajul de sus ; pe ceilalţi doi îi trimise la etajele de jos. Iar pisicile, destinate să-i scutească pe toţi portarii de la etajele de sus şi de jos de grija de a ucide şoarecii, formau un fel de poliţie indisciplinată, mergînd de la un etaj la altul şi alergînd rapid pe toate scările. Uneori erau constrînse să respecte ordinea cu ajutorul loviturilor de retevei şi să încaseze pe spinare primul hîrb de mobilă pe care-l găsea la îndemînă portarul care le-ar fi văzut.

De altfel, oameni și pisici beneficiau de o soldă sau un salariu gras. Prevăzător în toate, demnul ușier sau portar-șef încasa, nu fără bătaie de cap — ce-i al lui, i-al lui — suma votată de Cortes ca să plătească trupa de sub ordinele sale. Ținînd cu burta plină animalele acelea viclene, remarcase că deveneau leneșe și trîndave, pe cînd, datorită unui post sever, n-aveau altă soluție decît să-și caute subzistența cum dădea Dumnezeu.

— De cînd am adoptat sistemul acesta, obișnuia să spună bravul portar-șef, n-am mai văzut în birouri — așa-i că nu vă vine să credeți ? — nici măcar un păianjen, señores, nici măcar un păianjen !

Și, după ce lăsa teancul de dosare pe masa din biroul unchiului meu, Juan întorcea frumușel spatele și pleca fără să scoată o vorbă, ca să lase alte teancuri de dosare în alte birouri.

În cîte un birou i se zicea „fratele închizitor" ; i se mai dădeau și alte porecle, rîzîndu-i-se în nas. Însă el avea o răbdare și un calm pe care le-ar fi invidiat și cel mai sfînt om.

Însă toată munca cerută de teancul acela de registre și dosare era copleșitoare pentru unchiul meu. Deja îi arătase de mai multe ori lui Don Genaro în zilele acelea cît ar fi de nimerit să mă aibă lîngă el, pentru că tot nu făceam nimic, cu scopul ca să fac și eu ceva, ca omul.

Don Genaro trebui să aprobe să vin și eu la birou ; însă îmi spuse că admite să vin doar în calitate de stagiar, fiindcă pentru a-mi acorda un salariu, era necesar să-l informeze pe domnul Ministru al coloniilor și chiar se gîndise deja la o combinație, lucru pe care, cînd îl vom cunoaște, vom rămîne cum nu se poate mai mulțumiți și plăcut impresionați.

Așadar, am intrat ca funcționar la unchiul meu.

Abia mi-am ocupat locul că unchiul meu, aruncîndu-mi un dosar vechi și voluminos pe care-l scosese dintr-un sertar, unde îl ținea separat de toate celelalte, îmi spuse :

— Hai ! La lucru ! Cu cît mai iute, cu atît mai bine ! Ia-i, rezolvă-i !

L-am deschis la întîmplare și am rămas cu ochii la unchiul meu.

El răsfoia dosarele, citea, scria și sublinia cu roșu, cu toată seninătatea caracteristică celui care știe ce face.

— Ce te uiți ? mă întrebă după cîtva timp. Ai rezolvat dosarul ?

Eu am zîmbit, crezînd că glumește.

Pe urmă își continuă treburile, fără să mă mai bage în seamă.

— Unchiule... am îndrăznit eu să spun.

— Ce dorești ?

— Spune-mi ce trebuie să fac, pentru că nu mă pricep la chestiile astea și nici nu știu de unde să încep.

Continuă să scrie, fără să dea nici o atenție la ceea ce-i spusesem.

Trecu puțin timp.

— E gata ? mă întrebă din nou.

— Păi, dacă nici nu știu ce trebuie să fac ! Nu mi-ai spus nimic. Dă-mi măcar cea mai mică lămurire !

Îmi explică confuz și pripit ce trebuia de scris și-și continuă, imperturbabil, ocupația.

M-am hotărît să notez ce-mi părea mai clar și rămăsei pe urmă multă vreme cu tocul în mînă.

La urmă i-am citit cele cîteva rînduri pe care reușisem să le scriu și-l rugai să continue el să-mi dicteze ce mai trebuie.

— Măi băiete, îmi răspunse el zîmbind, acuma sînt atît de ocupat, încît dacă mă întrerupi, îmi pierd șirul ideilor.

Așa ceva ar fi dus la disperare și pe omul cel mai răbdător. Nu îndrăzneam să mă mișc, ca să nu-l întrerup, însă mă gîndeam la tot felul de lucruri rele în legătură cu purtarea lui.

La patru după-amiază, ora de plecare, nu mai reușisem să scriu nici un cuvînt.

Și văzîndu-l pe unchiul meu că se pregătește de plecare, îi spusei :

— Unchiule, încă n-am terminat.

Faptul acesta îl contrarie grozav și făcînd un gest brusc, răspunse :

— Atunci rămîi aici pînă termini ! Mîine la prima oră trebuie să fie gata. Ce diferență e între astea și știința pe care o înveți în cărți ! spuse el cu aer triumfător. Îmi bat joc de toți ăștia care vin la noi și fac pe deșteptii !

Să vină aici ! Aici să-i văd ! Nu știu să miște un deget, pînă nu le arată unul din ăia pe care-i țineau de proști ! Și asta pentru că noi, cei de aici, nu umblăm toată ziua cu nasul în carte ! Și cu toate astea, să fiu al naibii, știm să lucrăm așa de bine că-i băgăm în cofă pe toți și-i facem să crape de necaz !

Ne aflam la acest punct al conversației cînd intră în birou Don Genaro, purtînd sub braț un sul de hîrtii.

— Vicente, spuse el, vreau să-ți arăt o mică greșeală. Știi, ca să fii atent pe viitor și să n-o mai faci.

Lui Vicente i se înroșiră urechile.

Don Genaro frunzări hîrtiile și cum găsi ceea ce căuta, îi arătă :

— Uite, uite aici !

Unchiul meu se apropie și-și plimbă privirea pe toate rîndurile grămadă și pe fiecare rînd în parte, scrise pe foaia aceea de hîrtie.

— N-o văd, zise el.

— E o greșeală boacănă ! Vezi, dacă ar fi fost măruntă, ca altele pe care obișnuiești să le faci, n-aș fi spus nimic. Însă cu asta este exact a patra oară cînd o notez. Prima dată am crezut că-i o scăpare și m-am mulțumit s-o corectez, însă deja șeful... și-a închipuit că-i o glumă. Azi s-a supărat grozav, credea că-i cu intenție, și am avut multă bătaie de cap ca să-l lămuresc, spunîndu-i că ești încă prea nou ca să fii rău intenționat.

Unchiul meu făcea fețe-fețe.

Și blestematul de Don Genaro, care fără îndoială nu scria mai frumos sau mai bine, se bucura că-l vede așa de speriat de lecția pe care i-o dădea.

— Ia privește aici ! zise Don Genaro, atingînd cu vîrful arătătorului în două sau trei locuri o anumită pagină a dosarului : Ai scris : Bueycencia. *B* în loc de *v* [1] se mai întîmplă. Abrevierea în locul cuvîntului întreg, mai merge ; însă află de la mine că chestia cu ***buey*** nu mai ține. Putea să te coste foarte scump, Vicente, foarte scump.

În continuare, Don Genaro își dădu silința să-i explice unchiului meu cum se scria cuvîntul cu pricina.

[1] *Bueycencia* în loc de *Vuecencia* (abreviere familială pentru *Vuestra Excelencia ;* excelența voastră). *Buey* înseamnă „bou".

— Ce fac cu dosarul ăsta ?

— Iar începi ! strigă el bătînd furios din picior.

— Bine, unchiule, dacă dumneata care ştii nu vrei să-mi arăţi, cum ai vrea să ştiu eu ?

— La naiba ! Munceşte, cum am muncit şi eu ! Învaţă ! Consultă cartea aceea pe care o am în cufăr. Nu-i treaba mea să te învăţ eu de toate. Trebuie să pui şi tu ceva de la tine. Fă mai întîi o ciornă şi arată-mi-o, pe urmă vorbim. Învaţă-te să gîndeşti mult, înainte de a face ceva.

Unchiul meu ar fi putut să mă scutească de multă trudă: să car dosarul acasă, să mă concentrez şi să consult cartea pe care o avea în lădoi, sau în cufăr. Doar cu o simplă explicaţie m-aş fi putut pune la curent cu problema respectivă, fără să pierd atîta timp. Supunîndu-mă însă voinţei lui, am scris mai întîi într-o ciornă tot ceea ce am crezut necesar în legătură cu afacerea pe care mi-o încredinţase şi am păstrat hîrtia. Mi-au luat multe ore cercetarea atîtor hîrtii, cititul sau descifratul atîtor litere prost făcute, a atîtor greşeli de ortografie în foile acelea mîzgălite, ca să nu mai vorbesc de coordonarea ideilor care-mi hoinăreau prin minte din cauza prea neînsemnatului stimulent pe care îl trezea în mine o asemenea însărcinare.

De mai multe ori am avut intenţia, în timpul serii şi a nopţii acelei zile, să-i citesc unchiului meu ceea ce scrisesem, însă acesta făcea pe niznaiul şi pînă la urmă îmi spuse, cît se poate de urît, că deja îl plictisisem prea mult şi că despre treburile serviciului se ocupă doar la serviciu.

XI

Fără îndoială, ştie multe !

În ziua următoare, intrînd în birou, unchiul meu mă întreabă :

— Ce-ai făcut, e gata dosarul pe care ţi l-am dat ieri?

— Nu, domnule. Să vă arăt ciorna, dacă doriţi s-o citiţi.

— Bine, răspunse el, aşteaptă un pic. Mai uită-te odată prin ea, ca nu cumva să fi făcut vreo greşeală.

M-am apucat să citesc din nou ciorna şi rămînînd cu totul mulţumit de munca mea, am închis dosarul şi mi-am încrucişat braţele ca să aştept ora la care unchiul meu ar fi găsit de cuviinţă să asculte lectura notelor mele.

— La ce te uiţi ? mă întrebă el după cîteva clipe.

— La nimic, unchiule, aştept.

— Ce-oi fi aşteptînd ?

— Ca să binevoieşti să mă asculţi.

— Hai, dă-i drumul, îmi spuse Vicente, aruncîndu-şi brusc tocul într-un pahar de sticlă plin de alice.

Am citit şi în concluzie mi-a atras atenţia :

— Te exprimi aşa de confuz, încît să fiu al naibii dacă am priceput ceva !

Ieşirea asta a lui m-a lăsat cu totul dezorientat.

— Ia, adă-l încoa ! Aici e prost !

Controlă dosarul pe care mi-l dăduse să-l rezolv şi de fiecare dată cînd trecea peste o pagină, făcea gesturi ca şi cum acolo ar fi găsit dovada judecăţii aspre pe care o meritase munca mea.

— Ţi-am spus eu, ai greşit pe la mijloc, citeşte din nou, cu mai multă atenţie.

Cînd l-am auzit cum vorbeşte, n-am mai putut să mă mai ţin şi i-am răspuns verde, în faţă.

El mi-a spus o grămadă de lucruri bune şi frumoase, care n-aveau nici cap, nici coadă. Înghesuit de argumentele pe care i le dădeam în apărarea mea, a fost silit să apeleze la procedeul de a abuza de poziţia lui faţă de mine, ca să mă facă să tac.

— Abia ieri ai venit aici şi îndrăzneşti să discuţi cu mine, care am şi mai multă practică şi sînt şi mai în vîrstă decît tine ? Ai cumva pretenţia neroadă să vrei să mă înveţi tu pe mine pentru că ai ţinut şi tu vreo două-trei cărţi în mînă ?

— Păi, unchiule...

— Nici un „păi" ! Fă ce-ţi spun eu şi închide-ţi gura !

Pe urmă luă tocul şi începu să scrie, fără să-l mai intereseze efectul pe care mi-l cauza asprimea lui nedreaptă.

Ce să fac ! Ia din nou la puricat nefericitul ăla de dosar !

Atunci intră în birou un tînăr care, după jegul de pe mîini şi gît, hainele uzate, părul şi unghiile netăiate, obrazul slab şi palid, se cunoştea de la distanţă că aparţinea categoriei stagiarilor, a ajutorilor funcţionarilor de rangu cinci sau a supranumerarilor.

Vicente îl întrebă ce doreşte.

— Dosarul !... răspunse tînărul.

— Ei, băiete, e gata ?

— Nu mi-ai spus dumneata să-l examinez din nou ?

— La naiba ! E posibil oare să nu fi terminat încă ceva atît de mărunt şi de simplu ?

Acest mod de a proceda a unchiului meu mă surprinse atît de neplăcut, încît n-am mai izbutit să răspund nimic.

— Îl vezi ? N-are nici o scuză ! spuse unchiul meu tînărului. De ieri l-am însărcinat pe băiatul ăsta să termine lucrarea, dar e atît de leneş şi de greu de cap, că încă nu-i gata !

— Nu s-ar putea face acuma, la iuţeală ? argumentă tînărul conţopist.

— Nu, fiule, azi am de lucru pînă peste cap, îi răspunse unchiul meu. Fii drăguţ şi cheamă-l pe funcţionarul de la biroul tău ca să-i dicteze prostului ăsta ce trebuie să scrie.

Tînărul, ascultător, ieşi din birou şi nu după mult timp se întoarse însoţit de un domn cam chel, gras şi foarte cărunt : era funcţionarul solicitat.

— Hai, tinere, îmi spuse acesta vesel, te-ai împotmolit ?

Şi începu să rîdă.

Unchiul meu scria cu o viteză extraordinară şi nici măcar nu-şi ridica ochii din hîrtii, atît era de ocupat !

Funcţionarul cel obez îşi scoase din buzunar nişte ochelari mari şi aruncînd o privire pe ultima pagină a dosarului, îmi ceru să scriu ceea ce îmi va dicta el.

Cînd grăsanul spuse primele vorbe, unchiul meu îşi întrerupse scrisul şi-l observai că, pe furiş, îşi ascuţi urechile ca să nu piardă o vorbă din tot ceea ce mi-ar spune funcţionarul. De aceea am bănuit că nici el nu

avea habar de ce trebuie făcut. Şi am rămas pe deplin convins cînd am observat, după ce bătrînelul acela cumsecade termină de dictat, că era foarte mică diferenţă între cuvintele lui şi ciorna mea.

Într-adins i-am arătat funcţionarului lucrarea mea.

— Şi de ce n-ai scris toate astea în rezoluţie, băiete ? E aproape acelaşi lucru cu ceea ce tocmai ţi-am dictat eu!

Lui Vicente i se înroşiseră urechile.

— Unchiul meu mi-a spus că nu-i bine, am răspuns eu senin.

— Oh, păi e perfect, asigură funcţionarul.

— Eram atît de ocupat... se scuză unchiul meu, că n-am putut fi prea atent, dar mă bucur că nepotul meu şi-a însuşit instrucţiunile pe care i le-am dat.

— Aha, e nepotul dumneavoastră tînărul ? Atunci e şi el rudă cu Don Genaro !

Şi fără să mai aştepte vre-un răspuns, mă bătu uşor cu mîna pe creştetul capului, pe spate, îmi mîngîie bărbia şi adăugă :

— Fii atent, flăcăule, agaţă-te de poalele redingotei lui Don Genaro şi n-o mai lăsa din mîini. Eu sînt om cu experienţă şi pot să-ţi dau sfaturi. Ai să-ţi mai aminteşti într-o bună zi de bătrînul ăsta care te-a scos acuma dintr-o încurcătură ? N-ai să fii nerecunoscător cu el, nu-i aşa ?

— Sigur că da, n-am să vă uit, i-am răspuns rîzînd din inimă de ideea asta.

XII
Un raport extrem de important

Puţin timp după plecarea funcţionarului şi a ajutorului său, intră în birou Don Genaro.

Unchiul meu se ridică respectuos în picioare şi eu îl imitai.

— Ah ! exclamă Don Genaro văzîndu-mă şi pe mine aeolo. L-ai adus şi pe ştrengarul ăsta aici? E bine, e perfect ! Staţi jos, staţi jos, dragii mei verişori ; aici sîntem singuri, ca în familie.

Nu-l mai văzusem niciodată atît de amabil pe Don Genaro.

— Măi băiatule, măi Vicente ! spuse el făcînd nişte gesturi pline de părere de rău. Îţi dai tu seama ce rău stai aici ? Cămăruţa asta întunecoasă, aşa de înghesuită de hîrţoage... Trebuie să schimbăm totul, încetul cu încetul. Ehei ! Deocamdată ceea ce ne trebuie să facem e să asigurăm o comunicare uşoară între biroul tău şi al meu. Cum să facem ? Aha ! Asta-i ! Să instalăm în colţul acela o scăriţă în spirală. Ce zici, nu-i aşa că-i bine ?

Unchiul meu se umfla în pene de onoarea cu care-l miluia bunul său verişor, lipindu-l tot mai mult de el.

Don Genaro continuă :

— Lucrările acestui birou sînt strîns legate de acelea ale biroului meu. Ar fi trebuit să se facă de multă vreme lucrul acesta. Mie însă mi-era silă de căpcăunul ăla de Don Benigno. Vezi, de cîte ori mă bătea gîndul ăsta, mă răzgîndeam. Acuma-i altceva. Voi sînteţi aici, rudele mele bune, care mă vor ajuta mult. În felul acesta ne vom uşura munca.

— Şi cînd va începe lucrarea ? întrebă unchiul meu.

— Chiar de mîine ! Eu nu sînt omul care să stea cu braţele încrucişate, spuse Don Genaro, mişcînd uşurel mîinile, ca şi cum ar fi vrut să-şi dovedească activitatea. Ce tot vorbesc eu de mîine ! Chiar acuma ! Uite flăcăule, adăugă îndreptîndu-se spre mine, adă-l aici imediat pe tîmplarul care stă după colţul străzii.

Eu, care de asemenea voiam să fac pe activul, ca şi cum m-aş fi molipsit de la Don Genaro, am alergat într-un suflet la tîmplărie şi l-am adus pe meşter într-o goană.

Odată ajunşi la birou, Don Genaro îi explică ce lucrare voia să-i dea de făcut tîmplarului. Acesta, după ce luă măsuri şi-şi făcu socotelile, îşi puse mîinile în brîu, dădu din cap şi începu să fluiere a pagubă, ca să ne dea de înţeles că a intervenit o dificultate gravă.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Don Genaro.

— Păi, tavanul e cam vechi şi dacă facem o gaură ca să proptim scara, se poate dărîma.

— Trebuie să pice tavanul ? Ei, şi ce ! Dă-l jos şi nu te uita la preţ. Ei ?

— Nici chiar aşa ! Pot să-l întăresc pe partea asta şi pe partea asta, spuse meseriaşul arătînd tavanul.

— E-n regulă ! Adă mîine devizul, ca să ne socotim, răspunse Don Genaro.

— Nu-i nevoie, pot să socotesc imediat.

Don Genaro îl luă pe tîmplar într-un colţ şi n-am putut auzi ce-au tot vorbit, însă se vedeau gesturile pe care le făcea domnul şef ca să-l convingă pe meşter.

— Nu, nu señor, îl auzii pe tîmplar, eu nu sînt unul din ăia care...

— Şi de ce te temi? contraargumenta blînd Don Genaro.

— Eu ? De nimeni şi de nimic, slavă Domnului, pentru că întotdeauna am fost om cinstit ; însă nu vreau să am de-a face cu justiţia, de nimic nu mi-e mai frică decît de justiţie, sincer vorbind.

Don Genaro se făcu că rîde şi continuă pe ton mieros.

— Ei, crezi că eu sînt omul care vrea să se compromită?

Au continuat să discute între ei cu glas scăzut. Lucrătorul, după ceva ezitări, acceptă şi se retrase cu chipul atît de schimbat încît nu se putea ghici dacă pleca vesel sau trist nefericitul.

— Ce nătărău şi ăsta, ne spuse Don Genaro, arătîndu-ne spre uşa pe care tocmai dispăruse tîmplarul. Ce puţin înţelege el ce-i viaţa ! Este ?

Eu mă simţeam cam neliniştit şi cred că nici unchiul meu nu se simţea prea bine.

— Acuma e rîndul vostru, adăugă Don Genaro. De mîine veţi începe să redactaţi un raport către Ministerul Coloniilor, făcînd să reiasă din exordiu sau introducere care este avantajul unei comunicări rapide şi sigure între diferitele clădiri anexe ale statului, ei ? şi cu atît mai mult cînd acestea păstrează între ele relaţii atît de strînse, prin însăşi natura serviciului. Pe tema asta veţi vorbi despre tot ce vă trece prin minte, însă într-un stil elegant, înflorit şi pur ; asta le dă multă strălucire ra-

poartelor. În continuare veți arăta amănunțit motivele pentru care socotiți necesar ca acest birou să comunice cu al meu. Încă ceva, trebuie să fiți foarte atenți cînd explicați cum sînt situate cele două camere una față de alta, ca nu cumva cei de acolo să-și închipuie că-i vorba de construit vre-un pod, șosea, cale ferată, tunel, apeduct sau vreo construcție în felul acesta și să numească ingineri-inspectori, pentru că atunci am avea multă bătaie de cap, Vicente, multe încurcături. Este ? Și în concluzie veți sugera, cu tot respectul, că în concepția voastră, mijlocul de comunicare cel mai adecvat este o scăriță, cu o duzină de trepte, cel mult, a cărei instalare este estimată în deviz la... Bine, bine, mă însărcinez eu să lămuresc chestia asta. Ați priceput ?

Cum naiba să nu fi priceput ? Nici n-ar mai fi fost nevoie să întrebe așa ceva respectabilul Don Genaro ! Cît despre unchiu-meu, — mare-i grădina raiului tău, Doamne ! — nu-și mai încăpea în piele de bucurie, de satisfacție că unei opere de-a lui i se vor acorda onoarea călătoriei peste Atlantic pe contul statului și pe urmă va fi ambalată și va călători în tren pînă la Madrid ! Ce ți-ai putea dori mai mult !

Don Genaro continuă :

— Imediat ce terminați cu redactarea raportului mi-l dați ca să-l corectez și să vă indic ce formalități mai urmează.

Nici nu ieșise bine din birou Don Genaro că unchiul meu se și apucă de îndată să redacteze raportul privitor la problema aceea de o importanță covîrșitoare, așezarea scăriței.

— Ei, nepoate, strigă Vicente, aruncîndu-mi un maldăr de dosare. Ocupă-te tu de ele. Eu încep raportul.

— Unchiule, am răspuns eu ca să deviez potopul acela de hîrțoage care îmi picau pe cap, mai ai destul timp ! Poșta nu pleacă pînă pe cincisprezece și azi sîntem abia în două ale lunii.

— Cristoase Dumnezeule ! Dobitocul ăsta și-o fi închipuind că redactarea unui raport de natura și importanța asta, făcut chiar pentru Ministrul Coloniilor, unde există tot felul de literați d-ăia, e tot una cu furtul ghindelor și castanelor de la unchiul Lorenzo !

Nu-mi rămase altceva de făcut decît să mă resemnez şi să rezolv toate dosarele acelea voluminoase, fără să-mi fi dat cineva lecţii şi fără practică, în afară de aceea pe care o putusem dobîndi în cîteva ore. În acest timp unchiul meu se apucase de lucru, începînd să scrie raportul.

Desigur că pe bietul om îl treceau toate năduşelile, cu toate eforturile sale entuziaste. Nu făcea altceva decît să taie furios, cu linii groase de cerneală, cuvînt cu cuvînt, tot ceea ce scrisese mai înainte. Deja erau o mulţime de coli de hîrtie pline de ştersături şi zadarnic ai fi căutat în ele un singur cuvînt fără ştersătură corespunzătoare. Se uita la vîrful peniţei, o schimba mereu, îşi mușca unghiile, turna iar cerneală în călimară, se mai plimba prin birou, pufăind din gură... şi cînd a bătut de patru, era înebunit ! Abia reuşise să scrie două sau trei rînduri, pe care mi le citi şi nefiind mulţumit, mototoli furios hîrtia, o aruncă pe jos şi o călcă în picioare.

Era teribil de întors pe dos.

Şi proasta lui dispoziţie crescu cînd îi spusei că dobîndisem atîta uşurinţă în rezolvarea lucrărilor, după singura lecţie pe care mi-o dăduse funcţionarul, încît deja erau gata toate dosarele pentru ziua aceea şi bună parte din cele pentru a doua zi.

Ajungînd la mansarda noastră de la *El León Nacional*, unchiul meu aşează masa aşa fel ca să primească cît mai complet puţinele reflexe ale luminii aceleia palide care pătrundea prin fereastra noastră şubredă. Pe urmă luă două pene de scris, hîrtie şi cerneală, se aşeză comod şi începu din nou să scrie raportul.

În după amiaza aceea fu foarte preocupat. Mîncă în grabă şi după ce îşi cumpără două lumînări excelente, se încuie în mansardă.

Cînd, la întoarcerea de la plimbare, am intrat în mansardă ca să mă culc, l-am găsit pe unchiul meu cu pana în mînă. N-aş putea spune dacă a făcut o noapte albă, însă fără îndoială că a stat pînă ce s-au consumat una după alta cele două lumînări pe care şi le cumpărase. Abia se mai vedeau cele două feştile din gîtul sticlelor care serviseră drept sfeşnice.

În sfîrşit, după vreo şase-şapte zile şi datorită umilului meu ajutor, raportul ajunse pe placul unchiului

meu. Se străduí din răsputeri să-l scrie pe curat cu mîna lui proprie, avînd grijă mare să nu facă greşeli de ortografie tot atît de grave ca acelea pe care i le arătase mai zilele trecute Don Genaro, căruia îi prezentă lucrarea gata terminată.

Don Genaro o citi cu cea mai mare atenţie, făcîndu-se că notează anumite accente şi schimbă unele litere. Însă efectuă totul cu peniţa uscată, pentru că, nefiind nici el prea tare în probleme de ortografie, se ferea ca de foc să îndrepte greşelile cuiva, pentru ca nu cumva ulterior să-l corecteze şi pe el altcineva.

XIII
Filiera excelentului raport

— Să mă ia dracul dacă ştiu ce mi s-a întîmplat, Manuel ! exclamă într-o zi unchiul meu intrînd în birou.

Fusese să ducă raportul şi se întorcea înnebunit. Se pierduse în labirintul acela de birouri. Acuma nu mai reuşea nicicum să-şi amintească de numărul şi ordinea serviciilor diferite în care trebuise să ducă raportul. Mai întîi la domnul sub-inspector, pe urmă la domnul inspector care se interesă amănunţit de sistemul de comunicare dintre biroul lui Don Genaro şi al nostru, pe urmă se întoarse şi un domn îi tăie un punct din raport, dincolo altul îl găuri, pe urmă îl cusură cu alte hîrtii, îl făcură sul, apoi îl copiară, îl înregistrară în patru ori şase registre... într-un cuvînt, au fost atît de multe formalităţile şi locurile prin care s-a trambalat unchiul meu cu raportul, încît s-a rătăcit şi n-a mai reuşit să găsească ieşirea. Trecea prin birouri ca o pasăre buimacă. Cînd credea că a dat de un coridor, se trezea într-o cămăruţă fără ieşire şi trebuia s-o ia înapoi, salutînd foarte supărat şi bîlbîind scuze. Cîţiva funcţionari puşi pe glume îi strigau ca să-l dezorienteze : Pe aici ! Pe acolo ! La dreapta ! La stînga ! Şi printre indicaţiile astea, glume, rîsete şi bancuri

care îl năuciră de tot pe unchiul meu. Şi cu cît se încurca mai rău şi dădea din colţ în colţ, cu atît creştea şi hărmălaia celorlalţi. În sfîrşit, fără să mai ştie cum, dădu pe neaşteptate de biroul nostru, unde rosti cuvintele amintite mai înainte.

— Şi ce-ai păţit, unchiule ? l-am întrebat eu.

— Nu mă mai întreba şi tu ! răspunse el ştergîndu-şi sudoarea care-i curgea din belşug pe faţă. Altă dată cînd va mai fi nevoie de vre-un raport din astea, cum ne-a ameninţat Don Genaro, vii şi tu cu mine şi-l luăm şi pe Juan cu noi ca să ne însoţească, că el ştie să umble prin toate părţile.

Eu am început să rîd cu gura pînă la urechi.

— Rîzi, hai ? Păi dacă ne-am încumeta să mergem numai noi doi prin toate birourile astea blestemate, ne-am pierde, nepoate, ne-am pierde de tot. N-ai văzut harta pe care o are Don Genaro atîrnată pe perete în biroul lui?

— N-am observat-o.

— Este, măi băiete, şi pe hartă sînt desenate toate birourile, numărul lor şi drumul pe care trebuie să-l faci ca să ajungi la ele. Vezi că Don Genaro se teme să nu se rătăcească vreunul din şefii care îi vin de sus şi să nu înceapă să meargă de colo pînă colo, năuciţi, ca mine.

Pînă la urmă, tot îndeplinind formalităţile necesare diferitelor rapoarte, am ajuns să cunoaştem perfect drumul la diferitele servicii şi în acelaşi timp, ne-am familiarizat cu colegii noştri de muncă.

Situaţia noastră se normaliza treptat. Obligaţiile de serviciu le îndeplineam perfect : munca aceea a lui Don Benigno, atît de împovărătoare şi dificilă, o rezolva unchiul meu la iuţeală. Primea leafă, muncea puţin şi era foarte mulţumit. Cocina de la *El León Nacional* se schimbase pe dinăuntru : cuferul dispăruse şi fusese înlocuit cu un garderob bun, din lemn de mahon. Luminările nu mai erau băgate tot în sticle vechi, ci în sfeşnice argintate. Nu mai mîncam împreună cu ceilalţi locatari, ci într-unul din cele mai bune restaurante. González, stăpînul hanului *El León Nacional*, se descoperea ori de cîte ori treceam pe lîngă el. Iar Domingo se necăjea tare rău cînd îşi amintea că îndrăznise să-l îmbrăţişeze pe unchiul meu în mijlocul străzii, pe el, pe „Don Vicente Cuevas",

cum îi spuneau toţi acuma, întrucît se lepădase de timiditatea şi sfiala care-l stăpîniseră la început. Vizita zilnică la diferite birouri şi raporturile frecvente cu colegii contribuiseră la încrederea în sine şi la o purtare degajată faţă de ceilalţi.

Nu mai era pentru noi un chin să traversăm nenumăratele camere ale diferitelor birouri unde întrevăzusem mai înainte chipuri ironice şi străine. Obiceiul de a ne vedea în fiecare zi, cei noi pe cei vechi şi cei vechi pe cei noi, a stabilit la început o oarecare indiferenţă şi pe urmă o mare intimitate.

Ne distram teribil cu poantele a patru sau cinci mucaliţi, din cei care se află întotdeauna acolo unde se strînge lume, şi aşa se întîmplă că uneori aşteptam cu cea mai mare nerăbdare ora de mers la birou. Însă unchiul meu aştepta mai nerăbdător decît mine, pentru că îi plăcea să-şi vadă vanitatea măgulită. Se ştia deja că e văr cu Don Genaro, că amîndoi menţineau legături strînse şi apropiate care, cu timpul, vor fi de o deosebită importanţă şi cu asta fu suficient ca să apară, în preajma lui, o ceată de adulatori care se luptau pentru a-i place şi nu pierdeau nici o ocazie ca să-l ridice în slăvi.

Îi cunoscuseră latura slabă care era — ce ciudat lucru ! — aceea de a se crede un mare literat şi un purist de mîna întîia, din care motiv îl chemau deseori ca să decidă în polemicile înfierbîntate care se iscau între ei în jurul felului în care se scrie o frază sau un cuvînt.

N-avea nici o importanţă faptul că unchiul meu nu putea să scrie patru rînduri, fără să facă opt greşeli de ortografie, pentru că avea viclenia să simuleze o modestie care-i ascundea incapacitatea. De aceea, cînd îl făceau judecător într-o anumită chestiune, mărturisea că nu era nicicum o autoritate în materie şi că prin urmare trebuia să se recurgă la acela care era singurul în măsură să decidă definitiv asupra problemei respective.

Şi spunînd aşa, scotea un mic dicţionar, pe care-l purta veşnic în buzunarele hainei, căuta cuvîntul şi chiar dacă dădea peste alt cuvînt, cu pronunţare asemănătoare şi ortografie deosebită, îl arăta :

— Asta-i ! striga el cu aer triumfător şi convins.

Mai mișunau pe acolo și alții care, la rîndul lor, își dau aere de literați subțiri ; mai ales erau trei care nu respectau nici autoritatea unchiului meu, nici pe aceea a faimosului dicționar, fapt care explica descori de ce părerea auditorului se împărțea în două grupe. Unii aveau ca idol sau mentor pe unchiul meu ; ceilalți, pe cele trei notabilități separatiste. Disputele erau înverșunate și interminabile.

Unchiul meu îi cita, fie că era sau nu cazul, pe Arhiepiscopul de Hita, Raimundo Lulio, Feijoo, Hurtado de Mendoza, Jorje Pitillas, Malón de Chaide, părintele Sigüenza iar ei, pariau o sută la unu că Don Vicente habar nu avea ce sînt aceia iambii, *pirriquios* [1], spondeii și *estrambotes* [2], cu toate consecințele care rezultau din această ignoranță, încercînd să se înfunde reciproc și făcînd, fiecare la rîndul său, cîte o rușinoasă amendă onorabilă.

Fracțiunea literară a celor trei era mai numeroasă decît a unchiului meu, ceea ce avea o explicație foarte logică. Unchiul meu se mulțumea cu teorii, în timp ce adversarii săi făceau versuri, nuvele și chiar scenete și comedii a căror subiect era întotdeauna vreo întîmplare petrecută la birou. Opere care, fără excepție, erau lustruite, pilite sau retopite după gustul fiecăruia dintre cei trei maeștri care, pe tema asta, stîrneau niște certuri care se terminau lăsîndu-i atît de supărați încît cinci-șase zile nici măcar nu-și mai vorbeau și nu-și mai dădeau bună ziua.

Însă unchiul meu reuși să-și înfrîngă definitiv adversarii odată, cînd aceștia se răsculaseră împotriva autorității dicționarului. Aceasta se întîmplă cu ocazia unei scenete pe care, cel mai eminent dintre cei trei maeștri, o împărți în două apte. Iar unchiul meu, băgîndu-și impetuos mîna în buzunarul hainei, scoase micul dicționar și le dovedi că nu apte, ci acte era ceea ce împărțea în mai multe părți toate scenetele trecute și viitoare.

Cu această victorie obținu atîtea roade și se ridică atît de mult în stima tuturor și de asemeni știința lui

[1] *Pirriquio* : picior metric compus din două silabe neaccentuate.
[2] *Estrambote* : versuri care se adaugă la sfîrșitul unei poezii.

deveni atît de notorie, încît la tot pasul se citeau fraze spuse de el, chiar dacă nu erau ale lui, şi se adăuga invariabil refrenul : „După cum spunea Don Vicente Cuevas"...

Însă altceva contribui la extinderea faimei unchiului meu : erau elogiile lui Don Genaro de fiecare dată cînd citea un raport. Trebuie să precizez că unchiul meu îşi petrecea viaţa făcînd rapoarte către Ministerul Coloniilor, în legătură cu reformele care aici se socoteau indispensabile pentru îmbunătăţirea activităţilor proprii sarcinilor pe care le îndeplineau ; totul după indicaţiile lui Don Genaro.

Deocamdată ştiam aproape cu certitudine că biroul nostru îşi va schimba complet aspectul. Dulăpoaiele greoaie de lemn, vechi şi scîlciate, unde erau aşezate prost dosarele, vor fi înlocuite cu nişte dulapuri elegante. Masa veche şi pătată şi scaunele şchioape şi desfundate vor fi înlocuite cu altele mai moderne şi în număr mai mare. Se gîndeau să mai facă două camere anexe, dotate cu tot necesarul, în fruntea cărora vor fi un cumnat al lui Don Genaro şi eu.

Don Genaro se entuziasma de planul său măreţ.

— Să vedeţi voi, ne spunea el, că o să arate mult mai bine, nu-i aşa ? Vom elibera o cameră care este în spatele acesteia, vom deschide o anumită uşiţă ascunsă, despre care ştiu eu exact unde este, şi vom avea două camere : una pentru Vicente şi a doua pentru verişorul Manuel Cuevas şi un cumnat de-al meu. Ce părere aveţi ?

— Oh ! Grozav ! Excelent ! răspunse unchiul meu.

— Pe urmă, scărita în spirală va scurta distanţa dintre acest birou şi al meu. Pe latura asta punem bănci pe care să stea cei care-şi aşteaptă rîndul, nu ?

— Şi va veni multă lume ? întrebă cu o naivitate prefăcută unchiul meu.

— Sigur că da ! răspunse Don Genaro. Azi nu vin pentru că, la drept vorbind, aspectul biroului ăsta, departe de a atrage, alungă. În afară de asta, parcă-s toate adormite aici. Trebuie mai multă mişcare, mai multă activitate. Să vedeţi voi ce-o să fie cînd domnul Ministru îmi va aproba planul ! Aici e treabă de două săptămîni, ca să schimbi totul !

— Şi va aproba domnul Ministru ?

— Fără nici o îndoială. Nu numai că rapoartele au fost bine redactate şi au o mare bogăţie de motive şi argumente, dar mai am şi eu la Madrid nişte persoane a căror influenţe nu mi-au înşelat niciodată aşteptările.

Pe urmă, Don Genaro a continuat, cu atîtea întorsături de frază şi ocolişuri încît deşi nu l-am înţeles prea bine, am rămas un pic alarmaţi.

Cînd a ieşit din biroul nostru, unchiul meu avea să-mi spună ceva şi mişca din cap în semn de descurajare şi de îndoială.

— Să dea Dumnezeu, Manuel, ca omul ăsta să nu ne bage în nişte încurcături care într-o bună zi ar putea să ne coste scump de tot.

— De multă vreme gîndesc şi eu tot aşa, am răspuns eu.

— Cel puţin măcar un lucru să ştii : să nu accepţi nici un bănuţ peste ce ţi se cuvine ca leafă.

— El zice că astea-s ciubucuri şi cică aici aşa ceva e un lucru foarte obişnuit.

— Să nu faci asta ! S-ar putea ca Don Genaro să ne întindă o capcană, ca să vadă cît sîntem de cinstiţi.

— Nu mă gîndisem la asta, dar s-ar putea să fie aşa.

Peste cîteva zile, Don Genaro intră în birou spunîndu-ne că fusese informat, printr-o scrisoare particulară, că răspunsul la primul raport va veni cu prima poştă. Şi s-a mirat teribil că nu i-am spus cît de mult ne bucurăm de vestea asta.

— Deh ! exclamă el. S-ar părea că nu vă interesează prea mult !

Unchiul meu şi cu mine am schimbat cîte-o privire. Don Genaro observă şi rămase foarte contrariat.

— Ce-s mutrele astea la voi ?

— Tocmai vorbeam cu nepotul meu... începu să se bîlbîie unchiul meu, că îmi pare c-ar fi mai bine să dăm înapoi suma care depăşeşte preţul de cost al lucrării... că n-aş vrea să mă compromit... dacă se verifică ceva...

— Să te compromiţi !... Să se verifice !... D-ăştia-mi sînteţi ? Uite cum stă treaba, vere : te credeam mai deştept, dar mi se pare că te-am supraapreciat, după cîte pricep acuma, îl întrerupse Don Genaro, însoţindu-şi vorbele de gesturi pline de dispreţ.

Unchiul meu nu mai ştia ce să răspundă. Don Genaro remarcă nehotărîrea lui.

— Cu scrupulele astea, te previn de pe acuma, n-ai să te alegi niciodată cu mare lucru ; sau chiar cu nimic... Şi pe deasupra, mai pui şi beţe-n roate... beţe-n roate...

Domni o tăcere adîncă.

Pe urmă, schimbîndu-şi expresia feţii şi făcîndu-se că-i bine dispus, se duse rîzînd lîngă unchiul meu, îi puse mîinile pe umeri şi apropiindu-şi ochii de faţa lui, ca şi cum ar fi vrut să-l hipnotizeze, îi spuse.

— Uite ce e, Vicente, ar fi trebuit să-ţi laşi ruşinea la Cádiz.

Unchiul meu tresări.

— N-ai de ales ! Sau... sau pleci. Pentru că, repet, mă incomodezi, spuse Don Genaro, vorbindu-ne din nou de sus.

— Ei ? Să nu mai pierdem vremea ! Accepţi ? Da sau nu, fără condiţii !

Mă simţeam îndemnat să răspund eu în locul unchiului meu.

— Nu ! Niciodată !

Însă el consimţi, înclinînd uşor capul.

Don Genaro îl zgudui de-o mînă şi-i spuse, cît se poate de jovial :

— Hei, Vicente, eşti un om adevărat. Îţi repet, ai să faci avere !

Acesta a fost momentul adevărat în care am rămas definitiv admişi în birou şi sub puternica protecţie a excelentisimului şi ilustrisimului señor Don Genaro de los Dées.

Puteam acuma să ne lăsăm barca în voia valurilor, fiind siguri că nu stăm în calea nimănui.

De-atunci încolo, Don Genaro şi cu unchiul meu au devenit prieteni nedespărţiţi, la birou şi la orice adunare unde nu erau personaje de altă categorie, pentru că atunci, frecîndu-şi coatele cu aristocraţii prin titlu sau prin bani, Don Genaro părea că-şi pierde memoria şi vederea, nemaiamintindu-şi că mai există şi unchiul meu şi cu toate că-l vedea, nu-i răspundea la salut.

XIV
Unchiul meu s-a pus în grevă iar eu lucrez

— Doi şi cu doi fac cinci, şi cu cinci, fac doisprezece ; şi cu trei, fac şaptesprezece...

Cam aşa aduna pe degete unchiul meu cheltuielile făcute cu aşezarea scăriţei care ar uşura comunicarea dintre biroul nostru şi acela al lui Don Genaro.

Întîrzie o mulţime de timp nenorocitul acela de raport făcut pentru o asemenea lucrare importantă însă, în sfîrşit, se întoarse de la Madrid gros, strălucitor şi mai plin la trup, ca şi cum călătoria i-ar fi priit foarte mult. Cele douăsprezece foi din care fusese alcătuit, crescuseră cel puţin la vreo cincizeci şi merita să vezi ce bucuros era unchiul meu, gîndindu-se la cîte perechi de ochi parcurseseră rîndurile acelea de litere, scrise cu propria sa mînă.

Nu mai puţin satisfăcut de opera sa fu şi Don Genaro după ce văzu scăriţa, instalată aşa cum şi-o dorise.

— Am făcut primul pas, nu ? Cu vapoarele poştale care vor veni de-acum încolo, vor sosi şi celalalte rapoarte, cu aprobarea a tot ceea ce se cere în ele. Cu prima poştă vor veni cîteva aprobări foarte importante, spunea Don Genaro, frecîndu-şi mîinile de bucurie, de parcă ar fi vrut să şi le jupoaie.

Între timp eu observam cu părere de rău considerabila schimbare treptată pe care o manifesta caracterul unchiului meu. De cînd Don Genaro îi explicase mijloacele la care ar trebui să recurgă ca să nu se compromită în nici un fel, se liniştise complet şi singurul său gînd era cum să-i facă pe voie prudentului său protector. Asta nu-l costa nimic, însă dacă nu l-ar fi ascultat, ar fi însemnat să piardă mult. Se lăsă cu totul pradă lenii. Acuma nu-l mai interesa nici măcar să se uite la dosare. Toată corespondenţa mi-o încredinţa mie iar el, în timpul orelor de birou, se ocupa cu lectura romanelor lui Paul de Kock[1], care era,

[1] Scriitor francez (1793—1871), autor al unor romane superficiale şi licenţioase.

după părerea lui, cel mai mare scriitor din lume.

— Nu există doi Paul de Kock, spunea el, nu există scriitor mai sublim ! Nu-i ușor lucru să fii așa de spiritual !

Și deseori rîdea în hohote la pasajele obscene din autorul său favorit.

Deveni mai trufaș, mai încrezut. Se supăra pe mine la cea mai mică obiecție pe care i-o făceam. Acum nu mă mai trata ca pe o rudă, copărtaș la soarta sa, ci ca pe un subaltern. Mă însărcina cu tot felul de treburi de altă natură decît cele de la serviciu, pretextînd că astfel voi învăța o mulțime de lucruri și mă voi isteți.

Dacă, pentru a nu face pe prostul, pe ignorantul sau ceea ce e mai rău, ca să nu mă compromit, refuzam să mă însărcinez cu vreo treabă dubioasă, mi-o trîntea pe loc :

— Asta-mi place ! Ce-ți închipui tu, nerodule ? Nu cumva îți închipui c-o să-ți mai meargă mult în felul ăsta ?

Uneori mă trimetea să cercetez anumite lucruri pe care el se ferea cu grijă să le întrebe.

— Păi, unchiule, vezi doar că mă poți compromite ! îi atrăgeam eu atenția.

— Fii serios, băiete, îmi răspundea el cu glas persuasiv, pentru că ești aproape un copil, întrebarea ta are să fie privită cu bunăvoință, pe cînd dacă o fac eu, cu barba asta mare, ar putea să mă ia la bătaie !

Uneori mă însărcina să caut în arhivele publice niște date pe care nu le putea procura nimeni nepedepsit ; de aceea, nu de puține ori, arhivarii stăteau și mă cercetau de sus pînă jos și dînd din cap îngrijorați, îmi răspundeau :

— Ești nebun ? Vrei să intrăm amîndoi la pușcărie ?

Deseori îmi cerea să mă duc ca să aștept într-un anumit loc unde pusese el ochii pe cîte cineva, și să stau acolo pînă vine ca să-i dau sau să-i cer vre-un document pe care nimeni, nici chiar eu însumi, nu-l puteam examina. Erau zile cînd așteptam puțin, alte dăți îmi petreceam toată ziua așteptînd, ca în ziua următoare s-o iau iar de la capăt.

Am trecut prin destule momente grele cu așteptările astea. Cele mai grele m-a făcut să le îndur un señor marchiz care locuia într-o casă enormă și pe care trebuia

să-l văd deseori pentru nu știu ce fel de afaceri pe care le făcuse cu Don Genaro și unchiul meu în legătură cu niște bunuri sechestrate, aprovizionarea unui batalion și titluri de stat. Aproape niciodată nu-l găseam acasă. Și cînd aveam noroc să-l găsesc, veșnic, era ocupat cu ceva : lua micul dejun, lua masa, făcea baie sau se bărbierea acest blagoslovit señor! Ca să le pună capac la toate, mai avea și un portar ursuz și mojic, așa cum le stă bine la portari.

— E acasă domnul marchiz ? îl întrebam eu.

— Crezi că eu am ochi să văd prin pereți ? răspundea el.

— Aș putea să aștept aici, pînă iese sau intră domnul marchiz ?

— Oh, în privința asta sigur că da, señor. Totuși, nu cumva să vă obosiți.

— De ce ?

— Păi, bănuiesc că n-o să vă aduceți patul de campanie, îmi răspundea el șmecherește.

— Așa-i, însă poate că aveți bunătatea să-mi aduceți un scaun, pînă ce...

— Cine ? Eu ? Tararin, tan, tin, tarirara... începea el să fredoneze un dans popular din Galicia. Aici nu-i decît un scaun, acela pe care stau eu și știi ceva ? Nu-l dau nici dacă vine Dumnezeu să mi-l ceară.

— Însă...

— Aha, însă ; uite ce, dumneata poți să te plimbi pe stradă, că-i a regelui, sau prin curte și prin vestibul : asta se poate, dacă-ți ștergi ghetele de covorașul acela, ca să nu umpli ceva de noroi. E clar ?

În felul acesta trebuia să mă lupt mereu, ca să reușesc să-l văd pe domnul marchiz, după cîteva zile de așteptare.

Și cu toate că mă zbuciumam atîta ca să-i fac plăcere unchiului meu, nu-mi dădea nici măcar o peseta. Modelul său în toate era Don Genaro, pe care-l imita de minune. Îmi spunea că, avînd burta plină, haine, pantofi, fiind nepotul său și vărul lui Don Genaro, trebuia să zic bogdaproste că nu-i mai rău ; îmi mai spunea să n-am ambiții deșarte și să stau pe locul care mi se cuvine iar el va veghea mereu asupra mea. Dacă vre-una din afacerile la

care lucrasem urma să producă ceva pentru toți, la cea mai mică obiecție pe care ar face-o cel interesat în privința prețului, partea care trebuia sacrificată ar fi fost tocmai ceea ce mi s-ar fi cuvenit mie și după partea mea, ar fi venit rîndul aceleia a unchiului meu, pentru că Don Genaro nu-și sacrifica partea sa pentru nimeni și pentru nimic.

Așa se împărțeau sarcinile : eu, cu munca cea mai riscantă și cea mai aspră, unchiul meu cu satisfacția și trîndăveala, iar Don Genaro cu tot cîștigul. Țară de lepădături !

— Doi și cu doi fac cinci și cu cinci, doisprezece...

Singurul lucru de care trebuia să se ocupe unchiul meu era să adune cheltuielile după acest nou sistem. Iar Don Genaro, fără să mai verifice adunarea, încasa toată suma !

Iar eu eram cel care alerga din birou în birou culegînd parafe, semnături semi-semnături, intervenții, bun și aprobat, timbre, ștampile, note, referate, copii, certificate și tot ce se mai cerea.

Primul la care trebuia să mă duc ca să timbreze colile și să rectifice sumele din rapoarte și statele de salarii, era un funcționar foarte gras. În asta consta toată știința funcției sale. Și cît se mai chinuia cu asta, sărmanul ! Totdeauna îl găseam stînd pe un scaun de nuiele, în fața unei ferestruici prin care pătrundea o răcoreală plăcută, în papuci cu talpa de lemn, cu vesta descheiată, fără haină și cu una sau două batiste legate în jurul gîtului.

— Fiți amabil și veniți pînă aici, îmi spunea el cînd observa că vin cu vre-un raport. Eu îi dădeam hîrtiile iar el, parcurgînd cu ochii înroșiți de somn coloanele pline de cifre, mormăia :

— Hum, hum, hum !

Se văicărea ca și cum mișcarea i-ar fi provocat dureri reumatice, întindea mîna și lua ștampila sau mă trimetea pe mine să ștampilez hîrtia.

Cînd plecam, auzeam în urma mea cum scîrțiie scaunul de nuiele ; funcționarul cel gras își reluase poziția sa comodă, epuizat de efortul suprem pe care-l făcuse ca să se ridice în capul oaselor.

În celelalte birouri mi se întîmplau lucruri asemănătoare. Uneori funcționarii din birouri stăteau la taifas și ca să nu-și întrerupă conversația mă lăsau să aștept ore întregi. Alte dăți trebuia să-i caut prin cealaltă parte a clădirii. Unii nu veniseră la slujbă în ziua respectivă și colegii lor se însărcinau să-i acopere și să mă facă să revin în ziua următoare, ca șefii să nu le remarce absența. În sfîrșit, unii nu veneau aproape niciodată la slujbă și ăștia erau cei care mă întîrziau cel mai puțin, pentru că mi-au arătat ce-i de făcut, sertarele în care păstrau ștampilele, timbrele și celelalte accesorii, ca să le pot ține eu locul.

Unchiul meu și Don Genaro, foarte mulțumiți de bunul mers al afacerilor, așteptau cu nerăbdare sosirea poștei următoare, care le va aduce rezoluția la încă două-trei rapoarte, cu aprobarea măririi și îmbunătățirii serviciului nostru.

— Ei, nepoate, să vezi ce bine o să mai fie aici, zicea unchiul meu. Dacă ai sta cu ochii închiși cît timp se fac ameliorările astea și i-ai deschide abia cînd s-ar termina toate, ți s-ar părea că te-ai mutat de pe-o grămadă de gunoi într-o sală dintr-un palat fermecat ! Toată hîrțogăraia asta nesfîrșită va fi dusă în cealaltă cameră, unde se vor pune două mese, una pentru tine și una pentru cumnatul lui Don Genaro. Aici, de jur-împrejurul biroului, se vor pune bănci, dușumeaua va fi de lemn, acoperit cu o mușama care să imite mozaicul. Pe astea două laturi se vor așeza două dulapuri mici de mahon, cu geamuri. Pe partea asta de zid vom așeza hărți și tablouri. Pe urmă ne vom strădui să le aranjăm pe toate cît mai frumos. Ai să vezi !

Unchiul meu își petrecea ore întregi vorbind tot mereu despre același lucru.

Toți cei din cercul său de prieteni știau de pe acum cum trebuia să fie aranjat totul, pînă în cele mai mici detalii, în noul birou.

Pe mine mă omorîse cu toate explicațiile lui și dacă aș fi avut puterea să împing nava poștală, aș fi făcut-o cu scopul ca să ajungă mai repede și unchiul meu să mă lase-n pace.

XV
Poşta ! Transfer ! Filipine !

Era ora şase seara.

O puternică bubuitură de tun făcu să vibreze bucăţelele de geam colbăite de la fereastra mansardei noastre.

— Poşta ! strigă unchiul meu, scoţîndu-şi pălăria şi aruncînd-o în aer : Gata ! Au venit rezoluţiile la rapoartele noastre ! Acuşi începem lucrările de înfrumuseţare ale biroului nostru... Hai, nepoate, vino să te îmbrăţişez !

Unchiul meu mă strînse în braţe, ceea ce îmi arată că-i în culmea bucuriei, pentru că nu-mi mai aminteam de nici o ocazie în care să mă fi îmbrăţişat.

M-am temut să nu se îmbolnăvească de mîncarea din seara aceea, pentru că o înghiţea cu o precipitare neverosimilă şi pe urmă după fiecare a treia înghiţitură, se ridica de pe scaun şi se ducea să-i bată pe spate pe cei care mîncau la mesele alăturate, împărtăşindu-le cu fraze entuziaste veştile bune pe care le aducea poşta.

Pe stradă mergea cu paşi accelerați ca şi cum, grăbindu-se ar face să se scurgă mai repede timpul.

Dormi prost. Şi pentru că aprindea mereu lumina ca să vadă cîte ore mai rămăseseră pînă la ora de deschidere a biroului, nu mă lăsă nici pe mine să dorm, din care cauză stam şi înjuram în gînd rapoartele şi birourile, şi poşta, pînă ce s-a luminat de ziuă şi am ţîşnit grăbit din pat.

În sfîrşit, a sosit şi ora mult dorită şi îndreptîndu-ne spre birou, îl văzurăm pe Don Genaro la capătul străzii, traversînd în fugă şi gesticulînd ca un nebun.

— Uite ce mulţumit merge Don Genaro ! Uită-te la el ce mai aleargă, nepoate, se cunoaşte că-i şi el bucuros că a venit poşta !

Intrînd în instituţie, ne-a alarmat murmurul neobişnuit care se auzea din toate părţile.

— Ce s-o fi întîmplînd ?

— Ascultă : dacă nu înţelegi despre ce-i vorba urcă să vezi ce înseamnă toate astea şi informează-mă şi pe

mine. Eu aştept aici, îmi spuse unchiul meu, oprindu-se la mijlocul scării.

M-am urcat şi privind într-una din sălile acelea mari, am rămas surprins de confuzia şi dezordinea care domneau acolo.

Cîţiva funcţionari furioşi mototoleau în mîini un ziar. Alţii îl călcau în picioare. Cîte un exemplar din ziarul acela trecea din mînă în mînă. Unii şi-l disputau cu aviditate, citind cu o nerăbdare febrilă, iar după ce se puneau la curent cu anumite noutăţi, puţini erau cei care reveneau liniştiţi la locurile lor. Cei mai mulţi dintre ei făceau spume la gură şi băteau din picior, blestemînd viaţa şi lumea.

— Ce s-a întîmplat ? am întrebat eu alarmat.

— Transfer ! îmi răspunse un funcţionar care urla şi se năpustia ca nebunul, traversînd sălile acelea mari în care părea că s-a iscat o răzmeriţă.

Adevărul e că mi se cam făcuse frică.

Am socotit că cel mai nimerit lucru este să-l anunţ pe unchiul meu şi — contaminat de neliniştea generală — am ajuns pînă la mijlocul scării şi i-am spus, fără să mai ştiu ce zic :

— Transfer !

E sigur că pentru unchiul meu vorba asta a produs efectul unui tunet, fulger sau cutremur pentru că, înfundîndu-şi grăbit pălăria pe cap, a început să fugă grăbit în josul scărilor.

— Hei ! Ce te grăbeşti aşa ? l-a oprit Don Genaro, care tocmai intra.

Unchiul meu era într-adevăr speriat zdravăn. Şi nici eu nu eram mai breaz.

— Ţi-a căzut pe cap transferul, vere, îi spuse Don Genaro. Te expediază în Filipine.

— Filipine ! Filipine ! se bîlbîi unchiul meu îngrozit.

— Vine altul pe postul tău.

— Las-că vedem noi dacă mă dă la o parte ! răspunse unchiul meu, făcînd pe viteazul.

— Ia-o uşurel, Vicente. La treburi de astea trebuie să umbli cu multă băgare de seamă.

— Şi ce-ar trebui să fac ?

— La asta mă gîndesc şi eu.

Domni un moment de tăcere.

— Corect ! strigă Don Genaro, dîndu-şi o palmă peste frunte. Hai, Vicente ! Asta-i ! Sigur ! Şi îl trase după el în birou.

Odată ajuns acolo, continuă :

— E necesar să faci un raport măreţ, sublim. Mai înainte de toate, ai grijă să fie ceva mai pe larg ; asta va fi dovada evidentă a talentului tău şi a uşurinţei tale în exprimare. Vei începe prin a prezenta omagiile tale domnului Ministru. Îl vei felicita pentru vre-un motiv oarecare ; pe urmă îi vei vorbi despre foloasele pe care le-ar aduce stabilitatea lucrurilor pe lumea asta. Slavă Domnului că pe deasupra tuturor greutăţilor vieţii veghează părintească şi caritabila grijă a blînzilor noştri conducători ! Fraza asta din urmă o scrii exact aşa cum ţi-am dictat-o eu : va face mare efect. În sfîrşit, vei continua să expui ceea ce ţi se va părea mai potrivit şi în încheierea raportului, vei arăta din nou respectul şi consideraţia pe care le ai faţă de superiorii tăi ierarhici şi îi vei cere, promiţîndu-i că recunoştinţa ta va rămîne veşnic şi adînc săpată în sufletul tău, să te lase acolo unde eşti şi să nu te trimeată în Filipine. Clar ?

Înainte ca Don Genaro să fi terminat cu instructajul, unchiul meu cu tocul gata de atac se şi apucase de introducerea la această nouă operă încredinţată talentului său.

Însă cînd abilul său instructor ieşi din birou, îşi suspendă munca şi îmi spuse :

— Aşa mi se învălmăşesc ideile în cap, nepoate, încît mi-e imposibil să scriu ceva. Redactează tu raportul şi aminteşte-ţi că de reuşita lui depinde păstrarea slujbelor pe care le avem.

— Cîte coli vrei să scriem ?

Asta era întrebarea preferată pe care în cazuri asemănătoare o adresam întotdeauna unchiului meu.

— Cred că ne ajung vreo cinsprezece-douăzeci.

După patru zile raportul era gata întocmit, după cum dorise unchiul meu.

— Foarte bine, spuse Don Genaro cînd îl citi, cred că nici influenţele puternice pe care contez n-ar putea produce un efect mai mare decît acest raport. Şi-i voi

mai face şi eu cîteva retuşări, ca să evităm nişte greşeli şi ca să fie un model de stil.

— Şi tu ce crezi, vere, mă trimit în Filipine ? întrebă unchiul meu.

— Deocamdată nu, avem noroc că cel care trebuia să te înlocuiască încă n-a debarcat.

— De unde ştii ?

— Simplu ! Pentru că nu s-a prezentat ! Asta ar fi fost o piedică de netrecut. Din fericire, cred că înlocuitorul tău a cerut din Filipine postul pe care îl ocupi tu, dar drumul de acolo pînă aici fiind foarte lung, sper să aranjez totul pînă ce vine el. Ţară de lepădături !

— Şi dacă vine aici bietul de el şi vede că-i pe dinafară ? adăugă unchiul meu, făcînd pe milosul, în timp ce tocmai asta ar fi dorit să se întîmple.

— Ce putem să-i facem ? spuse Don Genaro prefăcîndu-se că-l interesează grozav soarta acelui biet om care ar veni atît de mulţumit să-şi ocupe postul şi şi-ar da seama că nu-i liber.

Ar fi posibil să-l trimeată în Filipine ? Preocuparea aceasta îl făcea pe unchiul meu neliniştit, desgustat, nervos. Noaptea, cuprins de coşmaruri groaznice, se deştepta urlînd :

— Transfer ! Transfer !

Sau sărea din pat şi fugea strigînd :

— Filipine ! Filipine !

Mă temeam că izbucnirile acelea nervoase să nu sfîrşească prin a-i tulbura mintea.

Nici la birou nu era mai puţin tulburat. Erau momente cînd nu putea să stea jos nici o clipă. Se scula brusc în picioare şi începea să se plimbe prin cameră de la un perete la altul. Alte ori sta ceasuri întregi cu mîinile pe cap şi degetele împletite, cu privirea aţintită în tavan, rostind cuvinte fără şir.

— Ia seama, Don Vicente Cuevas, îi atrăgea atenţia vre-un coleg, vezi să nu te îmbolnăveşti. Nu-ţi mai face griji, *hombre !* Don Genaro taie şi spînzură aici.

Iar Vicente, cătrănit, le repeta :

— Ce ziceţi ?... S-ar putea oare să mă trimită în Filipine ?

Din fericire mîhnirea lui n-a durat mult. Datorită pilelor pe care conta Don Genaro la Madrid şi activitatea pe care o desfăşură pentru rezolvarea raportului, acesta sosi cît se poate de oportun.

O lună şi jumătate după ziua în care răsunase strigătul de „transfer!", semănînd în toate vînturile răzmeriţă şi dezordine şi făcînd să treacă febril din mînă în mînă hîrtia aceea mare imprimată cu litere alese cu grijă şi apăsate, care nu era altceva decît *Gaceta Oficial*, sosi pe aceeaşi cale prin care mai înainte venise hîrtia funestă marea veste că transferul decretat pentru Filipine fusese anulat.

De îndată ce l-am văzut pe unchiul meu cum alerga vesel prin birouri, arătînd la toţi *Gaceta*, bătînd pe spate pe unul şi pe altul, în stînga şi-n dreapta şi strîngînd mîna tovarăşilor săi de surghiun, am înţeles că nu va mai naviga pe apele Pacificului

— Nepoate... începu el să-mi spună, arătîndu-mi ziarul. Însă nu i-am mai dat prilejul să mi-l citească.

— Stai! Ştiu că nu mai pleci în Filipine, unchiule, i-am răspuns eu.

Chiar şi Don Genaro scoţînd capul pe gaura din tavan a scăriţei în spirală şi ducîndu-şi mîinile la gură ca o trompetă, strigă :

— Hei! Nu mai pleci în Filipine!

Abia îşi terminase fraza asta cînd Juan, portarul, sau altfel zis domnul portar-şef, se înfăţişă în pragul uşii biroului nostru şi făcînd cele mai groteşti contursiuni, ca să ne arate cît de mulţumit este, spuse :

— Ehe, Don Vicente, am şi aflat că mătăluţă nu mai plecaţi în Filipine!

— Aşa-i, mă Juan, mă, răspunse unchiul meu.

Şi imediat i-a citit de două-trei ori cele cîteva rînduri care conţineau ultima rezoluţie a Ministerului.

— Păi, nici nu mai încape vorbă! întări Juan rîzînd şi mişcîndu-şi capul dintr-o parte în alta, cum face oaia ca să-şi sune clopotul de la gît.

Ameninţarea cu surghinul în acele insule izolate din Oceania îndepărtase de lîngă unchiul meu corul de admiratori care îl înconjurase mai înainte. Dar, de îndată ce s-a ştiut că Don Vicente Cuevas nu va mai pleca aşa

departe, corul de linguşitori intră pe uşile larg deschise ale biroului, ca să-l felicite.

— Oh, dragii mei prieteni! exclama unchiul meu, strîngînd una cîte una toate mîinile care i se întindeau.

Şi iar citea *Gaceta Oficial*.

— Da, da, am aflat şi noi că nu ne lăsaţi şi nu mai plecaţi în Filipine, spuneau ei oarecum plictisiţi, retrăgîndu-se.

— Să nu mai ai nici o îndoială în privinţa asta, unchiule, adăugai eu.

— Aşa-i, aşa-i, răspundea unchiul meu, rîzînd nervos. Şi după ce sări ca un ţap de vreo trei ori, ca să se convingă că nu visează, se aşeză, deschise sertarul şi scoase cîteva cărţi.

— Ah, spuse el, am ţinut prizonier în sertarul ăsta pe bietul Paul de Kock. Uită-te aici, nepoate, adăugă el arătîndu-mi o pagină îngălbenită şi colbăită, aici am rămas în ceasul acela blestemat cînd m-ai speriat aşa de rău cu ţipetele tale : „Transfer !" Şi începu să rîdă în hohote.

Totul revenise la starea normală, unchiul meu continua acuma liniştit să fie stăpîn pe slujba sa, însă întîmplările la care mă referisem mai înainte i-au umplut sufletul de o neliniştе de neînvins.

Cînd bubuitura tunului făcea să vibreze bucăţile de geam prinse în cerceveaua ferestrei de la cocina noastră, pe chipul unchiului meu îşi punea pecetea neliniştea. Şi adevărul este că şi eu luam parte la zbuciumul său.

Înainte de a fi fost pe punctul de a merge pînă la celălalt capăt al pămîntului, de cîte ori auzea bubuitul aducător de veşti al tunului, unchiul meu scotea capul pe fereastră şi striga, imitînd sunetul ascuţit al goarnei :

— Poşta !

Însă, după întîmplarea despre care am mai vorbit şi care l-a făcut să treacă zile întregi prin îndoieli şi nelinişti, de cîte ori trăsnetul tunului de bronz anunţa sosirea vaporului, devenea foarte grav, îi bătea inima şi cu o voce care după sunetul găunos şi grav amintea de un *oficleid* [1] dogit striga temător :

— Poşta !

[1] Instrument muzical de suflat, din alamă, avînd timbru de bas.

XVI
O dimineaţă frumoasă şi o preafrumoasă fată

Într-o dimineaţă, foarte devreme, Don Genaro şi unchiul meu se plimbau pe Alameda de Paula, ţinîndu-se afectuos de braţ.

Soarele, gata să rasară de după colinele verzi situate de cealaltă parte a portului, vopsea cu stacojiu şi poleia cu aur marginile norilor cenuşii, mari şi greoi, adunaţi în partea aceea. Pîcla făcea ca obiectele să pară de la distanţă învăluite într-un voal subţire de gaz, a cărui imobilitate şi culoare opalină contrasta cu fumul negru pe care-l aruncau coşurile vapoarelor, în a căror guri largi se răsuceau în spirale infinite şi se topeau în depărtare, pătînd din loc în loc culoarea pură albastră şi roză a cerului, unde cîteva stele încă mai aruncau fulgerări timide. Căldările maşinilor care mugeau... scripeţii care scîrţîiau... marinarii care, în tactul monoton al cîntecelor, cătrăneau cablurile şi ridicau pînzele de velă pentru ca prima briză a dimineţii să usuce boarea pe care noaptea o depusese pe ele... frunzele dafinilor de pe promenadă, proaspete, lucioase, pline de picături de rouă... vrăbiile care ciripeau fără încetare, ascunse în ramuri... Acest spectacol însufleţit şi frumos absorbea complet atenţia celor doi care se plimbau.

Merseră aşa multă vreme, de la un capăt la altul al aleii, fără să schimbe nici un cuvînt.

Deodată Don Genaro se opri, lăsă braţul unchiului meu, se întoarse cu faţa spre el şi-i zise :

— Ei, Vîcente, ar trebui să te însori.

Unchiul meu se uită uluit în jurul său.

Un punct al discului soarelui arunca un snop de raze, fiecare dintre ele părînd a fi hărăzită ca să lumineze micile sfere aurite pe care le aveau în vîrful lor catargele vapoarelor ancorate în mijlocul portului. Briza începea să miste suprafaţa liniştită a apei, să încreţească velele şi să spulbere pîcla. Roţile vapoarelor desenau o largă linie albă pe deasupra valurilor. Crengile dafinilor, mişcate de curentul de aer şi neîntreruptul fîlfîit de aripi

al păsărilor, făceau picăturile de rouă să alunece din frunză în frunză. Stoluri de porumbei domestici, a căror penaj inunda lumina, tăiau spaţiul cu zborul lor rapid. Într-o zi atît de fermecătoare, viaţa şi frumuseţea izbucneau de pretutindeni. Totul predispunea atît de mult sufletul la mulţumire, la fericire şi la duioşie, încît unchiul meu simţi o plăcere inefabilă cînd îl auzi pe tovarăşul său vorbind de dragoste.

— Ei, nu răspunzi ? îl întrebă Don Genaro.

— Şi cu cine ar fi să mă însor ? întrebă la rîndul său unchiul meu.

— Asta-i grija cea mai mică ; femei sînt din belşug.

Amîndoi rămaseră tăcuţi.

Don Genaro îşi urmă vorba :

— Vicente, e necesar să te însori.

Unchiul meu simţi cum îi bate inima. Poate că se gîndi la Luisa, ţăranca aceea frumoasă căreia, într-o zi tot atît de surîzătoare ca şi cea de astăzi, îi jurase dragoste veşnică sub stejarul secular care, cu crengile sale mari, umbrea izvorul cristalin şi pur unde fetele din satul nostru obişnuiau să-şi umple urcioarele cu apă.

Don Genaro insistă :

— Însoară-te c-o fată frumoasă şi bogată !

— Frumoasă şi bogată ! oftă unchiul meu.

— Bine înţeles ! Tu ai bani puţini, abia îţi ajung ca să-ţi acoperi propriile tale nevoi. Gîndeşte-te că femeia e de două ori mai mofturoasă decît bărbatul. Gîndeşte-te că poţi avea urmaşi numeroşi ; spune-mi, după ce-ai să te gîndeşti bine la toate astea, dacă sfatul meu te duce pe căi greşite.

— Sigur că nu !

— Fără nici o îndoială.

— Şi cunoşti dumneata vreo fată ?...

— Tocmai asta voiam să-ţi spun. Cunosc una care a împlinit cincisprezece primăveri, are nişte ochi mari, negri, ce zici ?, care aruncă văpăi de foc, păr negru, mătăsos, are o talie atît'ica : e cultă, foarte frumoasă şi fiică de milionar.

Unchiul meu rămase uluit.

— Şi unde aş putea s-o văd ? întrebă el.

— Dacă mă aştepţi diseară la Louvre aş putea să ţi-o arăt.

După încă puţină vreme, cei doi prieteni se despărţiră.

În tot restul zilei aceleia unchiul meu stătu pe jar, aşteptînd ora întîlnirii.

Vai ! biată Luisa, fragedă şi preafrumoasă ciobăniţă din satul nostru, acuma pricep de ce, cînd Vicente ţi-a mărturisit dragostea lui şi ţi-a jurat să se îmbogăţească în America, pentru a fi vrednic să-ţi ceară mîna, pe obrajii tăi înbujoraţi s-au rostogolit două lacrimi şi au căzut pe faţa cristalină a apei de izvor care poate că a tresărit de plăcere cînd le-a sorbit.

După ce s-au scurs orele acelei zile, care a părut unchiului meu mai lungă decît oricare alta, plecă spre locul întîlnirii, la Louvre, unde trebuia să se întîlnească cu onorabilul său protector.

Don Genaro nu se lăsă mult aşteptat şi de îndată ce sosi, zise :

— Hai, văd că te interesează puicuţa, deşi încă nici n-ai văzut-o ! Ehei !

Unchiul meu se înroşi şi ca să-şi ascundă tulburarea începu să vorbească despre lucruri indiferente.

Nu după mult timp, se opri lîngă trotuarul parcului un landou măreţ.

— Aştia sînt ! exclamă Don Genaro, arătînd echipajul care sosise şi trăgîndu-l de braţ pe unchiul meu.

Don Genaro se apropie de landou şi-i salută afectuos pe un bătrîn cu aspect venerabil şi pe o tînără drăguţă. Primul era don Fulgencio iar fata, frumoasa lui fiică, Aurora.

Într-un mod cam familiar, îl prezentă apoi pe vărul său, Don Vicente Cuevas, tatălui şi fiicei.

Într-atît se tulbură unchiul meu de prezentările acestea, încît abia reuşi să îngîne cîteva formule de politeţe, care fură primite cu destulă răceală.

Don Genaro, a cărui poziţie îi îngăduia să frecventeze cercurile de bonton, îşi închipuia că prin vorbăria sa neroadă şi colpeşitoare, care conferă atît de mult prestigiu gălnoaselor figurine de salon, va fi luat drept prototipul omului subţire. De aceea, cînd voia să facă pe gentlemenul, înşira patru sute de prostii pe minut şi o ţinea aşa, fără

să se oprească, ca o flașnetă, pînă ce ascultătorii, plictisiți de cataracta aceea de cuvinte grețoase, îi spuneau :

— Păi da, sigur... noi ne retragem, rămîneți cu bine.

Don Fulgencio, care plecase în seara aceea ca să asculte fanfara executînd niște muzică de operă care-l încînta, dădea la toți dracii inoportuna vorbărie a lui Don Genaro.

Unchiul meu făcea pe santinela pe lîngă Aurora.

Iar Don Genaro, de la ușa opusă a landoului, îl însufleța pe furiș, ca să-i spună ceva fetei, însă el, care nu îndrăznea să scoată o vorbă, se mulțumea să arunce cîte o privire pe furate la antebrațul frumoasei Aurora.

Don Genaro nu exagerase deloc atunci cînd, plimbîndu-se cu unchiul meu pe Alameda de Paula, îi vorbise despre fată : era frumoasă, foarte frumoasă.

Don Fulgencio, plictisit de pălăvrăgeala lui Don Genaro care nu se mai sfîrșea, dădu poruncă vizitiului să pornească. Și în timp ce landoul se îndepărta, unchiului meu i se păru că din ochii frumoasei fete izvorau torente de lumină orbitoare și inefabilă.

— Hei ! Ai orbit, Vicente, nu vezi trăsura aia care te poate călca ? îl avertiză Don Genaro, smulgîndu-l de un braț, ca să-l îndepărteze de pericolul prin care trecea.

Unchiul meu suspină.

— Știi că i-ai plăcut fetei, îl asigură Don Genaro.

— Adevărat ? Și după ce v-ați dat seama ?

— Ei, ți-am mai spus să nu-mi zici dumneavoastră ; nu sîntem doară verișori ?

— Iartă-mă... eram distrat.

— Nu, nu ; nu i-ai fost indiferent fetei, repetă Don Genaro, sînt om bătrîn Vicente, și am experiență în treburi din astea.

Unchiul meu radia de bucurie.

— Ceea ce trebuie să faci acuma, este să-i scrii.

— Și cine-i va da scrisoarea ?

— Asta ! arătă Don Genaro, unind vîrful degetului arătător cu al degetului mare și mișcîndu-le repede pe amîndouă.

— Aha, da, da, murmură unchiul meu, înțelegînd mimica aceea expresivă ; păi, dacă-i vorba doar de bani, putem spune că s-a făcut.

— Păi de ! Nu spuneam eu că acuși, acuși ai să faci avere ? Asta-i ! ; te sfătuiesc, că dacă te însori să ai grijă ca să stai în casă separată, independentă. Don Fulgencio se va opune, va dori să locuiești împreună cu el, însă îi vei spune că în nici un caz. E mai bine așa ; vezi, îți atrag atenția : Don Fulgencio așa bătrîn și așa de serios cum îl vezi, este cel mai mare zeflemist din cîți oameni am cunoscut eu. E sarcastic prin temperament. Și cînd se înfurie —, un energumen. Dacă reușești să te însori cu frumoasa Aurora, vei avea asigurați patru-cinci mii de *pesos* lunar. Ce înseamnă asta pentru Don Fulgencio ? Un fleac. Și ce-ai să faci tu cu tot bănetul ăsta ? Eu, în locul tău, mi-aș căuta mai întîi un bun bucătar : pentru că asta-i cel dîntîi lucru, să nu ne amăgim cu vorbe : sănătatea și fericirea nu se obțin fără burta plină. Eu, fără bani mă mai descurc, însă niciodată fără să mănînc bine ! Și mai e ceva, șmecherașule, să nu uiți și de mine. Tu știi bine că eu sînt întotdeauna dispus să te sfătuiesc în mod dezinteresat, doar ești verișorul meu, nu ?

— Să te uit ? Nici nu știi ce glumeț ești în seara asta !

— Cu bani și cu nevastă frumoasă ai să ajungi puternic, Vicente, puternic. Mă faci invidios, cînd mă gîndesc mai mult la treaba asta. Vei fixa o zi pe săptămînă ca să primești vizita prietenilor tăi. Mă însărcinez eu să-ți aduc în casă pe toți șefii noștri. Am să te prezint magistratului A... prieten intim cu mine ; pe judecătorul H... tînărul cel mai sclipitor și cel mai șic din toți cei care calcă pe pămîntul ăsta ; dacă-l vei auzi povestind tot felul de întîmplări, și-l vei vedea făcînd scamatorii, ai să rîzi ca prostul ; pe marchizul F... om eminent, un savant, dar nu din ăștia zgomotoși, care țin toată ziua discursuri, ca să se umfle în pene, nu. El e un om atît de modest, încît lumea ignoră cît de multe știe ; pe canonicul R... un sfînt bărbat... în sfîrșit, casa ta va ajunge să fie punctul de întîlnire a tot ce are Havana mai artistocratic și mai de seamă.

În culorile acestea îi pictă Don Genaro un viitor atît de atrăgător și atît de fericit unchiului meu, încît puțin a lipsit ca Vicente să nu se considere un om predestinat.

În noaptea aceea, intrînd în mansardă, mi-a strîns puternic mîinele :

— Mă însor ! a strigat el.
— Cum ?
— Cum auzi : mă însor iremediabil !
— Şi se poate şti cu cine ?
— Dorinţa ta e foarte naturală, eşti din familie şi trebuie să te intereseze. Viitoarea mea soţie este o femeie superbă şi plină de bani ; milionară, nepoate, milionară.
— Şi cînd te însori ?
— Asta-i bună ! Cu cît mai repede, cu atît mai bine. Mîine îi voi scrie o scrisoare ; tu mă vei ajuta s-o scriu. Vom încerca să facem o declaraţie de amor irezistibilă.

Am priceput că, în pofida hotărîrii şi siguranţei cu care afirma unchiul meu că se va căsători, mai rămîne încă să facă primul pas şi m-am culcat, asigurîndu-l că în dimineaţa următoare ne vom da toată silinţa să redactăm misiva amoroasă.

Zis şi făcut : în dimineaţa următoare la ora zece, după ce rupsesem o jumătate de top de coli de hîrtie, am reuşit să scriu o scrisoare după gustul unchiului meu.

O privi nebun de bucurie, mulţumindu-mi în fel şi chip.

După ce ajunse la birou, urcă sus ca să i-o arate lui Don Genaro. Acesta o găsi excelentă.

— Nu sta, că-ţi stă norocul, dragă vere. Ceea ce se poate face azi, nu trebuie lăsat pe mîine. Este ?

— Cînd Domingo fu la curent cu succesele astea, scoase exclamaţia sa indispensabilă :

— Ah ! Ce noroc are, blestematul !

XVII
Pesetas şi amor

— A trebuit să mă ușurez de-un *doblón*, izbucni unchiul meu în ziua următoare. Blestematul ăla de negrișor n-a vrut să se însărcineze cu dusul scrisorii pentru mai puțin !

O asedia pe biata Aurora. Toată ziua şi-o petrecea dînd tîrcoale prin împrejurimile casei fetei. Don Genaro

îi indicase primul element pe care trebuia să se bazeze pentru a o cuceri şi el risipea o groază de bănet. Se abonase la operă, pentru a-şi îndrepta binoclul, cu nerușinare, înspre fată. În toate antractele vizita loja fetei. Duminicile se ducea să asculte liturghia în bisericile unde obişnuia Aurora să meargă. La plimbare, fie călare, fie într-un *tilburi* [1] uşor, se ţinea după landoul Aurorei.

Uneori Don Fulgencio murmura printre dinţi :

— Cine-a mai pomenit asemenea idiot !

Şi Aurora adăuga :

— N-am mai văzut un pisălog ca ăsta !

După cum se poate presupune, în zilele astea unchiul meu lipsea deseori de la birou şi eu îi ţineam locul.

Scenele care se petreceau pe stradă între el şi zdrenţărosul băiat de alergătură de la bucătărie din casa Aurorei, mesagerul său amoros, erau demne de notat. Nici un alt servitor al casei nu voise să se compromită.

Unchiul meu, îmbrăcat după ultima modă, cu ceva exagerări, obrazul cam prea pudrat, foarte parfumat, cu o batistă de mătase albastră, cu monogramă bogată, pusă cu vîrful afară din buzunarul pardesiului, pentru a o scoate în evidenţă ; şi băiatul de alergătură, zdrenţăros, plin de jeg, desculţ, vorbind amîndoi amical şi cordial, ofereau cel mai caraghios contrast.

Cînd cineva îl ironiza pe unchiul meu pentru treaba asta, el răspundea :

— Şi voi ce vă închipuiţi ? Credeţi că pajii şi ceilalţi mesageri amoroşi din antichitate au fost întotdeauna scoşi din cutie, cum sînt pictaţi în tablouri şi în paginile cărţilor ?

Negruleţul, care era un pungaş cît se poate de şmecher, îl făcea pe unchiul meu să se înfurie de-ţi era mai mare dragul, dar Vicente îi suporta orice cu o răbdare de benedictin, aşteptînd, fără îndoială, ziua cînd va putea să-şi scoată pîrleala pentru toate cîte i le făcuse, umplîndu-i capul de pumni şi fundul de şuturi.

Între timp înghiţea orice, şi căuta partea bună a lucrurilor ; numai să nu intre în conflict cu micul derbe-

[1] Din engleză : *tilbury* : trăsură uşoară cu două roţi.

deu. Reuşi să-l potolească un pic, promiţîndu-i ca atunci cînd se va căsători cu Aurora, îl va face pajul său care-l va însoţi pretutindeni, urcat pe capra unui echipaj luxos, îmbrăcat într-o livrea verde, cu galoane de aur, o lavalieră frumoasă şi cizme noi, de lac.

Într-o seară, cînd se întorcea acasă cam cătrănit pentru că nu mai avea nici o veste despre frumoasa Aurora, veni negrişorul, alergînd de-i ieşea sufletul şi arătîndu-i o scrisoare îi spuse :

— Domnişorul Vicente de zece zile nu mi-a dat nimic... livreaua o să mi-o dea mai tîrziu. Acuma aruncă-mi în palmă nişte *reales*, că-mi trebuie. Am adus o scrisoare de la domnişoara Aurora.

— Nu mă păcăleşti ? Ia seama !

— Oh, nu, nu, domnule ! Pe cît facem rămăşag ? Dacă-i de la domnişoara Aurora, cît îmi daţi ?

Bucuria pe care i-o produse această veste îi stîrni generozitatea.

— Un *escudo*, răspunse el. Dar mai întîi arată-mi-o !

— Uite-o ! răspunse negrişorul, arătînd un plic roz.

Unchiul meu aspiră cu satisfacţie parfumul delicat care se desprindea din scrisoarea aceea. Era prima pe care o primea, după atîtea pe care le scrisese ! Literele iniţiale ale numelui şi prenumelui fetei erau imprimat elegant, în partea de jos a foii de hîrtie care se afla în plic. Unchiul meu citi litera rotundă şi clară cu care era scris frumosul nume Aurora.

Negrişorul cîştigase rămăşagul şi nu plecă pînă nu încasă banii.

Pînă ce ajunse la locuinţa noastră de la *El León Nacional*, unchiul meu nu voi să afle conţinutul scrisorii, ca să prelungească o anumită curiozitate puerilă care-i provoca o plăcere deosebită.

Dar cînd o deschise şi o citi, muşchii feţii i se contractară, sprîncenele i se arcuiră, îşi trase doi pumni zdraveni în fălci, totuşi nu-i trecu prin minte să rupă scrisoarea.

În scrisoare, Aurora îi spunea că fiind încă foarte tînără şi fiind în epoca cea mai potrivită pentru a studia şi

a-şi continua educaţia, îl ruga stăruitor să înceteze de-a o mai deranja.

Cu amîndouă coatele sprijinite pe masă, cu capul prins în mîini şi cu scrisoarea aceea neprevăzută în faţa ochilor, unchiul meu îşi petrecu vreme îndelungată descifrînd-o cuvînt cu cuvînt şi literă cu literă.

Rezultatul acestor comentarii silenţioase şi studiul conştiincios fu cum nu se poate mai fericit. Unchiul meu pricepu scrisoarea aceea în felul său şi îşi mai trase nişte pumni în fălci, pentru că n-o pricepuse din capul locului.

Ce greu de cap fusese ! Păi, Aurora îi împărtăşea clar sentimentele sale, da, domnule ! Şi de ce nu ? Ce, nu era el vărul lui Don Genaro, ruda domnului marchiz de Casa Vetusta, cu strămoşi atît de nobili şi o slujbă excelentă, o partidă foarte bună ?

Tînăra îi spunea că încă îşi completa educaţia, că era foarte copilă. Modestie ! Asta-i ! Voia să spună că, cu cît e mai fragedă, cu atît îl iubeşte mai mult sau că era destul ca el s-o convingă că-i femeie, ca să obţină o declaraţie clară a amorului său.

Fără îndoială, citi scrisoarea lui Don Genaro şi cu toate că acesta opină că n-avea motive să se bucure, văzîndu-l pe unchiul meu atît de tenace în intenţia lui de a înţelege frazele Aurorei complet pe dos, îl lăsă în pace, sfătuindu-l să umble cu dibăcie şi prudenţă, ca să nu cumva să piardă o partidă atît de excelentă, aşa cum era fiica lui Don Fulgencio.

În ziua următoare mă preveni :

— Azi nu mă duc la birou nepoate.

Ciudat lucru ! De multe ori renunţase să meargă la birou şi nu-mi spusese nimic. Fără îndoială că azi este pe punctul de-a întreprinde ceva important sau periculos.

L-am văzut scoţîndu-şi din dulap cele mai bune haine ale lui şi încercîndu-le cu multă atenţie şi grijă. Alese un costum după gustul său şi surise satisfăcut.

Pe urmă se bărbieri, îşi pudră obrajii în aşa hal încît părea un bufon de comedie, pentru că nu i se mai vedeau nici sprîncenele şi nici favoriţii, se parfumă, îşi unse părul cu ulei parfumat şi vîrfiul mustăţilor cu apă gumată.

Nu mai semăna deloc unchiul meu cu acel călător obosit, cu faţa supţă, palid, cu cearcăne la ochi, cu haine uzate şi fără gust, care venea la bordul brigantinei Tolosa. Viaţa de lenevire pe care-o ducea şi hainele de ultima modă, croite de un croitor faimos, îl schimbaseră într-un om cu totul diferit. Într-adevăr, era un tînăr chipeş şi de o eleganţă ireproşabilă.

Cînd mergea pe stradă ţinea capul sus, se credea mai înalt de statură decît cei care treceau pe lîngă el şi pe care se mulţumea să-i privească, rareori, peste umeri.

Mergea dîndu-şi o teribilă importanţă şi avea un orgoliu şi o trufie care şocau, cu atît mai mult cu cît erau neîntemeiate. Îi plăcea să se contemple pe sine însuşi, şi cu cît se privea mai mult, cu atît rămînea mai încîntat şi mai mulţumit.

Acum îi surîdea norocul şi faptul acesta îi dădea înfăţişarea fericită a omului care începe să se bucure sibaritic de bună stare. Viaţa pe care o ducea acuma ; îi plăcea, dar speranţele sale, clădite pe un viitor strălucit, îi dădeau frisoane de plăcere.

Pe de altă parte, vanitatea lui nu era agresivă, pentru că te îndemna la rîs prin comicul situaţiei, transformîndu-l într-un veşnic obiect de distracţie.

În fond, unchiul meu continua să fie un om cumsecade, un adevărat credul ; oricine-l înşela. Cel din urmă nătărău era în stare să-l împingă în prăpastie atingîndu-i cîteva coarde care-l trăgeau spre un entuziasm în toate privinţele quijotesc.

În ziua la care mă refer îşi dublă vanitatea şi trufia, pe măsură ce-şi contempla în oglindă chipul şi curbele perfecte ale corpului.

Cînd fu gata, ieşi de două-trei ori din cameră şi se întoarse. Prima dată, ca să-şi schimbe bastonul de bambus cu unul de trestie-de-mare, cu măciulia de aur cizelată cu un gust rafinat. A doua oară, ca să-şi îmbibe cu parfum batista şi în sfîrşit, ultima oară, ca să-şi aranjeze definitiv mustaţa, nodul de la cravată, reverele hainei, coafura şi ca să se uite de mai multe ori în oglindă, luînd diferite poziţii şi atitudini agreabile şi seducătoare.

Coborî scara cu paşi fermi şi siguri.

Traversă strada cu aer marțial, fluierînd suav *Trágula* [1] și ajunse la porticul palatului Aurorei, senin și decis să ducă pînă la capăt, fără să cedeze un pas, hotărîrea lui supremă.

Se ducea s-o ceară de soție pe fiica milionarului Don Fulgencio.

*

XVIII
Tainiță

Între timp la birou se petreceau toț felul de întîmplări pe care nu le putem trece cu vederea.

Rapoartele, inspirate de Don Genaro și scrise de unchiul meu, soseau unul după altul, cu rezoluții favorabile.

Ce încîntat era atît unchiul meu cît și protectorul său !

— Hei ! spunea Don Genaro, totul e să ai pile la Madrid ! Abia au trecut două luni de cînd le-am trimis și s-au și întors ! Desigur că problemele rezolvate acolo cu prioritate au fost cele solicitate de mine.

Și nu exagera : odată cu rapoartele noastre, mai primeam și altele, ale antecesorului lui Don Benigno iar acesta, după cum vă amintiți, își începuse slujba cu treizeci de ani în urmă.

Se decidea mărirea biroului nostru, conform cu dorințele și indicațiile lui Don Genaro, adăugîndu-se o cameră sau încăpere alăturată, a cărei ușă de acces fusese ascunsă cu un zid de o *vara* [2] și jumătate grosime, format în întregime din dosare.

Unchiul meu și cu mine ne-am amintit că văzusem ușița aceea cînd scuturasem dosarele. Era încuiată, iar

[1] Cîntec care înfiera regimul absolutist din Spania (la începutul secolului al XIX-lea).

[2] Unitate de măsură pentru lungime egală cu 83,5 cm.

între uşă şi toc, fixată cu patru şnururi sigilate cu ceară roşie.

Fusese o istorie întreagă, pe care ne-o povesti Juan.

Să tot fie vreo patruzeci şi cinci de ani, cel puţin, cînd dincolo de uşiţa aceea misterioasă era un birou. Pe vremea aceea Juan nu era uşier de onoare, nici portar-şef, ci simplu ajutor de uşier. Sarcina lui era să mătură şi să scuture o parte din birouri, în timp ce pe celelalte trebuia să le mătură şi să le scuture tatăl lui Don Genaro. Don Genaro era pe vremea aceea un copil neastîmpărat şi fără tragere de inimă. Toată ziua şi-o petrecea ascunzîndu-se după zidurile de dosare, făcînd ziduri şi turnuri din ele şi fugărind fără încetare pisicile. Mai tîrziu, Juan îl ducea la şcoală, situată într-o mînăstire mare, unde îl învăţau carte nişte călugări foarte graşi care, văzîndu-l atît de prostănac, îl îndrăgiră şi obţinură îngăduinţa lui taică-său să-l trimită în Spania. După cîţiva ani, Don Genaro se întoarse. Acum era bărbat, protejat de călugării cărora, după Dumnezeu, după tatăl său şi după marchizul de Casa-Vetusta, le datora totul. Juan povestea lucrurile acestea cu cea mai mare naturaleţe din lume.

— Pe şeful acestui birou îl chema Don Rodríguez, iar pe funcţionar, Don López. Parcă-i am pe amîndoi în faţa ochilor. N-aveau de-a face cu nimeni. Ceilalţi colegi îi urau. Însă, pentru că aveau pe cine să-i sprijine, toţi îi linguşeau în faţă şi în spate îi dădeau la toţi dracii. Biroul lor era întotdeauna cel mai căutat. În zilele ploioase, cînd veneau cu ghetele pline de noroi, trebuia să spăl biroul de două ori. Uf ! Ce muncă mai era ! Pe oricine l-ar fi slăbit de puteri. Ei cîştigau mult, dar niciodată nu mi-au dat o pesetă. Parcă văd şi acuma cele două mese pline de aur, Doamne Dumnezeule, şi pe Rodríguez şi López cu cîtă plăcere îşi băgau degetele în grămezile acelea de bani, făcîndu-i să sune. Şi nu voiau să ştie nimeni că aduceau bani acolo. Pe mine mă preveniră că dacă întreabă cineva, să spun că nu ştiu nimic. Norocul lor, că nu m-a întrebat nimeni ! În privinţa asta, nu-s eu omul care să nu ştie să-şi ţină gura ! Camera asta se umplea de lume, Dumnezeule mare ! Şi între cei care veneau şi funcţionari, izbucneau asemenea scandaluri, încît mă te-

meam că într-o bună zi o să se întîmple o nenorocire. Uf ! Ce tembeli erau ăia doi ! Să mă ia naiba dacă știu ce unelteau acolo Don Rodriguez și Don López. Într-o bună zi n-au mai venit și asta m-a mirat grozav, pentru că niciodată nu lipseau. Am întrebat și am aflat că îi arestaseră pe amîndoi, așa cum vă spun ! pe amîndoi ! Cîteva zile după asta, au venit aici tot felul de domni pe care de-atuncea nu i-am mai văzut ! Au cercetat hîrțoagele și s-au cărat. După aceea, iar au mai venit niște domni, alții, au pierdut o grămadă de vreme cu scrisul, pe urmă m-au întrebat mai întîi pe mine, apoi pe ceilalți portari, lucruri pe care nu le-am priceput, nici n-am putut să răspundem. Au încuiat ușa, au pus astea patru șnururi, au turnat ceară topită peste ele, au sigilat și s-au dus, fără multă vorbă, de unde veniseră. În sfîrșit, după vre-un an, cînd aproape uitaserăm toată întîmplarea, veni aici într-o seară, într-un landou frumos, un *caballero*, care trebuie să fi fost conte sau marchiz fiindcă vizitiii aveau galoane la pălării. Mă luă deoparte nobilul acela și-mi ceru să-l conduc la biroul cu pricina. Dumnezeule mare ! Parcă s-a întîmplat ieri povestea asta și au trecut de atunci patruzeci și șapte de ani ! Cînd ajunse în fața ușiței biroului, señorul acela începu să se gîndească și să mă întrebe în ce fel se poate ascunde ușa. Își dădu cîteva palme peste frunte, zîmbi și își chemă lacheii. Ei și cu mine, după indicațiile cavalerului, am construit în fața acestei ușițe un adevărat zid de dosare, încît nu se mai vedea deloc. După ce am terminat treaba asta, cavalerul îmi dădu o uncie de aur și-mi spuse că dacă se va descoperi gaura aceea pe care tocmai o astupasem, va porunci să mi se scoată ochii și să mi se taie limba. Tot în aceeași zi am aflat că Don Rodriguez și Don López fugiseră de la pușcărie ! Uf ! ce răi mai erau, Doamne ! Eu nu i-am văzut fugind, însă persoane vrednice de tot respectul mi-au povestit că făcuseră o frînghie cu cearceafurile lor, că piliseră zăbrelele și lunecaseră pînă în stradă. După vreo doi-trei ani, am auzit că din Spania trimiseseră să întrebe despre dosare, despre conturi și despre biroul acesta. Nimeni nu știu nimic : toți își spărgeau capul, căutînd biroul acela care se pierduse.

S-a iscat un scandal nemaipomenit. Dar eu eram mut ca un peşte. Şi prin ce spaime am mai trecut ! Din fericire, nimeni nu m-a întrebat nimic.

De multe ori l-am auzit pe Juan povestind această întîmplare, totdeauna în acelaşi fel, fără să schimbe o iotă, o învăţase pe de rost ca pe o poveste.

Cînd a sosit raportul acela în care Don Genaro solicita anexarea unei camere sau încăperi alături de biroul nostru, s-a pus mîna la treabă, fără să se mai piardă timpul.

Zidul de hîrtie care ascundea uşiţa fu dărîmat ; s-au scos fără multă vorbă şnururile, ceara şi sigiliul şi din cîteva lovituri de ciocan s-a deschis uşa camerii aceleia încuiate de aproape o jumătate de secol. Un suflu de aer rece, puternic împregnat cu miros de umezeală, ne biciui obrazul.

Intrarăm. Juan, care era prezent şi care ne povesti pentru a suta oară întîmplarea pe care o ştia cu privire la biroul acela misterios, reuşi cu multă trudă să aprindă un chibrit care lumină cu o lumină foarte slabă interiorul umed şi rece a acelei văgăuni uitate.

Pe mese se vedeau imprimate urmele insectelor care păreau sufocate în stratul acela de praf fin, cenuşiu, şi care acoperea deopotrivă, ca un văl des, creioane, călimări, dosare, mosoare, tocuri în aceeaşi poziţie în care rămăseseră în ziua în care se încuiase uşa acelei camere.

Don Genaro luă de pe una din mese un obiect de formă cilindrică, îl scutură şi puturăm vedea o lumînare. Juan aprinse alt chibrit şi îl lipi de fitilul prăfuit care gemu şi scoase sfîrîituri puternice şi repetate, ca şi cum s-ar fi supărat împotriva celor care-i tulburau lunga sa odihnă de aproape o jumătate de veac.

Pe pereţii încăperii aceleia alergau păianjeni enormi şi şopîrle speriate de firava şi albăstruia penumbră pe care o răspîndea lumînarea.

Din colţurile camerii şi de pe bîrnele înnegrite şi prost geluite, atîrnau bucăţi mari de pînză de păianjen prăfuită.

Pe o porţiune de perete, activa şi distrugătoarea termită desenase un fel de împletitură capricioasă.

Grămezile de dosare străvechi erau complet găurite de molii, şi în cîteva locuri se vedeau bucăţele de hîrtie scrisă, împrăştiate de şoareci.

Tavanul era plin de crăpături prin care se filtra lumina cerului iar duşumeaua era plină de neregularităţi.

Camera aceea pierdută, uitată, din care nu se auzea nici un zgomot din afară, situată în mijlocul unei clădiri în care se desfăşura o activitate febrilă, camera aceea atît de întunecată, atît de umedă, cînd la exterior, la cîţiva paşi, era numai zgomot, mişcare, lumină, avea înfăţişarea unui cuib de hoţi.

Don Genaro observă, în partea de sus a peretelui, o ferestruică şi prinzînd capătul unui şnur prăfuit, trase cu putere. În încăpere pătrunse un mănunchi de raze albe de lumină.

Milioane de atomi de praf şi corpusculi imperceptibili coborîră pe liniile acelea strălucitoare care luminau camera, absorbind palida şi albăstruia lucoare a lumînării.

După aceea, Don Genaro îi porunci lui Juan să ia măsuri ca să se mătură şi să se facă curăţenie perfectă în cameră.

— Şi hîrtiile astea rămîn aici ? întrebă Juan.

— Nu ; nimeni n-a întrebat de ele de cincizeci de ani şi nici nu mai ştie nimeni unde a fost camera asta. Odată m-au întrebat àia de sus dacă nu cumva, din cauza atîtor cutremure pe care le suferise insula, intraseră în pămînt dosarele, funcţionarii şi biroul. Asta-i !

— Şi dumneavoastră ce-aţi răspuns ? îndrăzni să întrebe Juan.

— Dar tu, tu ce-ai fi răspuns, Juan ?

— Eu ?... Eu n-aş fi spus nimic... Doar mie îmi spusese domnul acela cu landoul că-mi va tăia limba şi-mi va scoate ochii. De altfel, mi-a dat şi o uncie de aur, aşa că n-ar fi fost cinstit...

— Pricep ! Cît despre mine, dacă nu mi-au spus nimic din capul locului... am urmat exemplul tău, Juan, îl încredinţă Don Genaro, făcînd cu ochiul foarte semnificativ.

Am început să rîdem cu toţii, pentru a arăta că apreciem gluma lui Don Genaro.

— Bun ! continuă Don Genaro. Hîrţoagele astea ne încurcă, Juan. Cel mai sigur e să le arunci la gunoi.

— Şi dacă mă întreabă cineva ?

— Dacă ştii să faci treaba cu cap, nu află nimeni. În noaptea asta scoţi vreo sută, mîine tot atîta, şi aşa, încetul cu încetul, pînă scapi de toate.

După ce Don Genaro a dat aceste ultime ordine, am părăsit toţi camera aceea pustiită.

XIX
Birourile nou create

După mai multe luni, biroul acela fosilă se transformă din temelii.

Pînzele negre de păianjen care atîrnau peste tot, praful care acoperea pereţii ca un voal cenuşiu şi trist, mesele şi obiectele de pe ele, totul dispăruse : nu mai rămăsese nici o urmă.

Pereţii fură tapetaţi cu hîrtie gri-bleu, nuanţată cu flori şi ghirlande, cu luciu metalic şi şanjant. Bîrnele strîmbe, noduroase şi trase prost la rîndea, erau acoperite de un tavan cu desene şi mulţuri în relief ; podeaua stricată era acoperită cu un linoleum care imita perfect mozaicul. Uşa masivă, vopsită în verde şi care făcea să comunice ambele birouri, adică cel restaurat şi cel vechi al lui Don Benigno, pe care-l folosea temporal unchiul meu, fusese înlocuită cu una mai uşoară, vopsită cu nervuri care semănau cu acelea ale stejarului.

Două mese de mahon, acoperite cu o cuvertură verde închis, ale cărei margini brodate coborau pînă la pămînt, ocupau cele două laturi ale uşii. Două dulapuri mari, care aveau în partea de sus scris cu litere aurite titulatura biroului nostru, conţineau rînduri drepte de dosare albe.

În sfîrşit, vechea ferestruică a fost mărită. O perdea de damasc albastru, pe care o mişca constant briza, servea la atenuarea intensităţii razelor solare.

Aşa a fost aranjat, cu dragoste şi pricepere, biroul acela nou în fruntea căruia, din ordinul lui Don Genaro

şi în folosul său exclusiv, ne aflam noi, cumnatul cu pricina şi eu. Don Genaro ceruse crearea acelei secţii noi pentru a-şi plasa rubedenia.

Chiar şi biroul unchiului meu fusese transformat în întregime. Dacă l-ar fi văzut atunci Don Benigno, ar fi rămas uimit. Ce se întîmplase cu dragele lui dosare, pe care le studia cu atîta sîrguinţă ? Don Genaro, care dăduse dispoziţiile şi Juan, care îi îndeplinise ordinele, ar fi putut să-i dea socoteală despre cea mai mare parte dintre ele. Da, despre cea mai mare parte, pentru că nu toate dosarele fuseseră aruncate la gunoi. Don Genaro le alese cu hurta şi făcuse din ele trei grămezi : cele din prima grămadă, cea mai înaltă, fură calificate drept inutile ; cele din grămada a doua, dubioase ; iar cele din grămada a treia fură păstrate în etajere, pentru că, după judecata lui Don Genaro, erau cel mai bogat filon al minei.

După ce se termină munca aceasta dificilă, care ţinuse cîteva zile în şir, dulapurile, cu şirurile lor de dosare, păreau nişte orgi mari.

Şi după ce s-au încheiat aceste reforme preliminare, ce fericiţi mai erau Don Genaro şi unchiul meu !

Ultimul, în special, părea că-şi ieşise din minţi. Îşi maltrată toţi prietenii şi cunoscuţii, obligîndu-i să-i viziteze biroul şi oferindu-le serviciile sale. Îşi petrecea toată ziua privind tavanul, contemplînd pereţii, deschizînd dulapurile şi închizîndu-le la loc.

Ce miros frumos răspîndesc toate lucrurile astea noi ! Lacul, linoleul, zugrăveala, răşina lemnului, hîrtia umedă, proaspăt lipită pe pereţi ! Toate miresmele astea erau aspirate cu încîntare de unchiul meu.

Singurul lucru care contrasta cu ornarea rafinată a celor două camere erau cele trei scaune vechi şi aproape desfundate pe care ne-am aşezat noi, cumnatul lui Don Genaro, unchiul meu şi cu mine.

După cum ne asigura Juan, două dintre ele erau aceleaşi pe care le folosiseră şeful de birou Don Rodriguez şi oficiantul Don López. Al treilea fusese cel pe care stătuse Don Benigno.

Vina pentru că încă ne mai foloseam de asemenea vechituri o purta o blestemată de cerere care ne fusese respinsă.

Însă dacă socoteai bine, nu era vina cererii, ci toată vina era a lui Don Genaro şi a unchiului meu, care o redactase prost. Da, domnule! De ce săriseră peste cal, cerînd patru scaune? Vezi dumneata! Aşa că, secţia corespunzătoare din Minister, neavînd posibilitatea de-a înţelege cum, funcţionarii fiind trei, aveau nevoie de patru scaune, bazîndu-se de asemenea pe faptul că natura umană nu se transformă în asemenea măsură, — cu toate exagerările nemulţumiţilor în cauză — încît un singur om să se poată aşeza pe două scaune deodată, conform decretelor cutare şi cutare, ordinelor regale, regulamentelor şi celorlalte rezoluţii corespunzătoare, refuză cele solicitate în cerere, rezervînd solicitanţilor dreptul legal la contestaţii ulterioare şi definitive.

Din care motive, Don Genaro şi unchiul meu n-au avut altă soluţie decît să facă o nouă cerere în care se expunea faptul că, în adevăr, fiind trei, funcţionarii noului birou nu aveau nevoie decît de trei scaune; iar în cererea anterioară se făcuse doar o greşeală de calcul, motivată de acumularea de treburi importante şi multiple solicitări în orele de birou.

În corespondenţa ulterioară, sosi rezoluţia favorabilă, fapt care ne-a bucurat din suflet, pentru că pînă atunci suportasem glumele şi rînjetele răutăcioase a celor care ne vedeau înfundaţi în fotoliile acelea de piele mari şi urîte, desfundate aproape de tot.

Don Genare o nimerise bine: abia se termină cu aranjarea birourilor şi abia se apucă unchiul meu să trezească din somn cîteva dosare, că zilnic se bulucirăla biroul nostru sute de persoane.

În primele zile veneau aproape toţi foarte speriaţi, nerăbdători să verifice de ce erau citaţi, fie prin *Gaceta*, fie prin adrese personale. Eu n-auzeam despre ce se vorbea, nu numai pentru că m-aş fi aflat ceva mai departe şi în altă cameră, ci mai ales pentru că unchiul meu, fidel imitator al lui Don Genaro, dăduse în mania de a-şi trata afacerile în cel mai riguros secret. Îi obliga pe toţi să se apropie mult de masă şi să-i vorbească cu voce scăzută. Uneori mi-era dat să-i văd pe unii zîmbind, pe alţii certîndu-se, dînd din cap de sus în jos sau de la dreapta la stînga, să observ că erau dese mîngîieri pe umăr, bătăi

pe spinare, strîngeri de mînă, gură la ureche, nas lîngă nas, rîsete vesele, gesturi de mînie ascunsă, nerbădătoare, lovituri cu pumnul şi în sfîrşit, cînd cei care veniseră la birou se despărţeau de unchiul meu, el îi asigura :

— Da, da ! Eu răspund de toate, n-aveţi nici o grijă ; în vreo două zile se face treaba !

Camera aceea semăna mai mult a confesional decît a birou, pentru că aproape mereu stăteau acolo unchiul meu şi cu cei care veneau la el şoptindu-şi la ureche cîte şi mai cîte şi întrerupînd aceste convorbiri numai cînd unchiul meu urca mica scară în spirală ca să-l consulte pe Don Genaro.

Au fost zile cînd băncile care, din ordinul lui Don Genaro şi datorită oportunei cereri transatlantice prealabile, fuseseră aşezate lîngă uşa biroului, erau ticsite de lume.

Uşa biroului părea o mare lanternă magică : în cadrul său îngust apăreau şi dispăreau alternativ indivizi de toate varietăţile rasei umane.

Îmi petreceam ore întregi privind spre uşa aceea. Cînd apărea un om atît de înalt încît trebuia să-şi plece capul ca să poată intra, cînd o stîrpitură care abea ajungea la trei palme de la pămînt. După un domn foarte robust, degajat şi bine clădit, venea altul palid, cu cearcăne la ochi şi timid. După o doamnă elegantă foc şi dichisită în fel şi chip şi pînă peste poate, îşi arăta chipul supt şi ţoalele zdrenţuite un nefericit asiatic. Pe uşiţa aceea, în sfîrşit, intrau şi ieşeau albi, metişi, negri, chinezi, oameni de ambele sexe, de toate vîrstele şi de toate varietăţile rasei umane obţinute prin complicate şi indescifrabile încrucişări.

Nu ştiu de ce vicleşuguri şi meşteşuguri se folosea unchiul meu ca să-i facă să iasă înjurînd pe cei care intrau liniştiţi, paşnici, surîzători şi cu calmul acela pe care ţi-l dă convingerea intimă că nu trebuie să te temi de nimic. Şi nici nu pricep de ce alte mijloace se folosea ca să liniştească, să satisfacă şi să reuşească să-i facă să se retragă mulţumiţi pe cei care veneau cu privirea întunecată, gîfîind de mînie, cu aer războinic, făcînd mii de gesturi ameninţătoare şi grimase de iritare şi nerăbdare.

Uneori ajungeam să mă tem că acolo se va întîmpla ceva grav, cu tot scandalul care se stîrnea. Măsura su-

premă la care recurgea unchiul meu ca să-i calmeze şi să-i ţină în frîu pe cei care întreceau măsura, era să le spună, cu aer misterios, că acolo, sus, stătea Don Genaro, că putea să-i audă, să se supere...

Însă nu era chiar aşa.

— Du-te şi tu şi Don Genaro al tău unde ştiu eu ! zbierau unii mai curajoşi şi tenaci. Fac aşa şi pe dincolo pe Don Genaro ! Mă ameninţă cu el, de parcă m-ar mînca ! Să coboare aici şi-i spun eu şi lui vreo două ! Purtaţi-mă aşa cu vorba şi o să vedeţi voi cum o fi cînd am să mă plîng la guvernator şi-am să-i spun tot ce se petrece aici. Asta-i culmea culmilor !

Unchiul meu tăcea ca mortul iar Don Genaro nu cobora, în pofida gălăgiei din ce în ce mai mari şi a instigărilor şi insultelor. Uneori ridica din umeri iar alte ori spunea, cît se poate de senin, că nu auzise nimic. Şi pentru că ziarele făceau uneori aluzii la abuzurile care se comiteau şi se tolerau în biroul său, garanta că nu le citea şi nici nu-l interesa deloc ce ziceau. El trebuia să fie operativ, aşa că !... Fleacuri ! Halal presă ! Să-i iei pe unul şi să dai în altul ! Ţară de lepădături ! Hai ? De lepădături !

Dar să nu cumva să credeţi că aşa ceva se întîmpla zilnic. Se întîmpla doar cînd unchiul meu venea la serviciu, adică atunci cînd nu-l împiedica cucerirea frumoasei fiice a milionarului Don Fulgencio.

Mă însărcinase să spun oricui ar fi întrebat de el, în timpul repetatelor sale absenţe, că era plecat în interes de serviciu, sau că-i învoit, şi să aibă amabilitatea de a reveni în ziua următoare.

Însă cumnatul lui Don Genaro se băga în vorbă şi dădea răspunsuri atît de aiurea, că-i lăsa cu ochii cruciş pe cei care îl ascultau ; şi toate astea ca să treacă el drept mai informat decît mine în problemele biroului nostru.

Prea puţin îmi pasă mie de amestecul colegului meu de birou, pentru că nu stăteam acolo decît ca să-i ascult pe unchiul meu şi pe Don Genaro şi nu-mi propuneam să avansez în slujbă, aşa că n-aveam de ce să mă agit ca să-mi atrag prin amabilităţi simpatia celor care aveau treburi pe aici.

XX
Neplăcerile dragostei

Încurajat de bunul mers al treburilor de la slujbă, cît şi de prestigiul şi poziţia pe care le dobîndise acolo, unchiul meu şi-a făcut planul să dea o lovitură de maestru care ar face să mai crească cu cîteva grade consideraţia lui Don Genaro şi admiraţia celor care-l cunoşteau.

De aceea, fără să dea nimănui socoteală de planurile sale, plecă cu pas sigur pînă ce ajunse sub portalul casei frumoasei Aurora, cîntînd *Trágala*, ca să-şi dea curaj.

Portarul, văzînd pe domnul acela tînăr şi elegant, îi ieşi înainte, oferindu-şi serviciile.

— Doriţi să sun sau să urc în casă ca să-l anunţ pe Don Fulgencio ?

Întrebarea asta simplă a fost deajuns ca să-i năruie toată seninătatea sufletească. Nu se gîndise la aşa ceva !

— Păi... sună, răspunse maşinal.

Portarul întinse mîna spre cordonul Clopoţelului, şi era gata să tragă cu putere de el, cînd unchiul meu îl opri.

— Nu, nu face zgomot, mai bine să-l anunţi dumneata pe Don Fugencio că un văr al excelentismului şi ilustrisimului señor Don Genaro de los Dées doreşte să-i vorbească.

Portarul, cînd auzi cîrnatul acela de titluri îşi scoase şapca şi deveni şi mai respectuos.

Cînd servitorul dispăru după o cotitură a scării, unchiul meu simţi că inima îi bate mai tare în piept.

Rezemat de prima balustradă a scării, admira vestibulul casei, frumos, îngrijit, elegant şi în acelaşi timp simplu. Pereţii săi, albiţi cu var, erau acoperiţi pînă ceva mai mult de înălţimea unui om de dale albe formînd un chenar lat în care, ca într-o oglindă proastă, unchiul meu se vedea reflectat cu picioarele, braţele şi chipul complet deformate.

Blestematul acela de luciu sticlos al micilor dale făcea să i se smulgă bruma de curaj pe care i-o dădea prezenţa înfăţişării sale teribile şi a eleganţei sale.

Și, ca să nu fie prea preocupat de ideea asta, începu din nou să fredoneze *Trágala* și să-și răcorească obrazul cu batista.

Portarul reapăru pe scară și-i spuse unchiului meu :

— Puteți urca, señor. L-am anunțat pe Don Fulgencio și-a spus să-l așteptați un moment în hol.

— Oh ! Dacă-i ocupat, voi reveni în altă zi, pentru mine e tot una.

Ce n-ar fi dat unchiul meu ca Don Fulgencio să fie ocupat !

Dar portarul îi luă orice posibilitate de retragere, insistînd politicos și respectuos, să urce scara.

Pe măsură ce urca treptele, unchiul meu simțea că i se urcă și inima în piept. Cînd ajunse sus, credea că are inima în gît.

Nici nu mai putea să respire.

Și, ca să umple paharul descurajării, îi ieși în întîmpinare frumoasa Aurora.

Ce ocazie bună ar fi avut ca să-i spună fetii despre ce treburi venise să vorbească cu Don Fulgencio ! Ar fi vrut să vorbească, să-i spună o mie de vorbe și nu putu să rostească un singur cuvînt, ca și cum o paralizie subită l-ar fi împiedicat să-și miște limba.

— Înaintați, vă rog, îi spuse cu amabilitate tînăra, făcîndu-se că nu-l cunoaște.

Unchiul meu se pomeni cuprins de dorința irezistibilă de-a o rupe la fugă pe scări în jos.

Însă Aurora îl dezarmă, rugîndu-l cu un surîs fermecător să aibă amabilitatea de-a lua loc, pînă ce va ieși ca să-l primească tatăl său.

Unchiul meu se așeză pe o canapea lată, așezată într-un capăt al holului.

Holul era o încăpere frumoasă : pardoseala de marmură albă, bine lustruită, părea suprafața unui lac de opal în care se desenau delicat picioarele aurii ale fotoliilor și scuanelor și chiar partea de dedesupt și spătarele de damasc verde. Pe deasupra consolelor de alabastru marmorat, împodobite cu niște vaze mari, de porțelan încununate de buchete și ghirlande de flori din lînă, se înălțau două oglinzi limpezi și prețioase. Razele de soare pătrun-

deau prin ochiuri de geam capricios colorat şi prin diferite persoane, scăldînd totul într-o lumină diafană.

Patru războinici de bronz, puţin mai mici decît un om şi înarmaţi cu toate armele lor, erau aşezaţi în cele patru colţuri ale încăperii şi ţineau în vîrful de oţel al halebardelor lampadare cizelate, de o formă desăvîrşită.

Un candelabru mare, încărcat cu poliedre şi prizme de cristal transparent, se înălţa în centrul holului, reflectînd şi scînteind, în faptele sale, lumina razelor de soare care trecea prin ochiurile de geam colorate.

Deasupra uşilor erau cornişe de abanos de la care coborau perdele dintr-un material foarte fin, deschise în formă de pavilion şi strînse graţios cu funde mari de atlas albastru.

Sub candelabrul din centru era un mare glob de cristal pe suprafaţa căruia se vedea oglindit unchiul meu, cu capul şi cu mîinile mărite enorm şi cu obrajii atît de rotunji încît, dacă ar fi fost la fel şi în realitate, n-ar fi trebuit decît să-i atingi ca să plesnească.

Tot luxul acela pe care-l avea în faţa ochilor, nu era examinat de către unchiul meu cu satisfacţia pe care întotdeauna o produce în suflet contemplarea obiectelor de calitate ale artei sau ale industriei, ci simţea faţă de toate astea un fel de respect învecinat cu veneraţia.

Se simţea cuprins de sfială. Şi unde mai pui, că mai era şi nenorocitul acela de glob roşu, atîrnat sub candelabru, care îi desfigura în aşa hal chipul !

Într-un capăt al sălii, lîngă un pian închis, vorbeau şi rîdeau două fete splendide, lîngă care se duse şi Aurora, după ce îl salută politicos pe unchiul meu. Fetele conversau foarte aprins. Iar privirile pe furiş, zîmbetele şi şuşotelile, erau atît de semnificative, cu toată silinţa pe care şi-o dădeau să ascundă acest lucru, încît unchiul meu, pentru a se turbura şi mai mult, pricepu pînă la urmă că acea conversaţie nu se putea referi decît la el.

Îşi înfunda carnea pulpelor în muchea scaunului, ca să sufere o durere puternică ; ar fi vrut să se facă mic, să se turtească şi nu mai ştia ce să facă şi nici unde să se vîre.

Se deschise o uşă capitonată şi aurită. Prin ea intră în hol Don Fulgencio, precedat de un căţel creţ foarte

mic care începu să latre cu furie de îndată ce-l zări pe unchiul meu.

Don Fulgencio le salută mai întîi pe prietenele fiicei sale, rămase un moment ca să converseze jovial cu ele şi pe urmă se îndreptă spre canapeaua pe care era aşezat unchiul meu, făcîndu-se şi el că nu-l cunoaşte şi ascunzîndu-şi neplăcerea pe care o simţea văzîndu-l în casa lui.

Unchiul meu se afla într-o atît de nefericită dispoziţie sufletească, încît credea că tot ceea ce i se întîmpla era tocmai contrariul a ceea ce gîndise.

Fără nici o îndoială, se gîndise mult prea puţin la pasul pe care îndrăznise să-l facă. Dacă ar fi putut născoci ceva ca să plece, de exemplu că...

Nu, nu putea inventa nimic, acum nu mai avea nici un motiv. Don Fulgencio, în picioare în faţa lui, îi întindea mîna în semn de francă cordialitate.

— Spuneţi, vă rog, cu ce vă pot fi de folos ?

Unchiul meu îşi pregătise un mic discurs care, mai mult sau mai puţin, începea aşa :

— Căsătoria, această uniune sfîntă care garantează fericirea domestică şi asigură pacea eternă a familiei, baza oricărei societăţi...

Şi încă ceva care lui i se părea elocvent şi oportun ; însă n-a avut îndrăzneala să spună nimic.

În schimb, ceea ce a spus, a fost o adevărată improvizaţie :

— Eu, señor Don Fulgencio, mă trag dintr-o familie foarte bună, care numără printre membrii săi pe cîţiva cu titluri de noblețe. Noi, cei din familia Cuevas, ne înrudim prin alianţă cu familia marchizului de Casa-Vetusta, una dintre cele mai vechi şi mai neamestecate familii din Europa, despre care nu veţi auzi vorbindu-se cum se vorbeşte despre altele. Eu sînt un om onorabil, muncitor, nu mă bag în afaceri murdare care m-ar putea compromite şi mi-ar putea păta reputaţia. Salariul pe care îl am îmi ajunge ca să pot trăi confortabil ; puteţi să vă interesaţi la vărul meu, Don Genaro de los Dées.

— Bun ! Şi mai departe, tinere ? Nu văd unde vrei să ajungi. Mie nu-mi place să merg pe ocolite. Vorbeşte deschis, îl întrerupse Don Fulgencio, zîmbind binevoitor.

Unchiul meu rămase tăcut, şi simţi o uşurare în frămîntarea lui, ciupindu-şi tare barba şi apăsîndu-şi un picior cu celălalt.

Pe urmă continuă :

— Am întreţinut relaţii amoroase cu fiica Dv...

— Relaţii amoroase cu fiica mea ? ! întrerupse de-a dreptul uimit Don Fulgencio.

— Da, señor, continuă unchiul meu ceva mai însufleţit, vă cer mii de scuze, dumneavoastră înţelegeţi însă că-i ceva care trebuie să se întîmple între tineri. Eu o iubesc, ea mă iubeşte.

Don Fulgencio nu mai era atent la cuvintele unchiului meu. Căzuse pe gînduri. Nu reuşea să înţeleagă cu ce ocazie, unde, de ce mijloace se folosise omul acela ca să întreţină relaţii de dragoste cu fiica lui, fără ca el să afle ceva, pentru că ordinele lui constante vizaseră întotdeauna s-o ţină deoparte, s-o izoleze de orice contact care ar putea să stingherească educaţia ei, s-o distragă de la studii şi, mai presus de orice, se îngrijea ca nimic şi nimeni să nu-i poată fura obiectul dragostei sale părinteşti.

Unchiului meu puţin îi păsa de grijile şi gîndurile lui Don Fulgencio şi continuă :

— Nimeni n-o iubeşte şi nu va iubi pe Aurorita ca mine, señor Don Fulgencio, vă jur pe bunul Dumnezeu ! Dacă ne căsătorim, vom fi foarte fericiţi.

— S-o luăm uşurel, señor, întrerupse Don Fulgencio, adunîndu-şi gîndurile. Nu cred că fiica mea a răspuns la amorul dumitale, şi nici că a întreţinut vre-un fel de relaţii cu dumneata fără să mă întrebe pe mine pentru că, de cînd i-a murit mama, sînt mai mult decît un tată, sînt un adevărat tovarăş şi prieten pentru ea.

Don Fulgencio vorbea emoţionat, fără să-şi dea seama.

— Mai înainte de orice, continuă el, trebuie să-i spui şi fiicei mele ceea ce tocmai mi-ai spus mie. Te rog foarte mult.

Şi ridicînd un pic glasul, o chemă pe Aurora care, un pic îngrijorată, încetase să mai vorbească cu prietenele ei.

Unchiul meu îşi făcu singur curaj.

Aurora veni lîngă tatăl său şi observînd înfăţişarea severă a acestuia, crezu că înfăptuise cine ştie ce mare greşeală.

Urmă un moment de tăcere penibilă.

Prietenele Aurorei îşi începătaseră sporovăiala şi priveau cu o curiozitate vădită scena care se petrecea în capătul opus al holului.

— Hai, *caballero*, n-o informezi pe fiica mea de motivul pentru care ai venit aici ?

Unchiul meu îl ascultă.

— Am întreţinut relaţii de dragoste cu această *señorita*, o iubesc şi ea de asemenea mă iubeşte. Sînt un om cinstit, muncitor şi care o va face fericită pe cea care...

— E adevărat ce spune acest domn, Aurora ? întrebă Don Fulgencio.

Fata nu mişcă : ţinea privirea în jos, avea buzele strînse şi ochii deja tulburi de lacrimi.

— Răspunde-mi Aurora ! Ce n-am ştiut pînă acuma să aflu măcar acum. Ai auzit ce-a spus acest domn ? E adevărat ?

Fata era moartă de ruşine şi suferea chinuri de nespus. Nu mai avea putere nici să încuviinţeze, nici să nege.

Don Fulgencio îşi sprijini un cot pe braţul fotoliului, sta cu bărbia în palmă şi rămase privind fix sever pe fiica sa.

Aurora nu mai putu să reziste şi izbucni în hohote de plîns.

Don Fulgencio o luă blînd de talie şi o conduse spre uşiţa aurită prin care trecură amîndoi după cîteva clipe.

Unchiul meu rămase din nou să aştepte în mijlocul sălii aceleia mari. Îşi simţea iar inima la locul ei şi se umfla în pene că putuse să-i vină de hac sfielii sale.

Îşi proslăvea singur propria izbîndă.

— Ce lovitură pentru Don Genaro ! Ce-au să-l mai ia de băiat isteţ colegii lui, cînd au să afle ce pas înainte făcuse !

Don Fulgencio reapăru prin uşa aurită.

Unchiul meu zîmbea fericit !

Însă de data aceasta Don Fulgencio nu se întoarse la scaunul său, ci se apropie mult de unchiul meu şi punîndu-i mîna familiar pe umăr, îl întrebă :

— Şi zi aşa, domnule, dumneata eşti chiar convins de ceea ce mi-ai spus ?

Doar gestul acesta simplu al tatălui Aurorei a fost deajuns ca să schimbe direcţia pe care o luaseră ideile unchiului meu, care abia mai îndrăzni să ridice privirea spre chipul lui Don Fulgencio.

— Nu răspunzi nimic ? întrebă acesta.

— Ba da, răspund, îngăimă unchiul meu, făcînd pe seninul. Fiica dumneavoastră mă iubeşte şi eu o iubesc pe ea cum nimeni n-ar putea-o iubi.

— Şi... asta-i situaţiunea... ea ţi-a împărtăşit dragostea, nu ? murmură insidios Don Fulgencio.

— Da, señor !

— Hai să le luăm la rînd, aşa se cere în treburi de astea : sînt lucruri foarte serioase, continuă Don Fulgencio aşezîndu-se în faţa unchiului meu. Şi cîţi ani ai, fiule ?

— Douăzecişicinci.

Don Fulgencio observă semnele calviţiei premature care se distingeau clar pe fruntea unchiului şi îl compătimi.

E adevărat că era prematură chelia ; însă nu atît pentru că ar fi început la vîrsta indicată de unchiul meu, ci pentru că acesta avea deja treizeci şi trei de ani bătuţi pe muche.

Don Fulgencio rămase un pic pe gînduri şi continuă :

— Aurora are cincisprezece, eşti mai mare cu zece ani, nu-i puţin ; însă n-are importanţă ! Ei, şi din ce familie te tragi ? Toate întrebările astea sînt indispensabile, după cum înţelegi.

— Păi, eu mă trag din una dintre principalele familii ale tîrgului C... Au diferite titluri de nobleţe'; marchizul de Casa-Vetusta este ruda mea...

— Şi numele de familie ?

— Cuevas [1].

— Într-adevăr, cunosc mai multe familii de Cuevas...

Cuvintele lui Don Fulgencio, foarte naturale şi chiar binevoitoare, contrastau cu expresia sarcastică a chipului său în aşa măsură, încît uneori unchiul meu era destul de

[1] Plural de la *cueva* (peşteră, speluncă, pivniţă.)

nchotărît, dacă trebuie să răspundă acru sau suav la întrebările care i se puneau.

Ultimele cuvinte fură spuse de Don Fulgencio cu un fel de surîs exasperant.

Unchiul meu clocotea de furie pe dinăuntru : acum nu-i mai ajungea să strîngă cu putere marginea scaunului.

— Şi nu mi-ai spus mai înainte că eşti văr cu Don Genaro ? întrebă Don Fulgencio.

— Da, señor ; excelentisimul şi ilustrisimul señor Don Genaro de los Décs este vărul meu. Mă preţuieşte peste măsură de mult ; adevărul este că nici eu nu-l iubesc mai puţin.

— Bănui că te bazezi pe ceva mijloace materiale... Ştii şi dumneata că numai cu iubirea nu poţi să faci faţă la nevoile vieţii.

— Vă spun doar, Don Fulgencio, că sînt un om cinstit ; am o leafă care, deşi e adevărat că în prezent îmi ajunge doar ca să duc o viaţă lesnicioasă, la anul voi cîştiga mai mult, pentru că mă vor avansa într-o funcţie superioară. Aşa m-au asigurat Don Genaro şi domnul marchiz de Casa-Vetusta.

— Bun ! Să vorbim de prezent, tinere, viitorul e foarte îndoielnic.

— În prezent, señor Don Fulgencio, eu pot să-i ofer fiicei dumneavoastră tot confortul pe care-l are în această casă. În afară de asta, ea este bogată şi are...

— Dă-mi voie, tinere, să nu ne grăbim ; să luăm lucrurile unul cîte unul. Ai ţinut seama, cînd ţi-ai făcut socotelile, de venitul fiicei mele ?

Don Fulgencio apăsă pe acest cuvînt, socotelile.

Unchiul meu îl înţelese.

— N-am făcut socoteli, replică el cu o îndrăzneală neaşteptată, m-am gîndit numai la dragostea mea.

În clipa aceea unchiul meu a simţit dorinţa nestăvilită să-şi ia pălăria şi să plece, ca să evite privirea şi gesturile batjocoritoare ale interlocutorului său.

Dar noile întrebări ale lui Don Fulgencio îl făcură mai răbdător şi chiar îi dădură o foarte uşoară speranţă.

— Totuşi încă nu ştiu propriu-zis pe ce avere contezi ca să contractezi o căsătorie cu fiica mea, ce slujbă, ce

carieră, de ce rentă dispui, în sfîrșit, știi deja că mie-mi place să vorbim clar.

— Repet, señor Don Fulgencio, că sînt funcționar, cîștig un salariu bun, nu mi-a lipsit mult ca să am titlul de bacalaureat. Sînt discipol al lui Don Mateo, dumneavoastră trebuie să-l cunoașteți, e foarte renumit și foarte stimat. Mai aștept ca, nu peste multă vreme, să capăt o slujbă bună : așa mi-au promis persoane foarte influente la Madrid.

— Ascultă, dragă domnule, fie vorba între noi, un funcționar nu-i ceva prea sigur ; se prea poate să te lase pe dinafară...

— Însă Aurora e bogată : eu nu mă preocup de mine, señor Don Fulgencio. Muncesc în orice birou cu multă plăcere. Ceea ce mă interesează este ca ea să se simtă întotdeauna mai bine decît o prințesă.

— Uite ce e, tinere, continuă Don Fulgencio, cu tonul său batjocoritor, nu te gîndi niciodată la bunurile pe care poate să le aducă în căsătorie o soție. Eu nu m-am căsătorit pînă ce nu am avut venituri proprii, asta-i un capital care să asigure pîinea familiei mele. În afară de asta, mai e ceva de care trebuie să ții seama. Și anume, de voința femeii pe care pretinzi că ai ales-o de soție. Asta-i primul lucru. Și dumneata, domnule, ai făcut abstracție de un lucru atît de esențial. Fiica mea spune că unica scrisoare prin care a răspuns la numeroasele scrisori pe care ai îndrăznit să i le adresezi a fost ca să te roage să renunți la propunerile dumitale.

Acum unchiul meu n-a mai putut răbda ironia interlocutorului său. Se ridică în picioare, și s-ar fi retras, dacă Don Fulgencio, pricepîndu-i la timp intențiile, nu l-ar fi oprit :

— Mai stai un moment, tinere. Obișnuiesc să-mi termin treburile pe care le-am început.

Și ducîndu-se pînă la ușa aurită, o chemă pe fiica sa.

Frumoasa Aurora, ascultîndu-și tatăl, se așeză pe un scaun în fața unchiului meu.

— Repetă în fața acestui domn ceea ce mi-ai spus adineauri, fiica mea.

Aurora, cu ochii în pămînt și cu o voce abia perceptibilă îngăimă :

— Acest domn mi-a scris mai multe scrisori... însă nu i-am răspuns la nici una... unica a fost cea de zilele trecute... îi spuneam în ea că nu aveam de gînd să-i împărtăşesc dragostea, ci să învăţ.

Unchiul meu se simţi atunci cuprins de dorinţa trădătoare de a-i insulta pe Don Fulgencio şi pe fiica sa şi de a provoca un mare scandal, ca să iasă cît mai onorabil din încurcătura în care se băgase. Se gîndea la glumele pe care le vor face colegii lui cînd vor afla prin ce necazuri trecuse în clipele acelea.

— Nu trebuia să mă ocup de o puştancă, eu sînt vinovat, spuse el afectînd demnitatea cu un gest teatral.

Don Fulgencio rîse cu poftă.

Acuma unchiul meu nu mai putu să rabde nimic ; se ridică de pe scaun cu atîta nerăbdare şi atît de nepoliticos încît puse capăt definitiv bunei dispoziţii a lui Don Fulgencio.

— Aha ! Aşa-i vorba ? Dumneata crezi că oricine poate să intre într-o casă şi să dea buzna peste oameni ca să-i deranjeze cu toate prostiile ? Pe ce lume trăim, amice ?

— Păi, s-o lăsăm baltă ! îndrăzni să răspundă unchiul meu.

Şi, punîndu-şi pălăria cu un gest insolent, coborî scara.

Don Fulgencio se luă după el, vorbind plin de mînie, forţîndu-şi gradat vocea încît, pe măsură ce unchiul meu se depărta, ajungeau clar la el cuvintele.

— Ce şi-or fi închipuit calicii ăştia ? Dacă au chipurile o lefuşoară de doi bani jumate şi se împopoţonează cu haine elegante şi merg la teatru, gata, pot să ne ademenească fetele şi să vorbească de sus cu taţii lor ? I-auziţi ce-i trece prin cap secăturii ! Nici nu mi-ar fi trecut prin gînd că vine să-mi vorbească despre aşa ceva cînd l-am văzut aici aşa de ţanţoş, aşa de satisfăcut !

Unchiul meu, văzîndu-se atît de crud rănit în amorul său propriu, se opri în mijlocul scării şi începu să urle furios :

— Eu n-am venit în casa asta ca să fac rău cuiva, am venit cu propuneri onorabile.

Însă Don Fulgencio ajunsese într-un asemenea hal de agitaţie că nu mai auzea nimic.

— Cînd te-am cunoscut ?... Cine eşti ?... Ce drept ai să vii şi să mă incomodezi ?... Fiica mea nu a împărtăşit dragostea pe care i-ai oferit-o dumneata... ţi-o jur !... pleacă... du-te... nu vreau să te mai văd în casa mea !

Şi cuvintele acestea au fost însoţite de lătrăturile căţelului creţ care, văzînd gesturile de mînie ale lui Don Fulgencio, începu să-şi arate şi el ura împotriva intrusului.

La un moment dat căţeluşul se apropie foarte mult de treptele pe care stătea unchiul meu şi acesta, cu grijă să nu fie văzut, încercă să-i tragă una cu bastonul, dar nu-l ajunse.

Cînd unchiul meu îşi văzu din nou imaginea prost reprodusă în chenarul de dale sticloase din vestibul îşi făcu scrupule şi simţi o oarecare remuşcare.

Mai bine n-ar mai fi trecut pe aici. Măcar nu i-ar mai fi deformat atît de grotesc chipul dalele acelea albe şi blestematul acela de glob roşu atîrnat sub candelabrul din hol.

După ce făcu doi-trei paşi dincolo de portalul casei şi briza îi răcori obrajii, zîmbi şi începu să cînte *Trágala*, care-i dăduse atîta curaj cu puţin înainte.

Pe urmă ridică din umeri, începu să rîdă şi se gîndi cam aşa :

— Dacă mergea... bine ! Dacă nu... atîta pagubă !...

Se întoarse la mansarda noastră cu pas de veteran şi cîtva timp rămase cu ochii aţintiţi la frunzuliţele delicate crescute printre crăpăturile pietrelor zidului negru-verzui care, ca un paravan opac, oprea lumina să intre în mansarda noastră.

Cînd m-am întors de la birou, pe la patru, unchiul meu îmi povesti, fără să uite detaliile, întîmplările care se petrecuseră în ziua aceea, îndulcind povestirea cu glume, pe socoteala Aurorei şi imitînd gesturile pe care le făcuse Don Fulgencio cînd ieşise să-l primească şi cînd îl dăduse afară, de parcă dăduse strechea în el.

Spre seară se duse spre hotelul măreţ în care locuia Don Genaro.

De puţine ori fusese acolo, fiindcă excelentisimului señor nu-i plăcea sau nu-i convenea să arate în public că era în mare prieteşug cu noi.

De aceea, cînd l-a văzut venind pe umilul său văr şi protejat, nu şi-a putut opri un gest de neplăcere.

— Ei ! întrebă Don Genaro, gata ? S-a confirmat oficial ?

Unchiul meu nu pricepu.

Şi Don Genaro, ca şi cum ar fi vrut să repare o indiscreţie, adăugă :

— Cum ? Încă nu ştii nimic ? Păi, mă bucur ! şi încercă să pară bine dispus.

Pe urmă se aşeză într-un fotoliu şi rămase cu privirea aţintită în tavan : era poziţia lui favorită în momentele de criză.

— Dragul meu văr, insistă timid unchiul meu, Don Fulgencio nu-mi permite să mă însor cu fata lui.

— Bine înţeles ! Ţi-am spus mereu asta ! răspunse Don Gerano fără să-şi dezlipească privirea din tavan. Însă, cum asta nu depinde de el, ci de Aurora şi de noi, nu contează.

Unchiul meu înţelese că a început prost şi că pe calea aceasta nu va ajunge, atît de simplu şi de uşor cum îşi propusese, la scopul conversaţiei sale.

Continuă :

— Dar nici Aurora nu mă vrea de soţ... ştiu sigur...

Don Genaro sări în picioare, îl fixă cu privirea pe unchiul meu şi izbind cu pumnul braţul fotoliului, strigă :

— Aha ! Iar ai făcut o tîmpenie de-a ta, Vicente ?

— Tîmpenie ! Zi mai bine o nebunie, răspunse unchiul meu, făcîndu-se că rîde, ca să risipească proasta impresie pe care ar fi putut s-o facă asupra lui Don Genaro cuvintele sale.

— Să vorbim serios, Vicente, asta-i o treabă foarte delicată şi trebuie s-o analizăm cu multă băgare de seamă. Nu te mai suci şi spune lucrurilor pe nume, ştii că sînt un om deschis şi că nu-mi ascund niciodată gîndurile. Aşa-i ?

Încurajat de cuvintele acestea ale generosului său protector, unchiul meu povesti fără ocolişuri tot ce i se întîmplase în casa lui Don Fulgencio.

Don Genaro îl ascultă cu mare atenţie şi cu o falsă indiferenţă. Dar, fiind foarte prost dispus în seara aceea

din cauza unei veşti proaste, trebuia să-şi verse mînia pe cineva. Gesticulînd nerăbdător, se repezi la unchiul meu, spunîndu-i aceste fraze incoerente :

— Te-ai ruinat... m-ai ruinat... adică nu, tu singur te-ai ruinat... ce... ce-mi pasă mie dacă te însori sau nu ? Ai fost un prost ; nu ţi-a convenit să-mi urmezi sfaturile... unde mai găseşti altă Aurora, alta mai bogată ?... şi ce-o să spună Don Fulgencio ?... i-ai vorbit de mine ?... asta mai lipsea ! Umpli tîrgul că eşti văr cu mine ! Hai ! Vorbeşte ! Răspunde !...

— Da, răspunse unchiul meu, pentru că m-a rugat, i-am spus din ce familie mă trag, te-am numit pe tine, vere ; habar n-am dacă ai ceva de împărţit cu Don Fulgencio, însă mi-am dat seama că nu i-a plăcut cînd am pomenit de numele tău...

— Chiar că eşti prost de nu te vezi, Vicente ! Dacă Don Fulgencio a strîmbat din nas, n-a fost din cauza mea, ci dintr-a ta, se gîndea că eşti un găgăuţă. Şi se mira de răbdarea mea, că te suport lîngă mine. Don Fulgencio şi cu mine sîntem prieteni buni, prieteni vechi. Îmi datoreşte multe ; totdeauna m-am dat peste cap ca să-l servesc, ca să-i fiu pe plac, fără nici un interes, pricepi ? Las' că mă duc eu pe la el şi lămurim lucrurile. Nu trebuie să plătesc eu oalele sparte din cauza dobitociilor tale.

Unchiul meu rămase buimăcit de furtuna aceea de fraze năucitoare care i se revărsau în cap.

Între timp Don Genaro, obosit de gesturile violente pe care le făcuse ca să vorbească, se învîrtea dintr-un colţ în altul al camerii, dînd din cînd în cînd din cap.

Însă curînd uită complet că era de faţă şi unchiul meu. Alte treburi îl intersau mult mai mult, după cum da de înţeles mimica ce-i însoţea monologurile mentale.

Cînd unchiul meu îşi luă rămas bun de la dînsul, cu gîndul de-a lăsa să mai treacă ceva vreme — pînă a doua zi la birou — pînă trece furtuna şi i se mai potoleşte furia, Don Genaro nici nu-l auzi, nici nu-şi dădu seama că pleacă.

Continua să rămînă adînc preocupat.

XXI
Dezolare generală

Ajungînd la instituţie în ziua următoare, unchiul meu deja studiase modul prin care îl va face pe dragul său protector să-i treacă supărarea ; însă, înainte de-a ajunge la biroul său, rămase uimit : credea c-a greşit drumul. Totul suferise aici o schimbare profundă ; părea că toate fuseseră măturate, răsturnate, date peste cap. Nimic nu mai ocupa locul din ziua anterioară. Mese, scaune, oameni, toate erau răvăşite într-o mare neorînduială : parcă era un enorm furnicar în timpul unei bătălii. Pe deoparte se muta din loc şi se trîntea, se controla ; pe de altă parte, nu se făcea nimic, pentru că nu se găseau cheile birourilor şi ale dulapurilor.

Grinzile acoperişului, dalele podelelor, ferestrele, mobilele, îl convinseră pe unchiul meu că birourile erau aceleaşi ; însă nu sezisa ce lucru extraordinar se petrecuse acolo încît schimbase aspectul normal.

Părea că peste birouri îşi descărcase strănutul un uriaş enorm împrăştiind tot ce se găsea acolo cu aerul slobozit prin nările sale.

Şi eu, care-l însoţeam pe unchiul meu, eram cu totul dezorientat.

Ne-am îndreptat spre biroul nostru şi am rămas şi mai dezorientaţi. Pe locul pe care eram obişnuiţi să ne aşezăm noi stăteau nişte persoane străine care ne priveau batjocoritor, cercetînd pînă şi ultimele colţişoare ale sertarelor, ca şi cum ar fi vrut să ne convingă că acum ei erau stăpîni şi că noi nu mai aveam nici o treabă acolo.

Însă, ceea ce ne afectă profund, fu dărîmarea scăriţei în spirală care-l costase atîta bătaie de cap pe Don Genaro şi atîtea rapoarte pe unchiul meu. Vreo patru dacă nu chiar şase muncitori, se luptau cu scara. Unii tăiau cu toporul stîlpul principal, alţii strîngeau treptele şi le făceau grămadă, aşezîndu-le în picioare sau adunau în braţe mănunchiuri de baluştri. Distrugeau cu toţii, ca nişte profanatori, opera aceea măreaţă, orgoliul lui Don

Genaro şi al unchiului meu ; şi pe urmă, muncitorii aceia feroci ieşeau din birou cu rămăşiţele scării, ca o coloană de furnici mari, care strîngeau provizii.

Unchiului meu i s-au umezit un pic ochii. Şi eu nu pricepeam deloc care poate fi cauza acelei dărîmări tenace.

Am urcat la biroul lui Don Genaro şi acolo am dat de o nouă surpriză, mai dezagreabilă. Locul lui Don Genaro era ocupat de un domn şi mai ţepos încă, mai serios şi mai trufaş decît ilustrul nostru protector.

Nu ştiam ce-i de făcut. N-am văzut în jurul nostru nici un chip prietenos ; toţi erau necunoscuţi.

Unchiul meu avu o idee bună :

— Hai să coborîm şi să-l întrebăm pe Juan.

Zis şi făcut. Am coborît la parter şi am intrat în camera bătrînului portar. L-am găsit cu înfăţişarea unui bătrîn general care în ajun fusese silit să recurgă la o fugă ruşinoasă.

Bietul Juan lega strîns nişte cufere şi boccele cu îmbrăcăminte, pe care le căra într-o trăsură de piaţă chemată anume. Mai întîi aşeză de-a curmezişul patul ; pe urmă, cuferele şi boccelele în aşa fel încît să se poată aşeza pe capota trăsurii complet întins.

Cînd ne văzu, lui Juan i se umplură ochii de lacrimi ; îşi aruncă braţele de gîtul unchiului meu şi abia după ce-şi potoli hohotele de plîns, putu să spună aceste cuvinte :

— Ne dau afară, señor Don Vicente ! Ne dau afară !

— Bine, dar ce se întîmplă aici, Juan ? întrebă alarmat unchiul meu.

— Nimic, señor... decît că a căzut guvernul.

Într-un colţ al vestibulului erau nişte pisici, aşezate pe labele din spate, care-l priveau fix pe Juan cu ochii lor de un verde deschis, ca şi cum ar fi fost nişte sticle groase luminate pe dinăuntru.

— Şi ce criză grozavă ! continuă amărîtul de Juan, să fiu al naibii, în peste cincizeci de ani de cînd sînt aici, n-am mai pomenit o lovitură de stat ca asta ! Pe Don Benigno şi pe mine întotdeauna ne-au respectat. Părcau că pe noi ne-au uitat şi de asta, nu ne pomeneau niciodată la *Gaceta*. Tare aş vrea să văd dacă portarul şef care va veni după mine va munci şi el cît am muncit eu. Şi dacă

va avea grijă de hîrtii şi de pisici cum am avut eu. Şi dacă are să spele pe jos în birouri toată noaptea, în fiecare sîmbătă, cum am făcut eu de cînd sînt aici, fără să lipsesc în nici o sîmbătă.

Aşa se jăluia printre plînsete bătrînul Juan şi, ca şi cum ar fi vrut să se descarce pe pisici, care îl vedeau suferind şi totuşi rămîneau impasibile, puse mîna pe o ladă goală şi o aruncă cu furie, strigînd :

— Numai animalele astea blestemate sînt singurele care rămîn ! Ce, sînt cu stea în frunte ? Cît, pisică ! Las'că vedeţi voi ce-nseamnă să mori de foame !

Bietele animale au început să fugă speriate şi Juan se căina că nu le-a rupt spinarea la toate.

Cînd se potoli, unchiul meu îl întrebă :

— Spune-mi, Juan, de ce au distrus scăriţa noastră în spirală ?

— Pentru că, după cîte se spune, dar nu ştiu sigur, guvernul ăsta dezaprobă tot ce-a făcut celălalt.

În acest moment, Don Genaro intră în birou, spuse cîteva cuvinte la ureche lui Juan, ex portarul-şef, pe urmă îşi continuă drumul şi trecînd pe lîngă noi, se făcu că nu ne vede sau că nu ne cunoaşte.

Unchiul meu, totuşi, se umili salutîndu-l iar el răspunse la salut cu un zîmbet de dispreţ şi întorcîndu-i spatele.

Acest lucru îl convinse pe unchiul meu, umplîndu-l de amărăciune, că încă mai dura supărarea protectorului său.

Căderea guvernului, cu toate că era o nenorocire, după cîte auzise, cu toate că la drept verbind nu prea pricepea ce înseamnă să cadă guvernul, era o întîmplare mai puţin transcedentală şi lamentabilă decît pierderea protecţiei şi ocrotirii pe care i-o oferise Don Genaro.

Am ajuns atît de descurajaţi la *El León Nacional*, încît li se făcea milă la cei care ne vedeau.

În orice altă ocazie m-aş fi bucurat să las o slujbă pentru care simţeam mai mult scîrbă decît dragoste ; însă în momentele acelea ne dăuna cît se poate de mult, dat fiind mijloacele de trai extrem de reduse pe care le aveam.

Unchiul meu îşi tocase toată leafa, şi încă ceva în plus, pe uleiuri de păr, borcănele cu pomadă, parfumuri, plimbări cu trăsura, abonamente la teatru, mese la cele mai bune restaurante şi banchete cu prietenii şi admiratorii săi, pentru că se dase peste cap ca să simuleze şi să menţină o poziţie socială nu tocmai în acord cu aceea pe care o avea în realitate.

Afacerile lui cu Don Genaro ar fi trebuit să fi dat cele mai abundente roade, judecînd după toată lumea aceea care se perinda prin birou. Însă e sigur că Don Genaro culesese întotdeauna, dacă nu în totalitate, cea mai bună şi cea mai mare parte.

— Ce ne facem acuma, nepoate ? mă întrebă unchiul meu.

— Păi... să muncim !

— Unde ?... La ce ?...

Întrebarea asta mă făcu să amuţesc.

Unchiul meu continuă :

— Eu nu fac altă muncă decît de funcţionar şi să mă lase în disponibilitate, cînd mă aşteptam mai puţin, să mă despoaie de unicele mijloace de care mi-era dat să dispun, e o nedreptate. Ah ! Dacă aş fi bănuit eu asta !

XXII
Doi cumetri care se ceartă

În tot restul acelei zile unchiul meu a stat foarte taciturn şi pe înserate îmi spuse să-l însoţesc acasă la Don Genaro.

Cînd am ajuns la hotelul în care locuia protectorul nostru, l-am găsit încă la masă, fumînd ţigări aromate în compania unor prieteni care-şi petreceau timpul golind, cu sorbituri mici, nişte cești cu cafea delicioasă ; terminaseră de mîncat şi povesteau glume decoltate şi tot felul de măscări, cum se întîmplă după masă.

Cînd se termina cîte o istorioară, izbucneau în hohote de rîs sonore, fără să-i intereseze dacă îi deranjau sau nu pe cei care mîncau la alte mese.

Don Genaro ne-a văzut de cum a intrat, însă şi-a pus amîndouă mîinile în buzunar şi a întors capul în altă parte, ca şi cum ar fi fost neplăcut impresionat de faptul că veniserăm acolo. Drept care, ne-am urcat la etaj ca să-l aşteptăm şi ne-am aşezat pe o banchetă aşezată lîngă uşa camerii sale. Cine ştie, aici, fără martori, va deveni mai puţin uituc şi poate mai politicos.

— La ce-am mai venit aici, unchiule ? l-am întrebat eu, un pic temător de ceea ce ar fi putut să mi se întîmple.

— La ce-am venit ? Lasă c-ai să vezi tu ! mi-a răspuns el, cu o atitudine care nu era deloc în măsură să mă liniştească.

După puţin timp, Don Genero trecu prin faţa noastră şi intră în camera lui.

Unchiul meu intră după el şi-i dădu bună seara. Don Genaro continuă să facă pe niznaiul ; însă, pentru că unchiul meu repetă salutul, nu mai avut încotro şi ne băgă în seamă.

— Ei ? Ce-i asta ? Ce înseamnă comedia asta ?

— Fii calm, vere, vorbim noi acuşi, răspunse unchiul meu, accentuînd ironic cuvintele.

— Vă atrag atenţia că n-am chef de glume şi nici nu-mi arde să aud văicărelile voastre, adăugă Don Genaro.

— N-am venit nici pentru una, nici pentru alta, replică dîrz unchiul meu.

Don Genaro era atît de dominat de mînie, încît nu reuşea să-şi exprime ideile, făcînd gesturi de nerăbdare cu capul şi cu mîinile.

— Na ! Nu vreau să stau jos şi n-am nimic de vorbit cu voi ! Vreau să vă duceţi la dracu ! M-aţi deranjat destul ! Gata ! Ţară de lepădături !

— Bine, plecăm. Mai întîi însă trebuie să punem la punct socotelile în legătură cu aranjamentele pe care le-am făcut la birou.

— N-am nimic de socotit cu voi ! N-am făcut nici un aranjament cu voi. E clar ?

— Cum ? Așa iute ai uitat de rapoartele alea ? Hai ?

— Ce rapoarte ! Ce mama naibii ! Vreți cu tot dinadinsul să mă scoateți din pepeni ? Nu sînt obișnuit cu chestii de-astea !

— Am niște oameni care ar putea să-și aducă aminte...

Don Genaro își fixă privirea pe chipul unchiului meu și-i ascultă cuvintele din urmă cu mai multă atenție decît le ascultase pînă atunci.

— Da, am oameni care-mi vor servi de martori în caz de nevoie ; mai bine să cădem la învoială, prietenește.

Don Genaro era foarte tulburat.

Nici eu nu eram mai puțin, auzindu-l pe unchiul meu în ce termeni se exprimă și văzînd cît de pornit vorbește.

Don Genaro se învîrtea prin cameră ca să-și ascundă tulburarea.

La urmă murmură :

— Bine, Vicente, bine, vino altă dată, fiindcă acuma trebuie să plec. Nu ești tu vinovat, nu ? Ci eu, care am încălzit la sîn atîta timp un om așa de inconsecvent. Îmi cere mie socoteală !

— Așa ți-o fi convenind ție ! Eu însă vreau să terminăm astăzi, într-un fel oarecare, afacerea asta, ca să nu mai te plictisesc cu reclamațiile mele.

— Dacă așa-i vorba, accept, răspunse Don Genaro, așezîndu-se și arătîndu-ne și nouă, mie și lui unchiu-meu, niște scaune.

Ne-am așezat toți trei față în față.

— Voi fi scurt, precizează unchiul meu. Vreau partea care-mi revine mie din ciubucurile și afacerile pe care le-am făcut împreună. Niciodată n-aș fi cerut nimic, însă nu am nici un venit și mă dau afară.

Cuvintele astea păreau că-l afectează pe Don Genaro care, ca să disimuleze, continuă să se uite batjocoritor la Don Vicente și să spună din cînd în cînd :

— Da ! Și ?

— Da, *señor* știți prea bine, răspunse unchiul meu care, cînd îl tutuia, cînd îi vorbea respectuos lui Don Genaro.

— Și, ia zi, cît îți datoresc ?

Aici, unchiul meu n-a mai ştiut ce să spună, pentru că, deşi era pe deplin convins că Don Genaro îi datora ceva, nu ştia nici cît, nici ce.

Don Genaro sesiză şovăiala lui şi pentru că nimeni nu se punea cu el cînd era vorba de şmecherii, obiectă :

— După ce-ţi faci bilanţul, vino să lichidăm, pînă atunci habar n-am dacă îţi datorez ceva sau nu. Clar ?

— Bine, dar dumneavoastră nu v-aţi gîndit niciodată să recompensaţi sacrificiile mele ?

— Sacrificii !... ha, ha, ha... nu mă fă să rîd, Vicente, îl întrerupse Don Genaro făcîndu-se că se amuză.

— Da ! Am făcut sacrificii, dumneata m-ai compromis de atîtea ori ! Oi fi eu prost, dar n-am s-ajung cu prostia pînă acolo încît să nu pricep despre ce-i vorba !

— Şi nu profitai şi tu de pe urma ciubucurilor ? întrebă Don Genaro.

— Tocmai dumneata îmi spui asta ?

— Stai aşa ! Păi, cui îi datorezi tu tot ce ai şi tot ce eşti ? Nu te-am cules eu de pe drumuri cînd ai picat în ţara asta şi nu ştiai de ce să te apuci, boule ? Nu mi-ai promis tu că vei rămîne necondiţionat în subordinea mea, ingratule ? Cine ţi-a făcut rost de slujbuliţa asta, de pe urma căreia ai luat leafă bună... başca ciubucurile... derbedeule ? Hai ? Mai zi ceva !

— Ştiu toate astea şi vă mulţumesc ; însă acuma pretind ceea ce mi se cuvine şi... sîntem chit !

— Cine-a mai pomenit o lichea aşa de nerușinată ! urlă Don Genaro, izbind cu piciorul în podea.

Unchiul meu îi răspunse, vorbind foarte tacticos :

— Cer ceea ce mi se cuvine pe drept ; de ce să ne burzuluim ?... banii mei !

— Gata ! Hai să terminăm odată, Vicente, exclamă Don Genaro palid de mînie, dacă îşi datoresc ceva, cere-ţi dreptul prin tribunal. Şi acuma, poţi pleca !

Unchiul meu nu binevoi să se mişte.

— Ce mai aştepţi ?

— Banii mei ! răspunse unchiul meu, cu un ton care-l făcu pe Don Genaro să-şi iasă din ţîţîni de mînie.

— Ai plecat ? strigă el, ridicînd un scaun şi amenințînd să-i crape capul lui unchiu-meu.

Unchiul meu, neînfricat, continuă să murmure :

— Loveşte, *hombre*, loveşte... îndrăzneşte !

— Bine ! făcu Don Genaro, aşezîndu-se la loc pe scaun. Să terminăm petrecerea în linişte. Fii amabil şi ieşi din camera mea, Vicente.

Atunci unchiul meu se ridică, se îndreptă spre uşă şi din prag îl întrebă pe Don Genaro :

— Nu putem să rezolvăm prieteneşte treburile ?

— N-am nimic de rezolvat cu tine. Dacă-ţi datoresc ceva, ştii calea de urmat, nu ? Cei care sînt convinşi că au anumite drepturi şi le exercită în faţa justiţiei. Ţară de lepădături !

— Bine, bine ! Am să mă mai gîndesc la asta !

— Mă băiatule, nu te încăpăţîna să mă faci să rîd, îl preveni Don Genaro, desfăcîndu-şi uşor buzele prin care se părea că iese borborosind mai curînd fiere decît rîsete.

— Atunci, s-auzim de bine, excelentisime şi ilustrisime señor Don Genaro de los Dées !

— Du-te la dracu să te ia !

— Mulţumesc asemenea !

— Ingratule !

— Ticălosule !

— Dobitocule !

— Canalie !

Acestea au fost formulele de politeţe cu care s-au despărţit în seara aceea cei doi vechi tovarăşi de afaceri.

XXIII
Don Genaro capitulează

A doua zi în zori eram la puşcărie.

De ce ? Habar n-aveam. Întîmplările neprevăzute din noaptea trecută ne aruncaseră într-un marasm adînc.

Mintea noastră impresionată ne înfăţişa toate detaliile întîmplării cu o precizie riguroasă. Mai întîi, pe la miezul nopţii, ne-au trezit nişte bătăi puternice date cu un baston gros în uşa camerei noastre. Trei oameni ne-au

invadat mansarda. Unul ne spuse că era temniçer şi că venise să ne bage la secret, la închisoarea publică. Altul, avea într-o mînă o cravaşă şi în cealaltă un felinar mare a cărui lumină, căzînd din plin pe faţa noastră, ne-a orbit cîtăva vreme. Al treilea, începu să percheziţioneze camera şi ne zori să ne îmbrăcăm imediat. Eram atît de năuciţi că am ascultat fără să scoatem o vorbuliţă. Pe urmă am coborît şi la licăririle felinarului care trecea, împrăştiind umbre vagi printre baluştrii scării, ni s-a părut că-l zărim pe Don Genaro, care încerca să se ascundă într-un colţ întunecat. Totuşi, niciodată n-am fost pe deplin convinşi că îl văzusem acolo. Ne-au băgat într-o trăsură de piaţă. După vre-un sfert de oră, am auzit zgomotul monoton pe care-l făceau roţile pe caldarîmul de piatră al unor străzi singuratice şi întunecoase. Trăsura se opri în faţa unei clădiri mari în care ne-au obligat să intrăm. După noi s-au închis, scîrţîind din balamalele ruginite, patru porţi mari de fier. Am străbătut o curte mare, pătrată. Pe una din laturile ei, razele de lună desenau două triunghiuri mari, luminoase. Am trecut pe lîngă tot felul de camere, închise cu gratii puternice, în spatele cărora apăreau uneori chipuri slabe şi palide, a căror ochi străluceau ciudat la lumina felinarului pe care-l ţinea călăuza noastră. Ne-au pus să ne oprim în faţa uşii înguste a unei temniţe subterane care părea că ne aruncă în obraz cîte o înghiţitură de aer umed, ca răsuflarea unei caverne în care nu a pătruns de multă vreme nici soarele nici aerul.

Ne-au împins în temniţa aceea, au închis zgomotos poarta grea de fier şi s-au tot dus.

Pe măsură ce lumina se îndepărta, umbra gratiilor, mărită enorm, alerga pe pereţii interiori ai temniţei noastre puturoase, ca o neîntreruptă şi fantastică procesiune, pînă ce se topiră unite într-o margine a gratiilor şi dispărură de tot.

Atunci totul rămase tăcut şi întunecat.

Căutam pe dibuite un ungher şi l-am găsit mai repede decît mă aşteptam, pentru că închisoarea aceea oribilă era atît de mică încît abia puteai face trei paşi în orice direcţie, ca să nu te izbeşti de gratii sau de perete.

M-am așezat într-un colț și-am stat acolo ore întregi, dîrdîind de frigul cumplit produs de umezeală, simțindu-mi gura uscată și amară iar sîngele îmi bătea cu putere în venele de la tîmple.

Așa am rămas multă vreme, fără să reușesc să-mi dau exact seama de ceea ce mi se întîmplase.

Or fi fost cam orele șase dimineața cînd începu să se lumineze în temniță.

Cînd soarele pătrunse printr-o fereastră înaltă, întretăiată în toate direcțiile de zăbrele groase de fier vopsite în negru și pline de țepi desenînd pe pămînt un pătrat mare de lumină a căror reflexe îmi umplură temnița cu o lumină de nuanță gălbuie, o amărăciune adîncă îmi cuprinse sufletul. Ce tristețe sfîșietoare răspîndea lumina aceea ! Nu părea că vine de la soare, ci de la flăcările muribunde ale unor mari lumînări de ceară consumate.

Din cînd în cînd liniștea era întreruptă de zăngănit de lanțuri, de hohote, de amenințări, de un vacarm de voci care vorbeau un argou straniu și proferau cele mai atroce blesteme.

O fi fost cam pe la nouă cînd am auzit răsunînd pași ca ai cuiva care merge printr-un coridor lung și boltit.

Pașii se auzeau din ce în ce mai aproape.

În fața gratiilor noastre se opri un om : L-am cunoscut după siluetă : era don Genaro.

Acesta își puse mîna la ochi ca să evite reflexele soarelui și rămase multă vreme cu fața lipită de gratii pentru a-și învăța privirea cu întunericul dinăuntru.

Cînd mi-am dat seama că-i Don Genaro, am simțit cum niște fiori de gheață îmi străbat tot corpul.

Mă gîndeam că se răzbuna într-un mod infam.

— Hei ! Aici sînteți ?

N-am putut să răspundem nimic.

— Ei ! S-ar părea că nu-i nimeni aici ! Hei ! Vicente, ești aici ? Sus ! Unde-i zăvorul ?

În broască se învîrti o cheie și ușa închisorii noastre strîmte se deschise.

— De ! Nu stați prea rău ! Cam singurei, cam întuneric ! Asta-i treaba, prieteni, zise cu ton glumeț Don Genaro, intrînd în temnița noastră.

Unchiul meu și cu mine păstram o rezervă discreță.

— Ei, ce-i cu voi ? Sînteţi trişti ? Să nu vă temeţi de nimic, băieţi ! Se vede bine că sînteţi agiamii şi nici nu ştiţi pe ce lume trăiţi.

Jovialitatea lui Don Genaro mă călca pe nervi : atît din cauza situaţiei în care ne găseam, cît şi pentru că rareori îl văzusem atît de vesel şi de plăcut la vorbă.

— Încă n-a fost aici judecătorul ?

Unchiul meu şi cu mine am simţit că ne trec fiori reci.

Judecătorul ! Ce, trebuia să vină vre-un judecător aici ? Trebuia aşa, pe nepusă masă, să dăm ochii cu un reprezentant al justiţiei umane ? ne gîndeam noi distruşi.

— Ei, parcă nu v-a picat tocmai bine vestea pe care v-am dat-o ! făcu Don Genaro.

— Trebuie să vorbim cu un judecător ? bîigui unchiul meu.

— Da, băiatule ! Şi ce-i cu asta ? Nu trebuie să vă temeţi de nimic : sînt şi eu pe-aici, ca să am mereu grijă de voi, deşi te-ai purtat aşa de ingrat cu mine.

Don Genaro rosti aceste cuvinte afectînd atîta sinceritate, încît unchiul meu simţi dorinţa de a i se arunca la picioare şi a-i cere iertare.

Şi adevărul este că nici eu n-am putut să fac alt ceva, decît să-i împărtăşesc dorinţele.

Ne credeam atît de nefericiţi, atît de loviţi de soartă şi atît de lăsaţi de izbeliste încît, dacă un copil de zece ani ne-ar fi promis slaba lui protecţie, am fi acceptat-o fără şovăială.

— Vă repet că nu trebuie să vă temeţi de nimic ; toate astea sînt doar nişte simple formalităţi, nu-i aşa ? zise Don Genaro, încercînd să ne liniştească cu gesturi şi bătîndu-ne afectuos pe umeri.

Pe urmă, făcîndu-ne cu ochiul :

— Las' că aranjez eu, ce naiba ! Însă e neapărat nevoie să nu vă depărtaţi cu o iotă de la instrucţiunile mele ; altfel, sînteţi pierduţi !

Unchiul meu îi promise, de sute de ori, că nu se va depărta nici un pic de la ceea ce va binevoi să-l înveţe excelentisimul şi ilustrisimul *señor*. În necazurile care-i căzuseră pe cap, uitase că era văr cu Don Genaro şi avea mare grijă să nu-l tutuiască.

Don Genaro își scoase ceasul și zise :

— Peste cîteva minute va veni aici domnul judecător, ca să vă ia declarații. Dacă vă acuză că ați falsificat conturile, statele de salarii... și mai știu eu ce prostii de astea... simple formalități... formalități. Alții au făcut lucruri mai rele și nici măcar nu i-a deranjat nimeni... însă mai trebuiau să și pice cîțiva, nu ? și v-ați nimerit voi. E simplu, nu ? E simplu ca bună ziua !

Unchiul meu și cu mine eram speriați bine, cu toată aparența liniște și indiferență cu care vorbea Don Genaro ca să ne treacă frica. Ultimele lui cuvinte au fost pentru noi ca o rază de lumină : de aceea ne mustrase uneori conștiința, cu toate asigurările pe care ni le dădea mereu, ca să ne distrugă scrupulele.

— Cînd vă întreabă judecătorul, să răspundeți mereu cu cît mai multă discreție, să nu amestecați pe nimeni în treburile astea. Ei ? Ați priceput bine ? Absolut pe nimeni !

— Bine, dar... îngăimă unchiul meu.

Don Genaro făcu un gest de nerăbdare.

— Vicente, spuse el aspru, nu fi încăpățînat, pentru că, de data asta, oricum, ai încurcat-o ! Să vorbim mai limpede. Nu cumva îți închipui că eu mă tem în vre-un fel pentru astea ? Spun așa, pentru că e bine să prevezi totul. Cînd te întreabă dacă și eu am luat parte la afacerile alea, negi clar și categoric. Pricepi ? Înțelegi ?

Cum naiba să nu înțeleagă și să nu priceapă bietul unchiu-meu. Dacă Don Genaro i-ar fi poruncit să-și spargă capul de pietre, ar fi făcut-o fără să ezite o secundă.

— N-ai să uiți nimic din tot ce ți-am spus, este ? Adă-ți aminte de tot, pentru că îți va fi de mare folos, repetă Don Genaro pregătindu-se să deschidă ușa temniței.

Unchiul meu își reînnoi promisiunile.

— Asta-i ! Trebuie să vă încui din nou în gherla voastră. A fost o favoare specială, care mi s-a făcut doar mie. Și mai e ceva : nici tu, nici nepotul tău, să nu suflați o vorbă că ați vorbit cu cineva decînd v-au închis. E clar, nu ?

Don Genaro plecă : pașii săi hotărîți răsunară în coridorul cel lung, se stinseră în depărtare și din nou se așternu o liniște adîncă.

A trecut destul timp pînă ce s-au auzit paşii puterniei ai unor oameni care vorbeau cu tonul pe care-l au cei pe care nu-i frămîntă nimic.

Uşile închisorii noastre fură deschise şi intrară trei oameni, unul dintre ei se aşeză respectuos lîngă uşă şi proclamă cu o voce fonfăită, care-mi zgîrie toate fibrele corpului :

— Tribunalul !

Tribunalul ! Sosise deci clipa aceea atît de temută ! Acum aveam în faţa mea pe reprezentantul legii şi al justiţiei !

Mi se întîmplă un lucru care se întîmplă deseori : odată în prezenţa judecătorului, mi se risipi orice umbră de frică. Mă simţeam ca şi cum aş fi fost deodată uşurat de o povară care mă strivea.

Vai ! Imaginaţia mea îmi înfăţişase un judecător ideal, înalt de statură, cu o ţinută demnă şi nobilă şi cu chipul sever. Însă, de îndată ce l-am văzut pe judecătorul real şi pe cei care-l însoţeau la cîţiva paşi de mine, mi-am zburat din minte imaginile care făcuseră să-mi bată repede inima.

Domnului judecător i-a ajuns o jumătate de oră ca să afle tot ceea ce voia să ştie de la unchiul meu şi de la mine. Ne confruntă. Ne îmboldi ca să ne certăm, însă nici nu ne pomeni măcar de Don Genaro.

Se despărţi de noi cu un surîs amabil şi lăsîndu-ne tare mulţumiţi, ca nişte copii care văd în cleştele dentistului măseaua care-i canonise atîta !

— Ei, nu-i chiar aşa rău cum mi s-a părut, gîndeam noi.

La ora douăsprezece ne-au dus într-o încăpere mai mare, comodă şi aerisită, care dădea într-o curte mare, pavată cu dale de marmoră în cîteva locuri.

Acolo, spre mirarea noastră, am dat de cîţiva colegi.

— Şi voi sînteţi aici ? am întrebat noi.

— Bineînţeles !

— Şi de ce ?

— Asta-i bună ! începură ei să rîdă în hohote. Pentru că au căzut ai noştri de la putere !

XXIV
Intermezzo

Au mai trecut multe zile de-atunci.

În mare, duceam o viaţă mai bună decît cea pe care o dusesem pînă atunci. Don Genaro se îngrijea cu solicitudine de confortul nostru ; el era cel care plătea toate cheltuielile. Şi trebuie să recunoaştem că, în această împrejurare, a fost la înălţime. Micul dejun şi masele erau copioase şi aproape întotdeauna ne ţinea tovărăşie Don Genaro. El era sufletul sindrofiilor şi distracţiilor pe care le provocam, ca să ne facem cît mai uşoare asprimile închisorii. Se purta ca un tată iubitor, dispus să ne satisfacă şi cele mai mici capricii. Manifesta cel mai mare interes pentru noi şi se purta atît de amabil şi atît de delicat, încît momentul cel mai penibil pentru noi era acela în care se pregătea să plece, deşi întotdeauna ne făcea promisiunea că se va întoarce peste cîteva ore.

Într-o dimineaţă a avut loc un fel de revoltă generală împotriva lui. Începu cu murmure şi se termină cu hotărîrea că trebuie să-l ameninţăm că vom vorbi toţi pe şleau, dacă nu ne scoate urgent de acolo.

— Nu trebuie să facem asta, îndrăzni să spună unul dintre tovarăşii noştri, împotrivindu-se vitejeşte opiniei generale.

— Şi de ce, mă rog ?

— La urma urmelor, s-a purtat foarte frumos cu noi.

— Din cauza lui sîntem aici ! strigau unii.

— Da, din cauza lui ! urlară mînioşi alţii.

Tulburările astea luară înfăţişarea unei adevărate răscoale ; deja începuseră să se ridice pumnii strînşi pe deasupra capetelor.

— Domnilor, aţi înnebunit ? strigă inspirat unchiul meu. Dacă facem prostia să ne luptăm între noi, o să vedeţi ce ne aşteaptă pe urmă !

Şi, spunînd aceste cuvinte, ne arătă doi oameni care se făceau că stau de vorbă, privindu-ne pe furiş şi ţinînd strîns în mînă nişte cătuşe.

Cu asta reuşi să potolească spiritele.

De cum ne-a văzut în dimineaţa aceea, Don Genaro a ghicit cu o perspicacitate nemaipomenită, că se petrecuse ceva grav : paliditatea chipului său mărturisea neliniştea lui cu toate că se silea zadarnic s-o ascundă, mimînd o veselie nenormală.

— Domnilor, vă aduc veşti bune, zise el. Nici nu putea fi mai bine : peste puţin timp, totul se va aranja. Am găsit nişte pile grozave ! Au fost necesare cîteva sacrificii, ce să-i faci ?, însă, oricît de mult s-ar face pentru voi, copiii mei, nu-i mare lucru.

Nimeni nu răspunse ; nici măcar cel mai mic semn de aprobare nu întîmpină aceste cuvinte, pentru că, repetîndu-le zilnic, îşi pierduseră puterea.

Don Genaro, încercînd să rîdă, exclamă :

— Ce-i cu voi ? Vi s-a întîmplat ceva neplăcut ? De ce nu-mi spuneţi mie ? Ştiţi că sînt alături de voi cu tot sufletul !

— *Señor* Don Genaro, începu să spună cu voce gravă acela care de dimineaţă provocase revolta, aşa nu mai merge ! Ştim că dacă ne condamnă, sîntem bun condamnaţi. Dar mai sînt şi alţii care ar trebui să ne ţină tovărăşie, dar se simt foarte bine aşa cum sînt !

— Copilării, ce mai ! întrerupe Don Genaro. Nu-i de crezut că doriţi să faceţi rău cuiva, pentru că voi nu aţi putut evita să vi se întîmple vouă năpasta. De ce vreţi să vă ţină tovărăşie cei care au putut să scape ? Asta-i generozitatea voastră ? Dacă ei ar sta aici şi voi aţi fi liberi, v-ar place dacă şi ei ar dori să vă vadă căzuţi în nenorocire ? Ce-aţi avea de cîştigat ? Aţi dori ca şi alţii să sufere aşa cum suferiţi voi ? Şi dac-ar fi aşa, s-ar uşura oare pedeapsa voastră ? Este ?

La argumentele astea, nimeni nu răspunse.

Însă Don Genaro nu era prea sigur de efectele favorabile pe care ar fi putut să le cauzeze cuvintele sale asupra auditorului său şi continuă cu predica, imprimînd vocii sale cele mai mieroase tonuri.

Pe urmă, ne chemă discret pe toţi, unul cîte unul, într-un colţ singuratic al curţii, şi acolo încercă să ne convingă şi să ne potolească, cu rugăminţi, promisiuni şi

arătîndu-ne cît s-a zbătut el pentru noi, cîte sacrificii și cîte nopți albe, ingraților ! oh, ingraților !

Unchiului meu și mie ne-a vorbit după ce a terminat cu toți ceilalți.

— Ați văzut, ne spuse el, făcîndu-se că-i sincer indignat, cum vor să mă piardă și să se piardă smintiții ăia ? Așa-i ? Cînd s-ar putea ca peste vreo zece zile să scape de-aici !

Unchiul meu nu putu să-și ascundă bucuria la auzul veștilor acestora, cu toate că nu stăteam rău de loc înăuntru, dar afară, desigur, am fi stat mai bine, dacă nu te-ai gîndi decît să te bucuri de toată libertatea.

— Și voi o să ieșiți de aici, este ? Eu personal voi veni să vă iau, aștept doar momentul potrivit și nimic altceva. Încercați și voi să-i convingeți pe neisprăviții ăștia ce mare prejudiciu pot să-și aducă prin nesupunerea lor.

Don Genaro nu vorbi astfel o grămadă de timp ; iar noi i-am promis din nou să-i îndeplinim întru totul toate dorințele.

S-ar putea spune că prînzul din ziua aceea a fost o adevărată petrecere de împăcare. Eram toți atît de satisfăcuți de veștile pe care ni le adusese Don Genaro și atît de spășiți de purtarea noastră față de el, încît fiecare își dădu ostenceala să-și răscumpere greșeala.

Don Genaro ne vorbi astfel o grămadă de timp ; iar pentru o clipă să ne facă să uităm marea neplăcere de-a sta acolo închiși, ba chiar ne socoteam oamenii cei mai fericiți din lume.

Toată ziua și-o petrecu lîngă noi și menținu însuflețirea care domnise în timpul mesei, fără să scadă deloc, pînă tîrziu, la ora cînd trebuia să se despartă de noi.

Ne lăsă atît de încîntați și atît de bine dispuși, încît, deși de dimineață am fi fost în stare să-i dorim și chiar să-i cauzăm cele mai mari necazuri, pe seară l-am fi apărat împotriva lumii întregi, dacă ar fi îndrăznit să-l atace.

Doar refrenul ăsta se auzea, riguros, cu schimbul, pe aproape toate buzele :

— Oh, ce bun, ce om cumsecade e Don Genaro !

XXV
Explozia finală

După aproape o săptămînă, într-o noapte rece, umedă, furtunoasă, ne culcarăm mai devreme ca de obicei.

Tunetele puternice şi repetate se repercutau înspăimîntător înăuntrul bolţilor închisorii. Curtea se lumina din cînd în cînd şi se făcea din nou noapte neagră ; fulgerele desenau în toate direcţiile şi cu o viteză ameţitoare, pe sol şi pe pereţi, barele groase ale zăbrelelor. Totul era impregnat de o umezeală care-ţi da fiori. Spectacolul furtunii, întotdeauna impunător, văzut din închisoarea noastră avea ceva sumbru şi înfiorător. Culcaţi în paturile noastre, înveliţi pînă la ochi, eram toţi treji ; dar nimeni nu îndrăznea să scoată o vorbă. Părea că puternicul şi asurzitorul glas al tunetului silea biata noastră voce să tacă. Aveam toţi un fel de spaimă religioasă care ne înăbuşea.

Ploaia cădea din belşug, făcînd un zgomot monoton care ne mărea şi mai mult tristeţea.

La un moment dat, se păru că fulgerele au încetat ; însă deodată o fulgerare mai intensă ne orbi şi după asta un trăsnet înfricoşător păru că ne cade în cap, dîndu-ne un tremur nervos.

Cînd lumina descărcării aceleia bubuitoare ilumină fereastra pătrată a închisorii noastre, zăvorîtă cu bare de fier încrucişate, ni se păru că vedem cum se detaşează din ea silueta neagră a unui om, rămînînd pîlpîitoare în retina noastră orbită, ca un drac negricios prin vîlvătaia unui incendiu.

Mai înainte de-a putea ieşi din buimăceala pe care ne-o provocase zgomotul acela incomparabil, auzirăm distinct o voce care ne spuse:

— Sculaţi-vă toţi ! Linişte !

Timbrul vocii aceleia nu ne era cu totul necunoscut.

— Hai ! N-auziţi ! Sus toată lumea ! Echiparea imediat ! N-avem vreme ! Fuga ! Cuvintele astea scurte, spuse repede şi cu glas scăzut, începu să ne dezvăluie ceva care ne umplu de bucurie.

— Hai ! Eu sînt-! repetă glasul.

Nu mai aveam nimic de zis.

Acum pricepuserăm cu toţii. Era Don Genaro cel care ne vorbea aşa. Am sărit repede din pat şi în cîteva secunde eram toţi gata.

— Trebuie să rupeţi două sau trei bare de la fereastră. Am adus pile şi un ciocan.

— Puneţi mîna !

După zece minute în zăbrelele ferestrei rămăsese o gaură prin care s-ar fi putut crede că evadasem.

După ce-am ieşit toţi, Don Genaro încuie liniştit la loc uşa şi dădu o legătură de chei unui om care-l însoţea şi care rămăsese afară cu sarcina să ne anunţe la cea mai mică mişcare pe care ar observa-o.

Don Genaro ne conduse, aproape pe pipăite, prin cîteva coridoare şi săli întunecoase şi ne opri în faţa unei porţi mici de lemn.

Aici se despărţi de necunoscutul care-l însoţise şi auziram imediat sunetul pe care-l făceau monezile trecînd dintr-o mînă în alta.

Poarta care ne dăduse cale liberă în stradă se închise după noi.

Cu toate că aveam foarte puţin timp, am respirat cu o plăcere infinită aerul de pe stradă, după ce respirasem atîtea luni aerul infect din închisoare, saturat de miasmele de necurăţenie şi de spitalul care ocupa partea de sus a clădirii.

Don Genaro ne sfătui să mergem în tăcere de-a lungul zidului şi o vreme am mers aşa, udaţi leoarcă de ploaia puternică şi răscolind noroiul cu picioarele.

Ajungînd la o grămadă de lemne groase, stivuite într-o margine a cîmpului, Don Genaro ne făcu semn să ne oprim. Vorbi mult timp cu tovarăşii noştri de puşcărie şi pe urmă, luîndu-ne de braţ pe mine şi pe unchiu-meu, spuse :

— Aştia vin cu mine. Nu-i pot părăsi. Mergeţi cu Dumnezeu. Drum bun ! Aveţi grijă mare !

Am auzit paşii tovarăşilor noştri pierzîndu-se încetul cu încetul în depărtare, călcînd prin băltoace de apă şi noroi.

Cînd nu se mai auzi nici un zgomot, Don Genaro ne ordonă :

— Acuma ţineţi-vă după mine la oarecare distanţă, ca să evităm bănuielile pe care le-ar putea trezi un grup.

Am mers puţin, pînă am ajuns la recifele coastei între care, cu un muget surd, se spărgea marea, lăsînd o linie lungă de lumină fosforescentă.

Don Genaro veni lîngă noi.

Forţa ploii şi a vîntului descreştea, şi cu toate că acum detunăturile trăsnetului nu mai bubuiau atît de zgomotos, lumina efemeră a fulgerului mai continua încă să ilumineze totul în jurul nostru ca în plină zi.

Era foarte greu drumul pe unde treceam ; tăişurile şi ascuţişurile stîncilor distrugîndu-ne încălţămintea deja uzată pe care o purtam.

Şi aşa, îmbibaţi de apa de ploaie şi de împroşcăturile de apă ale mării destul de agitate, am ajuns pînă la cabinele demontate ale băilor, a căror stîlpi goi şi acoperişuri-aplicate le vedeam uneori detaşîndu-se, în lumina fulgerilor, pe suprafaţa mării luminată atît de orbitor, încît părea un imens recipient cu cositor topit.

De cîte ori cerul se lumina de fulgerările electrice, Don Genaro ne avertiza cu glas scăzut :

— Jos !

Şi atunci, aproape că ne culcam în scobiturile stîncilor.

Mergeam cu inima bătînd repede şi cu o neliniştе de nedescris.

La cîţiva paşi de băi, Don Genaro scoase două fluierături şi imediat, ca şi cum le-ar fi repetat ecoul, auzirăm două fluierături dinspre mare.

— E necesar să nu scoateţi nici o vorbă, ne spuse la ureche Don Genaro ; prudenţă maximă, dacă nu, sîntem pierduţi.

Noi înaintarăm un pic.

— Sîntem gata ? întrebă Don Genaro.

— Da, răspunse o voce. Grăbiţi-vă, la naiba !

— Unde dracu' te-ai ascuns ? Unde eşti ? întrebă Don Genaro.

— Aici, aici ! repetă vocea necunoscutului.

Ne îndreptarăm în direcţia de unde se auzea vocea.

— Acuma trebuie să faceți ca și cum ați fi niște baloturi de marfă de contrabandă, ne spuse Don Genaro.

— Cum ? am întrebat noi alarmați.

Don Genaro nu putu să ne dea o explicație satisfăcătoare, pentru că omul care răspunsese la fluierături și la întrebări se găsea acuma foarte aproape de noi.

— Și baloturile ? întrebă necunoscutul.

— Sînt aici, răspunse Don Genaro.

— Vreți să vă ajut să le încărcați ?

— Nu, nu cîntăresc mult, pot să le încarc singur, cum le-am adus și pînă aici. Ai tu grijă de barcă și ține-o gata. Cîte perechi de vîsle ai ?

— Patru, cum mi-ați spus dumneavoastră.

Barcagiul desfăcu capătul unei parîme legate de un recif și trase la mal.

— Am ajuns !

— Ești dat dracului ! Și dacă te-ar fi înhățat ?

— Ei și ? Aș fi spus că pescuiesc rechini.

Don Genaro ne strînse puternic de mînă și asta fu suficient ca să-l înțelegem.

Dintr-o săritură ne-am băgat după el în mica ambarcație.

În barcă ne-am comportat ca niște adevărate baloturi sau boccele de haine, fapt la care a contribuit nu numai voința noastră, ci și adînca întunecime a nopții aceleia furtunoase. Ne-am ghemuit în fundul bărcii și am rămas acolo fără să îndrăznim să ne mișcăm sau să vorbim.

— Gata ! strigă Don Genaro, iar necunoscutul, care o fi fost vre-un biet pescar sau barcagiu, sări și el în barcă, se așeză pe bancheta de la proră și începu să vîslească grăbit.

Fulgerele care se opriseră un moment, ca și cum ar fi vrut să înlesnească fuga noastră, reîncepură cu o și mai mare intensitate.

— Maică Preacurată ! Blestematele astea de fulgere ! De cînd mi-a dat barba n-am mai văzut o noapte așa urîtă ! murmură barcagiul. Dacă și cînd ajungem la Morro e tot așa, ne-a luat naiba !

— Păi să nu te apropii prea mult de Morro, îl sfătui Don Genaro.

— Bineînțeles c-am să ocolesc cît pot !

Trecură cîteva minute în tăcere : nu se auzea decît căderea cadenţată a vîslelor şi izbiturile valurilor.

Fără a ne putea domina curiozitatea pe care o mărea şi mai mult teama de un pericol apropiat, ridicarăm capul un pic şi puturăm vedea impunătoarea masă a fortăreţei, luminată din cînd în cînd de reflexele farului său giratoriu a cărui lumină traversa, ca un unghi ascuţit, prelungit şi strălucitor, adîncul întuneric care învăluia totul.

Iar la picioarele stîncii pe care era aşezat fortul, se spărgea marea, mugind, ridicînd coloane de spumă înalte, fosforescente, albicioase, care păreau nişte fantome dansînd pe malul prăpăstios.

Barca trecea aproape răzuind stîncile sub ascuţita fîşie luminoasă pe care o trasa în întuneric farul înalt.

Izbucni lung un fulger care lumină complet marea.

— Stai ! strigă ameninţătoare vocea unei santinele de pe fort.

Barcagiul trase o înjurătură groaznică şi începu să tremure, cuprins de o mare spaimă.

— Gura ! ordonă sever Don Genaro, astupînd în acelaşi timp cu mîna gura barcagiului.

Acesta continua să se jeluiască.

— Unde-s celelalte vîsle !

— Sînt aici.

— Să vină toţi...

— Ce vreţi să faceţi !

— Să vină toţi...

— Nu sîntem decît doi.

— Gura ! şi mişcă repede, bădărane, strigă semeţ Don Genaro.

Barcagiul deslegă vîslele.

Iar Don Genaro, trăgîndu-ne cîte un picior, porunci :

— Hei ! Sus ! Ia vîslele astea, Vicente şi pe celelalte dă-i-le lui Manuel.

— Drace ! strigă barcagiul.

— Taci odată, bestie ? se răsti Don Genaro.

Şi întorcîndu-se spre noi, întrebă :

— Ştiţi să vîsliţi ?

— Nu ! am răspuns noi.

De data asta Don Genaro fu cel care trase o înjurătură groaznică.

— Atunci învățați, uitați-vă cum e, așa, așa... ne e capul în primejdie ; uitați cum se vîslește, gata, hai, să ne depărtăm de-aici.

Toate astea s-au spus și s-au executat în mai puțin timp decît e nevoie să le citești.

Santinela repetă de trei ori somația. Pe urmă, cîteva împușcături făcură să tacă pentru o clipă zgomotul ploii, ale tunetelor îndepărtate și ale valurilor neliniștite.

Iar la lumina altui fulger am putut vedea o barcă plină cu soldați ale căror puști și baionete sclipeau sinistru, apropiindu-se de noi.

Spre norocul nostru, în barcă nu erau decît doi vîslași și în afară de faptul că barca nu era așa de mică și de ușoară ca a noastră, greutatea numerosului său echipaj îngreuia mersul.

În barca noastră abia ni se mai auzea respirația accelerată de frică.

Ramele se cufundau tăcut în apă.

În epoca la care se întîmplau cele povestite aici, mulți revoluționari emigrau clandestin, înspăimîntați de o suspicioasă ură politică. Era suficient o bănuială cît de vagă, ca să fii victima unor nelegiuri atroce. Paza coastei și în special aceea a portului Havana era extrem de riguroasă. Santinelele de la forturile care existau la intrarea în portul Havana aveau cele mai severe consemne. Și se pedepseau cu atîta exces de severitate și atît de prompt cei care încălcau ordinele categorice date în privința asta, încît prea puțin sau deloc ar fi putut folosi toate relațiile lui Don Genaro dacă urmăritorii noștri ar fi pus mîna pe barca noastră.

Însă am fost cuprinși de entuziasm cînd am văzut că barca vînătorilor noștri înainta pe mare în direcția opusă aceleia pe care o aveam noi.

Cu siguranță că îndrăzneala noastră îi dezorientase complet.

Cînd barcagiul se crezu în afară de pericol, începu să murmure :

— Asta a fost înșelăciune, mi-ați spus că trebuia să duc două baloturi...

— Ei, parcă știa ce sînt ? La urma urmei, cele două baloturi ar fi vîslit ? întrerupse Don Genaro glumeț.

— E vorba de doi oameni şi — să mă bată Dumnezeu ! — de cînd mi-a crescut barba n-am mai făcut glume pe socoteala nimănui. Dacă ştiam mai dinainte, n-aş fi făcut drumul ăsta pentru tot aurul din lume. Dacă puneau laba pe noi, nu mai ajungeam noi vii la ţărm. Şi parcă acum o ducem tare bine, lua-m-ar naiba !

Acum barca plecată în urmărirea noastră, cu toate că o bătea din plin lumina farului, abia se mai zărea.

Don Genaro, care se omorîse cel mai mult cu vîslitul, se ridicase în picioare şi scruta cu privirea un punct în mijlocul întunecimii.

Barcagiu strigă :

— Naiba s-o ia ! E noapte ca-n gura iadului şi goeleta n-are nici o lumină !

— Prostule ! De ce să aibă ? Sînt proşti ca tine ? răspunse Don Genaro.

Deşi chiar de la început mi se păruse că vocea barcagiului nu-mi era necunoscută, acuma puteam să fiu sigur că nu mă înşel şi că era chiar Domingo în persoană cel care se afla aici.

Ce diferite erau împrejurările de acum şi de atunci cînd l-am întîlnit prima oară pe Domingo şi ne-a îmbrăţişat cu atîta bucurie !

Atunci, unchiul meu se ruşinase văzînd cu cîtă familiaritate era tratat, în mijlocul puhoiului de lume de un om din popor, din acelaşi popor unde va deţine un post atît de important.

Acum însă, dacă Domingo ne-ar fi cunoscut, probabil că el s-ar fi ruşinat de noi.

Am privit şi noi spre punctul unde-şi aţintise privirea Don Genaro.

— Sus vîslele ! Vira ! Mai la stînga ! Vîsleşte încet !

Atunci am putut vedea o ambarcaţie mare care-şi detaşa uşor silueta neagră pe suprafaţa mării.

— Am ajuns ! exclamă Don Genaro.

Cuvintele acestea, rostite cu un ton de o stranie bucurie diabolică, ne umplu de greaţă.

— Am ajuns ! Dar unde ? Pentru ce ? Ce avea de gînd să facă cu noi ? Eram asaltaţi de îndoielile astea şi cu toate că simţeam o dorinţă vie să ne lămurim, întrebîndu-l

pe Don Genaro, avertismentul pe care ni-l dăduse acesta ne ţinu buzele legate. Nu îndrăzneam să ne plîngem.

Barca atinse cu prora coasta corăbiei şi ricoşă de două-trei ori.

Don Genaro scoase iar cîteva fluierături la care se răspunse imediat de pe corabie.

Barcagiul, folosindu-se mai mult de mîini decît de vîsle, conduse barca, aproape frecînd coasta celeilalte ambarcaţii, pînă în mijlocul acesteia, unde era deja pregătită o scară de frînghie pentru urcat.

— Urmaţi-mă, ne ordonă Don Genaro, cu piciorul deja pe prima treaptă.

L-am ascultat fără să crîcnim.

— Iar tu, aşteaptă aici şi nu te teme, continuă el adresîndu-se barcagiului. Dacă eşti cu mine nu ţi se poate întîmpla nimic !

Cînd am ajuns pe coverta goeletei, i-am cunoscut după voce aproape pe toţi cei care pînă atunci ne fuseseră tovarăşi de puşcărie şi care acum ne erau tovarăşi de libertate ; indivizi care, după cum vă amintiţi, se despărţiseră de noi ceva mai înainte.

— Ei, sînteţi toţi ? întrebă Don Genaro.

— Da, toţi, au răspuns ei.

— E-n regulă ! I-am adus şi pe ultimii care mai lipseau.

Şi după ce vorbi la ureche cu cîţiva dintre ei, ne duse la pupa vaporului şi după ce se asigură că nimeni nu putea trage cu urechea, ne spuse cu voce îndurerată :

— Acum sînteţi în afară de orice pericol, puteţi vedea astfel tot interesul pe care mi l-am dat pentru voi. V-am făcut un serviciu, dragii mei veri, riscîndu-mi reputaţia şi chiar viaţa. Goeleta asta vă va duce în Mexic. În timpul călătoriei fiţi rezervaţi, iar cînd ajungeţi acolo, aruncaţi-vă în braţele soartei. E o ţară prosperă şi foarte bogată, iar voi sînteţi harnici şi stăruitori. Veţi face curînd avere. Sînt sigur de asta. Dacă n-ar fi aşa, nu v-aş fi lăsat cu să vă îndepărtaţi de Havana şi aş fi mers cu voi. Să nu vă întoarceţi niciodată aici, cel puţin pînă nu sînteţi pe deplin asiguraţi că nu vă va supăra nimeni. Eu am făcut pentru voi, fiii mei, tot ce mi-a stat în putere, aşa-i ? Dar steaua cea bună care ne lumina calea n-a ţinut mult.

Dacă am fi putut fi şi noi lipsiţi de scrupule, ca atîţia alţii, am fi putut să ne înfruptăm din toate. N-a fost vina mea. Nimeni nu poate lupta împotriva soartei, dacă aceasta se îndîrjeşte să-i fie potrivnică. Ei ! Acuma mergeţi în pace, dragii mei verişori. Adioo ! Poate că ne mai întîlnim noi într-o bună zi, cine ştie ? Este ?

Don Genaro îşi termină vorbele aproape în hohote de plîns şi noi, emoţionaţi, simţeam cum ne curg lacrimile pe obraji.

Domnul nostru protector ne strînse afectuos mîna şi plecă.

Se ridicară pînzele goeletei. Vîntul le umflă repede iar chila vaporului începu să deseneze pe valuri o linie lungă de spumă albă.

Fulgerele, care păreau că se opriseră la momentul potrivit ca să ne înlesnească fuga, începură să lumineze din plin.

Iar noi, care rămăsesem încă în picioare şi ca bătuţi în cuie pe locul unde ne dusese Don Genaro, am văzut Havana luminîndu-se în cîteva rînduri cu o lumină feerică. Din nou am văzut sclipind geamurile ferestrelor, crenelurile sticloase ale teraselor, am zărit turlele înalte ale bisericilor ; acoperişurile caselor, umede de ploaie, reflectau curbele conductelor de canalizare din argilă, făcîndu-le să pară tuburi de metal şlefuit. Am văzut chiar îngusta intrare în port, care se închidea din ce în ce mai mult în urma noastră, pe măsură ce ne îndepărtam.

Ah ! O fulgerare prelungită şi foarte intensă fu cea din urmă : parcă Havana s-ar fi cutremurat din temelii sub cascada aceea de lumină.

Pe urmă, totul rămase cufundat în cea mai adîncă întunecime.

N-o mai văzurăm !

L-am auzit pe unchiul meu dînd cîţiva pumni în lemnul punţii, pe urmă izbind puternic cu piciorul în coverta goală care răsună prelung şi exclamă :

— Infamul !... Ticălosul de Don Genaro !... Fie blestemat !

Şi printr-o stranie coincidenţă, chiar în clipa aceea barca, cu care se îndepărta eminentul nostru protector,

excelentisimul și ilustrisimul Don Genaro de los Déos, atingea asprele stînci ale coastei.

Și în timp ce-i umplea pumnii barcagiului cu moneda, repeta vesel :

— Bravo ! Salvat ! Hai, ia căpitane ! Și mai ia și asta, ca să tragi o duşcă în sănătatea mea ! Nu mă mai tem nici de cei doisprezece apostoli din Morro !

— Drace !... Maică Preacurată... și ceilalți ?

— Să-i ia dracul ! Ce-mi pasă ? răspunse Don Genaro dînd din umeri.

— Gata ! Noroc !

— Mulțumesc ! Adios !

Barcagiul părăsi din nou țărmul și se pierdu pe marea întinsă.

Iar eminentul nostru señor, ușurat acuma de cele două baloturi pe care le simțea că-l apasă pe piept, respiră cu satisfacție și dispăru curînd prin străzile întortocheate ale orașului.

Era un om de ispravă și tare activ Don Genaro !

CARTEA A DOUA

Cum a plecat unchiul meu din Cuba

Aristocraţii din naştere sînt oameni cu care te poţi înţelege. Dar cine îi poate suporta pe cei care, într-o vreme, se socoteau foarte onoraţi dacă cineva le spunea „dumneavoastră" iar mai tîrziu se dădeau în vînt după perucile nobiliare şi după nume răsunătoare, ca şi cum ar fi vrut să se deghizeze, ca să nu mai fie cunoscuţi nici de propriii lor părinţi ?

JUAN MARTINEZ VILLEGRAS *Los Espaldachines* vol. I pg. 26.

E destul, e mai mult decît trebuie, ca cineva să-şi petreacă douăzeci-treizeci de ani din viaţă în Spania, pretinzînd că ar fi cine ştie ce înalt personaj la Sevilla, ca pînă la urmă să i se zică şi ultimului netot : „N-ai decît să fii tot ce pofteşti dumneata, numai lasă-ne în pace !" Deşi, în acest fel, rămîn înşelaţi în aspiraţiile lor cele mai legitime sute de savanţi valoroşi de talia unui Guillermo de Loja.

ALARCÓN *La pródiga.* Libro II, Cap. XII.

I
Prin oraș

La vreo șase ani după întîmplările cu care se termină prima parte a acestei istorisiri, la șase și jumătate seara, cobora pe Calle de la Muralla o caleașcă mare, arătînd limpede că nu de multă vreme ieșise dintr-un atelier. Lacul strălucitor și lustrul de pe spițele roților reflectau ca o oglindă lumina care țîșnea șuvoaie din interiorul magazinelor și din vitrinele luminate bogat și împodobite cu gust și măiestrie.

Era una din serile acelea senine, cînd aerul ce învăluie Havana e neîncetat împrospătat de vînturile de nord-est care pătrund în oraș răcorite de apele oceanului și impregnate de miresmele sale tari, împrăștiind prin tot orașul o temperatură plăcută, delicioasă. Una din serile acelea în care cerul de un albastru profund e semănat cu stele care-și aruncă sclipirile lor vii și intermitente, neumbrite de nici cel mai fin norișor.

Doi cai canadieni, grațioși și vioi, cu părul roib, neted și lucitor ca mătasea, trăgeau echipajul acela care atrăgea privirile respectuoase ale trecătorilor.

Și nu mai puțin mîndri erau vizitiul și pajul, cu jobenele lor încercuite de un galon auriu și cu piepții livrelelor verzi pline de șnururi din fire de aur terminate cu doi țurțuri de metal și niște corniță masive care se ciocneau la fiecare hurducătură a trăsurii, producînd niște clinchete subțirele și sonore.

Celelalte trăsuri se dădeau la o parte din mijlocul străzii și lăsau cale liberă caleștii care înainta falnică, făcînd să-i scrîșnească arcurile flexibile, ca doamnele acelea rurale care-și foșnesc anume mătăsurile bogate ale rochiei ori de cîte ori traversează saloanele de dans sau oricare alt loc unde se adună lume multă.

În caleașcă stătea tolănit cît se poate de comod, ținînd în mînă un baston de bambus a cărui măciulie reprezenta o coroană mare de conte, cizelată și emailată rafinat, un om gras, chipeș, bine ras, îmbrăcat cît se poate de corect și elegant, în haine de postav negru, respirînd aerul ră-

coros al serii cu liniştea şi satisfacţia pe care ţi-o dă o bună stare permanentă. Iar cînd vre-un cunoscut se pregătea să-l salute, întorcea capul în cealaltă parte, cu aerul cel mai natural din lume, pentru a se eschiva de la orice gest de politeţe inoportună.

Caleaşca rulă cîtva timp pe strada amintită, pînă ce omul cel gras îşi ridică bastonul de bambus şi dîndu-i de două ori peste mînă vizitiului, îi indică să oprească strălucitorul vehicul în faţa unei mari bijuterii.

Doi vînzători se repeziră în întîmpinarea lui cu toată graba şi tot sîrgul, însă omul nostru îi respinse cu un gest semnificativ, coborî majestuos de pe locul său şi intră în magazin.

După ce grăsanul părăsi caleaşca, în toată tihna şi cu toată gravitatea cuvenită, pajul, care aştepta ceremonios, cu o mînă la pălărie şi cu cealaltă sprijinită de clanţa portierii, o închise trîntind-o atît de tare, încît caii speriaţi tropăiră multă vreme pe loc pe pavajul străzii, cu cele opt copite încălţate cu fier.

— Să trăiţi excelenţa voastră, *señor* conte, salută stăpînul bijuteriei, cu un zîmbet afabil.

Însă excelenţa sa nu catadixi să răspundă ci, făcînd să oscileze ca un pendul bastonul pe care-l ţinea în mîinile încrucişate peste pulpanele redingotei, începu să parcurgă cu privirea toate bijuteriile din vitrină, expuse în etuiuri deschise. De vreo două-trei ori nu dădu nici o atenţie remarcilor pe care se sileau să le facă patronul prăvăliei şi vînzătorii. De cîteva ori îşi lipi faţa de cristalul gros al vitrinei, apoi se depărtă, ca s-o privească mai bine. De cîteva ori scuturâ din cap foarte scîrbit, închizînd cînd ochiul drept, cînd ochiul stîng. Mai privi atent piepţii albi şi bine scrobiţi ai cămăşii sale şi-şi pironi din nou privirea cu multă atenţie, la cîte o bijuterie.

În sfîrşit, găsise ceea ce căuta, pentru că, întorcîndu-se încet spre locul unde se afla la o distanţă respectuoasă patronul, aşteptînd în picioare, îi porunci :

— Scoate-mi etuiul ăla roşu.

Bijutierul făcu un gest şi unul dintre vînzători scoase un etui.

Omul cel gras se încruntă urît şi întrebă cam enervat :

— Ăsta-i roşu ?

Iar patronul şi mai enervat încă, repetă :

— Ăsta-i etuiul roşu ? Zăpăciţii ăştia parcă n-au nici ochi, nici urechi !

Vînzătorul, enervat, scoase alt etui, în mijlocul căruia scoteau flăcări, ca nişte picături de rouă îngheţată, trei diamante frumoase şi bine tăiate.

Omul cel gras îşi deschise vesta, lăsînd la vedere un pîntec proeminent şi rotunjor. Pe urmă, îşi ridică cravata albă peste vîrfurile scrobite ale gulerului lat ale cămăşii şi scoţînd din etui cele trei briliante, le aşeză unul cîte unul pe plastronul cămăşii.

În privirile bijutierului se vădea extazul respectuos şi duios de care era stăpînit.

— Cît fac pietricelele astea ?

— Pentru că sînt pentru excelenţa voastră, am să le socotesc la... răspunse negustorul, coborînd un pic vocea şi şuierînd printre dinţi cuvintele, adăugă : foarte ieftin, vreo treizeci de *onzas*.

— He, he, surîse maliţios generosul cumpărător, treizeci de *onzas*, fiindcă sînt pentru mine ? Hai ? N-are a face ! Nişte *onzas* în plus sau în minus... niciodată nu-mi bat capul cu chestii de astea. Şi lănţişorul meu de ceas ?

— Ah, iertaţi-mă ! Cum de-am uitat ? Sînt aşa de...: aşteptaţi, excelenţă, mă întorc imediat, răspunse bijutierul, înclinîndu-se cu respect.

Şi după ce strivi două-trei cutii de carton care-i stăteau în drum, intră printr-o uşiţă în camera din fundul magazinului şi se întoarse aducînd în mîini un foarte frumos lanţ de ceas din aur, pe care-l lustruia cu o piele de căprioară.

Bogatul cumpărător scoase din buzunar un enorm ceas de aur încrustat cu rubine şi cu safire, îl agăţă la capătul lanţului şi pe urmă îl vîrî în falnica lui vestă. Briliantele şi micile piese lustruite ale lanţului împrăştiau din faţetele lor elegante scîntei de lumină.

Domnul cel gras traversă tot magazinul, împăunîndu-se şi se duse să contemple într-o oglindă mare efectul pe care-i făceau bijuteriile. În oglinda aceea măreaţă rămaseră portretizate, mai mult de cinci minute, formele rotunde şi umflate ale respectabilului burtos.

Pe urmă, nu mai scoase nici un cuvînt şi fără să mai dea cuiva bună seara, se urcă în caleaşcă. Caii, ca s-o pornească la drum, se proptiră cu potcoavele oţelite în pavajul de granit, scoţînd mai întîi scîntei şi apoi nimerind cu copitele într-o băltoacă, îl împroşcară cu noroi pe bijutier.

— Fir-ar ai naibii de cai ! Te-au stropit ? întrebă cel din caleaşcă.

Negustorul, foarte calm, scoase din buzunar o batistă şi ştergîndu-şi faţa, răspunse :

— Nu, nu face nimic, puţin noroi ; mai nimic.

Caleaşca îşi urmă drumul şi cînd trecu prin vasta piaţă a Ursulinelor, în fundul căreia era un ridicol şi mic arc de triumf din zid, pe care nu se ştie cine se apucase să-l boteze *Puerta del Sol* şi care fusese ridicat pentru a aminti locul în care fuseseră zidurile de apărare ale oraşului, omul cel gras, asaltat de cine ştie ce amintire neplăcută, izbi nerăbdător caroseria caleştii şi-şi muşcă puternic buzele.

Pe urmă, se uită la stele, gîndindu-se că erau nişte martori muţi şi, bucuros şi satisfăcut, reîncepu să-şi umple plămînii cu aerul proaspăt care trecea nestingherit prin întinsa piaţetă.

Caleaşca îşi urmă drumul pe partea dreaptă a parcului Regina Isabela Catolica, trecînd pe lîngă şanţurile care acuma erau aproape astupate şi se opri în faţa porticului teatrului Tacón, ale cărui arcade şi capiteluri, pline de lampioane, revărsau şuvoaie de lumină pe strada curată.

II
La teatru

Porticul teatrului Tacón era plin de militari şi civili în frac. Cîţiva, etalau pe reverele impecabile rozetele roşii sau cruciuliţele minuscule ale unor decoraţii.

Militarii aveau mare grijă ca mănuşile lor să nu facă nici o încreţitură, iar civilii în frac erau tot atît de grijulii ca vestele, uitîndu-şi funcţia lor de a strînge, să nu

se adune pe abdomenele umflate, lăsînd la vedere cămaşa, ca o crăpătură albă în mijlocul corpului. De asta se vedeau adesea mîini trăgînd puternic şi prompt de poalele vestelor, făcîndu-le mai întinse decît pielea de pe tobă.

Printre persoanele adunate sub portic se remarca, prin statura sa înaltă, un domn slab, cu ten pergamentos, cu nas acvilin şi ochi adînciţi în cap, care-şi făcea vînt cu pălăria, şi trecea de la un grup la altul, lămurind în două-trei vorbe, spuse cu un ton foarte emfatic, problemele la ordinea zilei. După aceea continua să se plimbe, umflîndu-se în pene şi dîndu-şi atîta importanţă, încît părea să fie şeful sau pontiful întregii mulţimi. Şi ce-i mai curios este că toţi ascultau părerea domnului înalt şi nici măcar nu încercau să discute cu el.

Fiinţa aceea stranie se ducea cu un anume surîs protector la unul dintre micile grupuri în care se discuta mai înfocat, spunea două vorbe şi toţi tăceau ca prin farmec. Pe urmă, pleca mulţumit că semănase un grăunte din înţelepciunea sa iar cei din grup şopteau.

— E o celebritate, un om eminent Don Mateo ; fără el n-ar putea face nimic contele, îşi dădu cu părerea unul dintre ei.

— Domnilor, mi se pare că întîrzie cam mult domnul conte. O fi avînd vre-un necaz ? spuse cineva.

— Nu, poate că o fi avînd cine ştie ce treburi de rezolvat, adăugă altcineva.

— E foarte probabil, interveni altul.

— Uite-l !... Uite-l !... A venit contele !... se auzi din toate părţile.

Se produse o mişcare generală : grupurile răzleţe se uniră cu grupul cel mare, format sub arcul central al porticului.

Acesta fu momentul în care se opri în faţa porticului teatrului calcaşca grăsunului pe care-l văzusem traversînd Calle de la Muralla, intrînd în bijuterie, aţintindu-şi ochii spre stele şi spre micul arc de triumf numit Puerta del Sol şi continuîndu-şi drumul de-a lungul parcului Regina Isabela Catolica, pe lîngă şanţuri.

„Domnul cel înalt", sau Don Mateo, cum am auzit că i se spunea, datorită respectului general care i se purta, putu să traverseze fără nici o dificultate grupul compact,

așezîndu-se în prima linie. Aici, rămase ca orbit, văzîndu-l pe grăsun coborînd din caleașca unde lacul, poleiala, felinarele, vizitiii, harnașamentul, inundate de lumina lampioanelor, răspîndeau atîta strălucire de parcă ar fi fost aprinse.

Contele coborî din trăsură ca și cum ar fi coborît de pe tron, provocînd un extaz general.

În momentul următor, nu-i mai ajungeau mîinile ca să le strîngă pe toate cîte i se întindeau, nu-i mai ajungeau urechile ca să asculte toate urările, nu-i mai ajungeau ochii ca să vadă nenumăratele și repetatele saluturi.

I se vorbea cu cel mai mare respect, iar el răspundea cu jumătăți de vorbă și un zîmbet care arăta clar satisfacția imensă de care era stăpînit.

Don Mateo, departe de a imita pe ceilalți, se apropie familiar de grăsunul cu caleașca, despre care acuma știe toată lumea că-i un ditamai señor conte, își duse mîna la buzunarul vestei, scoase un enorm ceas de argint și arătîndu-i-l, îi spuse cu un glas care putu fi auzit de toți:

— Ai întîrziat serios, dragul meu discipol.

— Da, ai dreptate, am intrat într-o bijuterie ca să cumpăr fleacurile astea și acolo am mai stat de vorbă... însă domnii aceștia nu trebuiau lăsați să aștepte din cauza mea...

— Cum asta ? Să nu vă așteptăm pe dumneavoastră, domnule conte ? Păi nu trebuia să prezidați dumneavoastră și...

— Da, așa-i... dar nu era aici secretarul meu ?

— Lăsați, domnule conte ! Una sînteți dumneavoastră și alta-i secretarul...

Contele se umflă și mai mult în pene.

Iar Don Mateo, care mergea lîngă el, aruncă o privire atît de teribilă imprudentului care pronunțase aceste cuvinte, încît bietul om, înțelegînd că a comis o gravă necuviință, lăsă ochii în pămînt, simțindu-se ca și cum i s-ar fi aruncat un streang pe după gît și o șterse cît putu mai repede, dispărînd în mulțime.

Între timp, conte, secretar și grup se îndreptaseră spre teatru și acum erau chiar la intrarea în sală.

Fură atît de plăcut surprinși, încît se opriră cu toții o clipă, fără să mai poată face un pas.

La parterul teatrului, acoperit cu covoare și înălțat la nivelul scenei, se aflau două mese lungi și înguste pe care fuseseră așezate, într-o ordine riguroasă, mîncăruri apetisante în castroane cu chenar roșu și grupuri de sticle care păreau niște bucăți mari de chihlimbar și de rubin, prin transparența cărora trecea lumina radiantă revărsată asupra lor de nenumăratele lumînări susținute de candelabre de argint îngrijit lucrate și elegante.

Pargos[1] mari, culcați pe salată verde-deschis, plini de straturi de sos galbene, aburinde și de straturi roșii, din tomate și din sfeclă; somoni rumeni, așezați între șiruri de castraveți și de măsline; bucăți de carne a căror sos răspîndea un miros apetisant, de muștar și piper care, instalat temeinic în nas, exaspera stomacul; potîrnichi, curcani și bibilici, cu piept rotund, muiate în Xerez sec și umplute cu tufe; cotlete așezate pe un delicios piure de cartofi; dulciuri care reflectau lumina pe glasura aurie a torturilor presărate cu stafide de Corint; pere, ciorchini de struguri albi și negri; piersici, banane, ananași și portocale așezate artistic în vase mari de sticlă mată; buchete de flori; foișoare gotice și creneluri de castel din patiserie crocantă, înconjurate de statuete albe cu steguțe multicolore; șirul acela interminabil de pahare, farfurii, linguri, a căror margini străluceau ca niște luminițe; rîndurile de șervețele albe îndoite în formă de floare, pălărie sau evantai și legate cu panglici galbene sau roșii la capătul cărora era cîte o carte de vizită cu numele fiecărui conviv, scria cu litere gotice aurite; lojile teatrului iluminate, cu perdelele trase, etalîndu-și coroanele, steagurile, stemele și ghirlandele de flori și ocupate de doamne și domni care priveau împodobirea aceasta excesivă, de parcă ar fi fost în templu și în sfîrșit, marele candelabru, frumos, somptuos, răspîndind dintr-un triplu șir de becuri de gaz șuvoaie de lumină. Fără îndoială că în noaptea aceea teatrul oferea un spectacol rar, încîntător.

După ce le trecu emoția care-i făcuse să se oprească involuntar la intrarea în sala de teatru, invitații începură să umple parterul și să se apropie tot mai mult de mesele iluminate din plin, ajungînd pînă în fundul scenei.

[1] Nume comun dat unor pești din genul *Lutianus*, foarte căutați pentru carnea lor gustoasă.

Contele, sau altfel spus omul cel gras, se opri în capul mesei, după indicațiile lui Don Mateo, care își dădea tot felul de aere ca un maestru de ceremonii.

Pe cartea de vizită prinsă de panglica cu care era legat șervețelul, era gravată o coroană mare de conte sub care scria, cu litere mari, aurii, strălucind ca focul în bătaia luminărilor, „Excelentisimul señor Conte Coveo".

Și lîngă ea se găsea o altă carte de vizită : „Señor Secretar al Excelentisimului señor Conte Coveo".

Don Mateo ocupă acest loc și punîndu-și niște ochelari enormi de *carey*[1], a căror sticlă îi măreau considerabil ochii lui mici și duși în fundul capului, își ridică un pic gîtul, cu un mic efort, cu mai mult de o treime pe deasupra celor care îl înconjurau, și începu să-și plimbe privirea arogantă prin teatru. Unora le trimetea un salut, altora le făcea cu ochiul, unuia îi zîmbea și altuia de mai încolo, îi făcea un gest care voia să fie grațios.

Tovarășul său din stînga, adică domnul conte Coveo, după cum glăsuia cartea lui de vizită, stătea senin, grav, majestuos, tihnit, contemplînd cu o satisfacție plină de extaz, de la locul său din capul mesei, șirul lung de redingote amestecate cu uniforme care se pierdeau în depărtare, ca și cum s-ar fi diafanizat în intensa lumină aurie care strălucea din toate părțile.

Contele nu-și mai încăpea în piele de satisfacție, de mîndrie. El, prezidînd banchetul acela în care se sărbătorea... nu mai știm bine ce anume. El, în fruntea tuturor acelor bancheri, negustori în stil mare sau destui și de mîna a doua. El, pe locul de cinste, cînd aici erau reprezentate corporațiile cele mai importante din țară, magistratura, armata, clerul, presa !...

Ah ! Își ridică ochii și prin abureala luminoasă care umplea teatrul acela splendid, se păru că vede, între penumbrele de la ultimul rînd al balcoanelor, propria lui imagine lipită de parapetul galeriei, gesticulînd turbat și scîrșnind din dinți :

— Ha ! Jur c-o să mai auziți voi de mine !

Ideea aceasta care-i trecu rapid prin minte păru că-i întunecă o clipă privirea și chipul radiind de bucurie.

[1] Bagă de broască țestoasă de mare.

Pe urmă zîmbi, murmură ceva nedesluşit şi se aşeză.

Toată lumea îl imită şi în clipa aceea o orchestră, aşezată în loja din mijloc a balconului doi, atacă un imn marţial.

Apărură peste cincizeci de chelneri aducînd farfuriile cu supă.

Don Mateo, cu nasul aproape băgat în farfurie, înghiţea bucătoaie mari din carnea albă ca fildeşul a unui frumos *pargo* pe care-l avea în faţă. Doi porumbei îşi aşteptau resemnaţi rîndul pe marginea farfuriei, cu picioarele împreunate şi piepturile grase.

Contele, dimpotrivă, stătea ţeapăn, cu faţa cît mai departe posibil de farfurie. Se aşezase în aşa fel încît conducta de la gură la abdomen să fie complet perpendiculară şi, în ceea ce-l privea, înghiţea cu duzina crochete prăjite, însoţite invariabil de cîte o bucăţică de pîine, ceea ce producea la mestecare un zgomot surd de ferăstrău, după care lua cîteva înghiţituri dintr-un excelent vin de Bordeaux. Cînd golea o farfurie, îi puneau alta în faţă, scotea capacul, pregătea paharul şi pîinea şi înghiţea lacom. Făcea însă totul cu un calm atît de perfect, încît oricine l-ar fi văzut ar fi rămas convins că nici nu pune gura pe bucate. Aşa de mult dădea impresia că nici nu mestecă, nici nu mănîncă. Totuşi, sticlele şi farfuriile ajungeau la el pline şi după puţin timp rămîneau goale.

Era o plăcere să-i vezi pe cei doi oameni mîncînd.

Restul comesenilor făceau la fel. Unii muşcau labele de pasăre cu vîrful dinţilor, arătîndu-şi albul ochilor la fiecare îmbucătură. Alţii sugeau sparanghel după sparanghel, pînă la două duzini. Unora li se mişcau groaznic tîmplele, altora li se umflau bucile obrajilor ; nu puţini se înecau şi, roşii ca racul, atenuau zgomotul tusei în şerveţelul de masă făcut pîlnie. Cîţiva dintre ei, excesiv de timizi sau neofiţi în materie de banchete, se uitau cu jind după castroanele pe care abia îndrăzneau să le atingă şi fiindcă nefericiţii aceştia nici nu mai îndrăzneau să se mişte de cîte ori trebuiau s-o facă, le cădea paharul, o lingură sau şerveţelul şi, ca să fie nenorocirea şi mai mare, cînd voiau să-l ridice, ravagiile erau nemaipomenite.

Dar, pretutindeni, se făceau din belşug onorurile banchetului ; unii în mod practic, alţii în intenţie.

Apoi muzica tăcu.

Pe cei care erau în loje, îi chinuia şi aşa, peste măsură, cealaltă muzică, a tacîmurilor, unicul zgomot care se auzea în tot teatrul iar mirosul apetisant de care era saturat mediul ambiant care se respira în interiorul incintei îi mortifica dureros.

La ora desertului, clinchetul acela vertiginos se domoli un pic şi începu să se audă murmurul surd al conversaţiilor cu glas scăzut. Rînd pe rînd, buchetele de flori, coşuleţele cu fructe, castelele şi bisericile din patiserie crocantă, se năruiră.

Larma care se tot întetea crescu deodată cînd pocni primul dop al uneii sticle de şampanie.

Contele Coveo, care fusese foarte puţin comunicativ în timpul mesei, rămase şi mai tăcut : se vedea că îl frămîntă o neliniştе gravă.

De două-trei ori luă o cupă în care fierbea şampania, dînd să se ridice în picioare. Simţi însă un fel de fior rece, neplăcut în podul palmei, o amorţeală de nestăpînit în limbă şi se lăsă, descurajat, să cadă pe scaun.

Don Mateo îşi păstra liniştea sa imperturbabilă. Era convins că posedă un mare talent, fapt pentru care toată lumea trebuia neapărat să-l asculte întotdeauna cu admiraţie.

Se sculă încet în picioare, începînd să se uite la toţi convivii ; aceştia, după cîteva ţistuituri, reuşiră să obţină tăcere unii de la alţii.

În teatru domnea o tăcere adîncă.

— Inexpugnabili patrioţi ! răcni Don Mateo.

Şi toţi ochii rămaseră aţintiţi asupra lui. Contele Coveo nu reuşi să-şi reţină un gest mînios. Era foarte natural : contele îşi pregătise un mare discurs pentru această serbare şi nu contase pe faptul că altcineva ar fi putut vorbi înaintea lui.

— S-a zis cu discursul meu ! Blestemată timiditate ! De ce nu m-am ridicat, ţlegul de mine, cînd am luat prima dată cupa în mînă ? se dojenea el în gînd.

Între timp, Don Mateo scosese din pulpanele hainei un sul de hîrtie şi aşezîndu-şi bine pe nas enormii săi ochelari de baga, citi cu voce fonfăită un discurs lung şi soporific.

De cîte ori făcea o pauză ca să-şi mai tragă sufletul, era aplaudat cu entuziasm de cei cîţiva care-l ascultau. Şi el mulţumea generos la toată lumea.

În sfîrşit, se aşeză şi atunci izbucniră nişte aplauze asurzitoare şi prelungite din toate laturile şi toate înălţimile frumosului coliseu.

La capătul opus al mesei se ridică un alt orator. Iar contele Coveo, furios, remarcînd cum se apleacă cei din balcoane, mai-mai să se prăbuşească, numai ca să-l audă mai bine, trase un pumn în masă.

Pe oratorul care tocmai vorbea atunci îl puteai auzi doar cînd scotea cîte o exclamaţie. Însă nerodul de Don Mateo, ca şi cum ar fi auzit tot, aproba prin gesturi atît de expresive încît provoca ilaritatea celor care observau scena.

Aplauze prelungite arătară că a terminat de vorbit şi al doilea orator.

Atunci contele Coveo, smulgîndu-se febril din scaun, se ridică în picioare, strîngînd vitejeşte în mînă o cupă în care fierbea şampania.

— Domnilor, închin paharul... strigă el cu voce de stentor care acoperi zgomotul aplauzelor şi-i opri pentru o clipă tremurul buzelor.

— Linişte, linişte, îşi spuneau comesenii unul altuia, cu respect religios, vorbeşte domnul conte !

Dar domnul conte, cu toate eforturile puternice pe care le făcea, nu reuşea să articuleze nici un cuvînt. Strîngea cupa, care scrîşni în mînă, îşi ciupea abdomenul care, cu greutatea lui, părea că-l trage în jos pe scaun şi îşi muşca buzele care-l incomodau cu tremuratul lor.

Ce situaţie oribilă ! Simţea cum îi zvîcneşte puternic sîngele în tîmple, gura-i era uscată şi aspră, cîteva fire de păr din chelia lui întinsă se ridicară în sus...

Auditorul aştepta. Unii se simţeau foarte prost ; alţii se sileau să nu izbucnească în hohote de rîs.

Domnul conte se scutură de orice slăbiciune şi ezitare copilărească, închise ochii şi dădu drumul, cu iuţeala unui torent la cascadă, la partea introductivă a discursului său pe care-l rostise atît de bine şi de degajat cînd fusese singur acasă.

Cînd era cel mai tare însperiat de propria sa loc-vacitate, deschise ochii şi nu mai putu să continue. Se bîlbîia, se gîngăvea, asuda şi se sufoca. fiindcă din laringe cuvintele îi ieşeau ca nişte bile de bronz care-l apăsau pe gîtlej.

— Curaj, dragă discipole, îi spuse cu ton protector Don Mateo ; exordiul a fost extrem de elocvent. Şi îl aplaudă.

Ceilalţi, imitîndu-l, aplaudară la rîndul lor.

Contele Coveo avu o idee fericită, o inspiraţie care trebuia să-l ajute, fără nici o îndoială, ca să iasă din încurcătura în care se băgase.

Se urcă în picioare pe scaunul pe care stătuse, agitînd în aer cupa atît de energic încît era să-l boteze pe Don Mateo şi ca şi cum i s-ar fi dezlegat brusc beregata, răcni vreo jumătate de duzină de „să trăiască !" şi cam tot atîtea „moarte lor !" fiind aclamat şi aplaudat zgomotos.

— Grozav ! Grozav ! zicea publicul.

Din toate colţurile salonului alergară să-l felicite pe oratorul care, sufocat, îşi ştergea chelia şi gîtul pline de sudoare.

Unii îl îmbrăţişau, alţii îi strîngeau puternic mîna iar alţii, cu intenţia perfidă de-ai umple de invidie pe ceilalţi, îl băteau familiar pe umeri, pe spinare, şi-l strîngeau de cot, glumind cu el. Ceilalţi priveau bănuitor de la distanţă pe toţi cei care se învîrteau linguşitor pe lîngă marele bărbat.

— Magnific !... Aţi excelat, domnule conte !... Amice, te felicit !... Nici nu ştiam că aveţi acest har minunat al cuvîntului !... se auzea şi se răsauzea în jurul şi împrejurul contelui.

Iar el, debordînd de fericire, răspundea :

— Ah, da ; dar discursul meu era şi mai bun... ceea ce am spus nu-i decît un reflex palid al discursului... mă luptam cu o iritaţie rebelă a gîtului de care sufăr de mai multă vreme.

— Vai ! Îmi pare foarte rău, domnule conte, nu ştiam. Ce păcat !

— Da, da, păcat, continuă contele, pentru că în finalul discursului meu erau nişte fragmente care i-ar fi făcut să tremure pe toţi nemernicii ăştia...

Şi de-aici încolo limba contelui se dezlegă şi rosti un discurs plin de anateme şi ameninţări care-i făcu pe cîţiva mai slabi de înger să se fofileze pe furiş printre grupurile de participanţi şi să nu se liniştească pînă ce nu se văzură la uşa teatrului, aspirînd degajat aerul proaspăt al acelei frumoase nopţi.

Ajunşi în stradă şi întîlnindu-se cu ceilalţi, timizii care plecaseră de la teatru îşi spuneau :

— Bine-aţi făcut că aţi plecat ; acolo se lasă cu scandal mare !

Mîncarea se terminase.

Fumul havanelor şi al ţigărilor pe care le fumau invitaţii colorau atmosfera sufocantă a sălii cu nuanţe de opal.

Nu mai rămăsese nimeni în balcoane. Ghirlandele şi florile buchetelor se ofiliseră, castroanele erau în dezordine ; cuverturile şi feţele de masă erau boţite. Şi nişte sticle cu rachiu de ienuper, care închipuiau nişte tunuri pe afete, erau complet goale.

În sfîrşit, contele se hotărî să se retragă şi ultimul grup ieşi după el.

Iar în timp ce noua şi strălucitoarea caleaşcă îşi scrîşnea arcurile sub greutatea crescută a corpului domnului conte Coveo, becurile de gaz din interiorul teatrului fură stinse şi rămaseră să lumineze cele două mese lungi şi resturile dezordonate ale banchetului, lumînările aproape consumate ale candelabrelor.

În partea de sus a teatrului era întuneric complet. La un cap al uneia dintre mese numeroşii servitori adunau resturile mîncării de care puteau să se folosească şi se aşezară pe aceleaşi locuri pe care mai înainte le ocupaseră contele, Don Mateo şi ceilalţi din preajma lor. Unul dintre ei avu ideea să taie din hîrtie nişte ochelari mari şi aproape că-şi vîrî nasul în farfurie. Altul, luînd o sticlă, imită din gură pocnetul dopului, se făcu că toarnă conţinutul într-o cupă, o luă în mînă, întinse braţul, îşi scoase burta înainte exagerat de mult, închise ochii şi începu să vorbească, atît de precipitat, încît nici el însuşi nu se înţelegea ; pe urmă tăcu, îşi lovi abdomenul şi ceafa cu o pîine, se căţără pe masă, urlă nişte „ura" înspăimîntătoare şi ridică paharul înspre cel cu ochelarii de hîrtie. Ceilalţi se tăvăleau de rîs şi-şi ţineau pîntecele ca să nu plesnească.

Un cerşetor zdrenţăros, sprijinindu-se într-un ciomag de lemn noduros, intră şi el în sală. Lumînările prelungeau fantastic umbra milogului care dădea uneori impresia că merge pe nişte picioroange monstruoase. Cerşetorul se strecura pe sub masă, culegea firmiturile de pîine şi resturile de mîncare, aruncîndu-le într-o cutie de tablă, pe care o avea atîrnată la brîu. După ce termină, plecă, fără să scoată o vorbă şi făcîndu-şi cruce cu o bucată de pîine în mînă.

III
Acasă la domnul conte

Să fi fost ceva mai mult de orele douăsprezece ale zilei următoare cînd contele Coveo, lungit într-un pat cu aşternuturi fine, se trezi, îşi frecă ochii, se întinse şi zîmbi cu zîmbetul omului îmbuibat de bunăstare şi de plăceri şi care vede în jurul său toate comodităţile pe care ţi le poate oferi viaţa.

Soarele scălda jaluzelele în întregime şi umplea camera cu o lumină vie. În locuinţa aceea, plină de mobile proaspăt vopsite, frumos mirositoare şi strălucitoare, domnea o linişte, o atmosferă călduţă, împrospătată din cînd în cînd de adierile brizei, anume parcă pentru a slăbi puterile şi voinţa domnului conte şi a-l face să lenevească în pat.

Faţa lată, uşor îmbujorată, a celui care încă nu se trezise complet, gîtul puternic, ochii buhăiţi şi bulbucaţi din cauza atîtor ore de somn adînc, zîmbetul pueril care-i rătăcea pe buze, toate împreună dădeau o impresie stranie : capul pleşuv, cufundat în perne mari şi albe şi cearceafuri de batist mototolite, tivite cu dantele bogate, părea capul unui monstruos prunc nou născut.

Imitînd cu laringele şi cu gura închisă mîrîiturile şi scrîşniturile pe care le fac vapoarele legate în şir la chei

cînd îşi răzuie uşor unul altuia coca, contele reuşi, după multă trudă, să se smulgă din culcuşul moale.

Iar în timp ce se îmbracă şi-şi face toaleta, să spunem cîte ceva despre somptuoasa lui locuinţă.

Avea o faţadă elegantă, cu coloane ionice. De îndată ce-i treceai pragul, pricepeai că stăpînul casei se bucura de o deosebită poziţie socială şi de însemnate resurse pecuniare.

Sub portal, împodobit pînă la înălţimea de doi metri cu dale albe, lucioase, era frumoasa caleaşcă pe care o scutura amănunţit un negru tînăr, cu privire vioaie şi mutră de şmecher. Mai era acolo şi un faeton uşor şi mai departe, respirînd viaţă şi sănătate prin toţi porii corpului său robust, un portar bărbos care-şi omora timpul răsucind ţigări în foiţe de hîrtie şi cîntînd printre dinţi.

În vestibulul zugrăvit în întregime în alb se aflau o jardinieră cu două mari ghivece de flori, scaune vieneze, aşezate la rînd, o vitrină în care străluceau vaze şi pahare dintr-un foarte fin cristal taillé, un orologiu măreţ a cărui pendul de oţel şi bronz se mişca în tact în interiorul unei cutii de cristal, o masă pe care se vedeau diferite ziare proaspete, încă nedesfăcute şi fără nici o cută şi în sfîrşit, în cadrul vestibulului, un frumos acvariu, care merită o descriere mai minuţioasă.

Salonul, cu podeaua acoperită de linoleum, cu mobile masive de palisandru sculptat, cu tablouri cu rama lată, cu un pian mare, marca Pleyel, cu draperiile de mătase albastră care se deschideau în mijlocul uşii ca să lase loc de trecere, toate acestea erau destul de triste la ora aceea şi parcă copleşite sub povara atîtor podoabe proprii altor clime.

Abia pătrundea o linie subţire de soare prin fenta fină a unei perdele luminînd, rînd pe rînd, o minunată oglindă veneţiană sprijinită pe o consolă pe care, între două vase de alabastru cizelat şi alte obiecte de mare valoare se înălţa, ca un fel de altar sau tron, un frumos viţel de aur.

Însă noaptea, cînd marele candelabru împodobit cu ţurţuri mobili de cristal îşi răspîndea lumina care se multiplica în apa oglinzilor, în lustrul mobilelor şi în podoa-

bele aurite se colora cu toate nuanțele curcubeului, iluminînd din plin patru statui de stuc așezate la colțuri, făcîndu-le să-și detașeze clar silueta pe fondul întunecat al colțului în care se aflau, atunci salonul strălucea în toată splendoarea sa ; și de pe înaltul său piedestal de marmură viteluşul de aur arunca reflexe intense, ca niște sclipiri de fulger.

Printr-o ușă cu geamlîc de sticlă mată, împodobită în partea din mijloc cu peisaje plăcute și transparente, se intra într-un cabinet al cărui tapet era din hîrtie ornată cu ghirlande de flori înlănțuite, pe un fond gri. Pe mobilele din cabinet, acuma într-o dezordine lamentabilă, erau mii de obiecte de artă valoroase. Îngrămădite într-o vitrină, se vedeau etuiuri din piele fină, țigarete de chihlimbar și fildeș, minunate albume cu coperta aurită, îmbrăcate în catifea sau în sidef cu desene în relief, ceasuri, inele, bastoane, figurine de *biscuit*, de bronz, de fildeș, de aramă, de argint, de ceramică, zeci de flcacuri, zeci de obiecte grațioase și a căror valoare, adunată, s-ar fi ridicat la un mic capital bun ca să umple de fericire pe vreun nevoiaș.

Unele dintre obiectele acelea fuseseră cumpărate de stăpînul casei : cele mai multe însă erau cadouri.

Cînd contele termină cu îmbrăcatul deschise o ușă capitonată, împodobită cu lemn sculptat și strigă :

— Victor !

Portarul își întrerupse cîntecele fredonate în surdină, încetă să se mai frămînte cu aranjarea convenabilă a firelor de tutun în foița albă și repetă :

— Victor !

Atunci, negrul care scutura caleașca, lăsă măturica de pene și se îndreptă sprinten spre locul unde-l chema contele.

Și îndată ce ajunse la ușița capitonată, fără să-și mai dea ostenoala să folosească formele ceremonioase, zise :

— Poruncește, înălțimea ta !

— Cît e ceasul ? întrebă contele.

— Douăsprezece și un sfert.

— Fir-ar să fie de somn ! Noroc că azi e sărbătoare !

— Scuzați, domnule, răspunse Victor, mîine e sărbătoare, nu azi.

— Ei, totuşi e prea tîrziu ca să merg la birou şi ar fi mai bine să-mi fac eu singur sărbătoare... Dă o fugă pînă acolo şi spune-i secretarului să-mi aducă dosarele care sînt la semnat, sau să le trimeată, dacă nu poate veni.

— S-a făcut ! spuse Victor şi luîndu-şi pălăria plecă să execute ordinele contelui.

Acesta se duse în vestibul, se aşeză pe un fotoliu atît de comod încît ar fi putut sluji de pat, luă ziarele de pe masă, le desfăcu şi începu să le citească.

Ce lumină suavă pătrundea prin geamlîcul de sus, care închidea într-o latură vestibulul ! Ce diafan era totul şi ce linişte, ce pace dulce te cuprindea ! Nici un fir de praf, nici o hîrtie pe jos ; totul curat, nou, lucitor, rafinat. Liniştea era întreruptă uneori doar de ciripitul vrăbiilor care stăteau în ramurile unui smochin plantat în mijlocul curţii şi se înălţa printre ghivece de ceramică pline cu flori şi plante exotice rare.

Iar domnul conte se desfăta de toate lucrurile astea, tolănit în fotoliul său încăpător, îmbrăcat în dril alb, bărbierit cu îngrijire, cu manşetele şi gulerul cămăşii strălucitoare, datorită apretului cu ceară albă şi fierului de călcat, cu abdomenul cuprins în vesta largă, savurînd, în timp ce citea, un tutun excelent al cărui fum albăstrui izvora ca dintr-o cădelniţă şi se răspîndea în mari spirale opaline, parfumînd totul în jur.

Cît despre acvariul acela din centrul vestibulului, era pur şi simplu superb.

De formă octogonală, acvariul se înălţa pe patru elegante colonete de bronz a căror capiteluri, canelate şi ornamentate, străluceau, brumate şi lustruite pe una din părţi, iar pe cealaltă se întunecau sub un strat de oxid verde, cu care se încercase să se imite artificial aspectul acela caracteristic pe care umezeala şi secolele le dau medaliilor, amforelor şi statuilor greceşti şi romane, atît de apreciate de către colecţionarii de antichităţi.

Prin pereţii bazinului, din sticlă foarte groasă şi limpede, se vedea mărunta vegetaţie acvatică mişcîndu-se ritmic pe fundul acvariului, ca nişte plete zbîrlite şi smocuri de pene sau ca nişte fire subţiri şi drepte ori nişte barbişoane simetrice, urmînd lenta mişcare de du-te-vino

a apei pe care o reînnoiau şi o reîmprospătau jeturile cristaline de apă produs de un dispozitiv ingenios.

La picioarele acvariului creşteau în ghivece mari de ceramică, faianţă şi porţelan, grupate într-o dezordine artistică nuferii, trestiile subţiri tivite pe margini cu spini stacojii, colorați cu dungi lucitoare şi albe ca de fildeş, rizomii cu pedunculii groşi şi apoşi şi frunzele lucioase, pline de asperităţi şi de gropiţe, ca şi cum ar fi fost făcute din lamele de metal cizelat ; ferigile, cu ramurile lor răsucite în formă de spirală, scoţînd dintr-un punct central frunzuliţe care se ridicau şi cădeau arcuite graţios ; cactuşii, plini de sevă vîscoasă şi încununaţi de ţepi, răsucindu-se ca nişte şerpi pietrificaţi de culoare verde închis şi tot felul de plante agăţătoare cu frunze mărunte şi îngemănate care se urcau în spirală pe trunchiurile celorlalte plante, pe colonetele acvariului, pe muchiile octogonului de cristal şi îndrăzneţe, treceau peste marginele acestuia, cufundîndu-şi uneori cîrceii sau lăsîndu-i să plutească pe suprafaţa apei.

Peştişorii albaştri, roşii şi cenuşii, măriţi enorm de lentila aceea clară, formată de geamuri şi lichid, îşi mişcau fără odihnă cozile şi aripioarele transparente, gurile care înghiţeau vorace imperceptibile vietăţi şi ochii lor mari şi negri, înconjuraţi de un fel de aureolă cu strălucire metalică. Uneori sprinteni, alte ori leneşi, peştişorii se fugăreau, urcau, coborau şi cîteodată îşi puneau gura la suprafaţa apei, rămînînd în poziţie perpendiculară, ca şi cum ar fi fost lipiţi acolo.

Vitrinele mari şi dulapurile sculptate, pline de veselă de argint aşezate în vestibul, erau reproduse în format mai mic şi cu reflexe irizate de geamurile acvariului a cărui vegetaţie interioară, cu arcade, tufişuri şi peşteri făcute din piatră poroasă, ramuri de coral şi cochilii de melc răsucite şi sidefii, se iluminau căpătînd un aspect splendid. Printre alge, mîl şi melci se urcau, legănîndu-se, mici bule de aer care scăpau din gura peştilor şi atingînd suprafaţa se opreau o clipă ca nişte perle plutitoare ca pe urmă să plesnească, dispărînd în aerul înconjurător.

Dimineţile, cînd soarele pătrundea în şuvoaie prin jaluzele înalte şi geamurile colorate din vestibul iar razele cădeau pe acvariu şi pe plantele care îl înconjurau, atunci

totul părea că se bucură de două ori de viaţă şi între mănunchiuri de curcubeu şi orbitoare reflexe de lumină începeau să se deseneze diafan pe pardoseala de marmoră albă umbra acvariului şi chiar silueta peştişorilor care înotau în el în toate direcţiile, cînd din faţă, cînd din profil.

Datorită schimbărilor de lumină, acvariul acela răspîndea în jurul său o inexplicabilă atmosferă de fantastic. Acvariul nu părea o mobilă potrivită cu sălaşul unui om, făcînd ca vestibulul să pară anticamera unei frumoase zeităţi marine, pentru că plantele care o împodobeau deveneau transparente, prefăcîndu-se în smaralde ; lichidul pe care-l conţinea lua strălucirі de argint topit şi peştişorii aruncaţi în el păreau acoperiţi cu o armură de aur şi de purpură.

Însă domnului conte nu-i era aminte să ia seama la nimic din toate astea. Abia se dăduse jos din pat, abia de luase ziarul în mînă, abia savurase tutunul aromat şi deja avea în pleoape o greutate care-l silea să ţină ochii întredeschişi. Aproape mereu cădea în somnolenţa aceea dulce pe care o produce completa satisfacere a tuturor aspiraţiilor şi răsuflarea călduţă a soartei norocoase.

Portarul întrerupse toropeala sibaritică a domnului conte prezentîndu-i o tavă mare de argint plină de cărţi de vizită şi spunîndu-i :

— M-aş bucura mult ca domnul conte să-şi petreacă ziua plin de fericire şi ca peste o sută de ani să-l vedem tot aşa de gras şi de sănătos.

— Cum ? Astea-s pentru mine ? S-au înşelat, azi nu-i ziua mea.

Şi ca să se asigure mai bine, deschise un ziar, citi numele sfîntului din ziua respectivă şi ridicînd dispreţuitor din umeri spuse :

— Bine, lasă-le aici pe masă... drăguţ din partea lor !

Cînd portarul întoarse spatele, contele nu putu să-şi reţină un zîmbet de orgoliu văzînd pe tavă grămada aceea de cărţi de vizită care echivala cu o altă grămadă, aceea a prietenilor săi.

Îşi vîrî degetele printre cartonaşe şi privirea i se înviora ori de cîte ori dădea de cîte o cruce sau coroană gravată deasupra numelui.

Întorcînd una din cărţile de vizită, observă că avea scrise cîteva rînduri şi luînd-o maşinal în mîini, citi :

„Felicit cordial pe Excelentisimul şi Ilustrisimul señor Conte de Coveo pentru admirabilul discurs pe care l-a rostit ieri seară şi dorindu-i alte triumfuri asemănătoare, rămîn al domniei sale înflăcărat şi leal prieten, Marchizul de A...".

— Asta-i ! Aşa-i ! Prost am fost că nu mi-a dat prin minte !

Aşa gîndi cu glas tare contele şi continuă în şoaptă :

— Aha ! Păi, ar trebui să mai trimet o dată tava !

Într-adevăr, era necesar ca tava să fie la locul ei pentru că portarul se reîntoarse cu mîinile pline de cărţi de vizită.

— Sînt două persoane care ar dori să vorbească cu domnul conte, spuse portarul dîndu-i cărţile de vizită.

— Hombre ! Ce imprudenţă ! Nu-mi lasă nici măcar timp ca să mă pun la curent cu ştirile din ziare ! Hai, spune-le să intre !

Portarul se îndepărtă, luînd tava.

Peste cîteva clipe intrară, cu reculegerea cu care intri în biserică şi trăgîndu-se unul pe altul ca şi cum ar fi vrut să se sprijine sau să-şi dea curaj, doi tineri cu obrajii bucălaţi şi rumeni.

Aduceau o scrisoare de recomandare pe care o dădură contelui, după ce făcuseră nişte saluturi stîngace şi-l complimentară în fel şi chip, cu glas stins.

Contele citi scrisoarea şi după ce o termină îi întrebă pe cei care veniseră :

— Aşadar, şi voi tot nepoţii mei sînteţi ?

— Da, señor, tatăl dumneavoastră era vărul lui...

— Bine, bine ; de şase luni mi s-au înfăţişat aici cel puţin treizeci de nepoţi... Nu ştiam că familia-i aşa mare !

Cei doi băieţi, neliniştiţi, se pregăteau să precizeze cu mai multe detalii lanţul de rudenie care-i unea cu contele, însă acesta, cu o nuanţă batjocoritoare în glas, îi întrerupse :

— Bun, trebuie să mai plasez şi alţi nepoţi care au venit înaintea voastră, aşa că voi trebuie să mai aşteptaţi un pic, ca să mă lăsaţi să-mi ţin promisiunile pe care

le-am făcut. Între timp să n-aveţi nici o grijă, că eu nu vă uit.

Cei doi tineri se retraseră cătrăniţi în timp ce contele, aruncînd cu furie o gură de fum, exclamă :

— La naiba ! Unchii din America sînt daţi dracului ! Le pică pe cap nepoţi cu ghiotura !

După cîtva timp intră Victor, vizitiul negru, şi-l anunţă pe conte că îi transmisese domnului secretar al biroului ordinul pe care i-l dăduse contele.

— Bine, băiete, bine ! Eşti grozav !

Negrul cel şmecher zîmbi.

— Acuma, urmă contele, du-te şi vezi ce-i cu masa.

Victor se duse în sufragerie şi după puţin timp se întoarse ca să-l anunţe pe conte că masa-i servită.

Lăsînd grăbit ziarul pe care îl ţinuse pînă atunci în faţa ochilor, fără să-l citească însă, domnul conte plecă spre sufragerie.

Să fi fost cam orele două. La ora aceasta obişnuia contele să ia masa.

Sufrageria era o cameră mare, luxos mobilată şi scăldată la ora aceea într-o lumină bogată care făcea ca faţa de masă, albă şi brodată, să producă reflexe luminoase. Masa era plină de castroane cu mîncăruri suculente, împodobite artistic cu verdeaţă, legume şi sosuri savuroase.

Pe pereţi erau atîrnate tablouri scumpe cu fructe, pictate în ulei şi două bufete prin geamul cărora se vedeau aşezate în ordine, cupele, castroanele, vesela de argint şi de porţelan, toate preţioase şi de bună calitate.

Domnul conte se aşeză în faţa unicului tacîm care era pe masă, îşi aranjă convenabil abdomenul, despături şervetelul, băgă unul din colţurile acestuia în gulerul cămăşii, ca să n-o păteze şi rupînd o bucăţică de pîine o duse la gură şi o măcină în dinţi.

Portarul apăru în acest moment şi mai mult cu saluturi respectuoase şi cu gesturi decît cu vorba, îi spuse domnului conte că cineva îi cerea îngăduinţa să-i vorbească.

— Dumnezeule ! Nu mă lasă în pace nici măcar să mănînc ! Hombre ! Spune-i să aştepte !

— Prea bine, señor, prea bine, îngăimă portarul scuzîndu-se şi regretînd nespus că a fost atît de inoportun.

— Victor ! chemă contele.

Vizitiul se prezentă.

— Întreabă-l pe cel care mă aşteaptă cu ce treabă a venit.

Victor traversă curtea, se apropie de vestibul şi reintrînd în sufragerie îi raportă contelui :

— E cel care a venit de la birou.

— În sfîrşit ! Cînd oare am să-l pricep pe portarul ăsta aşa de bleg ! Nici nu mai ştiu cum să-i vorbesc ! Aleargă, băiete, zboară şi spune-i celui care a venit de la birou să poftească !

Victor execută ordinul şi după puţin timp se întoarse în sufragerie, însoţit de un biet conţopist de la birou.

Contele părea un pic contrariat.

— Ah ! Credeam că-i chiar Don Mateo !

— Nu, señor, îngăimă conţopistul, i-a fost absolut imposibil să vină şi de aceea m-a trimis pe mine.

— E tot una ; ia loc, spuse contele, arătîndu-i funcţionarului un scaun.

Acesta, teribil de intimidat şi transpirînd, se duse să se aşeze pe ultimul scaun din sufragerie.

Odată ajuns acolo, puse sub scaun teancul de dosare pe care le ducea împăturite sub braţ şi stinse trabucul pe care-l fuma, apăsînd mucul aprins de talpa pantofului şi punîndu-l grijuliu la păstrare în fundul pălăriei.

Pentru bietul conţopist, faptul că se afla în salonul acela atît de curat, în faţa unui señor conte atît de elegant, atît de luxos îmbrăcat, atît de masiv, era un adevărat supliciu care se amplifica văzîndu-şi hainele ponosite, pătate şi pantofii rupţi şi plini de noroi. Bietul de el abia îndrăznea să-şi ridice privirea ; se simţea umilit, împilat. Din cînd în cînd îşi ridica reverele hainei ca să-şi ascundă gîtul jegos şi cu unghiile lungi şi murdare îşi pieptăna barba neîngrijită şi-şi trăgea înăuntru manşetele grăsimoase ale cămăşii sale fără nasturi.

La un moment dat îi veni să scuipe, dar văzînd dalele duşumelii atît de curate şi de lucioase, îşi înghiţi saliva.

Iar contele tocmai atunci îşi găsise să înfulece cu cruzime, fără să scoată o vorbă. Zgomotul pe care-l făcea rupînd pîinea prăjită, clinchetul ascuţit pe care-l făcea gîtul sticlei ciocnindu-se de pahar şi mirosul apetisant

care venea de la masă îl făceau pe bietul conţopist să sufere chinuri de nedescris.

Se temea că, instinctele irezistibile ale stomacului său, făcîndu-l pentru o clipă să-şi iasă din minţi, răpindu-i calmul pe care-l avusese întotdeauna, îl vor sili să înhaţe un castron, să-l ducă într-un colţ şi să-l înghită pe tot dintr-o îmbucătură.

Tocmai atunci contele îl întrebă jovial

— Vrei să-mi ţii tovărăşie la masă ?

— Lăsaţi, mulţumesc, răspunse cel interpelat, cu voce stinsă. Şi zîmbi, lăsînd să se vadă printre buzele lui decolorate, trei dinţi negri şi depărtaţi.

Nefericitul acela respira mizeria prin toţi porii.

Contele termină de mîncat şi, aşteptînd cafeaua, îşi curăţa dinţii cu o pană subţire şi distrat, făcea să se rostogolească într-o farfurioasă, nişte bomboane umplute cu sirop.

— Ce căldură, Doamne !

— Ah, da, señor conte, foarte cald, întări conţopistul.

Şi domnul conte se şterse de sudoarea care îi curgea din abundenţă pe faţă şi pe chelie, ca urmare a muncii active care se efectua în organismul său robust şi eficace.

— Pari băiat bun, zise contele conţopistului, înfăşurîndu-l într-o privire oarecum duioasă, după toate înghiţiturile de vin pe care le trăsese.

Cel vizat surîse trist.

Contele continuă :

— Cum te chiamă ? Mi se pare că te-am mai văzut cu undeva... dar nu-mi mai aduc aminte...

— Da, domnul conte are dreptate. Eu am fost bun prieten cu nepotul dumneavoastră, i-am împrumutat multe cărţi şi l-am stimulat să înveţe ; n-avea cap prost. Pe vremea aceea domnia voastră locuiaţi la *León Nacional*, împreună cu domnul capelan Pérez.

Contelui i se înroşiră violent urechile şi era cît se poate de grăbit să schimbe subiectul discuţiei. Tocmai atunci fu adusă la masă cafeaua, fierbinte şi aromată.

Conţopistul îşi luă inima în dinţi, aspirînd aburul apetisant care emana de la ceaşca de porţelan fin şi transparent şi îşi promise să accepte, dacă domnul conte l-ar fi invitat.

Însă acesta, distrîndu-se să observe cum se oglindesc, pe suprafaţa lichidului aromat, ca într-o oglindă neagră, grinzile tavanului, nu luă în seamă poftele vizitatorului, nici măcar nu-i oferi un trabuc din mănunchiul pe care i-l adusese Victor pe o tăviţă de argint.

Contele porunci servitorului să strîngă faţa de masă şi să aducă cerneală şi pene de scris.

În continuare începu să semneze, unul după altul, dosarele pe care le adusese funcţionarul.

— Ah ! spuse contele, dînd ultima semnătură, ca şi cum l-ar fi durut ceva, slavă Domnului că am terminat !

Nici n-apucase încă să iasă funcţionarul cu teancul său de dosare parafate cînd portarul, stăpînindu-şi cu mari eforturi bucuria puerilă pe care i-o producea faptul că serveşte la un señor conte atît de onorat, atît de bogat, atît de învăţat şi atît de solicitat zi şi noapte, se înfăţişă la uşa sufrageriei şi anunţă :

— Au venit cam o jumătate de duzină de domni bine îmbrăcaţi care întreabă de domnul conte.

Contele îl puse pe portar să repete ce spusese şi ridicîndu-şi braţele robuste în sus, ca un gest de disperare, răspunse :

— Dumnezeule mare ! Ce zi ! Azi nu m-au lăsat în pace niciun moment ! Oamenii publici, atît de universal stimaţi, ca mine, au faţă de toţi ceilalţi oameni dezavantajul că nu poate să le tihnească mîncarea.

Ce să-i faci, señor, asta-i situaţia, asta-i, repetă portarul încercînd să-l consoleze.

— Asta-i viaţă ? Sîntem nişte adevăraţi sclavi ai societăţii ; trag de noi cînd li se năzare ! Atunci, ce să-i facem ? Spune-le domnilor să ia loc în salon ; vin şi eu imediat.

Bucuros de ceea ce auzise, portarul se duse în graba mare să îndeplinească porunca dată.

Vizitatorii luară loc în salon iar contele, după ce întîrzie un pic înadins, apăru şi el.

Contele înaintă cu pasul lent, maiestuos şi măsurat pînă în mijlocul salonului, bogat ornamentat şi cam întunecos. Domnii se ridicară în picioare ca mişcaţi de acelaşi resort, salutară corect şi unul dintre ei, deslipindu-se

de grup, începu să citească, cu voce tare şi cu un ton foarte emfatic, un lung poem endecasilabic în cinstea discursului pe care domnul conte îl rostise în seara trecută.

Cu capul plecat, simulînd modestia, cînd de fapt nu-şi mai încăpea în piele de mîndrie, contele asculta poezia aceea lungă.

Poetul termină şi din grup se desprinseră alţi doi domni, aducînd un etui lung din catifea purpurie.

Unul din ei, atît de emoţionat că aproape se bîlbîia, îi dădu contelui etuiul care conţinea un baston de fildeş cu măciulie din ametiste şi rubine, rugîndu-l să-l primească ca o simplă mărturie de ataşament din partea nenumăraţilor săi admiratori.

Bastonul era minunat şi foarte preţios, însă domnului conte nu-i atrase deloc atenţia această ceremonie. Se obişnuise deja să primească bastoane în dar.

În modul cel mai graţios în care putu mulţumi călduros şi cu noi strigăte de „ura", la care domnii eleganţi răspunseră prompt, încheind astfel ceremonia preliminară a înmînării bastonului.

După care domnul conte îi pofti la o ceaşcă de ciocolată.

— Ciocolată ? La ora asta ? întrebară ei surprinşi.

— Da, domnilor, de ce nu ? La orice oră, replică jovial contele.

Şi lăsînd la o parte orice etichetă, musafirii aproape că îşi mînjiră boturile şi mîinile cu băutura aceea groasă, hrănitoare şi gustoasă, dîndu-şi fiecare toată silinţa să spună cît mai multe glume.

Contele, care era foarte mulţumit, îi răsplătea cu gesturi binevoitoare şi aprobînd cu energice mişcări ale capului.

După vreo două ore vizitatorii se retraseră. Domnul conte îi însoţi pînă la poartă. Întorcîndu-se prin vestibul, se opri o clipă în faţa tăvii cu cărţi de vizită, plină iarăşi, îşi vîrî mîna printre cartonaşele satinate şi întorcîndu-le pe o parte şi pe cealaltă, se gîndi :

— Ce-nseamnă să vorbeşti bine în public ! Discursul din seara trecută m-a făcut să dobîndesc o reputaţie la care nici n-aş fi putut visa. Numai pentru că am fost prea nehotărît şi prea timid n-am ţinut eu, la sărbători,

vreo duzină de discursuri ca ăsta ! Presimţeam eu vag că am darul vorbirii. Hei, portar, strigă el cu glas tare.

Slujitorul bărbos se prezentă imediat.

— Dacă mă caută cineva, oricine ar fi, spune-i că nu-s acasă şi să mă caute mîine.

— Da, domnule conte, da ! răspunse portarul.

— Victor ! strigă din nou contele.

Vizitiul apăru imediat.

— Ai potrivit apa de baie ?

— Da, señor !

— Bravo ! Ştii că acuma nu mai primesc pe nimeni. Vreau să văd dacă pot să-mi fac şi eu baia în linişte !

IV
Inexplicabilă scîrbă de viaţă

Era seară. Era la ceasul cînd soarele trece dincolo de colina Castelului Principelui iluminîndu-l astfel încît parcă din sînul stîncii ar fi izbucnit enorme snopuri de lumină dezlănţuite care se risipesc vaporos în înălţimi, în mijlocul boltei cereşti, cu grijă să nu stingă strălucirea delicată a vreunei stele care ar scoate capul pe furiş în cealaltă parte a orizontului, acum un pic întunecat şi de un albastru mai intens. Era la ceasul cînd păsările ascunse în plopii stufoşi de pe promenada Carlos III, în lupta pentru a-şi apăra craca pe care au ales-o ca să-şi petreacă noaptea, fac o gălăgie asurzitoare iar cei care se plimbă, plictisiţi să mai alerge de la un capăt la altul al aleii, îşi lasă privirea plictisită şi somnoroasă să hoinărească la întîmplare, tolănindu-se comod pe pernele trăsurii.

Contele Coveo trecea de asemenea pe promenadă în landoul său nou şi lustruit, foarte obosit de a-şi mişca mereu capul dintr-o parte într-alta şi de a-şi scoate pălăria ca să răspundă la saluturile care i se adresau din toate părţile. Se simţea parcă apăsat de ceva, fără să-şi dea

seama de unde-i venea starea aceasta. Odată privi locul gol de lîngă el, din partea stîngă, şi şopti descurajat.

— Parcă-mi lipseşte ceva !

Îşi ridică privirea. În depărtare, palmierii, cocotierii, brazii şi ceilalţi arbori îşi conturau silueta lor neagră pe un fond roşietic, format de acumularea norilor mari, coloraţi de ultimele raze ale soarelui.

— Oare verdele acestor arbori e ceea ce-mi lipseşte ? se gîndi el.

Landoul coti, ocolind ultimul pilastru. Şi peisajul se schimbă. Întunericul învăluia acuma ca o ceaţă neagră capătul îndepărtat al promenadei. Abia se mai distingea Cîmpul lui Marte. Din loc în loc risipeau bezna fulgerări de lumină care dădeau dimensiuni fantastice trunchiurilor şi coroanelor copacilor. Erau lampadarele iluminatului public care se aprindeau formînd, încetul cu încetul, un fel de imens colier de foc, ondulat şi în dublu şir.

— Oare lumina naturală este ceea ce îmi lipseşte ? se gîndi iarăşi cel care se plimba, plictisit şi căzut pe gînduri.

Dar nu obţinu nici un răspuns la întrebările sale repetate. Ajunse acasă cu sufletul cuprins de o adîncă scîrbă de viaţă.

Cînd tropăitul cailor şi zgomotul surd al roţilor, care tocmai trecuseră pe podeaua înclinată de scîndură groasă aşezată în faţa trotuarului ca să uşureze urcarea caleştii, răsunară sub acoperişul vestibulului şi se stinseră în interiorul casei cu ecouri care păreau că se repercutează în fiecare cameră, contele îşi închipui că intră într-o criptă lugubră. Ce pustie, ce rece, ce întunecată îi părea locuinţa sa atît de bine mobilată !

Intra, ieşea şi cerceta pe rînd camerile.

— Lipseşte ceva, îngîna el neîncetat.

Porunci portarului să aprindă toate luminile şi cu toate că locuinţa se umplu de lumină iar mobilele sale bogate, perdelele şi draperiile străluceau mai tare, contele continuă cu reflecţia lui tenace :

— Da, da, îmi lipseşte ceva !

Se aşeză pe un scaun în salon. Încercă să se gîndească la altceva, luînd una cîte una cărţile de vizită cu felicitări care umpleau tava şi nu cîştigă nimic cu asta : îl zgîndărea o tulburare secretă.

Se ridică brusc în picioare, ca și cum ar fi luat o hotărîre supremă și strigă :

— Victor ! Înhamă la faeton cît mă îmbrac eu ! Vreau să ies la aer ; aici mă sufoc !

După nu mult timp, îmbrăcat în negru, cu lanțul mare de ceas pe care îl cumpărase seara trecută pus la vestă și cu briliantele mari pe plastronul alb și bine călcat al cămășii, contele se urcă în ușorul și elegantul vehicul.

— Dă o tură pe Prado și pe urmă ia-o pe Calle del Obispo, îi porunci el vizitiului cînd se așeză în faeton.

Caii făcură să se audă pe strada pietruită ropotul ritmic al copitelor potcovite. Echipajul ușor mergea repede și contele respira cu plăcere aerul proaspăt al nopții.

Fără îndoială că era foarte preocupat pentru că de mai multe ori faetonul se încrucișă cu alte trăsuri din care i se adresară saluturi pe care contele nu le observă.

După cum dăduse dispoziții contele, faetonul coborî pe Calle del Obispo și se opri în fața unei mari parfumerii.

Atunci contele, părăsindu-și locul său comod, coborî din trăsura ușoară - calm și în tihnă, intră în magazin, se plimbă peste tot și se opri în fața diferitelor vitrine. Dar făcu acest lucru cu mișcări atît de studiate de parcă ar fi vrut să spună :

— Hei, domnilor, uitați-vă cum contele Coveo vine cu un faeton, acuma uitați-vă cum își părăsește locul ; uitați-vă cum coboară : aflați că va alege și-și va cumpăra parfumuri. Sînteți lămuriți, nu-i așa ? Păi, sînt mulțumit.

După vreo cinci minute făcea să-l vezi pe domnul conte extrem de preocupat, neștiind ce pudre, parfumuri și pomade ar fi trebuit să prefere dintre nenumăratele cosmeticale prezentate în flăcănașe de sticlă, cutiuțe de carton, carton subțire, lemn și borcănașe de faianță. Și nu mai puțin demne de atenție erau fizionomiile pe care le aveau patronul și vînzătorii, discutînd cu contele și dîndu-și cel mai mare interes ca să-i recomande parfumul care i-ar fi cel mai plăcut și mai potrivit.

În sfîrșit, nobilul señor se hotărî să aleagă o duzină de borcănașe, cutii, periuțe și tot felul de fleacuri, insistînd mult să i se trimeată acasă a doua zi pe la unsprezece, nu de alta, dar ca să le aibă acolo cînd se va trezi.

— Hai, dă-i drumul, îi spuse contele vizitiului, instalîndu-se în faeton. Şi vizitiul îşi continuă drumul pe Calle del Obispo oprindu-se în Plaza de Armas.

Contele intră într-o clădire mare de lîngă piaţă şi se întoarse după puţin timp : nu întîlnise persoana pe care o căuta.

— Ciudat lucru ! Totdeauna am schimbat cîteva vorbe cu el pe îndelete pe la ora asta ! Hai ! Dă-i drumul ! îi porunci vizitiului.

Faetonul o luă pe Calle de O'Reilly.

Contele tocmai se gîndea unde să-şi petreacă noaptea cînd privirea-i căzu pe nişte afişe mari, lipite de zidul de la Santo Domingo, anunţînd spectacolele de teatru.

Luminile magazinelor şi ale vitrinelor pline cu tot felul de obiecte frumoase defilau rapid pe lîngă ambele laturi ale faetonului, lăsînd numai nişte dungi luminoase în retina aristocratului nostru. Dar pentru el toate astea erau lucruri familiare, indiferente ; nu făceau doi bani, le dispreţuia. Văzuse lucruri mult mai bune în călătoriile lui imaginare la Londra, Paris şi New-York.

Cînd faetonul intră în uriaşa piaţă Monserrate contele, că măciulia cu coroană a bastonului său de bambus atinse braţul vizitiului şi-i spuse :

— La Tacón.

După scurt timp vehiculul uşor se opri în faţa vastului portic a frumosului teatru.

Toată lumea se dădu laoparte ca să treacă domnul conte, iar prietenii îl salutau de la o distanţă respectuoasă. Numai băieţii, vînzători de flori, zaharicale, evantaie şi ziare, îndrăzniră să se apropie de conte însă acesta îi ţinu la distanţă descriind cu bastonul un cerc prin aer.

— Nu-mi trebuie nimic, pungaşilor !

Şi puţin a lipsit să nu-i şi lovească pe bieţii băieţani zdrenţăroşi şi nefericiţi.

Beneficiul spectacolului din seara aceea era destinat unei opere de binefacere. În vestibulul teatrului era, pe o măsuţă acoperită cu un covor roşu, o tavă plină cu monede de aur şi de argint, lîngă masă fiind aşezate doamne care aparţineau celor mai importante familii din Havana.

Acest lucru îl surprinse pe conte ; ignorase detaliul acesta. Dacă ar fi știut ! Însă nu mai era nici timp și nici loc să dai înapoi : frumoasele doamne îl priveau zîmbind și el n-avu altceva de făcut decît să bage mîna în buzunarul vestei și să scoată vreo șase *onzas* de aur pe care le făcu să sune, lăsîndu-le să cadă cîte una în tavă.

Și încă asta n-ar fi fost ce-i mai rău, ci faptul că unul dintre puști, pe care domnul conte îl alungase mai înainte cu gesturi mînioase, i se prezentă cu un coș plin de flori. Nu-i rămase altceva de făcut decît să cumpere cîte un buchet pentru fiecare doamnă.

Oh, era un bărbat teribil de galant contele Coveo ! Ceea ce nu-l scuti pe domnul conte ca o bună parte din spectacol să și-o petreacă gîndindu-se la vreun mijloc pentru a-i îndepărta de la porticului teatrului pe impertinenții puști vînzători de flori.

Dar cu puțin înainte vorbise bine dispus cu elegantele doamne care făceau cheta și acestea nu erau mai puțin mîndre de faptul că toți cei care treceau pe acolo observaseră familiaritatea și simplitatea cu care îl tratau pe înaltul personaj.

După aceea contele se duse la fotoliile de orchestră și cu spatele la scenă începu să-și îndrepte binoclul spre toate lojile împărțind zîmbete și saluturi în dreapta și-n stînga.

Oamenii și-l arătau unii altora, se uitau la el, îi consacrau cîteva fraze. Cine nu-l cunoștea pe domnul conte la Havana !

Bunadispoziție de la teatru, îi împrăștie un pic tristețea. Dar după ce se termină spectacolul și se reîntoarse la faetonul său care o porni pe străzile înguste, întunecate și singuratice, locuite de oameni care dormeau de peste două ore, scîrba începu să pună din nou stăpînire pe dînsul.

— Îmi lipsește ceva ! se gîndea el cu gîtul sugrumat de neliniște.

Se bagă în pat și după puțin timp se simți parcă cufundat într-o fîntînă adîncă, întunecoasă, răcoroasă, pînă la care nu pătrundea nimic din lumea exterioară, noțiunea de existență dispărînd complet.

V
Căutări matrimoniale

Cînd se trezi domnul conte marele orologiu din sufragerie bătea cadenţat şi sonor de douăsprezece ori.

Mereu acelaşi spectacol ; mereu aceeaşi senzaţie ! Jaluzelele pline de lumina soarelui ; camera plină de abur călduţ ; aceeaşi tăcere ; acelaşi calm şi aceeaşi linişte. Nu se auzea nici cel mai uşor zgomot în toată casa.

Contele îşi opri ochii pe cutele pînzei fine ale perdelei de ţînţari şi rămase o clipă tăcut.

Se simţea ca şi cum i s-ar fi pus pe piept o greutate mare şi apăsătoare.

Suspină şi se simţi mai uşurat.

— Oh, da, o să mă însor, o să mă însor. Asta-i ceea ce-mi lipseşte ! O femeie frumoasă al cărei zîmbet să-l văd cînd mă trezesc, ai cărei ochi să lumineze camera asta cu lumină mai blîndă decît a soarelui, a cărei răsuflare să înmiresmeze şi să facă mai subtilă atmosfera asta enervantă şi greoaie. Oh, da, o femeie frumoasă care să înveselească cu prezenţa ei şi cu vocea ei argintie, ca un sticlete într-o cuşcă de aur, casa aceasta pustie. Ah, totul îmi lipseşte, lumina, aerul, bucuria ; la nimic nu-mi folosesc dacă deopotrivă cu mine nu se bucură şi o fiinţă dragă. Un înger frumos al cărui chip să-l văd la deşteptare apărînd printre cutele perdelei de ţînţari şi a cărui privire să strălucească de dragoste adîncă şi castă...

Aceste gînduri surîzătoare se adunau cît se poate de vag în mintea contelui. Dar deodată fură întrerupte de o idee trădătoare care întuneca, asemenea unui nor negru, orizontul surîzător în care se cufunda abisal fantezia sa.

Privirea-i rămase o clipă indecisă, ezitantă ; pe urmă, rîzînd maliţios, sări din pat :

— Asta-i : să fie bogată ! Este indispensabil.

Victor intră în acest moment cu o enormă ceaşcă de ciocolată, un pahar de lapte şi nişte biscuiţi.

— Hei, Victor, spuse cu ton jovial contele, m-am gîndit că trebuie să mă însor. Nu-i o idee bună ?

— Ba da, señor, se grăbi Victor să spună, mi se pare o idee foarte bună.

Însă Victor mințea : îi părea o idee cît se poate de proastă. Victor ocupa în casa aceea primul loc după conte. Acesta nu-i dădea mult de lucru și îi plătea foarte bine cel mai mic comision pe care i-l făcea, generozitate excepțională pentru că domnul conte nu mai proceda cu nimeni așa, ceea ce îl făcea pe Victor să se umfle în pene. Așa se făcea că orice schimbare a acestei situații atît de favorabile, în mod obligatoriu trebuia să-l alarmeze.

Să se însoare domnul conte ! Adică să vie o doamnă în casă și între el și domnul conte să se ridice o nouă autoritate. Ce s-ar mai alege atunci din confidențele acelea intime, din aventurile galante despre care vorbeau atîta, din dialogurile acelea lungi despre treburi vesele, susținute cu atîta însuflețire și atîta haz, în timp ce domnul conte își făcea toaleta și se îmbrăca. Nu mai putea fi la fel ! N-o să-i mai facă atîtea cadouri ca pînă acuma !

Așa se gîndea Victor așezînd micul dejun al contelui pe o masă rotundă cu trei picioare.

— Hai, porunci contele ; perie-mi hainele și adă-mi-le pe cele pe care trebuie să le îmbrac azi.

Victor se îndreptă spre un garderob ticsit cu haine pe care începu să le scuture de praf cu o perie.

După cîteva minute se întoarse ținînd pe mînă niște haine noi de tot.

— Hainele astea-s cam prea purtate... zise el.

— Păi, nu le-am pus mai mult de trei ori !

— Da, însă...

Contele izbucni în rîs.

— He, He ! Ești negrul cel mai înfumurat din Havana. Ce-ai făcut cu hainele pe care ți le-am dat alaltăieri ?

— Păi cu alea am fost la bal...

— Bine, băiete, bine ; ia-le și pe astea.

Pungașul de Victor, cu chipul radiind de bucurie, împături grăbit superbele haine și le luă sub braț.

— Dar să nu le mai strici așa de iute repetă contele.

— Nu, señor, excelența voastră să n-aibă nici o grijă.

Amîndoi își continuară fiecare treaba sa, Victor periind hainele iar contele înghițind biscuiți și sorbind ciocolată.

Contele rămase o clipă cu privirea oprită în buza ceştii. Pe urmă făcu o mişcare bruscă şi exclamă :

— Victor, nu cumva cunoşti vreo văduvă bogată ?

Victor se scărpină în cap şi răspunse :

— Eu ? Sigur, señor, şi înălţimea voastră o cunoaşte.

— Nu-mi aduc aminte, îngînă contele.

— Doña Susana, răspunse negrul.

Contele rîse de ideea asta nostimă a vizitiului său pînă-i dădură lacrimile.

Luptîndu-se să-şi ţină rîsul, reuşi să spună :

— Nu, hombre, nu ! E prea bătrînă şi mai ales foarte urîtă ; dacă n-ar mai fi altele... hai, treacă-meargă... dar sînt şi altele, hombre, sînt destule.

Victor se simţi la început un pic jignit. Pe urmă rămase mulţumit la gîndul că ideea lui năstrușnică îl amuzase atîta pe conte.

— Înălţimea voastră ar prefera o fată tînără şi drăguţă ? riscă întrebarea Victor.

— Hombre, ascultă aici : nu-mi fac nici un fel de iluzii. Ştiu bine că nu mai sînt un tinerel. Pentru mine sînt de preferat văduvele, pentru că au o anumită experienţă de viaţă. Vreau să mă căsătoresc, dar nu doresc să-mi umplu casa de socri, cumnaţi, veri...

— Domnului conte nu-i scapă nimic din vedere, adăugă Victor umflîndu-se în pene în urma unor confidenţe atît de intime.

Contele bău şi ultima sorbitură de ciocolată, după care înghiţi enormul pahar cu lapte pe nerăsuflate.

— Buf, grohăi el satisfăcut. Şi continuă : Fii atent ! De azi înainte eşti însărcinat să mă informezi despre orice văduvă frumoasă şi bogată de care afli.

— Am înţeles, señor.

— Vedem noi dacă şi de data asta ai să te descurci tot aşa bine ca altă dată.

— Lăsaţi totul în grija mea, señor. Cred că domnişorul conte s-a convins că în treburi de astea nu se pune nimeni cu mine.

— Aşa-i, eşti dat naibii, Victor.

Contele făcu cu ochiul şi amîndoi confidenţii riseră zgomotos.

Victor se retrase luînd cu el ceaşca şi paharul pe care le folosise la micul dejun contele.

Acesta îl urmări cu privirea pe servitor şi cînd dispăru dincolo de uşă, făcu un gest care voia să spună :

— Mare pişicher şi negrul ăsta !

Rămase un moment pe gînduri, delectîndu-se cu ţigara pe care o fuma. Din cînd în cînd murmura :

— O să mă însor... îmi lipseşte ceva... o femeie frumoasă-mi lipseşte... va merge cu mine la teatru... va sta în dreapta mea în landou, în faeton, la masa mea. Mă va face mai respectabil... O femeie bogată şi frumoasă !

Ajuns la acest punct al soliloculuí său izbi puternic cu pumnul în masă şi oftă :

— Ah, Aurora, frumoasa Aurora... ba nu ; asta putea să i se potrivească ăluia, lui Don Vicente Cuevas, dar nu excelentisimului señor conte Coveo, care ocupă în societate o poziţie atît de invidiată...

Imediat intră în salon, deschise minunatul pian Pleyel şi începu să imite, apăsînd clapă după clapă cu degetul, aria unui contradans pe care trebuia să-l danseze la Palat, unde vor lua parte persoane importante.

Melodia ieşea destul de desfigurată, însă contele, care nu avea un auz prea fin, era încîntat de îndemînarea sa.

Şi pe urmă pungaşul de Victor, care se nimerise tocmai la ţanc să frece felinarele aurite ale landoului cu o piele de căprioară, discuta aprins cu glas tare cu portarul :

— Ei ? Ce ţi-am spus eu, Don Perico ? Vezi ce bine ştie să cînte la pian domnul conte ?

— Mie-mi spui asta, mă, negrule ? Eu nu spuneam tot aşa ? Şi mă pricep mai bine ca tine, răspunse portarul strigînd. Parcă ce, nu dorea şi el să-i afle părerea stăpînului casei ?

— Ascultă-ncoa, Don Perico, cuconaşul cîntă aşa fără să ştie muzică. Ia închipuie-ţi ce-ar fi dacă ar şti !

Contele asculta zîmbind ce spun servitorii. Totuşi, una peste alta, nu-i prea plăcu să-i audă spunînd că el nu ştie muzică.

Şi continuă imperturbabil să zdrăngănească la pian bucăţica din contradans, pe care reuşise s-o reconstituie în maniera sa proprie.

Pe seară, cînd contele plecă la plimbare, Victor, de îndată ce zărea vreo trăsură mai arătoasă, încerca pe neobservate să apropie faetonul de ea. În felul acesta contele, stînd în faeton, putea să observe cu atenţie persoanele din trăsură.

Cînd Victor auzea o lovitură de baston în caroseria trăsuricii, îi dădea drumul fără altă grijă decît să se apropie de alt echipaj luxos, care s-ar fi ivit în cale.

Lovitura cu bastonul era semnalul convenit şi însemna :

— Nu-mi place ; dă-i înainte !

Şi strălucitorul facton îşi continua maiestuoasa lui cursă.

Oricît de mult s-a zbuciumat Victor ca să tragă faetonul pe care-l mîna lîngă alte echipaje, contele continua implacabil să izbească puternic cu bastonul, ceea ce arăta nemulţumire şi nerăbdare.

În sfîrşit, stăpînul şi sluga au ajuns acasă, foarte puţin mulţumit unul de celălalt.

În afară de asta, contele se simţea cît se poate de contrariat pentru că se învăţase de multă vreme ca toate lucrurile să iasă pe măsura dorinţelor sale.

Victor, la rîndul său, se simţea umilit ; era pentru prima oară cînd nu se descurcase în treburi din astea.

În timp ce traversa curtea ducînd de hăţuri caii pe care-i deshămase de la facton, îi trecu prin minte un gînd care reuşi să-l consoleze un pic : Era pentru prima dată cînd contele îl însărcina să-i găsească o femeie... pentru însurătoare.

VI
Cabinetul excelentisimului señor conte Caveo

Domnul conte rămase în aceeaşi proastă dispoziţie şi în ziua următoare.

Ajungînd la serviciu nu catadicsi să răspundă la nici unul din numeroasele şi prearespectuoasele saluturi, pe

care i le adresau toți cei cu care se întîlnea. Cu pas grăbit, ca și cum ar fi vrut să evite orice zăbavă inoportună, se îndreptă spre cabinetul său și odată ajuns acolo își lăsă undeva umbrela cu care venise, își scoase pălăria și haina, îmbrăcă cu gesturi nervoase o jacheţică dintr-un material subțire, își puse o pălărie dintr-o țesătură fină, deschise zgomotos un geam și agitînd un clopoțel de argint strigă :

— Secretar !

Nici n-apucă să audă bine vocea și sunetul metalic că omul înalt și slab, care scria în camera alăturată parcurse aproape dintr-un salt distanța care separa cele două camere și se înfățișă înaintea șefului său.

— E gata ? îl întrebă contele.

— Ne-am izbit de o dificultate... răspunse zîmbind secretarul, care nu era altul decît Don Mateo.

— Cum asta ? Și aici întîmpinăm piedici ? Sau sînt pretextele dumitale ca să te scuzi că n-ai făcut lucrarea ?

— Vezi că...

— Nu, nu discuta ! Care-i situația ? Este sau nu este gata ?

— Nici nu putea să fie !

Contele izbi cu piciorul în podea, gîtul său gros se înroși iar privirea, încă toropită de somn și de viața tihnită, se însufleți brusc.

— Ce prost dispus ești astăzi, dragul meu discipol. E necesar totuși să fii drept ; să nu te lași stăpînit de mînie înainte de-a auzi motivele celor pe care-i declari vinovați fără să binevoiești să-i asculți, îl sfătui vechiul său magistru.

— Sigur, acuma-mi vii și dumneata iar cu filozofia !

— Vai, fiule, dacă nici nu mă lași să termin ! exclamă Don Mateo, pierzîndu-și și el răbdarea.

Contele lăsă capul în jos și începu să miște unul din mînerele sertarului de la biroul său ca și cum ar fi vrut să-și abată atenția în timp ce cădea ploaia de sfaturi pe care o dezlănțuise ex-învățătorul din satul natal al domnului conte.

După un lung preambul, cînd crezuse că a fost foarte inspirat, Don Mateo adăugă :

— Articolul opt din regulament spune că nu sînt atribuţiile şefului să...

— De unde le-ai mai scos şi pe astea, Don Mateo ? Ce, ai înnebunit ? Fir-ar al naibii de... !

— Domnule conte... regulamentul spune aşa... bîigui Don Mateo, foarte surprins că din sfaturile sale n-au rezultat toate efectele pe care sconta.

— Adă încoa regulamentul !

Don Mateo ieşi din birou şi se întoarse imediat răsfoind o cărţulie.

Se opri la o anumită pagină şi i-o arătă contelui. Acesta aşeză regulamentul între cele două coate sprijinite pe masă şi ţinîndu-şi capul în mîini începu să examineze broşura cu foarte mare atenţie. Rămase aşa un timp. Se vedea cum chipul său se descompunea de mînie din ce în ce mai mult. În cele din urmă spuse cu voce răguşită, făcîndu-se că rîde :

— Spune-mi, Don Mateo, dumneata nu ştii că legile au un spirit...

Bietul secretar rămase ca omul care a văzut un strigoi.

— Da, domnule, sigur că au, află de la mine. Şi de multe ori trebuie să respecţi mai curînd spiritul, decît litera legii, afirmă contele.

Dar cu toate acestea nici unul şi nici celălalt nu se simţiră mulţumiţi cu o asemenea explicaţie şi rămaseră din nou tăcuţi.

Contele rămase mai departe cu regulamentul între coate şi privirea fixată pe paginile lui, iar Don Mateo stătea în picioare în faţa biroului, cu mîinile în buzunarele vestei.

Trecu un timp. Contele îşi roase unghiile una după alta ca şi cum acest lucru i-ar fi procurat mijlocul de-a rezolva dificultatea.

Don Mateo începu să zîmbească ca prostul.

— Ia regulamentul, îi ordonă contele, şi citeşte nenorocitul ăla de articol, să vedem dacă reuşim să-l înţelegem mai bine.

— Ok, degeaba îl tot răsucim pe-o parte şi pe alta, dragul meu discipol, tot aşa-i cum am spus eu.

— Hombre, lasă gura şi fă ce ţi-am ordonat !

Don Mateo citi :

— „Nu sînt atribuţiunile şefului să"...

— Stai ! zise contele. Dă încoa cartea !

Don Mateo i-o dădu iar contele, luînd una din numeroasele pene pe care le împrăştiase pe masă, o muie grăbit în cerneală şi trase o linie pe o pagină din regulament. Apoi, cu aer triumfător, i-o întinse lui Don Mateo :

— Ia citeşte ! Ce scrie acuma ? îl întrebă el.

— „Sînt atribuţiile şefului să"..

— Ce zici ?

— Că de fiecare dată mi se confirmă şi mai mult părerea pe care mi-am făcut-o despre tine de pe vremea cînd urmai cursurile la şcoala mea, răspunse Don Mateo.

Dar imediat îl încolţi o îndoială.

— Şi celelalte ?

— Au şi fost distribuite ? îl întrebă contele.

— Încă nu.

— Atunci e foarte simplu : e destul să ştergi la toate broşurile vorba asta, „nu", care e în plus. O greşeală de tipar.

Şi făcîndu-şi cu ochiul şmechereşte, şeful şi secretarul, începură să rîdă ca doi ticăloşi ce erau.

Don Mateo se retrase cînd contele îi făcu semn să ia loc în faţa biroului.

— Am mult de lucru, răspunse secretarul.

— Bine, n-are importanţă.

— În afară de asta, în anticameră te aşteaptă vreo doisprezece oameni.

— Păi, să rabde sau să vină altă dată.

Vicleanul ex-maestru voia să se lase rugat încă o dată, însă contele îi spuse poruncitor :

— Hai, stai jos, că te interesează !

Don Mateo luă loc fără să mai crîcnească.

— Poate că ştii... şi dacă nu ştii, află acum, că mă însor.

Don Mateo începu să rîdă.

— Nu, nu-i nici o glumă, ţi-o spun cu toată seriozitatea.

Atunci secretarul deveni serios. Adevărul e că vestea aceea îi făcu o impresie tot atît de bună ca şi lui Victor, vizitiul. Bătrînul vulpoi, nu putea deloc să nu întrevadă influenţa pe care o femeie ar fi putut s-o exercite asupra

sufletului dragului său discipol, atît de docil uneori. Aceasta, în mod necesar ar fi micşorat într-o oarecare măsură autoritatea lui de mentor şi secretar al excelentisimului señor conte de Coveo.

— La ce te gîndeşti, Don Mateo ?

— Hombre !... la nimic... îmi pare bine.

— Dar nu ştii ce-i mai frumos.

Don Mateo se îngălbeni ; îşi închipui că domnul conte se căsătorise deja şi că-şi bătea joc de el.

— Ce anume ?

— Că încă n-am mireasă !

Răspunsul acesta nu-l consolă prea mult pe Don Mateo. Ştia prea bine că dorind să se însoare, un señor de talia contelui Coveo va găsi imediat partide foarte bune, dată fiind poziţia pe care o ocupa în societate şi bogăţiile pe care le poseda.

— Ei ! Prea eşti neîncrezător, Don Mateo, repetă contele. Aş pune rămăşag că deja te gîndeşti ce mireasă mi s-ar potrivi mai bine.

Aceasta fu ca o rază de lumină pentru secretarul cel cumsecade. Într-o clipită îi năvăliră în minte mii de gînduri care-l făcură să fie mîndru de isteţimea şi vicleniа sa ; ochii îi străluceau ca ai pisicilor pe întuneric.

— Frumosă... splendidă... are bani mulţi... spuse pungaşul acela neruşinat, făcîndu-se că vorbeşte distrat cu sine însuşi.

— Ce tot spui acolo, Don Mateo ? Asta ar fi tocmai mireasa care-mi convine.

— Da, însă... exclamă secretarul, ca şi cum ar fi fost surprins în gîndurile lui.

— Ce anume ?

— Cine ştie dacă tu îi convii ei, dragul meu.

— Şi de ce nu ?

— Dacă eu nu i-am convenit !

— Ascultă, hombre, Don Mateo ! spuse contele, izbucnind în hohote de rîs. Chiar vorbeşti serios ?

— Mai e vorbă !

Contele reîncepu să rîdă ca un disperat şi adăugă :

— Ah, Don Mateo, păi dacă eşti aşa de bătrîn şi de urît ! Cum poţi să mai ai pretenţii ? Nu pricep cum poţi

vorbi serios cînd spui că o fată nu m-ar putea iubi pe mine pentru că n-a vrut să te iubească pe tine.

— Bine, domnule conte, văd eu că azi nu se poate vorbi cu dumneavoastră. Mai am și alte treburi, bodogăni Don Mateo foarte ofensat, pregătindu-se să iasă din birou.

Contele măsură din ochi corpul înalt și disgrațios al secretarului său și luptînd cu mare greutate să-și țină rîsul îl rugă să nu se supere și să ia din nou loc.

Don Mateo făcu întocmai și din nou începu să-l tutuiască pe conte. Trebuie să știm că Don Mateo se ferea cu grijă să-l tutuiască pe aristocratul său șef actual și vechi discipol, cînd îl vedea că încruntă sprîncenele.

Contele nu-l tutuia niciodată pe Don Mateo; asta însă nu-l împiedica să glumească pe socoteala lui poate cu mai multă familiaritate decît dacă l-ar fi tutuit.

— Ia să vedem, Don Mateo. Spune-mi cum s-au petrecut lucrurile; trebuie să fie foarte interesant.

— Bine, dragul meu discipol; acuma însă hai să vorbim despre altceva, răspunse Don Mateo.

— Nici pomeneală; dumneata să vorbești cît se poate de deschis și eu îți promit c-am să te ascult cu toată seriozitatea.

Cînd era vorba de povești de dragoste. Don Mateo lepăda de la sine vicleniile, vanitatea și orgoliul. Erau peste măsură de ridicole gesturile pe care le făcea cu gura lui aproape fără dinți, și cu ochii lăcrămoși și cu zbîrcituri cînd explica maimuțărelile pe care le făcea și ochiadele pe care le arunca pentru a le seduce pe fete.

Inima-i întinerea, însă pielea îi rămînea neschimbată; de aceea contrastul între imaginarele cuceriri și posibilitățile lui reale ca s-o scoată la capăt, era ceva atît de grotesc.

Părea o adevărată maimuță bătrînă rozînd o nucă prea tare. Se răsucea, sărea, își înfunda capul între umeri, dădea din mîini și uneori i se rostogoleau pe pieptul cămășii și pe vestă picături slinoase de bale.

Dar în această împrejurare vorbea cu contele cu atîta naturalețe, ca și cum ar fi vorbit cu el însuși.

— De îndată ce am ajuns în țara asta m-am îngrijit să-mi găsesc o fată care să-mi convină. Adică drăguță și cu bani; am fi făcut un menaj foarte fericit... Cu poziția

pe care o am, cu știința mea, cu relațiile mele și cu caracterul meu, femeia care s-ar căsători cu mine ar avea un rol strălucitor în societatea de aici. În mine ar avea un soț cum ar fi greu să găsești altul, asta-i, om cu cap, cu experiență, serios, respectat și mai presus de orice un om capabil, lucru rar în țara asta plină de găgăuți cu tărîțe în cap. Mi se pare că nu gîndesc greșit.

— Așa-i, afirmă cu toată sinceritatea contele.

— Eu nu m-am căsătorit... am să-ți spun și pentru ce... am refuzat multe partide frumoase ; vreau neapărat să înfrîng mîndria acestei fete cochete și ingrate pe care o curtez acuma. M-am ales cu multă gelozie din partea altor fete și cu destulă invidie din partea bărbaților, dar asta n-are nici o importanță. E frumoasă, drăgălașă, cultă, modestă și bogată ; într-un cuvînt, e femeia care mi se potrivește cel mai bine.

Contele stătea ca pe jar auzind enumerarea calităților frumuseței a cărei inimă dorea s-o subjuge Don Mateo.

— Fără îndoială, acuma nu mă mai interesează așa mult fata asta care m-a disprețuit ; are s-o coste într-o bună zi. În afară de aceasta, timpul pe care-l risipesc ținîndu-mă după ea mi se pare că-l fur de la altele și chiar de la mine însumi.

— Și cum o chiamă ? întrebă contele.

— Păi asta-i chestia cea mai nostimă ! Nici nu-ți vine să crezi ! Niciodată n-am simțit nevoia să-mi pun întrebarea asta !

— Don Mateo, insinuă contele, nu cumva doar ți-ai închipuit toată povestea asta ?

— Cum ? Să-mi închipui ! Ce anume ?

— Că fata asta s-ar interesa de dumneata.

Don Mateo iar se sculă în picioare. De data aceasta hotărîrea lui de a pleca era irevocabilă.

— Cînd îți arde de glume, dragul meu discipol, ești insuportabil ! Gata, la revedere ! adăugă el trecînd pragul ușii care despărțea cele două birouri.

Contele fu cît se poate de bucuros de faptul că Don Mateo pleca atît de repede, pentru că simțea că-l înnecă rîsul. Așa se face că de îndată ce infatuatul ex-maestru i-a întors spatele, a izbucnit și a rîs pe săturate.

Cînd s-a potolit, a sunat clopoţelul şi a apărut un portar cu învestitura de uşier, succesor al bătrînului Juan, care nu se mai afla acolo, pierzîndu-şi orice speranţă să-şi mai recîştige postul din care fusese svîrlit atunci cînd s-a întîmplat acea răsunătoare şi zguduitoare cădere a Ministerului şi de aceea bătrînul se dusese să-şi sfîrşească zilele în pace în provincia Orense.

Contele îi ordonă uşierului :

— Spune domnilor care aşteaptă că pot să intre.

Portarul plecă să execute ordinul şi după un moment intrară în birou trei domni eleganţi, în haine negre.

— Vai, domnilor, dumneavoastră eraţi cei care aşteptaţi ? îi întrebă contele, prezentîndu-le mii de scuze ; dar în sinea sa se bucura că domnii aceia nu îndrăzneau să intre în biroul său pînă ce nu le dăduse el voie.

— Bine, bine, dragă conte, răspunse cu ton sec şi destul de contrariat unul dintre ei, noi eram.

— Să ştiţi, domnilor, pentru altă dată, că nu-i nevoie de atîta etichetă ; luaţi loc, vă rog, domnilor !

Domnii se aşezară.

— Şi tu, marchize, ce mai faci întrebă contele strîngîndu-i cu atîta putere genunchiul, încît acesta făcu un gest de durere.

— Ei, acuma lasă fandoselile, îl puse la punct marchizul.

— Da, sîntem grăbiţi, întăriră şi ceilalţi.

— Sigur, puteţi începe cînd doriţi, domnilor. Ştiţi doar că sînt întotdeauna la dispoziţia dumneavoastră, răspunse contele lăsînd genunchiul marchizului şi luînd loc în fotoliul de la biroul său.

— Ce mai e cu afacerile noastre ?

— Perfect ; eu nu neglijez niciodată nimic. Preşedintele societăţii de credit să ne dea cinci mii de acţiuni şi bancherul alte cinci mii.

— E puţin, întrerupse marchizul, încrucişîndu-şi picioarele şi suflînd un fum din aromata sa ţigară de foi.

— Puţin ? se mirară ceilalţi.

— Puţin ! exclamă uimit contele.

— Sigur că da, două mii cinci sute pentru fiecare nici nu merită să-ţi baţi capul ! E o mizerie !

— Uite-ce e, marchize, aș dori ca tu să te ocupi de afacerea asta, pentru că la drept vorbind, eu...

— Nu, nu te supăra, n-am avut deloc intenția să te ofensez și dacă am spus ceva care ar fi putut să te ofenseze, îmi retrag cuvintele, conte. Tu știi că între tine și mine nu pot avea loc nici un fel de neînțelegeri.

— Asta-i ! trebuie să te scuz ; vioiciunea minții tale te face să crezi că toate lucrurile sînt foarte ușor de realizat.

Fu un moment de tăcere penibilă ; cu toată familiaritatea și simplitatea relațiilor, oamenii aceia se suspectau unul pe altul.

— Perfect ! exclamă contele adresîndu-se marchizului. Ai pus la punct chestiile astea ?

— Nu-ți bate capul cu astea, am convenit doar că-i treaba noastră ; ocupă-te de celelalte !

— Celelalte sînt un fleac, răspunse contele ; gîndiți-vă că acolo e Don Genaro de los Dées, vărul meu, persoană de cea mai mare autoritate la Madrid și în afară de asta, tot acolo mai e și marchizul de Casa Vetusta a cărui voință e respectată de toată lumea.

— În acest caz... înseamnă că treaba s-a făcut ! strigă marchizul. E o întreprindere colosală, îndrăzneață, aproape neverosimilă !

— Sst ! izbucniră în același timp ceilalți.

— Presa !... continuă tînărul aristocrat imprudent.

— Sst, sst, sst ! strigară serios alarmați ceilalți, presa o să urle tot ce-i va da prin cap. Important e să n-o bagi prea mult în seamă !

Pe urmă vorbiră despre lucruri indiferente și se despărțiră surîzînd cu înțeles și strîngîndu-și puternic mîna de mai multe ori.

Contele îi urmări cu privirea și cînd se îndepărtară la o distanță convenabilă strigă :

— Don Mateo !

Acesta apăru aproape instantaneu la ușa biroului.

— I-ai văzut pe ăștia care au plecat adineauri de aici ?

— Da.

— Sînt cei cu afacerea aceea cu marea întreprindere... mai ții minte ? Stai jos și fii atent. Ce oameni, dragul meu secretar, ce oameni ! Îți vine să crezi că le-a părut un

fleac cele zece mii de acțiuni pe care ni le-au promis dacă obținem concesia ?

— Ah ! E-o porcărie să ceri mai mult ! Bancherul se poate răsgîndi !

Don Mateo arăta un deosebit interes față de bancher pentru că acesta, ținînd seamă de funcția lui de secretar, îi promisese și lui ceva substanțial.

— E clar, remarcă contele. În ultimă instanță, nu ei ar fi cei compromiși, ci noi.

Don Mateo cercetă cu privirea întregul cabinet și convingîndu-se că nu mai era de față nimeni în afară de conte și de el, exclamă cu voce adîncă și tremurătoare :

— Noi !... da, noi !... dragă... dragul meu discipol... !..! noi !...

— Fără nici o îndoială.

— Nu, scumpul meu discipol, nu ; fă-mi favoarea să nu mă amesteci și pe mine în ciorba asta.

— Ce vrei să spui, Don Mateo ?

— Nimic... vreau să spun, domnule conte, că dumneavoastră îmi veți permite ca eu să nu-mi periclitez situația.

— Fii serios ! Nici gînd ! Crezi că dacă afacerea asta ar putea să-mi aducă vre-un prejudiciu aș fi acceptat-o ? Niciodată, dragă Don Mateo, niciodată.

Secretarul frămîntat de îndoieli se liniști iar contele, schimbînd vorba, îi spuse :

— Știi că m-a interesat mult portretul pe care l-ai făcut fetei aceleia pe care-ai alungat-o din inima dumitale.

— Uf ! La dracu ! Iar începi cu glumele tale proaste ? Îmi pare rău că ți-am spus ceva.

— Nu mai fi așa susceptibil, dragul meu, răspunse contele ; mă jur că vorbesc cît se poate de serios. Poți să mă prezinți și pe mine fetei ?

— Hai să vorbim deschis, dragul meu, răspunse cam contrariat Don Mateo, ai să te convingi că nu-i ceva realizabil.

— Ciudat lucru ; nu pricep...

— Uite de ce, continuă Don Mateo. Ți-am mai spus că o persoană cu calitățile mele n-ar fi avut probleme ca să găsească o femeie cu care să se căsătorească, repet, mi s-au prezentat ocazii extraordinare, dar, ce vrei ? așa

sînt bărbaţii ! Capriciul ăsta, cucerirea unei cochete îndărătnice, m-a împiedicat să contractez o alianţă avantajoasă. Aproape că sînt pe cale s-o abandonez ; tot ei o să-i pară rău într-o bună zi.

— E cel mai bun lucru pe care-l poţi face, Don Mateo.

— Da, şi în cazul acesta nu ţi-ar pica rău ţie.

Contele se bucura teribil de întorsătura pe care o luase conversaţia ; se simţea transportat, extaziat, savurînd mii de fantezii fermecătoare.

— Şi unde ai găsit comoara asta, Don Mateo ? întrebă contele.

— Pe stradă.

— Cum ?

— E foarte simplu, răspunse ex-maestrul făcînd şmechereşte cu ochiul lăcrimos şi începînd să facă gesturile lui de maimuţă bătrînă. Mai întîi m-am îmbrăcat elegant, m-am dichisit la frizeria din colţ, în sfîrşit, m-am făcut fercheş, este ? Am luat-o pe Calle del Obispo, pe O'Reilly, pe la Parcuri şi pe la Prado, San Rafael, Reina, în sfîrşit, pe străzile frecventate de cele mai luxoase echipaje şi prin urmare de familiile cele mai înstărite din Havana. Ce de fete frumoase, dragă discipole, ce ochi, ce obrăjori, ce zîmbete, ce mînuţe, ce graţie ! Oh ! La unele mă uitam eu, desigur ; la altele le zîmbeam tot eu, sigur că da, însă nu-i mai puţin adevărat că mult mai multe mă priveau ele şi-mi zîmbeau.

— Hombre ! Don Mateo ! Nu ştiam eu că-mi eşti aşa mare crai !

— He, hei ! exclamă secretarul plin de entuziasm, amplificîndu-şi la extrem mimica, cînd eram eu mai tînăr... eram un tigru... nu era muiere să nu-i cad cu tronc !

Aici contele nu se mai putu ţine şi dădu drumul la nişte hohote de rîs care-l buimăciră complet pe Don Mateo.

Pentru a atenua efectul negativ al rîsului, contele explică :

— N-am rîs de dumneata, don Mateo, se scuză el, ci de şmechereala fetelor şi de harul cu care ştii să povesteşti chestiile astea.

Secretarul, satisfăcut cu aceste explicaţii, continuă :

— Ei, am şi eu cîţiva anişori... sînt un pic cam rablagit, dar pe vremuri, crede-mă, dragă, murcau muierile după mine : eu le pricepeam jocul şi mă feream de năvodul lor. În sfîrşit, într-o zi văd trecînd pe Calle del Prado pe ingrata asta şi s-ar părea că, nefiind învăţat cu dispreţul femeilor, d-aia mă vezi acuma la pămînt. Mai zilele trecute m-am luat după ea şi în modul acesta am putut să verific cine este şi unde stă.

— Şi tot acolo stă şi acuma ?

— Da, o casă măreaţă, splendidă, pe dinăuntru trebuie să fie un palat.

— Don Mateo, zise contele cu un ton studiat linguşitor, acuma că dumneata renunţi la o partidă atît de bună, de ce nu mi-o laşi mie ?

— Te avertizez, răspunse Don Mateo îngîmfat, dîndu-şi multă importanţă, că-i foarte orgolioasă şi sălbatică.

— Dacă mă prezinţi dumneata...

Don Mateo iar se simţi prins la strîmtoare.

— Ţi-am spus doar, răspunse el precipitat, că sîntem pe jumătate certaţi şi m-am hotărît să nu mai vorbesc cu ea.

— Se poate, Don Mateo ? Nici în folosul discipolului dumitale nu renunţi la o hotărîre atît de severă ?

— Ce vrei să fac ? Vorbesc deschis : te rog să nu mă pui într-o situaţie de compromis care-mi displace profund.

— Bine, atunci ai să mi-o arăţi diseară, aşa-i ?

— Oh, în privinţa asta nu văd nici un inconvenient ; pricepi doar că gelozia nu-i un obstacol. Totdeauna m-am considerat afectuosul tău preceptor. Am să ţi-o arăt şi-am să mă bucur dacă tu ai să fii mai norocos decît mine.

Conversaţia aceasta atît de plăcută şi de agreabilă fu întreruptă de apariţia uşierului care-l anunţă pe conte că mai mulţi domni aşteaptă cu nerăbdare ca să li se acorde audienţă.

Don Mateo se retrase.

Iar contele, încruntîndu-şi din nou sprîncenele, spuse poruncitor uşierului :

— Să intre fiecare pe rînd !

Şi într-adevăr intră un domn mai în vîrstă a cărui prezenţă îl lăsă stupefiat pe conte. Dacă ar fi avut un

sertar mare la birou s-ar fi ascuns în el. Vizitatorul era Don Fulgencio, tatăl frumoasei Aurora.

Din fericire Don Fulgencio făcu pe niznaiul sau poate că în realitate nici nu-l recunoscu pe conte. Şi într-adevăr, ce mare lucru ar fi avut de recunoscut!

Înţelegînd cum stau lucrurile, contele se însenină, îl invită pe vizitator să ia loc şi schimbîndu-şi cît putu tonul vocii îl întrebă foarte politicos cu ce-i poate fi de folos.

— Mi-am permis să deranjez pe domnia voastră, excelentisime señor, pentru că am de multă vreme un dosar aici şi sincer vorbind, fără a supăra pe nimeni, pot spune că nu mai pot, mi-am pierdut răbdarea cu atîtea tărăgăneli de neînţeles.

— Oh, aţi făcut foarte bine că aţi venit, señor, eu primesc plîngerile oricui, după cum este de datoria mea şi fac tot posibilul ca să înlătur abuzurile ; asta-i datoria mea, señor. Vă rog să-mi spuneţi numărul dosarului.

— Cinci mii opt sute patru.

— Ia să vedem ! Secretar, adă-mi imediat dosarul cinci mii opt sute patru ! strigă contele agitîndu-se exagerat de mult.

Trecură cîteva minute foarte dificile pentru activul şef care se simţea ca şi cum privirile solicitantului ar fi fost de foc.

În sfîrşit secretarul îi aduse un dosar.

— Acesta este ? îl întrebă contele pe Don Fulgencio.

— Da, señor !

— Secretar, du-te cu dosarul ăsta la biroul funcţionarului García şi spune-i din partea mea să fie mai activ în îndeplinirea sarcinilor sale... că dacă nu, pe cinstea mea,... îl transfer !

Şi-şi însoţi cuvintele cu două lovituri de pumn în masă.

Don Fulgencio îşi luă rămas bun, arătîndu-se foarte mulţumit.

Însă de îndată ce acesta a întors spatele, domnul conte strigă :

— Don Mateo, fii atent, nu te duci nicăieri şi nici să nu vorbeşti cu García ; aruncă dosarul ăsta în vre-un

colț. Lasă-l pe potlogarul ăsta de Don Fulgencio să se otrăvească, că și el m-a otrăvit destul pe vremuri.

Intrară apoi în birou cam vreo șase oameni care spuseră că sînt negustori.

Contele îi făcu lui Don Mateo semn să iasă și închise cu grijă ușa.

Nimeni, în afară de cei care au fost acolo, n-ar fi putut să spună despre ce treburi s-a vorbit. Ceea ce-i sigur însă, e faptul că atunci cînd domnul conte a deschis ușa și s-a despărțit de vizitatorii săi, se putea vedea de pe chipul său și după tremurul nervos al buzelor, semnele sigure ale disputei violente și înfierbîntate, care avusese loc.

— După cîte vedem, nu-i rost să ne înțelegem ; vom începe să lucrăm pe contul nostru ; dumneata nici nu vrei să stai de vorbă ; n-avem de ales ! rostiră printre dinți negustorii, despărțindu-se de conte.

— Da, le răspunse contele nervos, n-aveți decît să faceți ce poftiți ! Asta-i prea de tot ! Asta înseamnă să abuzezi, ca să vorbim clar !

Și în timp ce negustorii coborau scările, contele îi urmărea cu privirea de la fereastra cabinetului său, făcînd gesturi furioase.

La capătul scărilor vizitatorii inoportuni ai contelui se opriră și începură să se sfătuiască cu glas scăzut. Contele își mușca pumnii ca să-și calmeze agitația.

Unul dintre cei care luase parte la sfat se desprinse de grup și reîncepu să urce scara dîndu-și aere de parlamentar.

Contele, care observa toată scena numai ochi și urechi, plecă dintr-un salt de la fereastră, luă un ziar făcîndu-se că citește foarte calm ; era însă departe de a se simți astfel și inima îi bătea puternic în piept.

Cînd parlamentarul se ivi în pragul ușii, contele se ridică politicos și începu să cerceteze minuțios mobilierul, ca și cum ar fi căutat un baston sau o pălărie.

— Ce s-a întîmplat ? Ați uitat ceva aici, señor ? întrebă el mirat.

— Nu, señor, răspunse negustorul, am venit numai să adaug cîteva cuvinte la ceea ce am vorbit mai înainte.

— Bine, luaţi loc.

După care se porniră să vorbească cu glas scăzut, dădură din cap de mai multe ori şi unul şi altul, dădură din mîini, zîmbiră şi la despărţire se bătură afectuos pe umeri.

— Mari şmecheri mai sînteţi ! zise contele rîzînd.

— Şi dumneavoastră sînteţi prea exigent, domnule conte, iertaţi-mă dacă vă spun aşa, replică negustorul

În timp ce negustorul se întîlnea cu cei care-l aşteptau, la capătul scării, contele strigă :

— Secretar !

Acesta apăru imediat.

— Vai, Don Mateo, exclamă contele prinzîndu-şi capul în mîini. Ce oameni, Doamne ce oameni ! Nu mai au nimic sfînt !

Don Mateo nu-şi dezlipi buzele ; se întoarse pe jumătate şi ieşi repetînd cu jumătate de gură :

— Nu, nu mai au nimic sfînt !

VII
În căutarea unei neveste

Legănaţi de cele mai ademenitoare vise, Don Mateo şi contele mergeau în seara aceea pe Calle de O'Reilly braţ la braţ, ca doi intimi prieteni de aceeaşi vîrstă.

Mergeau amîndoi îmbrăcaţi tinereşte, dîndu-şi aere, ţanţoşi, mîndri că merg unul alături de celălalt şi foarte convinşi că se înalţau cel puţin cu trei coţi deasupra celorlalţi care treceau pe lîngă ei.

De cîte ori auzeau răsunînd pe caldarîm loviturile puternice şi bine ritmate ale potcoavelor cailor americani, atît de deosebite de acelea slabe şi dezordonate ale cailor trăsurilor de piaţă, imediat întorceau amîndoi capul, se opreau pe trotuar zîmbind şi priveau cu atenţie persoanele din trăsură.

Contele își închipuia mereu, cu fiecare trăsură, că trebuia să vină frumoasa fată despre care-i vorbise Don Mateo.

— Nu, nu-i în asta !

Contele își cam pierduse răbdarea, scrîșnea din dinți și înjura încetișor ; de trei ori colindaseră în sus și în jos nenorocita asta de stradă.

Pînă la urmă obosiți, mai ales domnul conte, care nu se putea împăca nici cu cea mai mică contrarietate, o luară prin parcuri. Și printre grupurile celor care se plimbau, Don Mateo o zări, atît de surprins încît nu-i venea să-și creadă ochilor, o zări pe frumoasa tînără care-i făcuse să măsoare de trei ori de sus în jos Calle de O'Reilly.

Don Mateo se opri în mijlocul părculețului, după statuia lui Neptun, ridicată pe un piedestal de marmură, la picioarele căruia, în bazinul gol și plin de praf, care înconjura statuia, zburdau niște copii.

— Dragă discipole... șopti Don Mateo, și-i arătă fata.

— Da, da, așa-i, nu-i o bucățică rea, întrerupse cît se poate de nepotrivit contele, dar cea pe care-o căutăm noi nu apare.

— Cum se poate ? Dacă-ți spun că-i chiar asta pe care-o vezi !

Contele, crezînd că don Mateo își bate joc de el, îl privi supărat de-a binelea.

— Mi se pare, dragă discipole, că nu știu dacă am reușit să te înțeleg.

— Eu nici atîta nu te înțeleg, Don Mateo.

Și rămaseră un moment așa amîndoi, fără să știe ce să-și spună și cît se poate de nemulțumiți unul de celălalt.

Don Mateo fu cel care vorbi primul :

— Tot ce-am cîștigat cu ceartа noastră a fost că am pierdut fata din ochi. Nici nu mai știm în ce parte o fi luat-o !

— Și ce ne interesează pe noi fata asta ?

— Nimic ! Am venit special ca s-o căutăm și nu ne interesează deloc ? Hombre ! spui niște lucruri în stare să-l facă pe oricine să se îndoiască de mintea ta, dacă nu te-ar cunoaște de copil, cum te cunosc eu, bombăni Don Mateo dînd din umeri.

— Ia stai puțin ! Nu-ți rîzi de mine ? Asta-i fata ?

— Sigur că-i ea ! Cum aș fi putut s-o confund cu alta ! Ea este, da, ea-i ; ochii ei minunați, brațul ei atît de bine făcut, talia ei flexibilă, gura ei arcuită veșnic de un surîs disprețuitor ; se mai vede încă aici întipărită în nisip urma picioarelor ei micuțe.

Prin cuvintele acestea și prin gesturile cu care le însoțea Don Mateo, în pofida circumspecției și a gravității sale, contele se convinse că frumoasa care plecase era chiar tînăra pe care o căutau.

— Bine, dar n-ai spus dumneata că era bogată, că trebuia s-o găsim stînd într-o trăsură elegantă ?

— Ce vrei să spui ? întrebă Don Mateo.

Contele deveni mai precis :

— Și trăsura unde-i ?

Ex-maestrul surîse atît de maliției încît contele se tulbură fără voia lui.

Ajunseseră la acest punct al conversației cînd printr-un pîlc de arbuști reapăru fata cea frumoasă la brațul unui domn bătrîn care trebuia să fie tatăl ei. Cel puțin așa afirmă Don Mateo.

Lumina felinarelor așezate în jurul statuii căzu din plin pe chipul fetei ; era într-adevăr o femeie splendidă.

Contele sări într-o parte și-i oferi galant loc de trecere, însă oricît se sili să atragă atenția fetei nu obținu de la aceasta nici cea mai fugară privire.

Copiii, atît de mici că abia li se zărea capul pe deasupra bordurii bazinului uscat, continuau să se hîrjonească înăuntru, încît servitoarele care îi păzeau, convinse că puștii nu puteau ieși din bazin pînă nu-i scoteau ele, se odihneau sporovăind voios. Don Mateo rămase nemișcat la postul său. Contele urmărea cu priviri avide mișcările grațioase pe care le făcea corpul tinerii care se îndepărta. Iar Neptun, sprijinit în trident, cu pelerina aruncată neglijent pe un umăr, cu delfinii ascultători în spatele său, cu mîna stîngă în brîu, părea foarte încîntat să observe diferitele scene care se petreceau în jurul piedestalului său de marmoră.

Fără să se îndepărteze de fîntînă, Don Mateo şi tovarăşul său văzură din nou pe frumoasa fată la capătul uneia dintre cele patru străduţe principale în care se desfăcea parcul.

De data aceasta profilul svelt al fetei şi corpul ei sculptural se detaşau pe fondul închis pe care-l forma în depărtare iarba întunecată de pe o bucată de pămînt părăginit, unde fuseseră pe vremuri şanţurile şi o bucată de zid năruit.

Contele rămăsese cu totul fermecat contemplînd frumuseţea aceea stranie. Îi bătea inima, se simţea fără răsuflare, aproape sufocat şi privindu-l cu adîncă admiraţie pe maestrul său, îl scutură de o mînă şi-i spuse :

— Don Mateo... eşti un om mare.

— Da, însă nu mă strînge aşa tare, răspunse Don Mateo, supărat de durerea din braţ.

— Şi de ce stăm aici ca doi proşti ? Să ne luăm după ei, propuse contele.

Şi fără să mai aştepte aprobarea vrednicului său secretar, porni spre fată şi domnul care o însoţea.

Cu dragă inimă ar fi renunţat Don Mateo la rolul pe care-l făcea contele să-l joace ori de cîte ori tînăra, în plimbarea ei prin parc, trecea prin faţa cuceritorilor săi de ocazie.

Contele îi făcea semne expresive lui Don Mateo, se făcea că-i vorbeşte la ureche nespunîndu-i, desigur, nici un cuvînt, zîmbea, îşi trecea prin favoriţi vîrful arătătorului şi al degetului mare, se juca cu enormul breloc de la lanţul său de aur, lua atitudini seducătoare şi poziţii care de care mai graţioase. Dinspre partea lui, Don Mateo, drept ca un catarg, îşi blestema zilele în sinea lui, trebuind să stea şi să caşte gura la maimuţărelile contelui.

Bineînţeles că în pofida proastei sale dispoziţii discretul secretar se ferea cu grijă să dea ceva de înţeles ; din contra, zîmbea, dădea din cap şi chiar se făcea că sporovăieşte cu contele.

Un observator aşezat la cîţiva paşi de ei ar fi putut jura că îşi spuneau :

— Ce splendidă ! Ce frumoasă ! N-are rival ! Dacă m-ar iubi ! și alte chestii asemănătoare.

Cu toată pantomima asta expresivă nu reușiră să atragă atenția fetei.

Contele nu știa dacă să se bucure sau să se supere de atitudinea ei rece și disprețuitoare.

— E bine ca o femeie să nu-l bage în seamă pe primul care-i aduce omagii ; asta-i fără îndoială o calitate de neprețuit. Dar îmi va da multă bătaie de cap ca s-o fac să răspundă la sentimentele mele și așa ceva nu intră în calculele mele, se gîndea el.

Pe Don Mateo însă îl frămîntau alte gînduri.

— Dacă fata asta frumoasă și tînără nu se mărită cu mine, își zicea el, scumpul meu discipol nici n-ar putea să-și găsească o nevastă mai bună. Dar îmi pare bine că nici nu-l bagă în seamă, cum nu m-a băgat nici pe mine. Să se învețe minte înfumuratul ăsta să nu-și mai bată joc de oameni !

Cîtăva vreme cei doi tovarăși filozofară despre una și despre alta, fără să renunțe la tîrcoalele pe care i le dădeau fetei și fără să uite mimica expresivă care i-ar fi putut atrage atenția de cîte ori s-ar fi ivit ocazia.

Toate manevrele astea fură atît de insistente încît cel căruia reușiră să-i atragă atenția fu domnul care o însoțea pe fată. În repetate rînduri întoarse capul și-i examină de sus pînă jos pe cei doi bărbați care îi urmăreau cu atîta tenacitate. Nu se știe dacă rămase satisfăcut sau speriat de acest examen ; sigur e că își continuă plimbarea fără să-și mai întoarcă fața spre cei doi pisălogi care, mai plini de curaj, se apropiară cam la doi pași.

— Se tot uită la noi bătrînul.

— Asta-i în avantajul nostru, răspunde Don Mateo.

— Avantaj ? De ce ?

— Pentru că s-o fi convins că sîntem doi domni serioși, cu o situație respectabilă și nu doi fanți, oricît de eleganți și de isteți, dar fără un gologan în buzunare.

Acest elogiu interesat al lui Don Mateo îi sună foarte plăcut la ureche contelui care, dorind să prelungească conversația pe aceeași temă, întrebă :

— Şi pe ce te bazezi ca să spui aşa ceva ?

— Hm ! Pentru că prezenţa noastră, manierele noastre, vorbele noastre şi mai ales acea seriozitate şi circumspecţie, amprentă de seriozitate care se dobîndeşte numai cînd eşti obişnuit să ocupi un post de o anumită categorie ca acela pe care-l ocupăm noi în societate, contribuie esenţial ca să nu fim confundaţi cu nişte tipi vulgari.

Între timp tînăra şi domnul care o însoţea ajunseseră, a zecea oară, la marginea parcului. De data aceasta nu se întoarseră, ci se opriră pe trotuar, ca şi cum ar fi dorit să cheme pe cineva.

Imediat se apropie un landou mare.

Contele căscă ochii mari pentru că, deşi îl crezuse pe Don Mateo cînd acesta îl asigurase că tînăra avea trăsură şi era bogată, dorise să se convingă personal de prima afirmaţie. Va avea el grijă să se intereseze ulterior şi de a doua.

— Frumoase animale !... Ce echipaj !... Ce paj... Ce landou luxos !... murmura contele examinînd totul pe îndelete.

— Ce zici ? întrebă Don Mateo, ar fi o partidă bună fetişcana ?

Contele îşi aminti că avea în tovarăşul său un rival.

— Şi, ia zi, dumneata te mai gîndeşti la ea, Don Mateo ? îl întrebă contele.

Don Mateo nici nu se mai gîndea la aşa ceva însă blestemata lui de vanitate îl făcu să răspundă atît de ambiguu încît contele nu mai ştia la ce să se aştepte.

Cînd trăsura în care era fata plecă, contelui i se păru că în faţa lui s-a deschis un hău.

În depărtare se vedea mai întunecată iarba de pe pămîntul părăginit şi bucata din zidul în ruină. Servitoarele îi scoteau din bazin pe copiii zburdalnici ca şi cum i-ar fi scos din baie ca să-i usuce, şi, luîndu-i în braţe pe unii şi de mînă pe alţii, plecară.

Iar Neptun, zeul de marmoră albă, primind din plin lumina felinarelor care îl înconjurau, sprijinit în trident, cu un genunchi un pic îndoit şi cu mîna în briu, privea mai departe cu ochii săi fără pupile, la faimosul conte şi la excelentul său secretar.

VIII
Strategii amoroase

În dimineaţa următoare, cînd domnul conte se trezi şi-şi îndreptă privirile spre jaluzele, cu toate că şi pînă atunci soarele bătea în ele în acelaşi fel, cu toate că înăuntrul camerei nu se schimbase nimic, totul părea mai luminos, mai plăcut, mai diafan, mai frumos. Îşi închipuia că natura luase parte la deplinătatea fericirii lui. Găsise ceea ce căutase cu atîta zbucium !

Femeia aceea a cărei siluetă o văzuse detaşîndu-se pe frunzişul întunecat din parc, femeia aceea pe care o văzuse urcîndu-se în elegantul landou şi aşezîndu-se în el cu majestatea unei regine, i se înfăţişa în acel moment fanteziei sale aici, lîngă el, oferindu-i, cu zîmbete caste şi priviri voluptuoase, plăceri ispititoare. Dar tabloul acesta atît de senin avea o pată de umbră : mai încolo, în planul doi, pe jumătate ascuns în ceaţa depărtării, contele o vedea pe frumoasa Aurora dispreţuindu-i amorul şi pe Don Fulgencio, cu surîsul său sarcastic, ajuns proverbial, bătîndu-şi nemilos joc de el.

De ce ? Ce legătură avea una cu alta ?

Două ore mai tîrziu contele intra în cabinetul său şi-i poruncea uşierului să nu lase pe nimeni să intre, fiind peste măsură de ocupat.

Era necesar să fie lăsat singur, se hotăra viaţa lui în viitor şi avea nevoie să fie liniştit ca să se poată gîndi bine la o problemă atît de importantă.

Contele, luînd în stăpînire funcţia pe care o exercita acum, încercase şi reuşise să se înconjoare de persoane cărora, datorită favorurilor ce le acordase şi continua să le acorde, putea să le ceară o supunere oarbă sau cel puţin pasiva fidelitate a unui sclav.

Două vechi cunoştinţe, Domingo bareagiul şi Gonzáles stăpînul hanului *El León Nacional*, care erau oameni recunoscători, ocupau un loc foarte important în anturajul privat al contelui şi din acest motiv se bucurau de nişte slujbe foarte bine plătite.

Pe Domingo contele îl numea ogarul său. Şi chiar că i se potrivea porecla. Cum de dobîndise un titlu atît de înalt ? E uşor de explicat. Într-o zi i-a venit pofta onoratului barcagiu să-şi încerce norocul şi fără să mai ţină seama nici de Dumnezeu şi nici de dracu, se duse la biroul contelui şi după ploconelile de rigoare pe care le socoti necesare, îi ceru, cu puţine speranţe de a obţine ceva, o slujbă. Care n-a fost surpriza bietului Domingo aflînd din gura contelui că-l căuta de nu ştiu cîtă vreme tocmai cu gîndul acesta ! Bietul om crezuse la început că-şi bătea joc de el, apoi îngenunchease în faţa contelui jurîndu-i credinţă oarbă. Imediat şi-a vîndut barca, şi-a schimbat flanela de lînă vărgată cu un surtucel care aproape că-i crăpa pe la cusături, şi-a schimbat boneta de lînă cu un sombrero care parcă mereu tot învăţa să facă echilibristică pe căpăţîna lui şi espadrilele cu nişte cizme de lac şi toate astea la un loc îi dădeau noului funcţionar aspectul cel mai extravagant din lume.

Recunoscător din toată inima, Domingo socotea ca o datorie a lui de credinţă să-i spună contelui orice vorbe despre dînsul ar fi ajuns la cunoştinţa lui. Şi cu cea mai mare naturaleţe îi repeta cuvînt cu cuvînt atît elogiile cît şi criticile. Cu prea puţina sau inexistenţa lui viclenie, ex-barcagiul credea că tot ce se vorbeşte rău despre conte nu poate fi decît neîntemeiat, inventat sau neruşinare provenită din invidie. Deseori se înfuria, se certa cu toţi, necruţîndu-şi plămînii, şi pe urmă, fără să piardă nici o clipă, alerga la domnul conte să-i povestească pricina cu un lux de detalii uimitoare şi cu o înflăcărare vecină cu furia. Altul decît Domingo ar fi fost luat la palme, însă contele nu putea să se îndoiască de buna-credinţă a naivului barcagiu. În orice caz, ar fi fost destul o singură privire la chipul acela tăbăcit de soare, cinstit, deschis şi leal ca să-ţi piară orice bănuială.

Ceea ce-i sigur e că Domingo, cînd treceau prea multe zile fără ca să audă nici una dintre ceea ce numea el calomnii ticăloase, inventa el una şi dădea fuguţa să i-o strecoare la ureche domnului conte, ca să nu-şi piardă obiceiul, făcînd totuşi aceasta şi cu buna intenţie de-a nu părea că a început să-i slăbească recunoştinţa faţă

de binefăcătorul său şi nici ca să nu scadă preţuirea pe care i-o arăta acesta. Şi lucru straniu ! Tocmai născocelile lui Domingo erau cele care-l încurajau mai mult pe domnul şef ca să se plîngă de duşmanii săi :

— Lepădături ! Haimanale !... Vine ea şi ziua aia !... ameninţa el furios.

Cît despre Gonzáles, stăpînul hanului aceluia nenorocit sau casă de oaspeţi locuită vreme îndelungată de Don Vicente Cuevas şi nepotul său, trebuie să precizăm că şi el se prezentă într-o bună zi la domnul conte şi folosindu-se de anumite promisiuni vechi şi diverse servicii, obţinu şi el, deşi cu destulă trudă şi după multe şi repetate mărturii de supunere necondiţionată, o slujbă bună. Şi aşa, după cum contele îi dăduse lui Domingo cu această ocazie porecla de ogarul său, acestei vechi cunoştinţe îi spuse, prin antonomasie, leul său. Fără îndoială că era un adevărat leu : învăţat să poruncească ca un regişor subalternilor săi şi chiar oaspeţilor cînd era stăpînul hanului *El León Nacional*, nu avea umilinţa, răbdarea şi resemnarea lui Domingo. Toată lumea se ferea în faţa lui să spună ceva care ar diminua bunul renume al contelui, pentru că imediat îşi sufleca mînecile de la cămaşe, strîngea pumnii şi se pregătea să apere cu pumnii reputaţia protectorului său.

Cu ogarul de Domingo, leul de ex-hangiu şi vulpea de Don Mateo, cum îi plăcea să spună, cu umor îndoielnic, domnului conte Coveo, nici o teamă şi nici măcar spaimă nu puteau să-i inspire ticăloşii săi duşmani, pe care şi-i închipuia mereu la pîndă, aşteptînd ocazia să-i ia cu japca rodul prădăciunilor sale.

Cînd contele era pe cale să întreprindă vreo afacere mai îndrăzneaţă sau să rezolve vreo problemă importantă, se gîndea la aceşti trei oameni. Cu excepţia lui Don Mateo, care ajunsese să fie chiar cele două mîini ale domnului conte, cu toate că uneori se comportau independent de voinţa acestuia, pe ceilalţi îi domina fără nici un efort : erau instrumentele oarbe ale capriciului său, contele ştiind să le ţină trează supunerea cu tot felul de ameninţări şi strigăte expresive care stimulau patriotismul exagerat al celor doi.

În momentul de care vorbim, după cum se știe prea bine, contele se zbătea să realizeze ceva foarte important pentru viața sa : așadar, îi era imposibil să se dispenseze de ajutorul eficace și puternic a lealilor săi servitori.

Și așa a și fost. În ziua aceea, după ce a ajuns la birou și a dat ordin să nu intre nimeni în birou, ca să aibă liniște, l-a chemat imediat pe Don Mateo și, pe un ton oscilînd între emoție și gravitate, l-a anunțat :

— Știi deja că ceea ce pretind este un lucru deosebit de just și mai presus de orice, moral. Ideea că din căminul meu lipsește un înger care să-l umple cu surîsul său și cu dragostea de viață și de noroc ; ideea că trăiesc singur, izolat, e astăzi insuportabilă pentru mine, Don Mateo, și e multă vreme de cînd mă frămîntă și mă întristează. Să mori fără ca niște degete mîngîietoare de petale de trandafir să-ți închidă pleoapele, să cobori în mormînt fără ca pe el să cadă o lacrimă iubitoare e ceva teribil, da, cît se poate de teribil, Don Mateo !

Ex-profesorul era uimit de frumoasele vorbe ale discipolului său.

— Da, dragul meu Don Mateo, pătrund în gîndirea dumitale și știu că aprobi hotărîrea mea de a mă căsători. Dumneata ai contribuit mult la a mă face să iau o hotărîre, arătîndu-mi un înger frumos care ar putea să mă ajute să suport mai ușor povara acestei vieți care are deja gustul amar al unei existențe searbăde.

Contele era transfigurat, nu atît pentru efortul pe care-l făcea ca să-l convingă pe Don Mateo, cît de atitudinile pe care le lua ca să dea dovadă de însușirile sale oratorice pe care le credea relevante, tot auzindu-l pe unul și pe altul lăudîndu-le.

Stătu mult timp în așteptarea răspunsului lui Don Mateo. Acesta însă rămînea nemișcat ca o statuie, cu mîinile în buzunare, și privirea ațintită în podea.

— Don Mateo, exclamă contele un pic nerăbdător, știi bine că sînt un om activ și că atunci cînd mă apuc de un lucru nu-l las din mînă. Ești dispus să mă ajuți ?

— Oh, oricînd, dragul meu discipol, ordonă tot ce poftești.

— Brạvo, Don Mateo ! răspunse contele, strîngînd afectuos mîna fostului său profesor ; Dacă-i așa, pentru moment am nevoia să știu unde locuiește tînăra pe care am văzut-o seara trecută în parc.

Don Mateo îi dădu adresa care i se ceruse.

Contele o notă și zise :

— Asta mi-e destul.

Pe urmă își luă rămas bun de la secretarul său și acesta se retrase.

Imediat strigă și-i dădu ordin portarului care alergase la chemarea șefului să-l anunțe și pe Domingo să vină.

După puțin timp acesta intră în birou cu o pereche de pene puse după urechi.

Să ții în felul acesta penele, adică cu urechile, era o manie veche și constantă a ex-barcagiului : o făcea într-adins ca să aibă parte de puerila satisfacție de a arăta tuturor că făcea o muncă în care se scria mult.

Dar ceea ce e sigur în treaba asta e faptul că Domingo nu scria nimic : abia reușea să tragă douăsprezece linii la rînd că simțea o durere oribilă în braț.

— Tu-i maica măsii ! înjura el, n-aveai nevoie de atîta putere ca să tragi la rame ! Ce grele sînt porcăriile astea !

Și, supărat, trîntea de pămînt penele cu vîrful în jos.

Cînd Domingo intră în biroul contelui, acesta îi arătă adresa casei primite de la Don Mateo cu puțin înainte și apoi îi dădu următoarea misiune :

— Interesează-te cine locuiește în casa asta, Domingo, vezi dacă sînt oameni bogați și mai ales cum o cheamă pe fata stăpînului casei. S-a înțeles ?

Domingo îndeplinea bucuros asemenea însărcinări din partea contelui ; pentru el, om atît de sincer și naiv încît nu trezea bănuielile nimănui, era un lucru ușor și se mira din cale afară cînd contele îl felicita și-i da noi dovezi de prețuire pentru acest fel de servicii care dădeau atît de puțină bătaie de cap și erau așa de ușor de făcut.

Energicul amorez nu trebui să aștepte prea mult veștile pe care dorea să le primească.

Chiar în seara aceea Domingo opri landoul contelui în mijlocul străzii și acolo, de față cu trecătorii, șeful și subalternul se porniră să vorbească, foarte familiar

bucurîndu-se mult amîndoi că sînt văzuți într-o conversație atît de plăcută. Domingo exagera gesturile și ridica vocea mai mult ca de obicei, iar contele își compusese un chip plin de o blîndă bunăvoință care-l făcea să pară omul cel mai bun din lume.

Sincer vorbind, ex-barcagiul se achitase de minune de misiunea care i se încredințase.

Aflase tot ce dorea să știe de la portarul casei, consătean cu el, cu care legă un strîns și mare prietenșug și imediat se invitară reciproc să mai ia un păhărel în cafeneaua din apropiere.

Vorbiră ca de la om la om, se purtară cu aceeași încredere și același interes pe care îl dovedesc doi frați care nu s-au mai văzut de cîțiva ani și cărora excesul de emoție le dezleagă limba, desvăluie secrete și îndeamnă la bîrfa — arhivă prețioasă din care se alimentează cu date elocvența oamenilor ignoranți și mistici.

Dar trebuie spus spre cinstea și onoarea lui Domingo că dacă n-ar fi trebuit să-i ducă vești contelui, ar fi uitat totul sau, cel puțin, ar fi păstrat totul pentru sine la ieșirea din bodegă.

Aflase că fata din casa aceea se numea Clotilda și că trecuseră cîțiva ani de cînd murise tatăl său. Don Diego Armández, iar domnul acela bătrîn care o însoțea se numea Don Tiburcio și era doar un majordom a cărui stăpînă, mama Clotildei, suferea de o boală acută care o ținea constant în casă ; că era foarte bogată și că familia Armández era una dintre cele mai vechi și cu cele mai bune relații din Havana.

După ce Domingo termină de povestit toate acestea contelui, confortabilul landou își reluă mersul său majestuos și tihnit. Contele era mai mulțumit ca de obicei.

Soarta continua să-l răsfețe cu atențiile sale. Prea mult îi întoarse spatele pînă atunci !

Nu degeaba presimțise el ceva din lucrurile care i se întîmplau acuma pe vremea cînd se plimba tot prin aceleași locuri și se întîlnea cu Don Genaro, mulțumit și plin de ifose față de toată lumea. Pe vremuri, se visase de multe ori — da, n-avea nici o îndoială — așezat în aceeași trăsură, tras de același cai, atrăgînd atenția trecătorilor care-l priveau respectuos ; de multe ori se con-

templase stînd la masă într-un restaurant magnific, cu vîrful şervetului înfipt în gulerul cămăşii, cu faţa spre stradă, ca atîţia alţii care pe vremea aceea îi provocau mînie şi invidie. Peste puţin timp Clotilda va ocupa locul gol care rămînea în trăsură la dreapta sa ; se şi vedea alături de frumoasa tînără îmbrăcată elegant, plină de parfumuri şi încărcată cu bijuterii. Aspiraţiile, idealurile sale de cîştig se îndeplineau cu precizie matematică.

Deja era cineva !

Îşi imagina că vede calea pe care trebuia să meargă de-aici înainte deschisă în faţa lui mai largă, mai netedă, mai uşoară şi mai prielnică decît pînă atunci.

Totuşi, momentan mai era un uşor norişor care umbrea această cale, care poate că ascundea vre-un obstacol.

A fost foarte contrariat cînd a auzit că mama Clotildei avea un majordom care o însoţea pe tînără dîndu-i sfaturi părinteşti, bărbat de a-l cărui dezinteres contele îşi permitea să se îndoiască teribil ; acesta era norişorul.

Dar îi trecu prin minte o idee formidabilă :

— Să-i inspir dragoste mai întîi majordomului şi pe urmă Clotildei, se gîndi el de repetate ori.

Şi imediat începu să pună în aplicare această idee : era unicul mod de a înlătura dubioasa umbră a norişorului şi atunci avea să vadă tot drumul limpezit şi liber de orice obstacol.

Porunci lui Victor să meargă pe străzile pe care obişnuia să treacă trăsura Clotildei.

Şi chiar aşa a fost : n-a trecut nici jumătate de ceas şi strălucitorul landou al contelui a reuşit să întîlnească trăsura Clotildei.

Acesta a fost locul şi timpul cînd domnul conte a considerat campania deschisă ; pînă atunci nu avuseseră loc decît preliminariile. Era un nou gen de campanie, aproape surdă şi imperceptibilă, de la trăsură la trăsură.

Contele nu era omul care să piardă timpul şi nici stîngaci în strategia care se impunea în acest soi de război.

Aruncă fetei priviri insistente iar Victor, dinspre partea lui, îşi dădu toată silinţa ca să menţină distanţa cuvenită, trăsurile aproape răzuindu-se una de alta.

Bineînțeles că privirile și întîlnirile acestea repetate atraseră atenția Clotildei, care se cam pricepea la strategiile pe care le întrebuințau nenumărații ei pretendenți ca să fie băgați în seamă.

Cu un caracter orgolios, convinsă de frumusețea ei, învățată să fie răsfățată, Clotilda își etala cu o oarecare înfumurare scuzabilă frumusețea strălucitoare, splendoarea și eleganța toaletelor.

Atenția ei nu fusese atrasă în mod special de nici unul dintre admiratorii săi și era peste măsură de plăcut impresionată de toată curtea care i se făcea. Dar de îndată ce aceste manifestări agreabile încetau, uita cine își dăduse ostenceala să i le facă ; își amintea frazele, cuvintele, dar rareori persoana care le rostise.

Lua parte la toate distracțiile, dansa la toate balurile, dar niciodată nu fusese văzută acordînd mai multă atenție unuia sau altuia. Se ocupa de ea însăși, și o interesau prea puțin ceilalți. Fiind o femeie de o frumusețe deosebită, era convinsă că toți trebuiau să-i aducă un tribut de admirație, fără nici un efort din partea ei.

Însă majordomul care-o însoțea era un om invulnerabil ; se făcuse respectat, ba chiar temut, prin sistemul blestemat pe care-l adoptase de-a nu vorbi cu nimeni. Cînd era obligat să vorbească, răspunsurile lui nu depășeau două-trei cuvinte cît mai scurt.

Ceva din toate astea bănui contele, dar cum asemenea lucru nu era pentru el o dificultate de neînvins, întrucît rareori renunța la ceea ce își propunea, își făcu planul cum să vindece supărătoarea muțenie a lui Don Tiburcio.

Fiind în plină campanie, în fiecare zi părăsea patul mai devreme ca de obicei și se urca în faetonul său ușor ca să dea tîrcoale pe lîngă casa Clotildei. Avu multe prilejuri să-l întîlnească pe Don Tiburcio, dar oricît se zbuciuma, nu reuși să-i atragă atenția.

Totuși cîștigase mult teren în privința asta fiindcă Don Tiburcio își întipărise pe retină imaginea contelui, a acelui domn gras, arătos, zîmbitor, elegant, amabil și care părea că are o situație foarte bună, dat fiind luxul pe care își permitea să-l etaleze.

În sfîrşit Don Tiburcio trebui să-şi dea seama că-l vedea peste tot şi involuntar începură să-i treacă prin minte reflecţii ca acestea sau unele asemănătoare :

— Cine o fi señorul acesta ? Am impresia că-l întîlnesc peste tot ; toată lumea îl remarcă şi îl salută cu respect.

Asemenea gînduri bîzîiau ca nişte bărzăuni în capul tăcutului majordom.

Într-o seară, cînd se dusese la teatru, îl văzu pe omul acela gras, frumos şi elegant, rezemat comod de balustrada unei loji din care îşi îndrepta în toate direcţiile binoclul şi salutînd din cap răspundea tot timpul persoanelor pline de afecţiune care din toate părţile îi făceau semne cu pălăriile, cu batistele şi cu mîinile.

Don Tiburcio, aproape maşinal, o întrebă pe Clotilda :

— Ştii cine-i señorul acesta ? Unde vrei şi unde nu vrei, dai de el.

Clotilda îl examină cu binoclul pe domnul din lojă şi spuse :

— Mi se pare că l-am mai văzut de cîteva ori, dar pentru moment n-aş putea spune nici cînd, nici unde.

Tocmai cînd Don Tiburcio şi Clotilda vorbeau despre aceste lucruri, intră în lojă un domn şi fata, ispitită de demonul curiozităţii, profită de ocazie ca să-şi risipească îndoielile :

— Îl cunoşti pe domnul acela solid, aşezat în loja de colo şi care acuma zîmbeşte şi-şi îndreaptă binoclul spre galerie ?

Indicaţiile erau precise : domnul cel gras tocmai era cu binoclul la ochi şi fixa galeria rîzînd strengăreşte.

Domnul pe care-l întrebase Clotilda se mulţumi să zîmbească şi nu răspunse nimic.

— Cum ? Nici tu nu-l cunoşti ? insistă Clotilda.

— Spune-mi Clotilda, nu-i aşa că azi eşti foarte bine dispusă ? întrebă la rîndul său domnul.

— Nu pricep.

— Ba da, azi eşti pusă pe glume.

— De ce vorbeşti aşa ?

— Nu, serios, chiar nu-l cunoşti pe señorul acela ?

— Pe cuvîntul meu de onoare.

— Şi nici Don Tiburcio ?

Majordomul neagă din cap.

— Bine, dar toată Havana îl cunoaşte !

— Ţi-am mai spus odată că n-am avut plăcerea asta, răspunse cam înţepat Clotilda.

— Acest señor este contele Coveo, răspunse în cele din urmă cel interpelat, coborînd un pic glasul.

— Ah ! Ăsta-i contele Coveo ! exclamară împreună Clotilda şi Don Tiburcio, privindu-l din nou pe domnul acela gras şi examinîndu-l de sus în jos cu binoclul, ca pe un fenomen ciudat.

Majordomului îi părea rău că nu ştiuse pînă atunci numele acelui señor. Îşi aminti, necăjit, că de cîteva ori domnul conte Coveo îi adresase cîteva cuvinte, iar el îi răspunsese cu acelaşi laconism cu care răspundea oricui ; această amintire îl mortifică.

Cînd spectacolul se termină, întîmplător, contele şi cu Don Tiburcio se nimeriră unul lîngă altul, sub porticul teatrului, aşteptînd fiecare să-i vină trăsura.

Clotildei i se întîmplă să-i cadă evantaiul şi domnul conte, cu o sprinteneală aproape neverosimilă pentru el, îl culese de pe jos şi i-l dădu în mînă frumoasei fete, adresîndu-i în trecere un zîmbet şi o frază de cea mai rafinată galanterie.

Acest lucru îl făcu pe Don Tiburcio să se simtă în mare încurcătură încît nu ştia nici ce să facă, nici ce să spună. Şi mai mult contribuia la tulburarea lui faptul că în acel moment stătea atît de aproape de conte încît îi se atingeau hainele, ba mai mult, de cîte ori se producea o mişcare printre cei care se aflau sub portic, ca să lase loc de trecere doamnelor care se îndreptau spre trăsură, trebuia iremediabil ca Don Tiburcio să preseze burta proeminentă a domnului conte. Din această cauză nefericitul de majordom se găsea într-una dintre cele mai critice situaţii din viaţa sa ; bietul om se forţa să îngăime măcar cea mai banală scuză, iar buzele sale răsvrătite nu doreau sau nu reuşeau să articuleze nici un cuvînt.

Muşcîndu-şi frîul, cu gura plină de spume, aproape cabraţi şi făcînd să sune lanţişoarele de la harnaşament, caii domnului conte se opriră în faţa arcului central al porticului.

Contele îi salută politicos pe Clotilda şi pe Don Tiburcio şi se urcă imediat în trăsură.

Însă nici tînăra şi nici majordomul nu-i răspunseră la salut, neînţelegînd prea bine dacă lor le fusese adresat.

După trăsura contelui sosi aceea a Clotildei în care fata se urcă imediat, urmată de Don Tiburcio.

Ocupîndu-şi locurile în landou, Clotilda şi Don Tiburcio rămaseră cu faţa îndreptată spre portic şi atunci se convinseră că salutul contelui nu putuse fi adresat decît lor.

Grilajul mare de la intrarea în teatru fusese închis şi printre zăbrele abia se mai distingea vestibulul ale cărui lumini fuseseră aproape toate stinse.

— N-am răspuns la salutul domnului conte Coveo, ce şi-o fi închipuind ? spuse încet Don Tiburcio.

Dar Clotilda nu răspunse nimic ; dădu uşor din umeri şi făcu o graţioasă grimasă de dispreţ cu buza de jos.

IX
Din nou sub ploaia abundentă a norocului

Începînd de-atunci, Don Tiburcio nu-l întîlnea niciodată pe conte fără să-l salute cu cel mai mare respect, chiar dacă l-ar fi întîlnit de trei-patru ori pe zi, cum se întîmpla de obicei.

Don Tiburcio era un om onest în adevăratul înţeles al cuvîntului. Vechi servitor al tatălui Clotildei, acesta îi acordă, pentru darurile sale de inteligenţă, loialitate şi iscusinţă, toată afecţiunea şi începu să-i încredinţeze toate afacerile sale fără ca el să-i dea vreodată cel mai mic motiv ca să se plîngă. Dimpotrivă, adesea îi făcea plăcere să laude în public dezinteresul lui Don Tiburcio pe care ajunsese să-l ridice la rangul de majordom al casei.

La moartea tatălui Clotildei Don Tiburcio continuă să-şi exercite aceleaşi funcţii, dispunînd de bunurile şi de interesele Doñei Luisa şi ale Clotildei ca şi cum ar fi fost ale sale proprii.

Pînă ce o boală cronică nu o doborî la pat pe Doña Luisa, ea fusese aceea care o întovărășea peste tot pe fiica sa, după cum era și natural, dar cînd maladia o obligă să rămînă luni întregi fără să iasă din casă, se sili să-i procure fiicei sale tot felul de distracții cu scopul de-a risipi un pic tristețea pe care era obligată să i-o cauzeze cu sănătatea ei precară. Și Don Tiburcio, majordomul acela cinstit care se purtase atît de frumos înainte și după moartea soțului său, fu cel însărcinat cu delicata misiune de a însoți pe Clotilda la baluri, la plimbare și la teatru.

Tînăra fată, învățată să-l aibă pe Don Tiburcio alături de ea din cea mai fragedă copilărie, îi păstra același respect și aceeași considerație ca unui membru de familie.

Și este adevărat că onestul majordom merita atențiile cu care îl copleșea doña Luisa, fără să devină înfumurat din cauza aceasta. Cînd credea potrivit să dea un sfat sau să-și dea părerea într-o chestiune importantă sau pur și simplu gospodărească, o făcea numai pentru a face un serviciu și nu ca să-și pună în valoare influența.

Într-un cuvînt, Don Tiburcio era un om, deși cu un limbaj și cu maniere nu prea rafinate, inteligent, credincios și care profesa o adevărată dragoste și o profundă recunoștință față de cei care îl sprijiniseră.

Bunurile stăpînilor săi le apăra cu îndîrjire, însă din felul său excesiv de a se comporta se născuse un defect : nu mai avea încredere în nimeni. Și cum observa că cineva încerca să cîștige bunăvoința Doñei Luisa sau simpatia Clotildei, își punea o mînă în buzunar, se scărpina în barbă cu cealaltă și-și zicea :

„Hm ! Ăsta umblă cu cioara vopsită !"

Și se declara inamic al intrusului, încruntîndu-se așa de urît încît respectivul, oricît de puțin pătrunzător ar fi fost, înțelegea imediat cum stau lucrurile.

Din acest motiv era urît Don Tiburcio pînă și de rudele cele mai apropiate ale Doñei Luisa, cărora, pe de altă parte, nu puteau să i se plîngă de atitudinea majordomului pentru că stăpîna se supăra și ar fi socotit plîngerile scornite din gelozie sau din invidie.

Așa că poate se va înțelege toată perspicacitatea subtilă a domnului conte Coveo cînd, în prima parte a planului

său, şi-a propus să fie mai întîi îndrăgit de Don Tiburcio şi apoi de Clotilda ; şi-i sigur că a scos-o bine la capăt. În zilele care urmară îşi concentră eforturile ca să reuşească să cîştige prietenia gelosului majordom.

Dinadins îi ieşea în cale, cum se spune, de trei-patru ori pe zi, îi zîmbea, îl saluta şi Don Tiburcio răspundea bucuros, cu aceeaşi măsură, la o politeţe atît de mare şi de fină. Fără să-şi fi vorbit încă, cei doi bărbaţi erau deja doi buni prieteni.

Don Tiburcio era mulţumit şi în faţa Doñei Luisa şi a Clotildei nu înceta să laude în mod deosebit amabilitatea contelui Coveo de care lumea vorbea mereu, de multe ori ca să-l ridice în slăvi şi nu rareori ca să-l critice. Bietul majordom aproape că suferea, ca şi cum el ar fi fost de vină, că nu cunoscuse pînă atunci un om atît de important şi care-i acorda atîta atenţie.

Mai lipsea doar ca domnul conte să-i adreseze cîteva vorbe lui Don Tiburcio ca să-şi vadă realizată în întregime prima şi cea mai esenţială parte a planului pe care şi-l propusese.

Această ocazie se ivi cu prilejul unei întîmplări, fără îndoială foarte avantajoasă, la care el nici nu visase.

Într-o seară, frumoasa Clotilda, dornică să-şi ofere plăcerea unui exerciţiu fizic foarte sănătos, mai ales că o sfătuise şi medicul său, coborî din trăsură, însoţită de Don Tiburcio, în parculeţul lui Neptun, care pe atunci se găsea în apropiere de strada Isabela a doua. Îi dădu drumul vizitiului, cu intenţia de-a se întoarce acasă pe jos.

Contele Coveo, care obişnuia de asemenea să se plimbe prin parcul acela unde o cunoscuse pentru prima dată pe Clotilda, era şi el acolo în seara aceea, plimbîndu-se la braţ cu Don Mateo.

Nu se întîmplă nimic demn de povestit ; doar indispensabilul salut afectuos între Don Tiburcio şi conte şi cîteva priviri şi gesturi foarte expresive pe care acesta le îndreptă spre frumoasa Clotilde, tot atît de impasibilă şi rece ca de obicei.

— Ai înaintat mult, dragul meu discipol, conchise Don Mateo : ai reuşit să atragi atenţia tatălui acestei ingrate.

Contele trebui să facă un efort ca să-şi ţină rîsul auzind ideea aceea nostimă a încrezutului ex-maestru şi îi răspunse :

— Da, am înaintat cu mult mai mult decît îţi poţi închipui dumneata... Ah, Don Mateo, cînd îi făceai dumneata curte acestei fete frumoase, uitaseşi ce-i mai important !

— Nu pricep ! răspunse cam tulburat Don Mateo.

— Vreau să spun, replică contele, că n-ai arătat prea mare dragoste acestei familii, dacă nici măcar n-ai încercat s-o cunoşti.

— Acum te înţeleg şi mai puţin, dragul meu discipol!

— Nu mi-ai spus dumneata că domnul acesta care o însoţeşte pe fată era tatăl ei ?

— Da, aşa este.

— Vezi că nu eşti bine informat ? Nu-i tatăl ei, Don Mateo.

— Cum ? Îţi baţi joc de mine, señor conte ? făcu Don Mateo, ne mai avînd altceva de spus.

— Nu-mi bat joc, vorbesc cu toată seriozitatea, nu-i tatăl ei.

— Şi atunci ?

— E un majordom pe care l-a stimat întotdeauna foarte mult familia Armández.

Don Mateo îşi băgă arătătorul în gură şi-l muşcă puternic ; se gîndi că domnul conte îl contrazisese şi pe bună dreptate. Dacă el ar fi ştiut dinainte că însoţitorul fetei nu era decît un simplu majordom, nu s-ar fi arătat aşa de timid.

Aici ajunseseră cu conversaţia cînd începu să cadă, încă înainte de-a înceta să lucească toate stelele, una din ploile acelea torenţiale de vară, neaşteptate şi înşelătoare, care par o glumă de prost gust a norilor.

Oamenii îşi părăsiră locurile pe care stăteau şi o luară la fugă în graba mare, încît locul în care cu puţin înainte stătuseră liniştiţi rămase gol să respire aer curat.

Acordurile fanfarei militare care cînta la picioarele statuii din parcul vecin încetară. Trăsurile erau ocupate şi chiar disputate de cei mai aproape de ele şi le ocupau cei mai sprinteni sau cei mai înfigăreţi. Cea mai mare parte

din public se refugiase în cafenele, sub portalele caselor şi în instituţiile din împrejurimile parcului.

Don Tiburcio şi Clotilde n-au fost ultimii dintre cei care o luaseră la fugă.

Bătrînul bombănea printre dinţi :

— Ce porcărie ! Să se întîmple aşa ceva tocmai în singura seară cînd am dat drumul trăsurii !

Pentru Clotilde era mai curînd o distracţie.

N-apucaseră să alerge mai mult de douăzeci de paşi cînd contele îi opri politicos :

— Domnişoară, domnule, nu-mi îngădui să vă las să vă udaţi ; aici e trăsura mea, urcaţi-vă în ea, vă rog !

Don Tiburcio, care adeseori nu putea să-şi reţină apucăturile sale de om nerafinat, acum mai era prost dispus şi din cauza păcătoasei acelea de ploaie care se întîmplase să vină tocmai cînd trimisese el trăsura acasă şi de aceea strigă cu multă grosolănie :

— Mă ! Dă-te laoparte şi lasă-ne să fugim !

Don Mateo îl susţinuse pe conte poruncind lui Victor să tragă trăsura lîngă ei. Şi chiar aşa şi făcu pezevenchiul de vizitiu. Trăsura contelui tăie calea lui Don Tiburcio şi a Clotildei, aşezîndu-se în mijlocul drumului, la un pas de ei.

— Urcaţi, urcaţi ! repetau contele şi Don Mateo împingîndu-l atît de la timp pe Don Tiburcio, încît acesta, încetul cu încetul şi împotriva voinţei lui, cu totul buimăcit, se pomeni în trăsură. Clotilde se urcă după el.

Trăsura porni.

— Oh, nu, cu nici un chip ! strigă Don Tiburcio, scoţîndu-şi capul pe jumătate pe portiera landoului, urcaţi şi dumneavoastră, señores !

De data aceasta Don Tiburcio fu cel care trebui să coboare din landou şi să-l bage înăuntru pe conte şi pe Don Mateo, împingîndu-i, deoarece aceştia rămăseseră în mijlocul străzii stînd neclintiţi în ploaia torenţială.

Toate acestea se petrecură rapid, aproape instantaneu, în mult mai puţin timp decît am folosit ca să povestim.

După ce, fără să ştie cum, s-au pomenit toţi în trăsură şi scăpaţi de apa care curgea din abundenţă, au început rîsetele şi glumele în timp ce fiecare îşi scutura cum

putea hainele îmbibate de apă.

— Hombre ! chiar că nici nu-ţi vine să crezi ! zicea Don Tiburcio, vedeţi dumneavoastră, tocmai azi să cadă potopul ăsta, singura dată cînd am poruncit vizitiului să se întoarcă acasă ! Nici întradins să fi vrut, nu s-ar fi potrivit aşa !

Contele exagera vorbind despre cantitatea de apă care-l udase, stîrnind astfel rîsul Clotildei.

Don Mateo se tot ştergea pe gulerul cămăşii cu o batistă mare albă cu carouri roşii şi povestea ce li s-a întîmplat :

— Noi, zicea el, stăteam sub copacii aceia din colţul parcului şi deodată am văzut că dumneavoastră şi toţi ceilalţi din celălalt colţ al parcului aţi început să fugiţi ; ne-am sculat în picioare, am făcut cîţiva paşi şi abia atunci am priceput de ce alergaţi ; din acelaşi motiv pentru care mie mi-a zburat jobenul din cap, fir-ar să... ! şi era nou ! Nici nu l-am plătit încă ! Am să-l dau înapoi pălărierului că tot nu-mi foloseşte la nimic.

Această întîmplare a lui Don Mateo produse o explozie de rîs atît de puternică încît nimeni nu mai avu chef să mai rîdă după aceea şi nu se mai produse un moment asemănător, cu toate că glumele continuau mereu.

Pe urmă se făcu un moment de linişte. Se auzea numai răpăitul picăturilor de ploaie pe acoperişul landoului.

Contele rămăsese faţă în faţă cu Clotilde căreia, îmbrăcată într-o luxoasă rochie de mătase bleu-pale, i se detaşa bustul bine format pe fondul întunecat al tapetului de postav verde din interiorul landoului.

Din timp în timp, prin cîteva crăpături ale landoului închis, pătrundeau cîteva sclipiri fugitive ale luminilor de la instituţiile publice sau de la felinarele iluminatului public şi lumina aceea scălda pentru o clipă chipurile celor care erau în trăsură. Atunci contele putea să vadă perfect frumosul chip al fetei aşezate în faţa lui, braţele ei bine făcute, părul ei blond împărţit în două cozi care îi înconjurau gîtul, urmau linia curbă a sînului său palpitînd şi cădea pe coapse.

Clotilde simţea o plăcere vagă şi indefinibilă avînd aşezat atît de aproape de ea, în acelaşi landou, pe cel

care-i atrăsese atenţia de atîtea ori, omul acela despre care auzise vorbindu-se peste tot, în sfîrşit omul acela, salutat, copleşit cu atenţii, adulat de puţini şi temut de toţi.

Însă contele, cu toate că se simţea foarte mulţumit de norocul care dăduse peste el, îşi dădea totuşi seama că situaţia celorlalţi era jenantă, de aceea, profitînd de un moment în care nu erau nici instituţii şi nici felinare care să-şi proiecteze lumina în interiorul trăsurii, îi dădu un cot lui Don Mateo şi aproape lipindu-şi buzele de urechea lui, îi şopti :

— Mai zi şi dumneata ceva.

Don Mateo pricepu şi imediat începu să spună tot felul de nerozii cu ton bărbătesc, ceea ce nu-l împiedică pe Don Tiburcio să-l asculte ca pe un oracol căruia, din respect, nu îndrăznea să-i răspundă şi cu atît mai mult n-ar fi îndrăznit să-l contrazică.

Între timp contele nu-şi dezlipea ochii de pe Clotilde. Frumoasa fată apărea şi dispărea în faţa lui ca o viziune magică datorită luminilor efemere care iluminau interiorul trăsurii.

Îl necăjea gîndul că după cîteva minute vor ajunge la capătul călătoriei, oricît s-ar fi străduit puşlamaua de Victor să facă caii să meargă cît mai încet posibil.

Cînd se vor mai găsi într-o situaţie atît de favorabilă ? Şi să nu poţi profita de ea ! Totul fusese atît de neprevăzut, atît de întîmplător ! Hei, dacă s-ar fi gîndit că i se poate întîmpla aşa ceva, ar fi fost altă treabă !... Atît de aproape de ea ! Să simtă din cînd în cînd curentul care-l făcea evantaiul ei, mişcat cu atîta graţie ! Să auzi foşnetul mătăsii rochiei ei ! Să te atingi din întîmplare de dantelele ei ! Poate chiar să dai de vîrful picioruşului acela a cărui urmă o văzuse de atîtea ori imprimată pe pămîntul nisipos din parc ! Aşa gîndea contele aspirînd cu o delectare de nedescris parfumul atît de suav pe care-l răspîndea frumoasa Clotilde.

În sfîrşit trăsura se opri. Portiera din partea în care stătea contele era spre intrarea casei Clotildei.

Contele coborî şi-i întinse galant mîna fetei. Ea sări sprinten din trăsură şi abia îşi sprijini mîna albă, fină şi suavă de mîna pe care i-o întindea contele.

În vestibulul casei avu loc un bogat schimb de formule de politeţe.

Don Tiburcio şi Clotilde nu voiau să-i lase să plece pe cei care-i conduseseră cu atîta amabilitate, fără să rămînă măcar cîteva clipe.

Vă mulţumim din toată inima, îl asigura stînjenit ex-maestrul pe Don Tiburcio, dar cu hainele noastre muiate arătăm groaznic. Vom avea plăcerea să vă vizităm altă dată. Nu, nici o grijă, acuma nu-i singura dată cînd putem să ne bucurăm de o companie atît de plăcută.

Cît despre conte, neprecupeţind nici zîmbetele nici complimentele, îi spunea Clotildei :

— Imposibil, señorita, rămîne pe altă dată, altă dată ; l-am cunoscut foarte bine pe tatăl dumneavoastră, eram foarte prieteni, totdeauna îmi aduc aminte cu plăcere de ceasurile pe care le-am petrecut împreună ; era un om foarte cumsecade, foarte cult, un cap deosebit. O cunosc şi pe mama dumneavoastră : cine ştie, poate că după atîta timp dumneaei nu mă mai cunoaşte. Totuşi, îngăduiţi contelui Coveo, în numele unei vechi prietenii, să-i transmită mamei dumneavoastră expresia deosebitului său respect.

Şi se despărţiră, rămînînd toţi foarte mulţumiţi unul de celălalt.

Contele şi Don Mateo îşi comunicau reciproc impresiile în timp ce trăsura îi ducea pe fiecare la casa lui.

Don Mateo se simţea un pic umilit în faţa avantajelor obţinute în atît de scurt timp de către fostul său discipol. Şi el care încă de atîta vreme nutrise iluzia că va contracta o alianţă de rudenie atît de avantajoasă cu frumoasa Clotilda ! Fără nici o îndoială contele era un copil răsfăţat de soartă ! Ce noroc avea blestematul ! „Ah..: dar pot să spun cu mîndrie că a fost elevul meu !“

Această ultimă idee îl consolă întrucîtva pe secretarul plin de regrete.

Contele era cuprins de gînduri mai vesele :

— Aici, lîngă mine, se afla adineaori Clotilde. Stofele astea mai păstrează încă răsuflarea călduţă şi parfumată care emana de la ea. Oh, ce fericit voi fi ! Păcat că n-am profitat mai mult de ocazie, aş fi putut să-i vorbesc, ble-

gul de mine ! Aş fi putut să mă arăt mai galant, mai atent, mai curtenitor ! În loc să fi pus pe Don Mateo să vorbească, mai bine aş fi vorbit eu. Ce şi-o fi închipuit ? Că sînt un prost ! Cînd reflexele luminii pătrundeau rapid prin ferestruică şi-i luminau chipul şi talia încît credeam că am în faţa ochilor o vaporoasă apariţie celestă pe care o cunoşteam dinainte, din vis. Uneori mă credeam victima unei iluzii înşelătoare şi cînd închideam, cînd deschideam ochii. Cerceii săi de safir aruncau scînteieri albastre, brăţările sale de aur străluceau puternic ; colierul ei de briliante arunca fulgerări orbitoare. Ce bogată trebuie să fie ! Ce bijuterii scumpe !

Iar în timp ce aici călătorii din landou gîndeau atît de diferit unul de altul, dincolo Don Tiburcio şi Clotilde aproape că se sufocau de atîtea laude.

Majordomul, aproape rupt de orice relaţie socială din cauza caracterului său ursuz, nu mai întîlnise de multă vreme pe cineva care să-l trateze cu atîta afectuoasă consideraţie şi simţea cum îi dau lacrimile de emoţie şi de bucurie, şi pentru că atîta emoţie îi copleşea sufletul, trebuia din cînd în cînd să-şi întrerupă elogiile şi, ca să nu se dea de gol, atribuia aceste întreruperi obligatorii oboselii pe care i-o provocase urcarea scării.

Clotilde îi spunea mamei sale :

— Contele Coveo m-a asigurat că te cunoaşte foarte bine, mamă.

Iar nobila doamnă, cu toate că nu reuşea să-şi amintească cine ar putea fi acel señor conte, contagiată de entuziasmul fiicei sale şi a majordomului, răspunse :

— Oh, da, îl cunosc foarte bine ; cred că am dansat odată cu el un rigodon la palat.

În afară de aceasta, nobilei doamne i se părea ceva de prost gust să nu-l cunoască pe acel personaj celebru al cărui nume era pe toate buzele şi în toate locurile.

Cînd contele intră în casă se simţi parcă mai plin de viaţă, de sănătate şi chiar ajunse să se creadă mai gras şi mai înalt. Se uita peste tot cu o plăcere rară : casa lui, pe care cu cîteva zile mai înainte o simţise atît de goală, atît de pustie, era acuma plină toată de imaginea Clotildei. În salon luminările scînteiau pe spinarea de metal lustruit a graţiosului viţel de aur.

Trecînd prin birou, contele se opri o clipă în fața unei oglinzi venețiene contemplîndu-se foarte mulțumit de sine însuși.

Luă cîteva atitudini seducătoare, zîmbi și spuse :

— Acuma-i a mea ! Asta-i ceea ce îmi lipsea ! Sigur că da !

X

Prolog

Toată lumea bîrfea remarcînd asiduitatea cu care se întîlneau contele Coveo și cu frumoasa fiică a doñei Luisa.

Contele reușise, în sfîrșit, ca frumoasa Clotilde să accepte atențiile și omagiile lui ceea ce nu făcea cu ale altora. Și față de toți ceilalți pretendenți ai fetei contele avea un mare avantaj : Don Tiburcio nu se arătase niciodată față de el sgîrcit la vorbă și nici nu se încruntase la el.

Ba mai mult : Don Tiburcio îi încredința brațul Clotildei domnului conte plecînd de la bal sau de la teatru și deseori în parcul în centrul căruia zeul Neptun, sprijinit comod cu o mînă pe tripla sa cange și cu cealaltă în brîu, părea că urmărește totul de pe înaltul său piedestal de marmură. Majordomul nostru, cu pălăria pe ceafă și mîinile încrucișate peste poalele redingotei descheiate complet, mergea la cîțiva pași în urma lor, ca un miel blînd, conversînd grav cu Don Mateo care se transformase în tovarășul său nedespărțit.

Așa mergeau : înainte cei doi îndrăgostiți și în urma lor cei doi domni gravi, atrăgînd privirile trecătorilor și stîrnind, pe ori unde ar fi trecut, șoaptele de admirație ale unora și zîmbetele batjocoritoare ale altora.

Într-o seară, cînd ieșeau de la teatru, Don Tiburcio spuse cu glas tare, în așa fel încît să-l audă toți cei care ar fi fost în preajma lor :

— Excelenţa voastră trebuie să-şi ţină cuvîntul pe care ni l-a dat !

— Cum adică, dragă Don Tiburcio, ce cuvînt ţi-am dat ?

— Nu mai ţineţi minte că ne-aţi promis că ne faceţi o vizită ?

— Aşa-i, dragul meu, răspunse contele zîmbind plin de bunătate şi dîndu-şi o palmă peste frunte ca şi cum ar fi vrut să se pedepsească pentru c-a uitat, sînt mereu atît de ocupat, am mereu atîtea de făcut ; şi, chiar secretarul meu are o memorie aşa de fericită !... Iertaţi-mă, în cîteva zile voi veni.

Într-adevăr, domnul conte îşi ţinu făgăduiala foarte curînd. După vreo două zile, landoul strălucitor, cu lachei purtînd pălării galonate şi pieptul plin de fireturi de aur, se opri în faţa porţii casei Clotildei.

Contele Coveo, îmbrăcat în frac, cu mănuşi albe dintr-o fină piele de căprioară, cu piepţii cămăşii pe care străluceau trei briliante, brodaţi cu rafinament, coborî din landou, urmat de Don Mateo şi urcă majestuos scările peronului. Cine l-ar fi văzut în felul acela, mergînd înaintea secretarului său care venea după el cu o înfăţişare care reflecta atît respectul cît şi mortificarea, putea foarte bine să-l ia drept un ambasador străin.

Pînă şi Don Tiburcio, deprins să-l vadă, simţi un respect zguduitor cînd auzi soneria şi se înfăţişă în capul scărilor ca să-l primească pe cel care venea şi văzu că era domnul conte de Coveo, îmbrăcat după o riguroasă etichetă şi purtînd atîrnată pe piept o cruce enormă.

Clotilde, îmbrăcată cu o tunică lungă din *nipe* [1] alb, cu părul legat simplu cu o bantă de catifea roşie, era încă şi mai frumoasă decît cu rochiile ei luxoase şi pline de bijuterii.

Contele îşi anunţase vizita, de aceea doña Luisa, care ardea de dorinţa aprinsă de-al cunoaşte, dădu dispoziţii să o ducă în fotoliul ei pe roţi în altă cameră, unde putea şi dînsa să primească vizita faimosului aristocrat.

Dragostea ei de mamă o făcu să se gîndească la niste lucruri care abia îi pătrunseră în minte şi o făcură să

[1] Pînză ţesută din fibre scoase dintr-o specie de bananier filipinez.

surîdă ca și cum ar fi întrezărit un viitor exagerat de atrăgător.

Ea, care de asemenea iubea distracțiile mondene și care credea că-i în afară de unul din elementele indispensabile existenței sale dacă nu se afla în mijlocul societății alese, era mereu în căutare de vești care să-i spună ce mai e pe lumea asta în care atîtea amintiri și atîtea momente de plăcere și fericire rămăseseră acum ca înmormîntate.

În afară de ceea ce-i spuseseră fiica sa și Don Tiburcio, doña Luisa mai știa și de la alte persoane ce loc important ocupă în înalta societate contele Coveo ; în imaginația ei și-l și închipuise tînăr, elegant, politicos, săgetat mereu de privirile seducătoare ale femeilor și de acelea geloase ale bărbaților.

Dar iluziile ei rămăseseră în parte eclipsate în fața efectului pe care-i-l produse, cînd îl văzu trecînd pragul de la ușa camerii sale pe bărbatul acela gras, roșu în obraji, greoi, chel, cu abdomenul proeminent și pe urmă, pentru a completa tabloul, pe celălalt care venea după el, înalt, slab și mai țeapăn ca o prăjină.

Pe urmă privi la fiica sa și zîmbi mîndră că o vede așezată alături de ea, atît de frumoasă și în același timp tot atît de indiferentă ca de obicei.

Contele făcu o profundă reverență mamei și fiicei și la invitația acesteia luă loc într-un fotoliu încăpător. Don Tiburcio îl prezentă doñei Luisa pe distinsul și bunul său prieten Don Mateo, secretar permanent al excelentisimului señor conte Coveo. Și imediat se așezară amîndoi unul lîngă altul.

Fără îndoială că doña Luisa nu avusese niciodată ocazia să-l vadă pe conte, însă printr-un straniu fenomen de memorizare, care se întîmplă deseori, se convinse numaidecît că-l întîlnise adesea. Iar figura domnului conte Coveo avea trăsături atît de pronunțate că, odată văzute, răneau în așa mod retina încît rămîneau gravate adînc în ea și nu se mai uitau niciodată. Formele lui voluminoase și grosolane se luptau violent cu finețea pe care se silea s-o aibă, mușchii săi puternici păreau supuși la grea tortură sub elegantul frac. Din toate acestea rezultă o combinație grotescă pentru privirea perspicace a vechii

şi asidui frecventatoare a saloanelor în care se reunea lumea cea mai aleasă din Havana.

Dar aceste gînduri ale doñei Luisa nu ţinură decît o clipă, pe urmă, printr-o reacţie favorabilă, privind din fotoliul său de bolnavă pe bărbatul acela gras, rumen în obraji, chel, plesnind de sănătate, văzîndu-l tolănit în faţa ei în fotoliul acela încăpător cu moliciunea proprie omului plin de satisfacţii, se înduioşă, îi deveni simpatic şi curînd se risipi prima impresie şi încetă s-o mai şocheze figura vulgară a domnului conte Coveo.

Între timp nici doña Luisa, nici fiica sa nu îndrăzneau să vorbească.

Don Mateo, fără să se ocupe de tovarăşul său, susţinea o discuţie însufleţită despre recolta din acel an cu Don Tiburcio.

Situaţia aceasta devenise cam stînjenitoare pentru conte.

Lumina unui candelabru frumos cădea din plin asupra lui şi era cam iritat de fulgerările pe care le provocau nasturii de briliant de la plastronul cămăşii şi marea cruce de aur care strălucea pe fracul care-l strîngea. Şi ca să se simtă şi mai stingherit încă, remarcase privirea doñei Luisa fixîndu-l, ca şi cum l-ar fi examinat cu insistenţă.

— Uf ! Ce căldură, spuse şi el, ca să spună ceva, ştergîndu-şi cu batista chelia lucioasă de sudoare şi pomadă.

— Oh, da, răspunse mama Clotildei ; dar ne veţi ierta că nu deschidem ferestrele, pentru că mi-ar face rău.

Contele îngăimă mii de explicaţii şi de scuze :

— Vai, n-am spus din cauza asta... nu mi-era deloc cald... dimpotrivă, e o răcoreală delicioasă !...

Dar, în ciuda acestei tentative, pricepu că fusese de la început lipsit de tact şi jena lui crescu. Şi observînd că Don Mateo trăncănea vrute şi nevrute, fără să-l intereseze dacă avea sau n-avea nevoie de ajutorul său, se înfurie teribil şi fără să se poată stăpîni, izbi cu pumnul braţul fotoliului.

Acest lucru fu suficient pentru ca Don Mateo să priceapă şi să încerce imediat să-şi repare greşeala, începînd o conversaţie în legătură cu primul lucru care-i trecu prin cap.

— Señora, înfăţişarea dumneavoastră îmi pare foarte cunoscută, spuse el adresîndu-se doñei Luisa.

— Şi eu tot la asta mă gîndeam, se înfipse contele, grăbindu-se ca să nu scape ocazia de a spune ceva.

— Nu-i de mirare, le răspunse doña Luisa, sînt puţine persoanele din înalta societate cu care să nu fi fost în cele mai bune relaţii ; dar în acelaşi timp, pentru că au fost atît de mulţi şi a trecut atîta vreme, am uitat pînă şi numele unora.

— Aşa se întîmplă, da, señora, şi mie mi s-a întîmplat acelaşi lucru. Sînt atîţia cei care mă cunosc şi mă salută încît uneori nici nu ştiu cine este acela care-mi strînge mîna şi nici cel care mă sileşte să scot pălăria ca să răspund la salut. Cine ştie de cîte ori nu ne vom fi întîlnit, ne vom fi vorbit şi poate că am şi fi dansat împreună, señora, şi totuşi nu ne mai amintim ?

— Sigur că da, aşa s-ar putea să fie ; nu-i pentru prima dată că mi se întîmplă aşa ceva. Sînt aproape sigură că-mi amintesc să vă mai fi văzut şi cu alte ocazii, dar n-aş putea spune nici cînd, nici unde. Dacă dumneavoastră sînteţi peste tot !

— Aşa-i, señora ; şi, vedeţi dumneavoastră, uneori îmi trăzneşte şi mie prin cap întrebarea cum de pot eu să fiu în atîtea locuri deodată. Ca să nu mai vorbim de toate treburile pe care le am !

Conversaţia a mai continuat multă vreme pe această temă şi în plus s-au mai discutat şi alte lucruri, fleacuri despre care nici nu merită să mai vorbim.

Doña Luisa rămase cu totul convinsă că vorbise cu contele şi-l cunoscuse încă de foarte multă vreme. Şi acum începuse să-l simpatizeze ; îi părea un om cu înfăţişare cam grosolană, însă un om simplu şi cu suflet bun. De la o poştă se vedea că nu avusese contact cu înalta societate. Dar acest lucru nu împiedica o apreciere favorabilă. Aceasta era părerea pe care ajunsese să şi-o facă Doña Luisa despre pretendentul la mîna fiicei sale.

Şi cînd contele îşi luă rămas bun în seara aceea de la Doña Luisa, îşi strînseră amîndoi afectuos mîna ca doi vechi cunoscuţi.

Pe de altă parte, Don Tiburcio era ca atins de har, sărea în sus, mişca agil mîinile, îl bătea pe umeri pe

Don Mateo iar acesta spunea la tot pasul cîte o glumă fără nici un haz însă care-l făcea să se strice de rîs pe cinstitul şi excentricul majordom.

Chiar şi Clotilde, atît de indiferentă la început, deveni mai expansivă şi mai atentă.

După plecarea contelui şi a secretarului său, şi după toate momentele de bună dispoziţie pe care le creaseră aceştia, biata bolnavă începu din nou să se frămînte gîndindu-se la soarta ei tragică. I se părea că cei doi bărbaţi, atît de sănătoşi şi de plini de viaţă, lăsau în urma lor un fel de gol care o făcea să simtă cum o apasă ceva pe piept şi cum i se întristează inima.

— Trebuie să mai vină, se gîndea Don Tiburcio, au distrat-o aşa de bine pe bolnavă, sînt atît de politicoşi şi de amabili !

Cînd cei doi musafiri ajunseră în faţa portierii marelui landou pe care pajul cu jobenul în mînă o ţinea deschisă, contele strînse puternic mîna tovarăşului său şi apropiindu-se de urechea lui îi spuse :

— Am ajuns să facem un pas mare, dragă Don Mateo, un pas mare !

Acesta, luînd loc în trăsură, răspunse contelui zîmbind viclean şi făcînd un gest de aproape.

Landoul porni.

XI
Treaba merge

După ce-au mai trecut trei-patru zile, landoul luxos al contelui Coveo se opri într-o seară la poarta casei familiei Armández. Şi de-atunci încolo nu trecu seară fără să se oprească în acelaşi loc.

Din landou dar foarte rareori cobora numai domnul conte ; aproape întotdeauna era însoţit de fidelul său secretar.

Clotilde era mulțumită și nu prea, fiind o fire care nu se entuziasma chiar așa ușor.

Contele avea o manieră atît de deosebită de-ai face curte !

E drept, uneori devenea indiscret, însă unui personaj atît de suspus puteai foarte bine să-i mai ierți cîte ceva.

Don Tiburcio nici nu mai putea să se lipsească de Don Mateo. Verificase acest lucru. În seara cînd, în urma unui calcul abil, secretarul renunțase să-și însoțească șeful, bravul majordom era cît se poate de prost-dispus, cu sprîncenele încruntate și întreba ca prostul :

— Hombre ! Señor conte, de ce nu l-ați adus și pe Don Mateo ?

Doña Luisa privea cu satisfacție și fericire curtea pe care i-o făcea contele fiicei sale. Începuse și ea să-și facă vagi planuri de viitor.

Pînă atunci, Clotilde și Don Tiburcio erau cei care-i vorbeau Doñei Luisa despre conte, omul acela atît de vestit și pe care-l întîlneai pretutindeni. Acuma Doña Luisa era aceea care făcea remarcile cele mai precise și mai directe asupra însușirilor frumoase ale aristocratului conte.

Don Tiburcio asculta uneori aceste observații cu o tristețe de care încerca zădarnic să se scuture. Se întîmplă chiar să simtă dorința fierbinte de a urzi o adevărată dramă pentru a le îndepărta pe cele două ființe pe care le iubea atît de mult de cei doi intruși care-i răpeau o parte din sentimentele sale cele mai scumpe.

Și chinuit de aceste gînduri, se pornea deseori să vorbească singur cu o voce destul de perceptibilă :

— Sînt nebun de legat !... Să mă gîndesc în acest fel la excelentisimul señor conte Coveo ! Sînt un egoist ! Sînt rău, pervers ! Ce mi-au făcut oamenii aceștia ? Și Don Mateo, mai ales el, bunul meu prieten Don Mateo ? Asta mi se năzare cînd gîndurile mele o iau razna. Don Mateo, care întotdeauna s-a arătat atît de fin, atît de amabil... Sînt rău, pervers ! Să mă gîndesc așa la niște prieteni atît de buni !...

Și bietul Don Tiburcio încerca să-și răscumpere gîndurile vrăjmașe arătîndu-se cu atît mai amabil cu cît îl încolțeau gînduri mai negre.

În zilele acelea Don Mateo era fericit. Binecuvînta de mii de ori renunțarea la amorul Clotildei în favoarea contelui, pentru că în acest fel cîștigase o și mai mare influență asupra fostului său discipol și o și mai mare considerație și respect din partea lumii. Cel care l-ar fi văzut atît de țanțoș în landou, abia mișcîndu-și capul ca să vorbească cu fostul său discipol, ba uneori vorbindu-i întorcîndu-și cu totul fața în cealaltă parte, cel care l-ar fi văzut pe conte ascultînd spăsit și cu cea mai mare atenție sfaturile lui Don Mateo, ar fi putut să se înșele ușor și să schimbe rolurile, adică s-ar fi gîndit că Don Mateo era șeful și contele secretarul său.

Din toate părțile ploua cu felicitări și urări :

— Prin urmare vă căsătoriți în curînd cu frumoasa domnișoară Armández, nu-i așa, domnule conte ? îl întrebau deseori cunoștințele sale și el răspundea făcîndu-se că-i tulburat, ca și cum i-ar fi surprins un secret pe care se ferea cu grijă să-l divulge.

Pe bătrînul maestru al contelui de asemenea îl felicitau, iar el, dîndu-și importanță și făcîndu-și glasul și mai cavernos ca de obicei, răspundea :

— Da, așa l-am sfătuit. Un om cu poziția lui cînd e burlac face o impresie foarte proastă în societate. Asta pe de o parte ; pe de altă parte eu nutresc o adevărată dragoste părintească atît pentru conte cît și pentru Clotilde. Închipuiți-vă, îi știu pe amîndoi de cînd erau abia de-o șchioapă, îi cunosc mai bine decît se cunosc ei înșiși. Sînt foarte sigur c-au să fie cît se poate de fericiți ; în direcția aceasta se îndreaptă mereu sfaturile și eforturile mele : să fac două ființe fericite ! E așa de bună Clotilde ; și contele, e așa de bun !

Și cum aceste vorbe ale lui Don Mateo ajunseră într-o bună zi la urechile doñei Luisa, din întîmplare sau dinadins, aceasta încercă să strîngă prietenia cu bărbatul acela care avea atîta influență asupra domnului conte, dăruindu-i mai multe zîmbete și arătîndu-se mai deschisă cu el.

Și cu toate că această influență era pur fictivă, provenind doar din șiretenia contelui și nu din vreo calitate deosebită a lui Don Mateo, acesta își juca rolul la perfecție, chiar dacă nu-l pricepea. Se arăta prevenitor și prevăzător în toate, chiar și în lucrurile cele mai mărunte,

Dacă domnul conte voia s-o ia la dreapta, Don Mateo îl trăgea spre stînga, pentru că așa era mai bine ; dacă domnul conte spunea că-i tîrziu, Don Mateo îi explica că era devreme și așa făcea în toate. În acest mod, toată lumea avea ocazia să remarce, la tot pasul, ascendentul pe care-l cîștiga treptat secretarul asupra contelui. Uneori contele nu mai suporta impertinențele secretarului ba chiar simțea o dorință vehementă să le pună capăt, făcîndu-i vre-o figură urîtă în public. Dar niciodată nu i se ivi ocazia să recurgă la această soluție extremă, pentru că Don Mateo, înțelegînd instinctiv anumite semne defavorabile, își curma brusc sfaturile și atențiile deplasate, armonia între cei doi vulpoi fiind astfel minunat restabilită, fără ca străinii să fi putut remarca abila echilibristică pe care trebuiau s-o facă domnul șef și îndatoritorul său secretar ca să evite ruptura definitivă a relațiilor lor atît de strînse.

Într-o seară, cînd Doña Luisa reușise să se arate foarte prietenoasă cu Don Mateo care, la rîndul său, se lăsa iubit și împărtășea afecțiunea mamei Clotildei cu o amabilitate nelimitată, vorbiră pe îndelete despre căsătorie și, inventînd cîteva căsătorii foarte extravagante dintre prietenii și cunoscuții lor ca să rîdă de contrastul pe care-l prezentau aceste însoțiri imaginare, Doña Luisa, ca și cum atunci i-ar fi dat prin gînd, spuse :

— Ia zi, Don Mateo, vorbind serios de data asta, ce părere ai ? Ar fi potrivită căsătoria dintre conte și fiica mea ?

Don Mateo aruncă o privire semnificativă înspre celălalt capăt al salonului, unde se afla contele, contemplînd-o pe frumoasa Clotilde care cînta la pian, cu foarte puțin gust, desigur, una dintre cele mai delicate melodii de Bellini.

— Vai, señora, exclamă el simțind oarecare asprime, nu, să nu împingem gluma chiar pînă aici !

— Dar nu-i nici o glumă !

— Oh, señora, azi sînteți foarte bine dispusă.

Doña Luisa insistă ca să afle părerea lui Don Mateo și ca să-l convingă că nu vorbea în glumă.

Don Mateo nu știa ce să facă deoarece contele, care cu siguranță bănuise că se vorbea despre el, îl privea fix. Și

privirea aceea îl făcea pe fostul maestru să se simtă foarte prost pe scaunul său. Îl mustra conştiinţa pentru că în seara aceea rîsese şi glumise cam mult cu stăpîna casei şi se temea ca stăpînul său să n-o fi luat în nume de rău.

Şi ceea ce era mai rău, Doña Luisa nu-l slăbea deloc :

— Seîora, spuse el foarte încurcat, la acest lucru merită să ne gîndim pe îndelete.

— Bine, băiatule ce altceva ai de făcut decît să gîndeşti ? !

Cum asta ! Să-i zică lui băiatule ! Lui Don Mateo, secretarul excelentisimului seîor conte Coveo, chiar aşa, de la obraz ! Asta-i prea din cale-afară ! Simţea că a glumit prea mult cu Doña Luisa. Şi contele stătea tot timpul cu ochii pe el ! Situaţia lui era insuportabilă. De cîteva ori se gîndi să se prefacă aşa că nu se simte bine, să-şi ia pălăria şi să plece.

Clotilde termină de cîntat la pian iar Don Tiburcio, care se plimbase dintr-un colţ în celălalt al vestibulului, plin de ranchiună împotriva celor doi oameni care îl înstrăinau treptat de familia Armández, ajunsă pentru el ca propria sa familie, se duse de-a dreptul la conte şi la fată şi fără să-i poată explica pricina acelei izbucniri, le spuse cu un surîs profund sarcastic :

— Parc-aţi fi două turturele !

Clotilda, văzînd izbucnirea aceea neaşteptată a majordomului, întotdeauna atît de cumpătat la vorbă şi respectuos, crezu că şi-a pierdut minţile.

Nici contele nu rămase mai puţin uimit.

Bietul Don Tiburcio, pricepînd pe loc efectul defavorabil pe care-l produseseră cuvintele sale, ca să le atenueze se sili să pară bine dispus şi, îndreptîndu-se sprinten spre Doña Luisa şi Don Mateo, se uită la ei şi le spuse :

— He, he, nu credeţi că ar trebui să se însoare contele cu Clotilde ?

Din fericire, Doña Luisa, deşi nu ştia dacă să se bucure sau să se supere de ieşirea majordomului, alese cea de-a doua alternativă.

Pînă la urmă deşi se produseseră tot felul de neplăceri şi de neînţelegeri datorită glumelor nepotrivite ale lui Don Tiburcio, toată lumea era foarte încîntată că se vorbise în sfîrşit despre aşa ceva.

Don Mateo era cel mai puțin mulțumit, neștiind cum o să ia lucrurile șeful său, dar tot el fu cel care vorbi cel mai tare și cel mai mult cînd îl văzu pe conte cum continua gluma începută de Don Tiburcio, cu un tact și o prefăcătorie plină de rafinament.

Clotilde, gîndindu-se că oricum într-o bună zi va trebui să se căsătorească și că-i era cu totul indiferent dacă ar fi fost contele sau oricare altul, ajunse la concluzia că poate ar trebui să-l prefere pe conte pentru că, la urma urmelor, îl tratase cu mai multă considerație decît pe ceilalți.

Pe de altă parte, Doña Luisa se gîndea că fiica sa cu nimeni n-ar putea să se căsătorească mai bine decît cu contele, care era o persoană cu o poziție socială de invidiat și adăuga la ireproșabilele lui trăsături de caracter o avere mare și un titlu respectabil.

Don Tiburcio înțelese că Clotilde nu va rămîne mereu nemăritată, că atunci cînd te gîndești mai puțin îi va da prin cap, ca tuturor fetelor de vîrsta ei, să se mărite și că va deveni soția cine știe a cărui nerod sau coate-goale, așa că tot mai bun ar fi contele Coveo, persoană cît se poate de demnă și de bogată și că prin urmare nu putea să fi venit atras de mirosul căpătuielii.

Se schimbară cuvinte foarte cordiale în legătură cu gluma făcută de majordom, niciodată conversația nu fusese atît de agreabilă și de însuflețită ca în seara aceea. Din privirile și vorbele tuturor se revărsa mulțumirea.

Cînd a fost să-și ia rămas bun formau toți împreună un grup atît de compact, atît de strîns și înaintau toți atît de uniți spre scara peronului casei, încît părea că trebuie să facă un efort suprem ca să se despartă.

— Pe mîine, conte, vezi să nu lipsești, îi recomandă stăruitor Clotilde.

— Și nici dumneata să nu lipsești, Don Mateo, adăugă majordomul strîngîndu-i mîna atît de tare încît îl făcu să simtă un frison neplăcut.

Pe urmă schimbară între ei tot felul de vorbe plăcute și nu puține fraze de rămas bun.

Doña Luisa se întoarse în camera ei amintindu-și frazele contelui care o făcuseră mai mult să rîdă și tîrîindu-și penibil picioarele ca să umble își zicea :

— Ah, contele ăsta-i atît de vesel că m-a scos din fire ; atîta vreme a trecut de cînd sînt bolnavă şi pînă acum n-am mai ajuns pînă la scară !

Între timp, în trăsură, Don Mateo şi contele se uitau unul la altul, se băteau pe umeri unul pe altul şi-şi ziceau :

— Dragă maestre !...

— Discipole dragă !...

— Treaba-i hotărîtă !

— Oho ! Hotărîtă ! Te felicit !

— Potlogarule !

Şi rîdeau nervos.

XII
Încă un nobil

Ce se întîmpla într-o seară, după vre-o lună, în eleganta locuinţă a familiei Armández ?

Casa aceea atît de liniştită, atît de tăcută, atît de zăvorîtă de luni de zile, ca şi cum ar fi voit să arate că poartă doliu pentru lipsa de sănătate a stăpînii, în seara la care ne referim casa aceea era strălucitoare, splendidă, cu toate ferestrele mari ale faţadei larg deschise, revărsînd cascade de lumină care iluminau faţadele caselor vecine şi acoperişurile întunecoase cu ţigle mari şi negre.

Pe balconul care se întindea la mare înălţime de la un capăt la celălalt al faţadei, cu balustrada şi baluştrii săi luminaţi din loc în loc de lumina vie ce se revărsa din spaţiile pătrate ale ferestrelor, se vedeau grupuri de femei elegante care-şi etalau gîturile delicate şi umerii graţie decolteului adînc al rochiilor de catifea, satin şi mătase în toate culorile, precum şi grupuri de bărbaţi îmbrăcaţi în ţinută de rigoare tot atît de potrivită ca şi a doamnelor pentru ceremonia la care urmau să asiste în curînd.

În faţa porţii se opreau neîncetat echipaje luxoase care formaseră deja un şir lung şi împiedicau circulaţia pe stradă.

În depărtare, luminînd caldarîmul cu lumina felinarelor sale înalte, ca o lungă aureolă, asurzîndu-i pe toţi cu trapul puternic al frumoşilor săi cai canadieni, atrăgînd atenţia trecătorilor cu cei doi lachei încărcaţi de fireturi aurite, aşezaţi pe capra naltă, rigizi, aproape nemişcaţi, majestuoşi ca nişte regi pe tron, înaintînd cu masa-i greoaie, venea un frumos landou.

— El e!... uite-l!... a ajuns!... exclamau cei care stăteau pe balcon. Aceste exclamaţii atraseră spre acel loc mai multe persoane care se sprijiniră un moment de balustradă, cercetară strada-n lung şi-n lat cu privirea febrilă şi repetară mulţumiţi.

— Da, da, el e !... A venit !... el e !...

Luxosul landou îşi deschise drum cu destulă greutate printre celelalte trăsuri şi se opri în faţa casei familiei Armández, unde era atîta afluenţă.

Din el coborîră doi domni.

Atunci balconul se goli. Toată lumea se îndreptă spre vestibul ; mulţi coborîră pînă la primul palier al scării. Opriţi aici, aşteptau ca într-o formaţie de paradă ca cei doi care intraseră pe poartă să urce scara.

În sfîrşit ajunseră : erau contele şi Don Mateo.

Primul se arătă contele. Chipul său lătăreţ şi vulgar, cu obrajii roşii, pe care umbre întunecate arătau recenta trudă a briciului împotriva firelor de păr ale bărbii aspre, continuau să sugereze o grotescă asemănare cu chipul unui enorm copil plîngăcios.

Don Mateo venea în urmă, mai semeţ, mai mîndru; privirea lui era mai dispreţuitoare ca de obicei.

Cînd contele puse piciorul pe primul palier al scării, un bătrîn nervos, puţintel la trup, ridicîndu-şi braţele tremurătoare le lăsă să cadă de gîtul şi pe umerii contelui repetînd cu o voce aproape înecată de emoţie :

— Lasă-mă, lasă-mă să te îmbrăţişez ! Am venit aici doar ca să am plăcerea asta !

Iar contele, pe jumătate supărat şi pe jumătate recunoscător, îi întoarse îmbrăţişarea bătrînului entuziast cu

atîta cordialitate încît aproape că-l lăsă un moment suspendat în aer.

Aceasta făcu ca nici ceilalţi să nu dorească să fie mai puţin afectuoşi. Nimeni nu dori să rămînă în urmă cu manifestările de dragoste faţă de señor conte, astfel încît acesta aproape că fu urcat din îmbrăţişare în îmbrăţişare pînă la ultima treaptă a scării. Aici îl aşteptau în grup compact toţi ceilalţi. Se repetară atunci puternicile strîngeri de mînă, iar cîte unul nemulţumindu-se să-l îmbrăţişeze o dată o făcea de o jumătate de duzină de ori.

— Te felicit !... să fie într-un ceas bun !... amigo, să fii mereu fericit !... ce mai, în toate ai noroc !... iei cea mai frumoasă femeie din Havana !... Da, da, şi cea mai bună !... şi cea mai bogată !...

La acestea şi la alte urări de acest fel contele răspundea cu un surîs maliţios, un salut sobru sau o clipire din ochi foarte plină de înţelesuri, după persoana căreia i se adresa.

Însă se simţea deja sufocat, gîfîind : tot timpul trebuia să-şi întindă gîtul şi să tragă de manşetele cămăşii ca să scape de cutele provocate de îmbrăţişări ; se ştergea cu batista pe cap ca nu cumva sudoarea de pe chelie să-i curgă pe frunte. De l-ar lăsa odată în pace !

Don Mateo, după conte, inseparabil, neclintit, strîngea şi el mîini care i se întindeau, aruncîndu-se în braţe care nu se deschiseseră pentru el ci pentru idolatrizatul său tovarăş, răspunzînd la fraze care nici atîta nu i se adresau lui, îşi apăra mai bine cravata şi gîtul datorită staturii sale înalte.

După ce se calmă un pic efuziunea bărbaţilor şi se putu deschide un culoar între doamne şi conte, începu atunci o a doua serie de felicitări din partea doamnelor, lăsate pe planul doi după grupul bărbaţilor fără alt motiv decît acela al fragilităţii sexului. La rîndul lor ar fi dorit să fie ele cele care îl întîmpinau primele pe conte, însă bărbaţii, mai puternici, ocupară poziţia cea mai bună.

Atunci fericitul aristocrat avu parte de fraze şi gesturi graţioase, delicate vînturări de evantai, şi nu de puţine ori fu tras de mînecile fracului. Accepta toate aceste manifestări cu plăcerea copilului foarte alintat care a fost satisfăcut cumpărîndu-i-se o jucărie foarte scumpă.

Contele înaintă spre salon în mijlocul corului de femei frumoase, care izbutise să depășească grupul de bărbați atît de neatenți cu ele.

Se deschise ușa unei camere. Toți rămaseră surprinși ca în fața unei neașteptate apariții supranaturale.

Clotilde, radiind de drăgălășenie, de tinerețe, cu figura acoperită de un voal alb foarte fin care nu reușea să atenueze strălucirea ochilor ei mari și negri, nici să ascundă roșeața care-i colora obrajii aprinși de emoție, încununată cu flori de lămîiță încărcate cu briliante care imitau picăturile de rouă, îmbrăcată cu o tunică lungă din atlaz brodată cu dantelă fastuoasă presărată cu perle, părea realmente o apariție de vis, gata să se risipească în aer ca norișorii aceia imaculați pe care briza îi dizolvă în azurul cerului.

Contele, care era de multă vreme obișnuit să profite de ocaziile favorabile și să facă vreo extravaganță, care să fie apoi comentată de toată lumea și elogiată de presă ca o trăsătură originală a caracterului său, se depărtă de compania sa și înaintînd în fața Clotildei puse un genunchi în pămînt, luă cu un gest dramatic mîna fetei și imprimă pe ea o sărutare sonoră.

Scena aceasta, la fel de neașteptată pentru toată lumea, emoționă cîteva inimi sensibile, le entuziasmă pe altele și provocă zîmbetele subțiri ale mucaliților, cei mai mulți. Însă aceștia din urmă se păziră cu tărie să-și arate prea deschis ironia și repetară murmurul de aprobare care se ridica din toate colțurile salonului. Singurul care își făcuse vocea mai cavernoasă ca de obicei și vorbea cu glas de belfer sever și pisălog, manifestîndu-și deschis și cu glas tare opinia fu Don Mateo.

— Asta-i slăbiciune, bombănea el. Vedeți dumneavoastră cum pasiunea poate întuneca judecata sănătoasă ? Nu-i bine ca un om ca domnul conte să calce în picioare regulile severe ale etichetei. Chiar și pornirile inimii trebuiesc să se mențină în limitele convenienții.

— Vai, Don Mateo, îi replică o doamnă trecută bine de cincizeci de ani, căreia fardul, umerii plini și rotunzi, brațele și gîtul svelt îi dădeau încă o înfățișare plăcută, sînteți prea sever ! Dacă n-a putut să se stăpînească !

— Tocmai asta-i ceea ce dezaprob eu, Señora, argumentă Don Mateo cu o intonație mai dulce în glas; oamenii cu poziția domnului conte trebuie să se poată domina. Asupra lui sînt mereu îndreptați mii de ochi și mii de guri dispuse să rîdă de el.

— Oh, Don Mateo, exagerați, cu asta contele a demonstrat că-i un om cu purtări simple și că are inimă bună, aici s-a văzut că nu-i din oamenii aceia orgolioși și că o iubește cu adevărat pe Clotilde.

— În privința asta, răspund! zise Don Mateo cu un surîs plin de cea mai profundă amabilitate.

— Vezi dumneata, Don Mateo, continuă doamna, sînt și pe aici guri rele care tot spun că domnul conte se însoară cu Clotilde pentru banii ei...

— Ei, nici nu mă mir, potlogarii ăștia cred că tot ce facem, facem din interes.

Era cam ora douăsprezece: vecinii cei mai curioși încă mai stăteau neclintiți la balcoanele lor, mulțumindu-se să fie spectatori la nunta aceea, la care, datorită poziției lor sociale, nu puteau să participe, cu toate că vechea familie Armández era prietenă aproape cu toate celalalte familii care locuiau în casele vecine.

De la un balcon la altul se desfășura acest dialog:

— Nici pe voi nu v-au invitat?

— Nici nu avem nevoie!

— Acuma, dacă le intră în casă un conte...

— E clar!

— Sînt sigură că nici Doña Luisa, nici Clotilde, n-au făcut invitațiile, sînt foarte cumsecade și fără îndoială că și-ar fi adus aminte de toate prieteniile.

În acest timp Clotilde se urca într-o trăsură elegantă și după ea se urcară în trăsurile lor și ceilalți invitați.

Cînd contele se așeză din nou pe pernele moi ale comodului său landou, se strădui să-și dea seama exact de ceea ce i se întîmpla în acel moment. Era buimăcit; în urechi îi bîzîiau mii de zgomote stranii și sîngele i se zbătea în tîmple. Visa sau era treaz? De-abia trecuseră șase luni de cînd sosise din Mexic, fără altă avere decît boarfele de pe el, ca să ocupe postul vacant prin absența lui Don Genaro. Abia trecuseră două luni de cînd se gîndise să se însoare! Într-o seară văzuse în parcul lui

Neptun o femeie frumoasă, bogată, femeia pe care o căuta. În altă seară se plimba tot prin parc ; cerul era frumos, senin. Dintr-o dată se pornise o ploaie torențială. Clotilde și Don Tiburcio alergaseră să se adăpostească sub streașina unei porți din apropiere. El îi invitase în trăsură și ei acceptaseră. După cîteva zile, într-o seară, se duseseră pentru prima oară acasă la Clotilda. Își continuase zilnic vizitele. Prietenii făceau tot felul de glume pe chestia asta. Într-o zi, însoțit de Don Mateo, ceruse doñei Luisa mîna Clotildei. Și acuma se vedea în landoul său în fața căruia mergea acela al Clotildei care purta cununa de lămîiță, chipul voalat, eleganta rochie albă plină de briliante și perle dăruite de el. Iar după landoul său veneau alte echipaje, mulțime de echipaje în care se aflau persoanele cele mai distinse din Havana, însoțindu-l la catedrală pentru a se căsători, adică pentru a dobîndi o femeie așa cum o visase în ziua aceea cînd soarele încălzea ferestrele locuinței sale, rărea atmosfera camerei cu căldura sa și-i făcea culcușul călduț, răpindu-i voința și energia necesară pentru a sări din pat.

Dar, Doamne, era el același Vicente ? Ce Vicente ! Ce, a înnebunit ? Toate succesele lui se succedaseră atît de rapid și atît de brusc încît gîndindu-se la ele simțea că îl apucă amețeala, răul de mare, leșinul.

Curînd trăsurile care coborau pe strada San Ignacio intrară în vasta și solitara piață a catedralei, ale cărei turnuri din piatră de culoare închisă își desenau silueta întunecată pe adîncul azur al cerului înstelat.

Într-o clipă umbrele vastei pieți se luminară de la lumina felinarelor trăsurilor care, nemaifiind obligate să meargă una după alta din cauza îngustimii străzii, se răspîndiră în toate părțile luptîndu-se care să ajungă prima lîngă scările catedralei.

Contele Coveo, care era atît de cufundat în gîndurile sale, ridică mașinal perdeaua care acopera oblonul din spatele landoului ca să vadă unde se află.

— Am ajuns ! strigă el dînd un cot zdravăn tovarășului său de drum.

Alături de fațada întunecoasă a bisericii, în fundul unei mici curți, se zărea lumina a două lumînări de la un

altar al capelei, ascuns după un tambur, care semăna cu un paravan imens prin marginele pătrate ale căruia treceau fascicole de raze luminoase prelungite pe pardoseala fundată astfel de reflexe gălbui, livide şi neliniştite.

Landoul se oprise. Contele continua să se uite pe geam. Felinarele înalte ale landoului desenau pe pereţii unei case coloanele şi arcurile portalului său.

Contele tocmai se aşeza din nou comod pe pernele moi ale trăsurii cînd văzu, printre umbrele coloanelor şi sub marea boltă a arcului portalului iluminat, silueta zdrenţăroasă a unui om sprijinit într-un baston lung şi noduros. Silueta aceea neagră a căror contururi se detaşau distinct pe peretele alb, rănind retina ca nişte sîrme incandescente de platină, se mărea treptat.

Bastonul devenea enorm, mîna devenea enormă, iar capul cerşetorului, acoperit cu o pălărie zdrenţuită, ajunse să acopere aproape tot spaţiul delimitat de arc.

Atunci contele văzu lîngă el mîna descărnată, care producea umbra aceea enormă şi care se întindea umil spre el, cerînd ceva de pomană.

Această biată mînă gălbejită şi flască pe care o vedea atît de aproape de el şi cealaltă mînă, neagră şi monstruoasă care se desena pe perete ceva mai încolo îi impresionară foarte neplăcut.

— Iartă-ne frate, răspunse foarte puţin caritabil Don Mateo, adăugînd printre dinţi „o adevărată plagă, tocmai acuma ne-a picat pe cap cu neruşinarea lui !"

Dar contele, care îi putuse zări chipul — cînd cerşetorul se întoarse spre dînsul şi îl salută cu o privire respectuoasă şi plină de melancolie — chipul acela bolnăvicios, desfigurat de o barbă albă prost tunsă, se cutremură.

Fericitul aristocrat, contemplînd zdrenţele acelea din luxosul său landou, simţi în piept o violentă usturime, ca şi cum briliantele care-i împodobeau cămaşa s-ar fi topit şi-i ardeau carnea. De mai multe ori simţi dorinţa vehementă să-şi smulgă briliantele şi să le pună în căuşul mîinii acelui om, prăfuită şi jegoasă. Dacă ar fi făcut aşa, ar fi izbutit să înlăture remuşcarea aceea stranie şi subită a conştiinţei. Niciodată nu-l emoţionase atît de mult imaginea mizeriei !

Pînă la urmă cerşetorul se întinse pe jos, în colţul coloanelor, cu capul culcat pe braţele care îi serveau de pernă.

Întîmplarea aceasta îl indispuse profund pe conte. Văzuse cîndva chipul acela, însă nu-şi amintea nici cînd, nici unde. Nu era doar ceva care i se năzărise ; obrazul acela atît de trist şi de umil, atît de desfigurat de mizerie, care veştejea totul în jurul său cu respiraţia lui de gheaţă nu-i era cu totul necunoscut.

În timp ce contele se gîndea la aceste lucruri, landoul ajunsese nu fără dificultăţi, să înainteze printre celelalte trăsuri pînă la intrarea în capelă. Contele coborî din landou, îi dădu braţul Clotildei şi trecură printre cele două şiruri aproape drepte pe care le formaseră invitaţii. Mergeau veseli, cu capul sus, mîndri unul de celălalt şi încîntaţi că văd distinsa asistenţă aşezată în ordine, respectuoasă, serioasă.

— Să le dea Dumnezeu sănătate, că bine le mai stă, puţine căsătorii le mai seamănă, zise doamna cea grasă, trecută de cincizeci de ani, aşa fel ca s-o audă cît se poate de clar contele care tocmai trecea prin dreptul ei.

— Da, da, señora, aveţi dreptate ; m-am bucurat că Clotilda a ales ca soţ pe domnul conte care-i un om atît de bun, îi răspunse Don Tiburcio care, uitat de toţi, se refugiase într-un colţ.

Mirii trecură pragul capelei şi după ei, la distanţă respectuoasă, intră grupul de invitaţi, între care îşi înălţa statura înaltă, semănînd cu un stindard, Don Mateo, mai grav, mai serios şi mai înfumurat ca de obicei. Şi avea şi motive să fie aşa : avea rol de naş al contelui la ceremonia nupţială, reprezentînd pe marchizul de Casa-Vetusta cu reşedinţa la Madrid. Ce prestigiu căpătase personalitatea fostului profesor, complet ignorată şi obscură cu cinci-şase ani în urmă !

Don Tiburcio, aproape la coadă, cu capul plecat, îşi amăgea timpul bătînd darabana în borul pălăriei neştiind dacă ar trebui să se întristeze sau să se bucure de evenimentul acela la care lua parte.

În spatele lui Don Tiburcio, profitînd de lumina slabă a lampadarului din piaţă, era un gazetar luînd note amănunţite despre toate într-un carnet mare.

Cînd mirii și invitații intrară în capelă, se auzi un frumos imn religios cîntat de o armonioasă și dulce voce serafică, acompaniată de viori. Era un gest de deferență pe care parohul ținuse să-l arate domnului conte, a cărui înaltă poziție și înalte titluri exercitau și acolo o anumită influență. Iar domnul conte plăti această distincție aruncînd treisprezece acvile [1] americane care străluciră mult și răsunară și mai mult pe tăvița argintată în timpul ceremoniei darului nupțial.

Ce privire plină de bucurie însufleți ochișorii rotunzi ai paracliserului! Și ce se mai umflă în pene Don Mateo cînd îi puseră mîna pe umărul contelui, finul său! Și Clotilde, cu cîtă dezinvoltură și grație executa toate mișcările cerute de ceremonie!

Contele era buimăcit de tot, ca unul care suferă în urma unei lovituri puternice cu perna în cap. Totul i se părea straniu, fantastic, un vis frumos care-l făcea să simtă o senzație de slăbiciune în stomac și o buimăceală insuportabilă în cap. Mirosul de tămîie, de ceară, de feștilă, șirurile simetrice de lumînări care revărsau din belșug lumină, Clotilde, lîngă el și legată de el cu un lanț mare de aur și un șervet de mătase albă, Don Mateo țeapăn, grav, cu plastronul atît de alb încît reflecta lumina lumînărilor, murmurul grav al preotului... Adunarea aceea tăcută, reculeasă, cu ochii ațintiți asupra Clotildei și asupra sa, curentul neplăcut de aer umed și rece de la miezul nopții care intra prin spațiul îngust dintre ușă și tamburul ușii, clopoțelul cu sunet subțire pe care-l scutura ministrantul... Toate aceste senzații atît de penibile erau amplificate, cutremurîndu-l fără voia lui, de amintirea umbrei negre și enorme a acelei mîini pe care o văzuse în piața catedralei desenîndu-se pe peretele din spatele coloanelor. I se părea că vede din nou mîna întunecînd ca un nor mare altarul, preotul, pe Don Mateo, pe Clotilde, asistența. O sudoare rece i se scurgea pe tîmple și la încheieturile mîinilor, o furnicătură ascuțită i se ridica de la genunchii amorțiți de îndelungata îngenuncheiere.

[1] Piesă de 10 dolari americani *(eagle)* avînd pe avers o acvilă.

Dacă ceremonia ar mai fi durat cinci minute, corpul gros al contelui s-ar fi prăbuşit.

— Ţi-o dau de soţie, nu de sclavă, spuse la sfîrşit preotul.

Din fericire cu aceasta se termina ceremonia : muzica umplu din nou încăperea de acorduri grave. Contele, punînd mîna pe braţul lui Don Mateo, reuşi să se scoale în picioare. Ce căldură ! Ce porcărie ! Nu se simţise mai slăbit nici a doua zi după o beţie sau o chelfăneală.

Însă mai avea de suferit bietul conte : nici nu ieşise bine din capelă şi asupra lui se abătu o ploaie de bătăi pe umăr, strîngeri de mînă şi felicitări, care de care mai extravagante şi mai exagerate. Şi el era împins şi tras de colo pînă colo ca o minge.

Ploaia aceea de vorbe afectuoase şi entuziaste îl însoţi pînă la trăsură. Ah, cu ce sentiment de tihnă, de plăcere şi de satisfacţie căzu în pernele moi ale frumoasei sale trăsuri. Îl durea şira spinării ca de parcă ar fi născut, niciodată nu-i păruse atît de greu abdomenul.

Clotilde era alături de el, însă cum era să-i pese de ea în această situaţie care cerea o grijă atît de duioasă dacă el abia-şi trăgea sufletul ?

După atîta zarvă, zgomote şi mişcare îi revenea în ureche într-un chip ciudat vocea gravă a sacerdotelui.

— Ţi-o dau de soţie...

Iar Clotilde auzea între timp printr-o stranie coincidenţă :

— Nu de sclavă... nu de sclavă...

XIII
Luna de miere

La întoarcerea de la biserică şirul lung al echipajelor de lux se opri din nou în faţa casei Armández.

Contele, la braţ cu Clotilda, urmaţi de grupul doamnelor frumoase şi al domnilor eleganţi, urcară scara largă

a casei. Doña Luisa, care-i aştepta în vestibul aşezată într-un fotoliu mare, contempla cu bucurie şi mîndrie avalanşa aceea de persoane distinse reunite în casă de căsătoria fiicei sale şi care discutau, rîdeau, glumeau, cînd laolaltă, cînd separat, urcînd toţi cu o mişcare vie.

Contele venea emoţionat, cu buzele agitate de un tremur nervos, bîlbîind cuvinte neinteligibile adresate frumoasei Clotilde a cărei privire scînteia sub voalul de gaz care, căzînd în cute graţioase de la magnifica şi bogata cunună de lămiiţă, îi ascundea faţa şi-i înviora culoarea obrajilor.

Iar Don Mateo, preocupat de doamna cea grasă care-i arătase atîta simpatie, cu atenţia cu care te ocupi de un fiu iubit, îi împărtăşea cu glas scăzut impresiile sale.

Oh, noaptea aceea era dintre cele ce nu se vor şterge niciodată din memoria lui Don Mateo ! Cîte triumfuri şi ce urmări ! Să mergi cu contele în frumosul său landou, pe urmă să urci alături de el larga şi măreaţa scară de marmoră albă scăldată de lumina lămpilor cu gaz : să te prezinţi în faţa distinsei adunări care te primeşte cu felicitări necontenite şi afectuase bătăi pe umăr ; pe urmă să o vezi ieşind pe Clotilde, femeia aceea pe care el, nimeni altcineva decît el, o alesese pentru fostul şi dragul său elev ; pe urmă, în biserică, înălţat ca pe un tron pe treptele altarului, cu mîna pusă pe umărul contelui, în calitate de naş, ca reprezentant al uneia dintre principalele personalităţi din Madrid ; să te vezi obiectul admiraţiei şi dragostei tuturor ! Continuînd tot aşa va ajunge curînd la o înălţime la care nu putuse niciodată să viseze din mizerabila colibă a satului său în care îşi desfăşura activitatea sa chinuită de învăţător.

Şi în timp ce Don Mateo se gîndea astfel, acolo sus doña Luisa îi îmbrăţişa pe Clotilde şi pe conte vărsînd lacrimi de duioşie.

— Copiii mei, voi sînteţi mîngîierea bătrîneţelor mele ; nu mă mai îngrijorează viitorul tău, acuma ai un soţ vrednic de tine şi care ne iubeşte, ne iubeşte...

— Calm, calm señora, o sfătuia Don Tiburcio. Dumneavoastră sînteţi cam delicată şi nu vă trebuiesc emoţii prea puternice.

Dar nu era posibil ca să fie luată în seamă voceа ma jordomului ; era prea mare bucuria care cuprinsese toate inimile. Femeile se aruncară asupra Clotildei pe care o strîngeau atît de tare încît aproape o sufocau, privind din cînd în cînd la conte cu coada ochiului. Cît despre bărbaţi, ce să mai vorbim ! Ca să nu pară mai puţin impresionaţi năvăliră asupra contelui, care rămase îngropat şi-n pericolul de a fi asfixiat între fracuri şi sub o pădure de braţe, care se ridicau înspre el deschise larg şi avide să-l îmbrăţişeze.

Strigăte, rîsete, cîte o lacrimă pe furiş, o mulţime de exclamaţii. Erau, în sfîrşit, atît de multe demonstraţiile de bucurie şi atît de vehemente încît ajunseră să-l exaspereze pe Don Tiburcio care murmură printre dinţi :

— Asta-i prefăcătorie... Bah ! om prefăcut...

Profitînd de veselia generală, doi tineri cu gurile astupate cu batista, se ascundeau printre femei şi le spuneau pe furiş : .

— Să improvizăm un mic dans... puţin dans...

Ideea fu primită cu entuziasm, după puţin timp o fată puse stăpînire pe pian.

— Un rigodon... un vals... un dans... o polcă... i se cerea din toate colţurile salonului plin de lume.

Şi dansul începu cu o mazurcă, punînd în mişcare pe veselii participanţi.

— Asta nu-mi pare ceva serios, nu-i potrivit cu o ceremonie la care au luat parte persoane cu o poziţie socială atît de aleasă, bombănea Don Mateo plimbîndu-şi statura înaltă prin grupul domnilor cu mai multă judecată, greutate şi vîrstă.

Don Tiburcio se învîrtea peste tot tunînd şi fulgerînd. Toată asprimea şi morăcăneala lui reţinute în sine atîta vreme îi reveniseră în noaptea aceea.

— Cine-a mai văzut una ca asta !... Ce se petrece în casa asta ? Ce, Doña Luisa nu mai e grav bolnavă ?... Şi atunci cum ?...

Într-adevăr, Doña Luisa, cu faţa lividă, înfundată în fotoliul ei, aproape leşinată din cauza mişcării şi zarvei la care nu mai era învăţată să ia parte de atîta timp, buimăcită de toată gălăgia care ieşea din enorma cutie de rezonanţă a pianului, cu ochii arşi de reflexele atîtor

luminări, de strălucirea mătăsii şi a bijuteriilor, îşi făcea vînt cu evantaiul şi surîdea cu o amabilitate simulată, pentru că se simţea groaznic de rău şi nu simţea uşurare decît mirosind o batistă îmbibată cu spirt.

Iar contele, plin de fericire, linguşitor, galant, primind pe chelia lui lustruită reflexele luminărilor, se învîrtea ca un curcan în jurul Clotildei, care accepta ciudatele lui complimente întrebîndu-l cu o prefăcută uimire :

— Ce ai, conte ?... Ai înnebunit ?

— Da, fetiţo, sînt nebun de dragoste, nebun de pasiune ; eşti cea mai frumoasă contesă care s-a mai văzut vreodată. Dacă nu s-ar uita lumea la noi ţi-aş mușca obrăjorul ăsta fraged ca piersicile şi l-aş mînca într-o clipită !

— Doamne, iartă-mă ! se gîndea Don Tiburcio, care era din ce în ce mai iritat fără să ştie pentru ce anume, omul ăsta nu se gîndeşte decît la mîncare !

Pianul încetă să mai cînte mazurca. Cîţiva dansatori se îndreptară în grup spre conte şi Clotilde.

— Acuma-i rîndul vostru ! le spuseră ei rîzînd.

— Oh, dacă-i aşa... răspunse contele rîzînd gras şi pregătindu-se să danseze cu soţia sa. Se afla în situaţia unui om care, dînd frîu liber mulţumirii şi generozităţii, e în stare să facă orice numai să nu contrarieze sau să nu dezamăgească pe cineva.

Dar n-au dansat ; Clotilde afirmă că este prea obosită, iar contele îi împăcă pe toţi cu scuzele sale amabile.

Dansul continuă. Iar după ce se dansară vreo două-trei dansuri, Don Mateo se opri în mijlocul sălii şi, cu dezinvoltura proprie celui care vrea să dea de înţeles într-o adunare că este de-al casei, strînse lumea în jurul său ca să comunice un secret important ; după ce reuşi să-i aibă pe toţi lîngă el, le spuse cu ton şi fandoseală de bufon :

— Sst ! Doña Luisa şi Don Tiburcio sînt foarte aferaţi în sufragerie unde pregătesc o masă mare cu vinuri, înghe-ţate, dulciuri şi alte bunătăţi şi mai mari ! Sst ! Spuneţi la toţi, ca să nu ştie nimeni.

Contele începu să rîdă ca un nebun de această intervenţie a lui Don Mateo ; se apropie de fostul său învă-

ţător şi, cu un gest de actor tragic, îi arată cu mîna strigînd :

— Trăiască Don Mateo ! E un om mare !

Se răspunse de peste tot şi veselia ajunse la un asemenea punct încît îi contamină şi pe cei care pînă atunci rămăseseră mai rezervaţi, făcîndu-i să execute o serie de piruete, care de care mai ridicolă.

Se improviză un rigodon după care se îndreptară cu toţii spre sufragerie.

Aceasta oferea o privelişte strălucită. Masa, cu o faţă de masă albă, cu şerveţelele original plisate, cu vesela familiei Armández şi argintăria tradiţională, de mare valoare, care nu mai era scoasă ca să strălucească decît în ocazii tot atît de solemne ca aceasta. Castroanele pline cu mîncăruri apetisante te stîrneau să-ţi satisfaci exigenţele stomacului anemiat serios la orele acelea tîrzii din noapte.

Doamnele îşi ocupară grăbit locurile şi domnii rămăseseră în picioare lîngă ele, servindu-le cu o extremă solicitudine, cu toate că erau o mulţime de lachei negri îmbrăcaţi în frac, cu mănuşi, lavalieră albă şi cămaşe cu plastronul foarte bine scrobit şi brodat, aşteptînd să servească la masă.

În noaptea aceea contele era foarte pus pe glume ; colecţionase şi păstrase în memorie o mulţime de glume din cele publicate recent prin ziare şi reviste pe care — norocul lui ! — nu le citiseră majoritatea celor prezenţi, neobişnuind să citească aşa ceva, şi putea să le dea deci drept glume inventate de el sau aflate de la vre-un scriitor spaniol sau francez cu care avusese strînse legături de prietenie în călătoriile lui, marile lui călătorii... imaginare, bineînţeles, nu ca aceea de la Cádiz la Havana şi de la Havana la Mexic.

Şi vai de pielea celui care nu rîdea ! Se apropia de el şi-i repeta de două-trei ori gluma sau anecdota pînă ce, din prea multă plictiseală, bietul de el rîdea ca un disperat ca să nu-i mai stea contele pe cap.

Şi vai de cel care ar fi dat de înţeles că glumele acelea fuseseră publicate în ziare cu cîteva zile înainte. Don Mateo, care în probleme ştiinţifice şi literare nu putea să-şi înfrîneze năravul de fost profesor, indica cu o eru-

diție uimitoare, oricît de absurd ar fi fost, din ce autor grec sau roman trebuie să fi ieșit fiecare din povestioarele contelui. Ajunse însă să se entuziasmeze în asemenea hal, pe măsură ce mînca și bea, și era atît de deplasat în disputele cu interlocutorii, încît iritîndu-l pe conte, acesta îi trînti atît de tare un picior pe sub masă încît bietul ex-maestru rămase fără răsuflare și fără grija de a mai determina proveniența și origina glumelor dragului său discipol. Clotilde rîdea de nu mai putea de spiritele soțului său, iar Doña Luisa și celelalte doamne îl rugau ca, pentru Dumnezeu, să nu le mai facă să rîdă atîta că li se apleacă, pentru Dumnezeu, señor conte, oprește-te! lucru pe care contele îl ascultă pînă la urmă; nu însă pentru că ar fi fost sensibil la rugămințile auditorului, ci pentru că își epuizase filonul bancurilor învățate pe de rost.

Dar în noaptea aceea umorul său părea inepuizabil; prinse un moment favorabil și-i provocă pe toți să sfarme în dinți simburii de măsline.

Ideea aceasta produse mare ilaritate care se amplifică văzînd pe unul și pe altul chinuindu-se inutil să spargă în dinți simburii tari și rotunzi ai măslinilor, treabă pe care contele o făcea cu mare ușurință. Își băga în gură micile fructe, le rodea pulpa și imediat, spre mare admirație a celor prezenți, arunca în farfurie sîmburele făcut aproape rumeguș.

— Ce dinți buni!... dinți buni... comentau toți.

Și alții, printre care și gazetarul care lua note, zîmbeau maliții și repetau:

— Da, da... ce colți buni!

Sosi și sfîrșitul mesei: mai rămaseră doar cîțiva ca să mai cinstească în sănătatea soților.

Întorcîndu-se în salon, musafirii începură din nou dansul.

Faptul că stătuseră cîteva ore împreună la biserică, la masă și în același salon, le dădea musafirilor dreptul să se trateze cu mai multă familiaritate și încredere, aproape toți se încredințară unii în brațele celorlalți ca să se bucure de plăcerile dansului.

Pînă și contele cu Clotilde, dînd prilej de amuzament general, dansară de cîteva ori.

Erau cam orele cinci dimineaţa ; tapatul la pian al cîntăreţilor obosiţi era mai lent, paşii celor care dansau erau mai obosiţi şi chipurile lîncezeau. Prin ferestrele balconului pătrundea din cînd în cînd o boare de aer rece şi umed care le sîlea pe doamne să se strîngă prin colţuri şi să îmbrace mantilele de lînă şi mătase. Domnii îşi legau batistele la gît ca nişte fulare şi-şi ridicau reverele hainei, ca să evite şi ei aerul rece să pătrundă în îmbrăcămintea lor foarte asudată.

Prin ferestrele deschise se vedeau ici-colo siluetele întunecate ale acoperişurilor jilăvite de roua densă a nopţii apărînd şi dispărînd în ceaţa groasă şi albăstruie care le acoperea ca un văl imens. În depărtare se zărea svelta cupolă a bisericii Ursulinelor detaşîndu-şi silueta întunecată pe franjurile gri şi roşietice ce le formau pe cer norii lungi şi joşi şi primele gene diafane ale zorilor.

Toţi sufereau de melancolia aceea proprie ceasului cînd totul se umple de o lumină nedefinită care parcă marchează cu un sigiliu trist sfîrşitul distracţiilor febrile şi trecătoare ale nopţii şi începutul cotidianelor obligaţii obositoare ale muncii.

Mulţi, plecînd de acolo, trebuiau să se ducă la birou, la serviciu, la cancelarie. Şi priveau cu amărăciune lumina palidă a luminărilor, în timp ce pianul tăcea. Totul fusese atît de strălucitor, atît de însufleţit, atît de zgomotos cu cîteva ore mai înainte. Totul fusese atît de plin de priviri dulci, de palpitări de bucurie, de emoţii plăcute, de zîmbete, de guri frumoase iar acuma părea că frigul acela umed al dimineţii stingea focul privirilor, îngheţa zîmbetele şi lumina devenind palidă, chipurile păreau cadaverice !

Doña Luisa simţea o dorinţă vehementă să plîngă şi doar convenienţele sociale o mai opreau.

Don Tiburcio, cu o mînă vîrîtă între vestă şi plastronul cămăşii, se plimba pe sub bolţile sufrageriei privind dezordinea scaunelor, încreţiturile feţei de masă a banchetului, grămezile de tacîmuri şi de castroane, şi simţea o repulsie invincibilă văzînd bucăţi de pîine începută, fructe muşcate pe jumătate, plăcinta cu carne grasă şi rece, împrăştiind un miros acru care-ţi făcea rău la stomac.

Don Matco, sprijinit în coate de o balustradă care cădea în curte, se gîndea că noaptea aceea trecuse prea repede, că triumful lui fusese prea rapid și de prea scurtă durată. I-ar fi plăcut să se bucure mai mult. Măcar de-ar fi putut el să lungească orele nopții acelcia, să nu se mai termine niciodată ! Dacă cel puțin i-ar fi fost dat să graveze adînc în memoria distinșilor invitați tot ce se petrecuse acolo astfel încît să le fie imposibil să uite cel mai mic detaliu !

Doar contele și Clotilde erau veseli ; din cînd în cînd privirile lor se încrucișau și un zîmbet nervos le tremura pe buze.

Sosi ora despărțirii. Proaspeții căsătoriți o îmbrățișară afectuos pe Doña Luisa, care nu-și putu reține cîteva lacrimi și urmați de invitați coborîră în vestibul. Aici avu loc despărțirea definitivă, aici se repetară, și mai galeș încă, ca și cum o atmosferă apăsătoare și enervantă i-ar fi învăluit pe toți, strîngerile de mînă, bătăile pe umeri și felicitările din seara anterioară.

Contele și Clotilde se urcară în landou și acesta porni. Victor conducea landoul la galop.

Iar după jumătate de oră soții se aflau așezați strîns lipiți unul de altul, cu inima palpitînd de fericire și privirea plină de dragoste, într-unul din cele mai comode vagoane ale trenului de Villanueva. Aceasta era un act de considerație pe care întreprinderea dorise să-l facă distinșilor soți, care urmau să-și petreacă luna de miere într-o elegantă fermă situată la cîteva leghe de Havana.

Ce dimineață frumoasă ! Cerul, de un albastru minunat de pur, era luminat de răsăritul soarelui cu strălucirl roșietice pe care astrul le arunca din plin asupra imensei mase de nori adunați în punctul acelă de la orizont limitat de suavele curbe ale șirurilor de coline verzi. Locomotiva arunca prin coșul său înalt valuri de fum negru care înainta rapid printre ogoarele cultivate și fertile a căror ierburi și arbori străluceau de un verde splendid, spălate de roua abundentă și răcorite constant de tot felul de rîuri și pîrîiașe cu albia răsucită și malurile împodobite cu trestie, bambus și palmieri care se legănau leneș în primele adieri ale brizei.

Contele și tovarășa lui de drum se complăceau în a-și comunica impresiile plăcute pe care le produceau în sufletele lor peisajele acelea, succedîndu-se ca și cum ar fi fost privite printr-un enorm stereoscop pe măsură ce trenul își urma mersul său rapid.

Aerul care intra prin fereastra vagonului îi vînțura părul Clotildei și îi smulgea uneori mantila pe care și-o aruncase grațios pe umeri, iar contele își sporea grija față de ea, culegea cu vîrful degetelor mantila și o așeza din nou pe umerii și pe gîtul tinerei. Iar cînd simțea între degetele lui părul acela des și foarte negru inima-i era înecată de o plăcere necunoscută nouă.

XIV
În birouri se muncește activ

— Și titlurile de stat ? A căzut de acord Don Manuel ?

— N-a fost deloc ușor, dar pînă la urmă am reușit.

— Și colecta pentru statuia lui Columb ?

— Au intrat în casă o mie trei sute de pesos.

— Și gratificația gazetarului ?

— S-a mulțumit cu jumătate... n-am spus eu ?

— Și ordinul de plată pentru năut ?

— L-am convins pe colonel că nu ne privea pe noi dacă-i plin de goange sau nu ; trupa l-a mîncat... și n-a reclamat.

— Și dosarul cu amenda ?

— S-a mai rotunjit ; partea noastră, ca denunțători, va fi de vreo zece mii și ceva de duros.

Acestea erau întrebările pe care le făcea excelentisimul señor conte Coveo preacredinciosului său secretar Don Mateo, la vreo cincisprezece zile după ce se întorsese de la țară, stînd comod la biroul mare din cabinetul său. Secretarul răspundea satisfăcător pentru că șeful zîmbea mulțumit.

Şi după întrebările acestea veniră altele la care secretarul nu a putut să răspundă cu tot atîta succes, judecînd după chipul şi atitudinea şefului său care, cînd încrunta fruntea, cînd mormăia vorbe nedesluşite şi izbea cu pumnul în masă.

După ce termină cu întrebările, contele rămase foarte gînditor. Să vii după atîtea zile de huzur la biroul acela a căror probleme nu interesează pe nimeni decît în măsura în care trebuie să producă mult şi repede.

Iar se simţea plictisit. Avea de toate, bogăţii, onoruri, influenţă, o femeie splendidă ; totuşi nu era mulţumit.

Anticamera cabinetului său era tixită de oameni care solicitau audienţă, dar, ca şi în prima zi, dădu dispoziţii ca să nu fie nimeni lăsat să intre.

La un moment dat se îndreptă spre uşa capitonată care separa cabinetul său de anticameră şi avu intenţia s-o deschidă ca să vadă dacă reuşea să-şi învingă proasta dispoziţie ascultîndu-i pe toţi solicitatorii. Dar se întoarse la scaunul său gîndindu-se că, probabil, toată vorbăria aceea l-ar buimăci.

Stătea într-un fotoliu foarte comod şi gesticula pe măsură ce-şi vorbea în sinea sa. Însufleţindu-se din ce în ce, începu să vorbească cu glas tare :

— Aici e buba ! Da ! Potlogarii de Don Genaro şi marchizul de Casa-Vetusta stau acolo, la Madrid, foarte liniştiţi, bucurîndu-se de banii lor, cot la cot cu cei mai importanţi oameni de la conducere la banchete şi sindrofii, fac pe grozavii, îşi iau partea lor de cîştig fără nici o bătaie de cap în timp ce eu stau aici compromiţîndu-mă şi muncind ca un măgar ca să-i îmbogăţesc pe ei, să le dau venituri şi prestigiu... nu mai merge aşa... e rău... e rău de tot...

Rămase un moment mut ; pe urmă se ridică brusc, deschise braţele, le ridică furios în sus, oftă şi repetă de cîteva ori :

— Blestemată ţară... ce poftă am să plec de-aici şi nu mă mai întorc niciodată... niciodată !

Scutură clopoţelul făcînd cu el diverse combinaţii de sunete, şi pe măsură ce le termina răsăriră ca din pămînt Don Mateo, uşierul, Domingo şi Gonzàles, fostul patron al hanului *El León Nacional*.

Toţi îşi manifestară deosebita plăcere pe care o simţeau văzîndu-l din nou printre ei pe dragul lor şef.

Contele le mulţumi pentru frumoasele lor cuvinte, îi rugă să se apropie de el şi începu să le spună :

— Întotdeauna mi-aţi fost credincioşi, dragii mei, şi cu toate că uneori ne-am mai certat, după cum e şi natural, aceasta, departe de a ne îndepărta unul de altul, a făcut să crească dragostea dintre noi. De azi înainte vreau să imprim o activitate mai mare afacerilor mele ; vreau să termin în curînd, am îmbătrînit... sînt obosit... am suportat multe neplăceri.

— Oh, nu, asta nu ! discipole dragă, întrerupse Don Mateo.

Iar contele, făcîndu-se că surîde trist continuă :

— Da, domnilor, da, sînt bătrîn şi mai ales foarte dezgustat. Vreau să-mi adun ultimele puteri ca să mă pot retrage curînd la odihnă, să-mi petrec liniştit restul zilelor departe de ţara asta unde sînt atîţia oameni ingraţi şi cîrcotaşi.

Domingo, uşierul şi fostul hangiu se simţeau foarte emoţionaţi ; aproape că le venea să plîngă. Felul ciudat în care vorbea contele le părea un fel de „veşnica pomenire" cîntată pe mormîntul belşugului din care se înfruptase atîta vreme.

— Dar am nevoie de voi, am nevoie să mă ajutaţi, adăugă contele. De asemeni trebuie să vă spun despre ce-i vorba : chiar din clipa aceasta ocupaţi-vă imediat numai de afacerile bune şi nu vă mai ocupaţi de cele rele. Voi toţi îmi sînteţi necesari, de aceea vă vorbesc aşa ; n-are să vă pară rău.

Uşierul ascultă ultima parte a acestui discurs cu o bucurie inefabilă : Chiar şi el era necesar contelui, „şi dacă-i aşa, tare mă bucur !" se gîndea el.

La un semn al contelui Domingo, uşierul şi Gonzáles, fostul hangiu, se retraseră.

Contele se aşează la birou, îl invită pe secretar să se aşeze în faţa lui şi îi dictă cîteva scrisori pentru Don Genaro, marchizul de Casa-Vetusta şi alte persoane cu reşedinţa în Madrid, recomandîndu-le urgentarea terminării unor lucrări.

Se pare că domnul conte fusese cuprins de temperatura ridicată a activității. Era violent, agitat, cerceta în grabă hîrtiile, sertarele, dulapurile și toate colțurile biroului. Urca și cobora scările. Ieșea dintr-un birou și intra într-altul. Cînd vorbea, cînd gesticula, cînd zîmbea ; uneori bătea cu piciorul în pămînt de nerăbdare ; dădea ordine, felicita, certa și în mai puțin de o oră, ca și cum ar fi difuzat un fluid magnetic peste tot, puse în mișcare toate birourile. Toată lumea muncea, pene le zgîriau necontenit hîrțoage și iar hîrțoage, cerneala scăzînd mereu în călimări. Se scria înspăimîntător de mult.

— Au avut destulă odihnă, cinsprezece zile ! Bine-au mai mers treburile ! Dacă n-aș fi avut drept compensație zestrea Clotildei, aș fi rămas un simplu împuternicit, spuse încet contele intrînd în biroul său.

În anticameră era o rumoare surdă de glasuri printre care se distingea o voce cu un timbru ascuțit și antipatic, înjurînd așteptarea aceea de atîtea ceasuri fără ca domnul șef să găsească de cuviință să-l primească.

— Ce obrăznicie ! exclamă contele iritat de toată gălăgia aceea.

Izbi butonul soneriei care sună violent. Ușierul intră în fugă.

— Mă ! Du-te imediat și spunei domnului care face gălăgie că dacă nu poate aștepta, să plece. Eu comand aici și să umble cu băgare de seamă cu mine !... Cine-a mai pomenit un asemenea derbedeu ! Aici sîntem puși ca să executăm ce li se năzare lor ? Asta mai lipsea !

Ușierul, mai prudent decît șeful său, îi rugă pe cei nemulțumiți să mai aștepte un pic deoarece excelența-sa era foarte ocupat, avînd de făcut niște socoteli care trebuiesc remise imediat.

— Excelența sa nu-i ca alții care lasă treburile neterminate, este ? Dumnealui dorește întotdeauna lucrurile limpezi și ciocolată groasă.

Dar în ziua aceea domnului conte nu-i mai fu posibil să acorde audiențe. Realmente era foarte ocupat. Se îndeplinea o acțiune neîntreruptă de mutat dosare, de căutat hîrtii, de controlat sertare, de deschis dulapuri, ca și cum contele ar fi vrut să recupereze în cîteva ore timpul pierdut în luna de miere.

Asuda, își mușca buzele și unghiile, citea cu aviditate maximă toate hîrtiile care-i cădeau în mînă. Pe unele le rupea bucățele și le arunca într-un colț iar pe altele le punea imediat la loc în dulap.

Don Mateo credea că ziua aceea îi va zdrobi picioarele. Tot timpul îl chema șeful, îi făcea semne, îi da ordine categorice și bietul secretar trebuia tot timpul să urce și să coboare, să alerge în sus și-n jos, ca să facă ascultată voința contelui.

În birou se inaugura astfel o perioadă de activitate neobișnuită ; nu fusese la ei obiceiul să se muncească în halul acela. Unii luară această variație drept un simptom al apropiatei căderi a guvernului. Cei mai mulți însă îl acuzau pe șef că-i pune să se spetească exclusiv în folosul său.

Însă chiar și el muncea neîntrerupt și asiduu ; redevenise un funcționar model.

XV
Ospățul lui Baltasar

Nu mese, ci ospețe se dădeau zilnic în vechea casă a familiei Armández.

În casa aceea atît de liniștită pînă atunci, contele, Clotilde și Don Mateo răsturnaseră toate pe dos. Acuma doña Luisa, stăpîna casei, pitită într-un colț al camerii sale, bombănea pe înfundate împotriva luxului și a gălăgioaselor manifestări exterioare făcute pe cheltuiala ei, aproape cu forța, ea neputîndu-se bucura de nici unele !

Don Tiburcio era singurul care nu-și alterase cu nimic felul său de-a fi. Entuziasmul pe care-l avusese pentru domnul conte, mai rece și mai distant după petrecerea din seara căsătoriei, încetase complet, după cum încetase și purtarea amabilă și atențiile cu care domnul conte și

secretarul său ştiuseră să-l atragă şi chiar să-l scoată din rezerva sa obişnuită.

Acum nu se mai ocupa nimeni de el. Nici el nu se mai ocupa de nimeni. Îi revenise vechiul său mutism şi vechea sa atitudine rezervată. Avea un resentiment amar şi adînc faţă de Clotilde pe care o iubise ca pe o fiică şi acuma nici măcar nu-i mai vorbea. Toată afecţiunea lui se concentrase asupra Doñei Luisa. Şi văzînd-o cum se stinge din zi în zi, asistînd la strălucitoarele petreceri care se dădeau în casa ei şi auzind gălăgia ospeţelor zilnice fără să se plîngă, biata de ea, din delicateţe, majordomul se simţea cuprins de o sfîntă indignare şi hotărît să facă ordine şi să-i asvîrle afară, cum i-a zvîrlit Isus afară din templu pe negustori, pe toată şleahta aceea de domnişori care se îngrăşau linguşindu-l pe conte, totul pe cheltuiala acelei biete doamne pitită într-un ungher şi bolnavă, pe care lingăii n-o ştiau nici măcar din vedere.

Casa fusese întoarsă pe dos şi banii aruncaţi cu luxul care se făcea îl frămîntau foarte mult pe credinciosul majordom. Numai bucătarul, adus de la Paris de domnul conte, reuşind să o convingă pe Doña Luisa că primul şi cel mai esenţial lucru în viaţă ca să-ţi păstrezi sănătatea este să mănînci bine, se bucura de un salariu pe care-l invidiau bieţii copişti care se speteau scriind de dimineaţă pînă seara, îndreptînd greşeli de ortografie şi dînd o formă mai bună ciornelor încredinţate de şefii lor.

De la două după amiază totul era numai mişcare, zgomot şi executarea ordinelor severului şi înţeleptului şef al bucătăriei vaste a familiei Armández. Pe mesele lungi de marmură se vedeau bucăţi frumoase de carne, alese şi aranjate într-o ordine riguroasă. Acolo, sub un robinet argintat care umplea un vas mare de argilă smălţuită cu puternicul său jet de apă cristalină şi proaspătă, se vedeau mişcînd din coadă, legaţi de bronhii, ciorchini de păstrăvi, pargos şi alţi peşti cu carnea gustoasă. Capacele cratiţelor şi ale marmitelor aşezate în şiruri drepte tremurau împinse de aburii aromaţi şi excitanţi ai sosurilor pline de mirodenii. Rîndaşii de bucătărie suceau gîtul şi jumuleau fără milă prepeliţe, bibilici şi porumbei, pe urmă le deschideau pieptul gras şi alb, le băgau înăuntru

labele şi le cufundau într-o cratiţă mare unde apa fierbea în clocote.

Şi bucătarul parizian, cu abdomenul său foarte umflat, acoperit cu un şorţ lung şi curat, ţinînd în mînă o linguriţă de argint şi un trident, scotea capacul cratiţei, încerca sosuri, iar le încerca, rămînea pe gînduri cîtăva vreme, cu mîinile sprijinite în barba lui unsuroasă şi în sfîrşit aproba sau dezaproba, certînd sau felicitînd pe subalternii săi care-l ascultau şi i se supuneau ca unui oracol.

În fundul bucătăriei, într-un dulap din zid cu uşile deschise larg, luminat printr-un oberliht de razele oblice ale soarelui care pătrundeau în snopuri roşietice şi aurii, se aflau mii de aparate şi instrumente cu o formă cu totul specială, destinate decupării cărnii, preparării ei, altele pentru tăiat aluatul, pentru frămîntat coca şi încă alte mii de lucruri care alcătuiesc ştiinţa secretă de a satisface cerul gurii şi a umple stomacul, făcînd să se uite complet apoplexia fulgerătoare şi a alte fleacuri asemănătoare.

Pe la şapte seara ieşeau din bucătăria amintită, pe rînd şi fără nici o dezordine, nici cea mai mică stricăciune, castroane mari ornate într-o perfectă simetrie şi conform cu cele mai severe reguli ale artei culinare. Pe urmă castroanele erau aşezate într-un ascensor pentru mîncare şi urmărite cu cea mai mare grijă, în înălţarea lor majestuoasă, de privirile şefului bucătar, ale bucătarilor şi rîndaşilor. La etaj erau primite de servitori, cu aceeaşi grijă pe care ar putea s-o aibă o doică pentru un nou născut, şi transportate în sufragerie unde era o masă mare cu douăzeci de tacîmuri sau mai multe chiar. Contele era partizanul servirii mesei *à la russe* pentru că astfel se mînca mai pe îndelete şi mai în tihnă. Dar în privinţa aceasta îl contraziceau mulţi, printe care, de exemplu, domnul canonic Pérez, invitat permanent, care era de părere că nimic nu-i mai frumos şi mai sănătos decît o masă plină de mîncăruri, că aşa străluceau mult mai tare şi poţi astfel avea impresia că introduci mîncare în tine şi prin ochi ; tot de părerea domnului canonic erau şi magistratul T..., domnul colonel A... şi ziaristul H..., alţi convivi extrem de punctuali. Nu degeaba zicea

domnul conte cu mîndrie şi cu glas răsunător că la banchetele sale participau biserica, armata, justiţia şi presa.

La masă Clotilde se aşeza în faţa soţului său şi alături de domnul canonic care o privea atît de patern şi cu atîta duioşie, încît atunci cînd ajungeau la desert aproape că simţea cum îi curg lacrimi mari şi fierbinţi pe obrajii săi bucălaţi şi îmbujoraţi.

Ceilalţi invitaţi se aşezau fiecare după cum îi plăcea, sporăvăind tot timpul mesei şi dîndu-şi acre unul faţă de celălalt. Îşi povesteau călătoriile, aventurile, stagiul militar, recitau fragmente în versuri şi în proză din autori celebri, învăţate prost de dimineaţă cu intenţia nobilă de a-l lăsa cu gura căscată măcar pe vecinul de masă.

Era o întrecere continuă : toţi doreau să-şi ia ochii unul altuia. Pînă la urmă se termina că sau se închegau prietenii strînse sau se aprindeau uri violente, încît, în anumite zile, masa se transforma într-un adevărat turn Babel unde la fiecare pas dădeai de certuri şi discuţii abia reţinute din pricina respectului datorat casei şi excelentisimului señor conte Coveo.

Canonicul şi magistratul, de a căror talent superior, după al contelui, nu îndrăznea nimeni să se îndoiască, surîdeau cu placiditatea şi plăcerea maestrului care-i vede pe discipoli apărînd cu dîrzenie lecţiile pe care le-au învăţat cu atîta bătaie de cap.

Cu ei nimeni nu îndrăznea să discute, nici măcar să respingă rezoluţiile definitive pe care le dădeau unor probleme, fiind aleşi arbitri supremi. E drept, ei îl consultau mai întîi pe domnul conte, care fără să spună nici o vorbă, cîteodată zîmbea, alte ori încrunta sprîncenele, şi uneori chiar îngăima :

— Oh, desigur, ader la părerea dumneavoastră, domnule canonic ; sînt de acord cu dumneavoastră, domnule magistrat ; îmi place opinia dumneavoastră, domnule gazetar...

Don Mateo, fostul maestru al domnului conte, al eminenţei care nu deschidea gura decît ca să spună cîte o nerozie ascultată cu respect de toată lumea, fusese acuma lăsat pe linie moartă şi nimeni nu mai ţinea seama de părerile lui. Totuşi, Don Mateo rămăsese singurul care

își mai permitea să opună un veto categoric părerilor ferme ale canonicului și ale domnului magistrat.

— Bah, bah, bah !

Canonicul, cu fața lui latră plesnind de sănătate și prin porii căreia părea că va ieși sîngele, privea de sus în jos imaginea înaltă și palidă a fostului maestru și, cu un gest în același timp de mînie și compasiune, îi spunea :

— Taci, fiule, dumneata nu te pricepi la lucrurile astea !

Și imediat îi turna un lung paragraf în latină din evanghelia sfîntului Luca sau sfîntului Matei, care n-avea nici o legătură cu discuția lor, dar care reușea să-l convingă pe Don Mateo care mărturisea umilit :

— Oh, cînd e vorba de citat autori latini nu zic nu ; recunosc că reverența voastră este foarte versat în treburile astea, domnule canonic.

Atunci canonicul se ridica în picioare, îl bătea de cîteva ori pe umăr pe Don Mateo, surîdea fericit și în atenția generală a comesenilor se bucura de victoriile sale asupra ex-maestrului, repetînd :

— Ce faci ? Capitulezi, hai ? Ei, ați văzut și voi, nu ?

Era o scenă care se repeta aproape zilnic.

Clotilde se plictisea de obicei, însă își simțea vanitatea măgulită ocupînd un loc între atîția bărbați învățați, a căror nume le vedea tipărite și mereu însoțite de elogii în ziarele afiliate guvernului și de glume și critici în ziarele de opoziție.

Într-o seară ziaristul și colonelul au avut capriciul să ceară să fie invitate și cîteva doamne ; în acest fel adunările acelea intime vor fi mai puțin monotone și mai plăcute.

— Ce vreți să spuneți ?

— Nu-i ceva serios, nu-i în armonie cu problemele pe care le discutăm aici !

— Femei în mijlocul nostru !

— Aiureli !

Așa bodogăneau canonicul și magistratul, plini de o sfîntă indignare.

Cei cu propunerea insistară, dorind să înlăture scrupulele acelor domni serioși și fără îndoială că mulți

dintre musafiri ar fi acceptat bucuroşi propunerea. Dar n-au reuşit să facă nimic.

Don Tiburcio, trist şi aproape uitat, nu se mai aşeza la masă, obosit să mai înghită afronturi, şi mînca afară, apoi se ducea să-i ţină tovărăşie Doñei Luisa şi să o informeze despre activitatea lui, adică despre plantaţia de trestie de zahăr, baza principalei sale bogăţii şi care fără îndoială că mergea foarte prost. Biata doamnă se temea că moare singură şi uitată într-o zi, la ora mesei de prînz sau a mesei de seară, pentru că Clotilde şi contele fiind ocupaţi să aibă grijă de musafiri, o lăsau singură ceasuri întregi. Clotilde s-ar fi dus mereu în camera mamei sale, însă domnul soţ al său îi atrăsese atenţia cu asprime că acest lucru era împotriva etichetei.

După ce mîncau, unii dintre musafiri se plimbau prin vastele coridoare ale casei, fumînd excelente ţigări de foi, pe care le împărţea cu dărnicie un tutungiu bogat şi el invitat al contelui. Iar alţii, puţini, printre care magistratul, canonicul, colonelul, tutungiul şi ziaristul, se aşezau în nişte fotolii încăpătoare aflate în faţa ferestrelor mari care dădeau în balcon.

În depărtare se înălţa întunecată, într-o aureolă de nori întunecaţi cu marginile luminate puternic de astrul nopţii, cupola bisericii Ursulinelor. Domnii aceia priveau luna cu sentimente de melancolie care pune stăpînire şi pe fiinţele cele mai puţin sensibile în faţa spectacolului sublim al naturii, melancolie amplificată în ei de duioşia aceea profundă, pe care o simt de obicei lacomii după o masă abundentă stropită frecvent cu înghiţituri de vinuri alese şi diferite.

Stăteau aşa, ore întregi, în faţa ferestrei prin care intra belşug de aer proaspăt, tăcuţi şi somnoroşi, privind cu o bucurie copilărească la luna care se făcea tot mai mică pe măsură ce înainta lin pe cer. Nu simţeau nevoia să vorbească, n-aveau nevoie de cuvinte pentru a-şi împărtăşi unul altuia înţelepciunea de care dăduseră atîtea dovezi pînă atunci.

Uneori, în mijlocul grupului de domni, Clotilde cînta la pian o muzică tristă, dulce, deloc zgomotoasă, care-i plăcea cu deosebire Doñei Luisa. Iar canonicul, mai duios

decît ceilalți, fie din cauza indigestiei, fie din cauza sufletului emoționat, își scotea batista ca să-și șteargă lacrimile.

Pe la zece și jumătate, oră la care deja plecaseră mulți, se organizau partide de cărți, jucîndu-se *baraja* și *tresillo*, și pînă tîrziu după miezul nopții biata bolnavă, Doña Luisa, foarte enervată și fără să-și poată găsi un somn liniștit, auzea din camera ei sunetul sec al jetoanelor de fildeș, murmurul conversațiilor cu glas scăzut, rîsetele înăbușite, exclamațiile jucătorilor și vocea domnului canonic, voce groasă de bas profund, care răsuna în tăcerea nopții și în liniștea care domnea ca notele grave ale unei orgi de biserică.

În zori își luau rămas bun bătîndu-se pe umeri unul pe altul și recomandîndu-și unul altuia să nu lipsească în seara următoare.

XVI
Domnul conte muncește pe brînci

În zilele acelea activitatea în birouri se intensifica din ce în ce mai mult.

Contele era cuprins în continuare de febra muncii. Suprimase orele de audiență; nu mai voia să stea în fotoliu și să asculte, răbdător sau nerăbdător — ca un arhiepiscop — plîngerile sau pretențiile publicului. Nu mai avea timp să dea semnături sau semisemnături și să facă pe marginea sau în josul paginii dosarelor cîte o mică notă pe care o înțelegeau doar Don Mateo, Domingo, González și el.

Dacă venea cineva să-i vorbească, cînd îl vedea atît de copleșit de treburi, vorbea puțin sau nu vorbea deloc, de teamă să nu-l întrerupă, și pleca convins că domnul conte lucra.

Subalternii, inclusiv Don Mateo, își blestemau zilele. Excelenții sale domnului conte îi spuneau — pe șoptite — pisălogul, pretențiosul, nechibzuitul, scoteau tot felul de

glume pe socoteala lui, îi făceau caricatura cu creionul pe pereţi ba îi mai făceau lucruri şi mai rele.

Dar contele nu se dădea bătut ; îşi propusese să fie activ, să muncească mult ca să cîştige mai mult şi realmente făcea acest lucru.

În fiecare zi pleca de la slujbă cu faţa radiind de bucurie ; e adevărat că asudase muncind din greu, însă niciodată nu-şi văzuse truda atît de bine retribuită. Aşa că merita din plin să asude !

— Săptămîna asta a fost o săptămînă bună ! spunea domnul conte în fiecare sîmbătă secretarului său, zi în care, starea lui de mulţumire îi îngăduia să acorde audienţe vreo două ore.

Don Mateo turba de fiecare dată cînd contele îi spunea aşa. Pentru el fiecare săptămînă era din ce în ce mai rea. Cum să nu fie cînd contele îi arunca în spinare treburile cele mai grele, iar el se rezuma la adnotări şi la parafe după parafe !

Bietul maestru se încovoia ca un arc ; era convins că, întrucît contelui nu i se mai potolea febra aceea de activitate pe care o începuse atît de brusc, într-o bună zi are să cadă trăsnit chiar pe masa de la biroul său.

Iar jos, în birourile de la demisol, Domingo — barcagiul şi Gonzáles — hangiul îşi petreceau timpul rupînd cîte o pereche de pene la fiecare cinci minute, sgîriind dosar după dosar, vrînd amîndoi să scrie repede ; primul apăsa pana ca pe o vîslă şi al doilea ca pe o lamă de cuţit de bucătărie. Fără îndoială că mîzgăliturile lor se citeau foarte uşor !

Faetonul contelui îl aştepta în fiecare zi la uşa instituţiei. Şi la ora trei, ora cînd se închideau birourile, îl ducea la plajă, pe vremea aceea fiind vară.

După baie se ducea să mănînce acasă la Doña Luisa, unde îl aştepta, aşezată comod pe un fotoliu în faţa scării, frumoasa lui soţie. Şi tot stînd jos, ţinîndu-i companie doamnei pînă la sosirea lui, erau ceilalţi prieteni invitaţi la masă : la loc de cinste domnul canonic pe urmă colonelul, tutungiul, magistratul şi ziaristul.

Acest mod de viaţă, dată fiind firea contelui şi a Clotildei, era plină de farmec pentru ei : erau şi nu erau soţi, fără ca prin acest lucru să se însinueze că s-ar fi păcă-

tuit cumva față de fidelitatea conjugală. Clotildei îi era totul indiferent în afară de frumusețea și eleganța ei. De altceva nu-i mai păsa. Era mulțumită și satisfăcută; toți o ridicau în slăvi, ea se privea în oglindă surîzătoare, se convingea că aveau dreptate și se umplea de fericire. Contele îi dăruia rochii, dantele, evantaie și bijuterii, care costau o groază de bănet. În cîte o seară, cînd o mai lăsau puțin durerile pe Doña Luisa, cei doi soți plecau cu landoul lor comod, blazonat, ca să colinde magazinele, casele de modă, marchintăniile și bijuteriile, cumpărînd și încărcînd de peste tot ce era mai scump și mai bun, lucruri pe care contele le plătea cu bani gheață, cu o generozitate inepuizabilă, fără să-l fi văzut cineva vreodată rostind un cuvînt ca să se tocmească.

După aceea mergeau la teatru, la Tacón, la operă. Contele simțea o plăcere inefabilă ori de cîte ori landoul său spațios se oprea în fața porticului teatrului, amintindu-i unul din cele mai mari triumfuri oratorice ale sale. Doar că îi provoca o impresie bizară un cerșetor, totdeuna în picioare, sprijinit de o coloană, cu degetele mîinii lipite și pregătite să primească pomana care i s-ar fi dat. De ce nu-l gonea de acolo? De ce îl impresiona atît de neplăcut? Cerșetorul acela era ca o umbră neagră pe care abia reușea să o risipească lumina felinarelor înalte ale landoului său; însă cei doi cai frumoși, cei doi lachei așezați pe capra înaltă, cu livrele pe care străluceau trei șiruri de nasturi aurii; soția sa stînd alături de el, dreaptă, ca să se vadă mai bine bustul său sculptural; cele două șiruri dese de persoane, printre care trecea salutînd și provocînd murmure de admirație, portiera trăsurii sale, care trecea sunînd puternic cînd potcoavele armăsarilor neliniștiți tocau mărunt caldarîmul de granit; urcarea scărilor de marmoră unde, după primul rînd de trepte, se privea într-o oglindă limpede, corpul său voluminos lîngă acela svelt al Clotildei; deschiderea lojii și intrarea la mijlocul spectacolului atrăgînd atenția tuturor, toate acestea împreună reușeau să-i șteargă senzația aceea neplăcută pe care o producea în sufletul său, fără să înțeleagă de ce, prezența acelui bătrîn cerșetor.

În lojă se ocupa de el însuși, bucuros să fie ținta tuturor privirilor.

Şi pentru că era stagiunea de operă franceză, făcea să-l vezi pe conte cum stătea cu faţa întoarsă spre scenă şi mîna după ureche ca să culeagă toate sunetele, rîzînd în hohote, chiar cînd nu se potrivea, ca să dea de înţeles că-i foarte familiarizat cu limba respectivă.

În antracte loja era invadată de prietenii contelui şi admiratorii Clotildei : aceştia, pentru a putea spune măcar o vorbuliţă contesei, făceau gesturi pe care oricine le-ar fi văzut de la distanţă le-ar fi luat drept cea mai asiduă curte.

Unii chiar îi făceau curte, însă Clotilde, deşi folosea cea mai graţioasă mimică pentru a-şi pune în valoare graţia naturală, de îndată ce curtezanii se îndepărtau, nu-i mai păsa de ei, ca şi cum n-ar fi existat, gîndindu-se că-s groaznic de plictisitori.

Acestea erau ocupaţiile contelui pe vremea aceea. Era mulţumit. Avea o singură grijă, tenace şi secretă, judecînd după unele exclamaţii de necaz involuntare.

Ambiţia lui nu fusese total satisfăcută. Era preocupat de un mare proiect pentru a cărui realizare urgentă îşi consacra toate facultăţile sale.

Noaptea, cînd se întorcea de la teatru, sau în zori cînd termina de jucat *tresillo*, se închidea în camera sa, lua de pe perete un tablou mare cu rama aurită, îl aşeza pe o masă, potrivea lumina unei lămpi şi, cu coatele sprijinite de masă, privea atent planşa din tablou : era planul unui palat cu o arhitectură ireproşabilă. În felul acesta îşi pierdea ore întregi, dîndu-şi uneori cu pumnii în cap şi socotind pe degete.

Un general în ajunul unei bătălii, în care s-ar decide soarta întregii armate, nu studiază mai atent şi mai minuţios planurile sale decît studia contele desenul din tablou.

Uneori se entuziasma atît de mult de parcă era lunatic.

— Faţada măreaţă... camerele tapetate şi împodobite cu statui de bronz... da, da, de bronz... ce măreţ metal !... Scările... pe urmă balcoanele... Acolo, jos, grădina înconjurată de pîrîiaşe răcoroase... Va fi ceva fermecător... Clotilde nu va şti nimic. O voi duce acolo, ce chestie ! o voi plimba prin toate părţile şi pe urmă, cînd va fi în culmea entuziasmului, îi voi spune : e al tău ! oh, o poveste cu zîne ! M-am gîndit eu bine cînd am spus că voi fi cineva !

Cu aceste fraze spuse cu glas tare şi cu o însufleţire crescîndă se termina uneori contemplarea tabloului pe care contele, zîmbind, îl agăţa din nou pe perete şi se băga în pat cu privirea aţîntită spre acel plan care strălucea în imaginaţia sa ca şi cum liniile lui ar fi fost trasate cu un creion de foc, pînă ce încetul cu încetul somnul îi închidea pleoapele.

XVII
La groapă cu mortul !...

— Ce noroc are blestematul... exclamă într-o dimineaţă Domingo, fostul barcagiu, după ce rupsese a zecea pană pe registrul în care copia o pagină dintr-un dosar voluminos.

După ce rîse cu poftă, González, tovarăşul său, răspunse nu mai puţin ironic, în legătură cu aceeaşi întîmplare.

— Ce, îţi baţi joc, Tejeiro ? Dacă te gîndeşti bine, o bătrînă ca ea a făcut bine c-a murit. Contele mi-a spus într-o zi că-l cam plictisea.

De data aceasta rîseră amîndoi împreună.

— Cel mai bun lucru pe care a putut să-l facă a fost că a vîndut plantaţia de trestie de zahăr cu puţine zile înainte de a muri, cu un milion cincisute de mii !

— Fără nici un fel de ipotecă, bani curaţi pe care îi moşteneşte acuma contele.

Domingo rămase privindu-l cu pupilele dilatate pe tovarăşul său, ca şi cum ar fi vrut să îmbrăţişeze cu vederea toată magnitudinea acelei cifre enorme.

— Drace ! Ce noroc are ! repetă el de trei ori.

După-amiază, la patru şi jumătate, contele, plîns şi adînc îndurerat, se afla în camera Doñei Luisa. Dar doamna văduvă a lui Armández nu era acolo ; camera era goală. Singurul mobilier erau cîteva scaune. Iar soarele care desenase prin spaţiile jaluzelelor de la balcon cîteva

linii luminoase pe pardoseală, părea că dă o notă de tristeţe cu reflexele sale palide.

Doña Luisa era aşezată pe un catafalc măreţ în mijlocul salonului.

În holul drapat de doliu se aflau două şiruri lungi de scaune pline de oameni.

Pe uşile camerii unde se afla contele intrau prietenii săi de încredere. Colonelul, tutungiul, magistratul, canonicul, ziaristul şi ceilalţi oaspeţi obişnuiţi, Toţi îmbrăcaţi în doliu, mergînd în vîrful picioarelor ca să nu facă zgomot, vorbind afectat şi strîngînd în repetate rînduri mîna contelui, cu chipurile pline de cea mai comică gravitate.

— Să ne resemnăm, spuse colonelul.

— Cele mai sincere şi mai afectuoase condoleanţe, adăugă ziaristul.

— E o hotărîre fără apel a providenţei, afirmă magistratul.

— Era o sfîntă, murmură Don Mateo.

— *Memento homo* că eşti ţărînă şi în ţărînă te vei întoarce, spuse canonicul rugăciunea în latină şi în spaniolă.

— Moartea unuia e pîinea altuia, adăugă tutungiul bătîndu-l pe umeri pe conte.

Contele îşi lăsa privirea în jos, înclina uşor capul şi întindea mîna celui care sosea.

Ceilalţi, care intrau, nu ziceau nimic : strîngeau puternic mîna pe care le-o întindea contele şi ieşeau fără să fi putut scoate o vorbă. Erau copleşiţi de emoţie !

După puţin timp corpul neînsufleţit al Doñei Luisa fu coborît pe umerii a patru domni din aristocraţie şi aşezat pe un car funebru tras de trei perechi de cai împodobiţi cu panaşe negre, conduşi de trei lachei cu livrele roşii, veste lungi, cizme şi tricornuri. Convoiul se puse în mişcare îndreptîndu-se spre cimitir.

Carul funebru era urmat de nenumărate landouri, toate ocupate de persoane distinse, foarte distinse, după cum remarcă Don Mateo, care mergea în fruntea luxosului cortegiu însoţit de domnul canonic.

— Hombre ! nici nu-ţi vine să crezi, parcă-i o minciună, filozofa canonicul. Doña Luisa parcă ne-a scăpat

din mîini, așa a murit ! Era bolnavă, e adevărat, dar nu așa ca să ne temem că o pierdem atît de curînd.

— Chiar așa este, confirmă convins Don Mateo.

— Și ce crezi că va face acuma domnul Conte ? Se va muta din casă sau va rămînc în ea ?

— Eu... sincer să spun... habar n-am.

— Mie mi-ar părea rău, ce vrei, am îndrăgit casa asta. Este că am petrecut acolo clipe plăcute, Don Mateo ? întrebă canonicul punîndu-și mîna sa grasă pe genunchiul ascuțit al fostului maestru.

— A petrecut mai bine Don Tiburcio.

Această idee a lui Don Mateo îi făcu pe amîndoi să rîdă multă vreme.

Dar ori cît ar fi vorbit și ar fi rîs de Don Tiburcio, acesta nu-i putea auzi, mergînd în una dintre ultimele trăsuri, singur și plîngînd cu adevărat.

Atîția ani în casa aceea, alături de stăpînii săi, cărora le datora tot puținul pe care-l poseda pe lumea asta, făcuseră să se nască în sufletul său nobil o recunoștință sinceră și o afecțiune nelimitată pentru ei. Ce va fi de aici înainte ? Cît de singur se va simți în casa aceea ! Acestea erau gîndurile lui Don Tiburcio.

La ora șapte, foarte mulțumiți că la despărțirea după ceremonia funebră au strîns mîna în numele contelui atîtor oameni de rang înalt, nobili, militari cu înalte grade, magistrați, gazetari, ecleziaști și multor alțor persoane încă, toți cît se poate de distinși, canonicul și Don Mateo ajunseră la casa Armández.

— S-a săvîrșit sfînta slujbă, îi spuse cu ton sacramental, canonicul domnului conte.

Și Don Mateo adăugă :

— Trebuie să ai trista consolare, dragul meu discipol, că nici unul singur dintre prietenii tăi n-a lipsit și că înmormîntarea soacrei tale a fost una dintre cele mai frumoase care au avut loc la Havana ; toți prietenii tăi, cu foarte rare excepții, au onorat înmormîntarea cu prezența lor.

După ei intră în casă Don Tiburcio, trist, singur și aproape că nici nu-l băgă nimeni în seamă.

Toți se îndreptară spre sufragerie și nu strică să spunem că aceasta fu spre marea satisfacție a domnului

canonic, el nefiind responsabil de obişnuita sa poftă de mîncare, ca să nu mai vorbim de apetitul deosebit pe care-l avea în seara aceea din cauza drumului şi a întîrzierii.

Masa fu tăcută : luară parte şi cîteva doamne care îşi permiseră doar să ciugulească un pic.

Don Tiburcio, aşezat la coada mesei, aproape izolat, nu îndrăznea să ridice capul, şi-l ţinea aplecat asupra farfuriei şi abia gustă cîte ceva.

Puţin după terminarea mesei se duseră toţi în sala unde se aşezase o masă specială pentru o mare recepţie.

Nu întîrziară să apară numeroase persoane îmbrăcate în cel mai riguros doliu.

Domnii se aşezară alături de conte, iar doamnele alături de Clotilde. Această separaţie a sexelor se potrivea cu gravitatea actului.

Aşa rămaseră toţi în reuniunea aceea tăcută în care abia se auzeau şuşotelile cuvintelor rostite cu glas scăzut şi sunetul balenelor de la evantaiele cu care-şi făceau vînt doamnele.

Lumina gălbuie a Marelui policandru cu flacăra lămpilor făcută mică, cu prizmele de cristal şi braţele acoperite de o pînză neagră răspîndeau în încăpere o lumină palidă.

Don Tiburcio singur, aşezat în colţul cel mai îndepărtat, nici nu îndrăznea să scoată vreo vorbă. Simţea o durere infinită, părea că odată cu dispariţia Doñei Luisa se făcuse pentru el un gol în casa aceea, pe care nu-l va putea umple niciodată şi care-i va vrea mereu o situaţie periculoasă şi falsă.

Fu ultimul care se sculă de pe scaun şi dînd mîna cu domnul conte şi cu Don Mateo, ca să-şi ia rămas bun, remarcă că aceştia îi strînseră mîna cît se poate de rece.

Abia se depărtă că-i şi auzi spunînd :

— Şi ăsta ce mai caută aici ?

Bietul majordom văzu atunci cu şi mai multă claritate abisul care se deschidea în faţa lui ; văzu cum se clatină scara ; la picioarele lui se întindea o pată roşie, în urechi îi zumzăiau mii de zgomote stranii. Nu-i venea să creadă ceea ce auzise, i se părea că i s-a năzărit lui. Întoarse maşinal capul ca şi cum ar fi vrut să se convingă de realitatea aceea crudă şi, cînd văzu zîmbetul sarcastic

de pe buzele lui Don Mateo, simţi o dorinţă vehementă să-i dea cu pumnii peste mutră.

Dar nu putu să-şi realizeze răzbunarea ; lovitura pe care o primise părea că-l împiedică să facă un singur pas înapoi şi-l împingea spre stradă.

— E adevărat, îngăimă el cînd ajunse în stradă, ce caut eu aici ?

Şi izbucni în plîns ca un copil.

După o săptămînă, vechea casă a familiei Armández deveni reşedinţa excelenţelor sale contesa şi contele de Coveo.

XVIII
Preparativele finale

La birouri activitatea se intensifica din ce în ce mai mult, munca febrilă ajunsese la culme.

Nu se mai auzea decît scîrţîitul penelor pe hîrtie, răsfoitul grăbit al foilor din dosarele voluminoase spre care se îndreptau priviri pline de ură şi înjurături înfundate.

În cabinetul său, aşezat în faţa mesei mari plină de hîrtii, volume şi registre, contele scria şi el de zor. Şi ca şi cum acest lucru ar fi fost ceea ce le-ar fi mişcat pe toate celelalte, prin mijlocirea curentului unui fluid necunoscut, în ziua cînd contele se oprea, ceilalţi se odihneau, iar în ziua în care pana lui juca sprinten pe hîrtie, începeau şi toţi ceilalţi formidabilul can-can.

Scările se umpleau de oameni care urcau, coborau, întrebau, gesticulau, scrîşneau din dinţi aşteptau să li se potolească bătăile inimii.

— Hei ! Dumneata aici ?

— Da, señor, nu ştiu ce vor cu mine ; nu ştiu de ce... sînt ani de zile de cînd aveam o problemă de rezolvat aici... credeam că s-a rezolvat de mult...

— Tot aşa am păţit şi eu... se pare că se scormoneşte pînă la fund... şi problema mea e o treabă veche, închipuie-ţi...

— Şi crezi că ni se va întîmpla ceva neplăcut ?

— Habar n-am. Am venit şi eu să văd... dar cam aşa se pare.

Tot felul de dialoguri asemănătoare se auzeau în anticameră şi pe săli.

Fiecare aştepta răbdător să-i vină rîndul, nu fără ceva teamă. De ce erau chemaţi cu atîta zor ?

Dar cei care intrau în biroul contelui nu aveau de ce să se teamă, pentru că acesta le zîmbea, le spunea să ia loc lîngă el, îi bătea prietenește pe mînă, scotea din sertarul biroului un registru ros de molii, îl citea foarte serios şi pe urmă bălmăjea lucrurile cu o voce atît de dulce, încît amintea suavul sunet al unui flaut.

Nu puteau să reziste la insinuările acelea suave, la semnele cu ochiul şi la gesturile amabile, precum şi mai ales temperamentului vesel al contelui, rîsetelor, glumelor care te făceau să rîzi fără să vrei, cu rîsul acela nervos ce urmează după o mare teamă.

Unii veneau să se lupte cu orice mijloace, însă ieşeau de la conte ruşinaţi de intenţiile lor urîte. Să te lupţi ! Ce prostie ! Nu era posibil să te lupţi cu un om atît de plăcut !

Alţii, care mai fuseseră acolo şi alte dăţi, nu erau impresionaţi de linguşelile contelui. Atunci contele se folosea de toată circumspecţia proprie autorităţii şi rangului său :

— Hm ! tuşea el. Ei, domnule secretar !

Don Mateo intra grăbit în birou.

— Ia să vedem ce este întemeiat în reclamaţia acestui domn.

Acuma domnul solicitant încerca să explice prin viu grai pricina judecătorului improvizat, contele întrerupînd mereu :

— Permiteţi-mi... permiteţi-mi, şi făcea tot felul de rectificări care desfigurau complet problema.

— Nu sînt motive justificate, declara sentenţios Don Mateo sprijinindu-şi falca de jos cu o mînă, ridicînd mult sprîncenele şi privind fix la reclamant.

— Bun, spunea contele, acuma sînt foarte ocupat, aşa că înţelegeţi-vă dumneavoastră cu secretarul meu şi gă-

siți modul cel mai bun ca să rezolvați problema fără să prejudicieze pe nimeni.

Reclamantul pleca atunci după Don Mateo cu ceva mai multe speranțe, ca să lase loc altor persoane care intrau în birou respectînd riguros rîndul.

Dar asta nu înseamnă că reclamanții veneau toată ziua la conte, pentru că acesta acorda din nou audiențe în fiecare zi. Nici decum ; veneau citați prin somații, majorări, amenzi și tot felul de amenințări.

Iar afară, în anticameră, uriașul îmbrăcat în uniformă de postav albastru pusă la punct, cu pantofii care păreau de abanos lăcuit, cu cămașa curată, îi domolea pe cei zoriți, îi zorea pe cei mototoli, și-i făcea să intre în ordine ca o trupă în biroul domnului conte Coveo.

Domingo avea în fiecare zi mii de neplăceri cu însărcinatul cu repartizarea rechizitelor, din cauza risipei de pene și hîrtie. Prin compensație avea plăcerea să-i raporteze contelui mii de știri, pe care le aduna toată ziua.

— Ce dracul i-o fi apucat pe ăștia că nu-și mai țin limba și vorbesc atîtea despre domnul conte ! se gîndea naivul ex-barcagiu.

Iar Gonzáles, leul, cum îl numea prin antonomasie contele, avea mereu parte de tot felul de tragedii. El nu se întreba ca Domingo : de cîte ori auzea vreo calomnie despre șeful și protectorul său își sumetea cămașa, strîngea pumnii și era dispus să se ia la bătaie cu lumea întreagă. Avea o frică superstițioasă de presă, care vorbea foarte urît despre conte și el nu putea și nu îndrăznea să se ia la harță cu ea. Dacă ar fi fost vorba de un om, chiar dacă ar fi fost un uriaș era altceva ! Dar mașinile acelea enorme care tipăreau colile de hîrtie la fiecare lovitură, îl terorizau. Ciocăniturile acelea pe care le auzea la tipografii îl puneau pe fugă. Oricît l-ar fi lămurit cîte un gazetar, el tot nu putea să-l creadă. Gazetarii trebuie să fi fost ceva cu totul deosebit de ceilalți oameni. El, în ceea ce îl privea, nu văzuse nici unul.

Prin toate părțile curgea la vale, urca la deal, își găsea ecou dorința aceea arzătoare de a scrie și de a munci care-l cuprinsese pe conte.

Iar lumea care intra, ieșea, se răspîndea pe scări, prin galerii, culoare, formînd o procesiune lungă în jurul

meselor din birouri, mişuna prin toate secţiile de parcă ar fi fost argint viu.

— Bine, dar ce se petrece aici ?

— Ce-i aici ?

Se întrebau unii pe alţii fără să poată da un răspuns satisfăcător.

Bieţii copişti obişnuiau să-şi mai întrerupă munca pentru a-şi mai trage sufletul. Se duceau să bea apă, să caute nişte hîrtii, să consulte cărţi ; îşi simţeau spinarea frîntă şi ochii arşi.

— Aţi terminat ?

— Nu, señor.

— Atunci la treabă... trîntorilor ! îi ocărau şefii uitîndu-se urît la ei şi bătînd cu pumnul în masă.

— Cine-a mai pomenit aşa derbedei ! Vor să aibă bani ca să fie eleganţi, dar fără muncă !...

Bieţii copişti şi ceilalţi conţopişti îşi aplecau capul ciufulit pe hîrtii şi continuau să umple coală după coală. Erau frînţi de oboseală.

Nu numai la serviciu îşi desfăşura activitatea domnul conte.

Abia se oprea un moment acasă, mînca în fugă şi ieşea să viziteze diferite persoane importante. Cu fabricantul de ţigări de foi şi cu ziaristul avea lungi convorbiri.

Pe drum îşi consulta notiţele dintr-un carnet voluminos care abia îi încăpea în buzunarul de la pardesiul său larg. În unele locuri era primit cu braţele deschise, în alte părţi îl concediau cu gesturi severe şi atitudine jignitoare.

Dar el nu lua nimic în seamă, nici o piedică nu-l oprea din drum. Îşi continua treaba. Era în criză de timp. Blestematele limbi ale ceasornicului mergeau mai repede în zilele acelea.

Portarul casei era buimăcit de atîtea dispoziţii :

— Dacă vine cutare, nu-s acasă... Dacă vine domnul marchiz, să mă aştepte... Americanului cu umbrelă şi cu cîine spune-i că nu-l mai pot aştepta, să plătească pentru făina pe care a trimis-o la Santander sau s-o revîndă... Celui cu ochelari verzi spune-i că nu-i aşa şi că dacă mă tot plictiseşte poate nimeri la puşcărie...

— Da, da, știu, señor...

Portarul răspundea prompt la fiecare însărcinare și pe urmă își juca perfect rolul.

Pînă și Clotilde, care nu se mai ocupa decît de bijuteriile și de toaletele ei la modă, ca și de hainele pe care trebuia să le poarte soțul ei, ca să nu se prezinte ridicol nicăieri, remarcă în ce măsură îl absorbeau afacerile.

— Nu te mai zbuciuma atîta, micule, îl avertiză ea drăgăstos într-o noapte.

Iar el, înconjurînd cu brațul talia frumoasei sale soții și sărutîndu-i obrajii îi răspunse :

— Clotilde... așteaptă... ai să vezi...

Parcă era nebun. Cîte odată se plimba prin coridoarele lungi ale casei socotind pe degete și zîmbind.

Într-o dimineață o chemă grăbit pe Clotilde, luă din perete tabloul acela mare pe care îl examinase de atîtea ori înainte de-a se culca și o întrebă :

— Vezi asta ?

— O casă mare !

— Casă ? Palat, palat, nevestico ; e gata construit, răspunse el făcînd cele mai entuziaste gesturi.

— Ei și ?

— Nimic, pentru moment nu trebuie să știi mai multe, draga mea.

Pe urmă, luîndu-și inima în dinți ca să facă un gest eroic, așeză tabloul pe jos și șopti :

— În curînd ai să vezi palatul ăsta, nu pe hîrtie, ci solid și frumos pe pămînt.

De data aceasta Clotilde se temu : contele părea că o cam ia razna.

Și nici Don Mateo nu rămase mai puțin perplex în ziua următoare cînd contele, odată ajuns la birou îl chemă, îi puse ambele mîini pe umeri cu familiaritate, îl scutură de două-trei ori și-l anunță vesel :

— Cred că am terminat totul astăzi, m-am hotărît să nu mă mai ocup de treburile astea.

Fostul învățător se întristă adînc. Fără nici o îndoială contele a început să cam scape caii, de mai multă vreme văzuse că se tot schimbă.

Ziua în care contele pronunță cuvintele acelea fu o zi memorabilă la serviciu, pentru că, dînd impresia că se

uită într-un index invizibil, cerea cu exactitudine admirabilă una după alta cele mai importante afaceri și le rezolva într-un mod care-i lăsa cu gura căscată pe cei care lucrau la problema respectivă. Nimeni nu se odihni în orele lungi cît a durat ziua aceea de lucru. Scările deveniseră strîmte pentru cei care intrau și ieșeau de la serviciu.

— Ce se întîmplă ?

— Ce se petrece aici ?

Continuau să se întrebe unul pe altul fără ca nimeni să poată răspunde.

Domingo și Gonzales nu erau la serviciu în ziua aceea, erau acasă la domnul conte. Primul, în cămașă, cu mînecile suflecate, urcat pe o scară portabilă scotea de pe pereți oglinzile, tablourile, perdelele, iar Gonzales, înarmat cu un ciocan și cuie, ambala, folosind paie și hîrtie, obiectele de cristal, de faianță, statuiele, vazele de porțelan. Casa rămînea încetul cu încetul cu pereții goi. Mobilele grupate în mijlocul camerilor erau evaluate și vîndute pe loc negustorilor care alergau grăbiți ca să facă o afacere bună.

Clotilde, care renunțase forțat la contemplarea propriei sale persoane, obligată să se intereseze de întîmplările extraordinare care se petreceau în casă, era alarmată.

— Dumnezeule mare ! Ce-o fi avînd de gînd contele ? Ce înseamnă toate astea ?

Tot ce puteau face Domingo și ex-hangiul era să-și întrerupă treaba ca să răspundă :

— Ce-ați vrea să facem, señora ? Contele ne-a dat ordin să vindem toate mobilele care sînt în casă.

Vițelul de aur, obiect recomandat special de conte, fu așezat înăuntrul urnei sale de cristal și pus într-o casetă bine aranjată că să nu sufere nici o deteriorare.

După cîteva ore vechea casă a familiei Armández rămase goală.

Cînd Domingo și Gonzalez asudați, obosiți și prăfuiți pe haine și pe față se așezară să se odihnească pe lăzile cu lucrurile ambalate, apăru și contele, care rămase plăcut surprins :

— Sînteți niște flăcăi de ispravă, spuse el privind pe cei doi hamali.

Aceştia zîmbiră satisfăcuţi.

— Şi cum a mers vînzarea ? întrebă contele.

— Perfect ! exclamă Domingo dîndu-i doi săculeţi cu monede de aur şi de argint.

— Bravo ! Luaţi voi unul şi daţi-mi mie pe celălalt. Meritaţi, m-aţi ajutat mult. Sînt foarte mulţumit de voi.

Domingo făcu ochii cît cepele.

— Da, repetă contele mîngîind barba aspră a fostului barcagiu, sînteţi băieţi buni, meritaţi şi mai mult.

Masa din seara aceea fu foarte puţin însufleţită. Stăteau unul în faţa celuilalt. Don Mateo, canonicul, magistratul, tutungiul, coloneluI, gazetarul şi alţi cîţiva invitaţi care abia schimbau cîteva vorbe din politeţe.

Vestea pe care le-o dăduse contele şi care explica toată activitatea, tot zbuciumul şi toată agitaţia din ultimele zile, îi lăsa cu totul dezorientaţi şi plini de invidie.

Canonicul, rămînea cu buzele umflate : privea trist masa, castroanele, mîncărurile, pereţii fără tablouri, atît de albi acuma încît păreau acoperiţi cu un giulgiu imens.

Doar în două camere, unde dormeau doamna şi domnul conte, mai rămăsese ceva mobilă.

Iar în mijlocul salonului îşi scotea capul, din urna în care fusese băgat, viţelul de aur, aşezat pe cutia ambalajului. Lumina sufrageriei îi ilumina din plin şi părea că unul din ochii viţelului arunca priviri arzătoare înspre masă.

Clotilde se mira că musafirii, atît de vorbăreţi şi de însufleţiţi de obicei, stăteau în seara aceea cu capul în jos, cu nasul aproape băgat în farfurie şi atît de tăcuţi, că nu se mai auzea decît mestecatul, înghiţitul şi restul oaselor de la cotlete.

Contele, care nici el nu putea să-şi explice atitudinea rece a prietenilor săi, era cam tulburat.

Cum oare, prietenii lui nu se bucurau că el reuşise după atîta timp să aibă ceea ce îşi dorise ? Erau trişti pentru că se despărţeau ?

În noaptea aceea sosiră mulţi oameni, dar văzînd că mobila fusese luată, rămîneau doar puţin timp, atît cît era necesar ca să strîngă mîna contesei şi contelui, să le ureze un viitor fericit, rugîndu-i să le scrie, pentru că ei erau prieteni adevăraţi, nu erau ingraţi şi nu-i vor uita.

În dimineața următoare Clotilde aflase despre ce-i vorba și nu era mai puțin sprintenă decît soțul ei ca să umple lăzile și geamantanele și să-și pună lucrurile în saci și în cufere.

La micul dejun le ținu tovărășie și Don Mateo. Și-i venea să rîdă văzînd ce mică e masa, serviciile de masă și tacîmurile incomplete. Lipsea aproape totul, în casă rămăsese doar strictul necesar pentru micul dejun și nici o mobilă în plus.

Să fi fost cam orele două cînd pașii contelui și ai contesei răsunară pentru ultima oară prin camerele acelea goale care păreau mai mari și mai întunecoase.

Soarele desena în curte un pătrat mare de lumină care se reflecta pe pereți, aruncînd penumbre triste prin camere.

Clotilde nu putea să părăsească fără o anumită melancolie adîncă locuința aceea unde se născuse și unde-și petrecuse toată viața. De aceea ducea mereu la ochi o batistă fină ca să-și șteargă lacrimile.

Cu o curea de pînză cauciucată trecută pe după umăr și pe piept, de care era atîrnat un binoclu enorm, cu pălăria lui de postav de castor cu boruri mari, prinsă pe sub bărbie cu un elastic, cu o valijioară de piele mirositoare de iuft în mînă, contele coborî scara dînd brațul soției sale.

Încuiară poarta cea mare a casei, dădură cheile lui Don Mateo care rămînea împuternicitul contelui și contesei Coveo și urcară în spațiosul landou care plecă în viteză.

XIX
O paranteză necesară

Călătorul acela cu barba nerasă de multă vreme cu chipul palid, cu hainele prăfuite și încălțămintea ruptă, trist, disgrațios, cu pălăria împodobită cu un șnur de care erau atîrnați doi ciucuri, care venise la bordul brigan-

tinei Tolosa în primele zile ale lunii ianuarie şi celălalt, care după mai mulţi ani parcurgea străzile Havanei tolănit comod în landoul elegant şi strălucitor, señorul gras, bine bărbierit, plesnind de sănătate şi de bună stare, care ţinea în mîini un baston de bambus împodobit cu o coroană de aur lucrată artistic, dacă încă nu i-aţi recunoscut pînă acuma sînt una şi aceeaşi persoană.

Excelentisimul señor conte de Coveo nu-i altul decît unchiul meu Vicente.

Iar unchiul meu Vicente nu-i altul decît excelentisimul señor conte de Coveo.

Ei bine, de ce îl însoţeam cu cînd se numea Vicente Cuevas şi nu după ce avea să se intituleze contele Coveo ?

Acesta este principalul motiv pentru care există acest capitol ; cred cu toată sinceritatea că titlul său e justificat ; este o paranteză necesară.

Cînd am fugit de la puşcărie ajutaţi de Don Genaro în noaptea aceea furtunoasă şi ne-am îmbarcat în grabă pe vaporul care ne aştepta dincolo de Morro, abia ajunşi la bord, blestematul a ridicat ancora şi nu s-a mai oprit pînă la coastele Mexicului.

Am ajuns acolo blestemînd soarta şi pe Don Genaro care, pentru a fi rău în toate, după cum afirma unchiul meu, nici măcar nu ne dăduse scrisori de recomandare.

Cea mai înaltă slujbă pe care am putut s-o obţinem în vechiul regat al lui Moctezuma, pentru o şi mai mare tristeţe şi suferinţă a vieţii noastre mizere, a fost meseria de cazangii ambulanţi. Acolo ne petreceam timpul cît e ziua de lungă sub soarele acela care crăpa pietrele şi care ne lipea şuviţele de păr pe frunte cu picăturile mari de sudoare, purtînd în sus şi în jos biata noastră fiinţă umană pe străzile oraşelor şi zbierînd la intervale regulate :

— Cazangiu ! Hai la cazane ieftine ! Cazangiu !...

Într-o noapte cînd unchiul meu blestema soarta şi-şi călca pălăria în picioare de furie, după obiceiul său, în chichineaţa noastră prăpădită, lovindu-se de cazane şi de tot felul de fierărie împrăştiată pe jos, ajunse în colţul unde dormeam eu ghemuit şi mă rugă să-i dau nişte chibrituri ca să aprindă lumînarea. Primise atunci o

scrisoare mare, pe care i-o dăduse administratorul casei în care locuiam noi şi nu voia să amîne cititul ei.

Abia aprinsese lumina şi începuse să bolborosească cuvintele scrisorii că mă făcu să sar din pat şi mă copleşi cu îmbrăţişări.

— N-am spus eu că Dumnezeu nu ne-a părăsit, nepoate ! Uite răsplata abnegaţiei noastre !...

Eu am crezut că atîtea gînduri negre şi atîtea accese de mînie zilnice sfîrşiseră prin a-i scrînti mintea sau ceva de felul acesta.

Făcea să-l vezi, pe jumătate gol, sărind printre cazane şi făcîndu-te să-ţi vină să rîzi pentru că nici măcar n-avea prea multe motive pentru atîta veselie.

Răsplata abnegaţiei noastre, după unchiul meu, ne venea sub formă de scrisoare pecetluită, sigilată cu cerneală albastră cu o ştampilă a administraţiei de stat, datată în Madrid şi expediată de neuitatele noastre rude, excelentisimul şi ilustrisimul señor Don Genaro de los Dées şi nu mai puţin stimatul şi celebrul señor marchiz de Casa Vetusta.

Conţinutul lungei şi detaliatei scrisori era mai mult sau mai puţin următorul :

— Ura ! Ura ! verişorule ! Acuma eşti liber ca păsările cerului. Alături o scrisoare de credit de trei sute de pesetas ca, fără să mai pierzi timp, să vii imediat la Havana ; poţi să fii liniştit pentru că nu te va supăra nimeni cu nimic. Ai noştri sînt din nou la putere. Cei la care m-am gîndit mai întîi aţi fost voi, dragii mei verişori. Aşteptam cu nerăbdare momentul cînd voi putea recompensa abnegaţia voastră şi importantele servicii pe care mi le-aţi făcut. Acuma sînt şef la... şi pentru că mai presus de orice mi-am propus să îndrept nedreptăţile şi să înlătur greşelile, doresc să te scot din exil.

Pleacă în Cuba fără a uita să-l iei şi pe nepotul tău. Alăturat vei primi instrucţiuni mai precise. Mai presus de orice, Vicente, te sfătuiesc să nu te îndepărtezi cu nici un pas de instrucţiuni. Cred că experienţa căpătată te-a învăţat minte, pentru că ori de cîte ori te-ai îndepărtat de dispoziţiile mele ai avut numai de suferit.

Unchiul meu uită totul, bucuros de scrisoarea aceea nesperată. O sărută de zeci de ori şi-i curgeau lacrimi de bucurie.

— Oh, ce bun, ce bun e Don Genaro !

Eu n-am obiectat nimic în faţa unchiului meu în timp ce-l vedeam vînzînd cazanele şi sculele ca să mai acopere din cheltuielile călătoriei cu mica sumă pe care o aducea vînzarea aceasta şi nici măcar n-am descleştat gura cînd mi-a poruncit să-mi fac bagajele.

Curînd ne-am îmbarcat cu destinaţia Havana.

Cînd am ajuns în această capitală, ne-am adăpostit din nou la *El Léon Nacional* şi cu toate că Gonzáles a făcut o mutră scîrbită cînd ne-a examinat de sus în jos şi a văzut cum arătam, pînă la urmă s-a îndurat să ne primească, primind un avans în contul cheltuielilor.

Aveam foarte puţini bani, ceea ce ne făcea să fim destul de amăriţi. Dar, spre liniştea şi norocul nostru şi nu fără surpriză, am primit vizita lui Don Mateo, învăţătorul din satul nostru, acela cu bătaia la palme, răgetele şi urechile de măgar. Bunul învăţător aducea un plic mare pe care-l dădu foarte ceremonios unchiului meu. Şi ca să producă mai mult efect comisionul său, Don Mateo refuză să mai dea ceva explicaţii. De aceea unchiul meu, tremurînd ca varga, n-avu alt ceva de făcut decît să-l deschidă.

— Ce-o fi oare ?

Unchiul meu făcu cel mai fioros salt pe care l-am văzut vreodată la un om şi aruncînd braţele de gîtul lui Don Mateo îl strînse aşa de tare în braţe de credeam că-l omoară.

Plicul conţinea numirea unchiului meu ca şef al..., acelaşi înalt post pe care-l deţinuse Don Genaro ! Şi domnul marchiz de Casa-Vetusta îl recomanda pe Don Mateo ca secretar.

Mai era ceva : pe mine mă numea funcţionar la secţia..., fără să fi ţinut cineva seamă dacă sînt de acord. Eu n-am acceptat.

Tocmai aceasta a fost cauza rupturii dintre noi.

Unchiul meu se înfurie, mă umplu de insulte şi mă ameninţa că nici un vrea să mă mai vadă în ochi dacă persist să fiu atît de mojic, atît de ingrat, atît de încăpă-

ţinat şi atît de tîmpit faţă de bunăvoinţa excelentului nostru văr Don Genaro şi nu mai puţin respectabilul senor marchiz de Casa-Vetusta.

— Ce va spune ? Că eşti un nerod, un nebun ! striga el furios. Să nu accepţi slujba asta ! Cînd ţi s-a adus o cinste mai mare, băiat rău ce eşti ? !

Iar Don Mateo, scărpinîndu-şi nasul, plin de o mînie surdă, îl mai întărîta şi el pe unchiul meu, puşlamaua naibii.

— Da, da, ştiam eu de mult că tu nu eşti bun de nimic. Trebuia să-ţi fi lipit de cap urechile de măgar pe care ţi le-am pus de atîtea ori. Nici să ragi nu ştiai !... prostule ! capsomanule !

Am vrut să răspund şi eu, dar nici nu m-a lăsat să deschid gura şi a continuat :

— Da, nici măcar să ragi nu ştiai ; învaţă de la unchiul tău. Era un model. Eu vi-l dădeam mereu ca exemplu. Vezi ce om este ? Vezi că i-au folosit sfaturile mele ? Bine ţi-a făcut moş Lorenzo că a tras în tine cu sare, hingherule ! Păcat că nu te-a nimerit în devlă în loc să te fi nimerit în labe !

Totul a fost zadarnic : eu am rămas ferm pe poziţie.

— Nu vreau, señor, nu vreau !

Unchiul meu mă aruncă de lîngă el cu un brînci ; îi năvălise sîngele în obraji şi gesticula atît de exagerat, încît părea că taie aerul cu sabia şi urla ca un posedat :

— Pleacă, nătărăule, perfidule, ingratule, n-ai să fii bun la nimic niciodată... la nimic... la nimic !...

Acestea au fost ultimele sale cuvinte.

— La nimic ! Nici ca să ragi ! Învaţă de la unchiul tău ! repeta cu voce gravă Don Mateo.

De atunci au încetat orice relaţii dintre noi. Am trăit departe unul de celălalt. De aceea nu m-aţi întîlnit în această a doua parte a naraţiunii atît de aproape de unchiul ca în prima parte ; însă, cum mi-a fost întotdeauna atît de drag, n-a făcut nimic ca să nu ştiu şi eu.

A trecut multă vreme, fără îndoială, pînă ce am vorbit cu cineva despre unchiul meu.

Într-o zi m-am întîlnit cu Domingo :

— Hei, Manuel, exclamă el, cum naiba nu te-ai împăcat cu domnul conte Coveo ?

— Şi cine-i acest domn conte Coveo, Domingo ?
— La naiba, hombre, unchiul tău — Vicente !
Atunci am izbucnit în nişte hohote de rîs atît de sonore încît Domingo, crezînd că-mi bat joc de el, îmi întoarse spatele cam supărat nemaivrînd să ştie de mine.

XX
Gata socoteala şi... la drum !

Era ora trei după amiază cînd landoul în care se aflau contesa şi contele cobora pe Calle del Obispo în direcţia cheiului.

Caldarîmul străzii, brunat de continua frecare cu roţile prinse în cercuri de fier ale căruţelor şi trăsurilor care păreau că lasă cînd trec pe drum, ca pieptenele aurarului, bucăţi sau plăci de metal lipite de granit, strălucea sub razele soarelui, ca şi cum ar fi fost de cositor.

În ziua aceea se observa pe chei o animaţie mai mare decît de obicei. Grupuri de persoane îmbrăcate ceremonios în haine negre şi joben mergeau de colo pînă colo. Grupurile acelea contrastau într-un mod straniu cu grupurile de muncitori zdrenţăroşi. Aceştia se uitau pieziş la toţi domnii aceia rumeni la faţă, spilcuiţi, puşi la punct care se plimbau zîmbitori de-a lungul cheiului făcînd să răsune ritmic pe scîndurile groase cizmele lor de lac sclipitoare.

După puţin timp începură pe chei alergătura, aplauzele, fluierăturile şi glasurile. Toţi acei domni veseli şi bine îmbrăcaţi începură să se anunţe unul pe celălalt. Grupurile se desfăcură, fiecare voia să ajungă unde trebuia, luînd cu asalt, nu fără proteste din partea paznicilor, parapetele de lăzi, saci, butoaie şi celelalte ambalaje îngrămădite peste tot. Văzut de la distanţă, grupul acela de oameni îmbrăcaţi în redingote negre, sărind ici şi colo

neîndemînateci peste grămada de obiecte aşezate pe chei ar fi putut părea cuiva că asistă la o invazie de cărăbuşi.

— Au sosit ! Aceasta era vestea care-i făcuse să se grăbească.

Landoul contelui se oprise în faţa uneia dintre porţile grilajului care dădea în strada O'Reilly.

O sută de mîini se întinseseră ca să desfacă zăvorul porţii însă Don Mateo, fie că se găsea mai aproape, fie din cauza nemăsuratei sale înălţimi, reuşi să pună mîna pe zăvor, să-l răsucească şi să deschidă poarta lăsîndu-i de ruşine pe ceilalţi favoriţi ai domnului conte.

Mai întîi coborî contele înăbuşit de căldură şi ştergîndu-şi sudoarea de pe gît. Iar după el, îmbrăcată cu o rochie din stofă de lînă merinos, albastră, scurtă, uni, cu o pălărie de catifea tot albastră, cu boruri mari, unul ridicat graţios şi celălalt împodobit cu o pană albă pe care briza o mişca din cînd în cînd, coborî doamna contesă Clotilde, frumoasă, mai frumoasă ca niciodată.

Distinşii soţi trebuiră să rabde mult timp stînd în picioare căldura razelor de soare care încălzea pietrele mari de granit ale pavajului, pentru că emoţia era mare : toţi doreau să-i îmbrăţişeze, să le strîngă mîna, să le ureze multă fericire şi mai ales să fie cît mai la vedere. în faţa contelui şi contesei.

În sfîrşit contele putu să-şi facă loc printre toţi domnii aceia îmbrăcaţi în negru pe care-i frigea soarele şi se retrase la umbra remizei. Aici putu să respire cu nesaţ curentul de aer răcoros care scălda cheiul.

— Domnilor,... vă mulţumesc mult pentru această nouă dovadă de solidaritate şi simpatie, dar trebuie, cu multă părere de rău, să vă părăsesc imediat... e timpul să ne îmbarcăm.

— Cum ?... Nu, señor ! În nici un caz, spuseră cîţiva rîzînd. Excelenţa voastră nu are altă soluţie decît să plece cînd îi vom îngădui noi. Aţi plecat pe neaşteptate şi acuma vreţi să vă părăsim în aceste ultime clipe... nu, señor... avem noi grijă să vă îmbarcăm... căpitanul nu va pleca pînă nu-i spunem noi... Asta-i !

— Señores...

— Nu, nu admitem scuze, mergem toţi cu excelenţa voastră pînă la vapor...

— Bine, dar geamantanele mele ? întrebă contele dezorientat.

— Ah, de asta am eu grijă, dragul meu discipol, răspunse Don Mateo, tuu... (lungi mult pe „tu" ca să-şi dea toţi seama că îl tutuia pe conte...) tuuu nu trebuie să-ţi baţi capul cu bagajele.

După aceea făcu un semn şi se apropiară Domingo şi González.

Don Mateo dădu celor doi devotaţi slujbaşi ai contelui şi care erau în acelaşi timp şi cei mai devotaţi servitori ai săi, cîteva instrucţiuni cu glas scăzut.

Imediat cei doi oameni aduseră două geamantane de pe capra landoului.

Contele luă unul dintre numeroasele fotolii de piele împrăştiate pe chei şi-i oferi loc soţiei sale. Pe urmă luă un fotoliu şi pentru el şi se aşeză la rîndul său, însă cu picioarele de-a curmezişul spătarului. Cei care îi întovărăşeau se aşezară sau rămaseră în picioare lîngă conte şi contesă. Şi o mulţime de muncitori, marinari şi oameni fără treabă formară un cerc în spatele lor şi priveau la toţi acei oameni în redingotă cu aceeaşi insistenţă şi fixitate cu care s-ar fi uitat la un animal rar.

La chei se legănau pe valuri peste douăzeci de bărci legate una de alta, iar proprietarii bărcilor, cînd îi văzură pe Domingo şi pe Gonzáles venind cu cele două geamantane, începu fiecare să strige într-una ca să-i închirieze barca lui.

În sfîrşit, doi dintre ei, mai întreprinzători, înaintară spre ei şi, mai mult în brînci, îi înghesuiră pe Domingo şi pe González într-o barcă, împreună cu geamantanele lor.

Contele nu-şi lua privirea de la geamantane şi cînd acestea au fost aşezate pe fundul bărcii, s-a auzit un clinchet subţire.

— Ce grele sînt ! a zis barcagiul.

— Aţi adus pietre în ele ? întrebă altul.

— Sau plumb ! spuse altcineva.

— Eu m-aş mulţumi cu jumătate din pietrele şi din plumbul care-i aici ! spuse primul barcagiu mişcînd cuferele şi fiind mai atent la sunetul pe care-l produceau.

— Hombre ! Să ştii c-aşa e ! răspunse celălalt.

Pe urmă, uitîndu-se atent la Domingo, unul dintre barcagii care nu vorbiseră pînă atunci spuse :

— Hei ! Ăsta nu-i Domingo Tejeiro ?

— Dacă nu-i el, să fiu al naibii, înseamnă că m-am înşelat eu rău de tot !

Domingo tăcea şi se făcea că parcă n-ar fi fost el în timp ce barca, împinsă de vîsle, se depărta de chei.

Atunci un marinar, făcînd gesturi caraghioase şi punîndu-şi mîinile pîlnie la gură strigă :

— Ei, căpitane, de cînd ţi-ai pus surtucul ăla pe tine şi ai ajuns domn, nici nu te mai uiţi la consătenii tăi, hai ?

Ceilalţi rîdeau iar Domingo, cu sîngele în obraji, făcea pe surdul.

Glumele şi tărăboiul s-au terminat cînd barca cu geamantanele s-a îndepărtat destul de mult ca domnul conte să socoată inutil s-o mai urmărească cu privirea.

Ziua era splendidă, cerul era albastru, transparent, fără nici un nor şi cu toate că era sufocant de cald în locurile scăldate de soare, sub bolta remizei de zinc a cheiului briza aducea o răcoreală delicioasă. De pe scaunul său de piele netăbăcită, cu ochii pe jumătate închişi, contele contempla cu o anumită plăcere indefinibilă micul golf de o frumoasă culoare verde lîngă ţărm, albastru în mijloc şi semănat cu nenumărate oglinjoare mişcătoare care sclipeau în soare. Mai în depărtare se înălţau zidurile groase ale fortăreţelor ridicate la mare înălţime pe stîncile acoperite de ierburi verzi şi de arbuşti ; cătunul Casa-Blanca, cu casele sale aşezate una deasupra alteia, pe coasta prăpăstioasă şi lungul şir de goelete a căror catarge şi verge formau un fel de plasă deasă. Şalupele treceau încărcate aproape pînă la bord transportînd baloturi de tutun, butoaie de zahăr şi fructe din partea locului. Bărcile, ajutate de pînzele lor albe umflate de vînt, tăiau cu prova suprafaţa apei. Şi mai presus de orice, ceea ce atrăgea cel mai mult privirea domnului conte era vaporul acela mare în care trebuia să se îmbarce şi care îşi înălţa majestuos în mijlocul portului coca sa mare şi neagră, aruncînd deja coloane dense de fum negru prin coşul său dublu.

— Cred că ar trebui să ne apropiem dragul meu discipol, ce zici ? îl întrebă cu multă amabilitate Don Mateo, întrerupînd contemplarea contelui.

— Cum doriţi dumneavoastră, răspunse contele ridicîndu-se în picioare şi dînd braţul Clotildei, înconjurată de zece-doisprezece domni care, făcîndu-şi loc cu coatele şi cu picioarele, îşi disputau onoarea de a-i smulge o vorbă sau un zîmbet.

Contele îşi continuă drumul de-a lungul cheiului, alături şi după el venind grupul compact al tuturor acelor domni atenţi care îl aşteptaseră atîta timp.

Muncitorii se traseră respectuos la o parte ca să lase loc să treacă grupul. Roabele se opriră, butoaiele şi butoiaşele nu se mai rostogoliră şi de pe bordul înalt al vapoarelor care descărcau lăzi, saci, piatră şi mici ambalaje, se auzea ţstrigînd :

— Aşteptaţi ! Staţi ! Lăsaţi să treacă domnii aceştia !

Iar după ce domnul conte şi însoţitorii săi trecură, totul o luă de la început, se rostogolea, luneca pe plan înclinat de lemn dat cu săpun...

Cheiul cu pămîntul plin de pete de unsoare şi de zahăr, razele de soare care cădeau aproape vertical, tăcerea însoţitorilor săi, mirosul obositor al atîtor alimente, şi ţăcănitul atîtor tocuri pe cheiul gol îl deranjau pe conte pînă la dezgust. Măcar de l-ar lăsa odată singur !

Ajunseseră la o cotitură a cheiului. Trecînd colţul, contele era gata să facă o apoplexie de bucurie cînd văzu spectacolul care i se înfăţişează înaintea ochilor. Alţi oameni în redingotă şi un vapor plin de steguleţe de toate culorile stătea legat de chei printr-un pod de lemn improvizat, acoperit cu ghirlande şi draperii. Pe un drapel mare era scris cu litere negre, enorme : „Domnului conte de Coveo de la bunii patrioţi din Havana".

Clotilde privi orgolioasă la soţul său : toată festivitatea aceea era în cinstea lui !

Aplauze şi strigăte salutară apariţia contelui lîngă podeţul de lemn.

Iar soarele, soarele acela măreţ, splendid, ilumina şi încălzea totul, fiorile, poleielile, drapelele, banderolele pătrate cu două vîrfuri ascuţite, triunghiulare, unele lungi, altele late, multe subţiri ca nişte centuri, roşii,

albastre, albe, cu scuturi, acvile, stele, lei, castele, toate fluturau în aceeaşi direcţie ca flăcările multicolore a unui incendiu fantastic în bătaia brizei puternice. Pe coverta înaltă de pe vapor străluceau ca aurul oboiele, cornurile, talerile şi tromboanele care izbucniră într-un marş maiestuos, buimăcindu-l pe conte.

Lîngă vaporul cu steaguri, pe cele două laturi, erau legate de chei două goelete mari a căror borduri erau pline de curioşi. Chiar şi pe marginea cheiului mulţi spectatori îşi găsiseră un loc convenabil pe stivele de lăzi şi pe baloturile mari. Dinspre mare, în faţa contelui, era vaporul pe care l-am descris încît contele, înconjurat din toate părţile de curioşi, părea că stă în mijlocul unui vast amfiteatru.

O rumoare uşoară de cuvinte grele rostite cu mînie atrase atenţia tuturor într-o latură a cheiului.

— Huo ! Huo ! strigau cîţiva curioşi ca şi cum ar fi vrut să alunge un animal sălbatic.

Era un biet bătrîn sprijinit într-un ciomag noduros, cu hainele zdrenţuite, cu barba jegoasă cel care ieşi din mulţime, se apropie de conte şi întinse mîna, cerîndu-i umil ceva de pomană.

Contele, puţin tulburat, privi în jurul său şi văzînd că se află ca în fundul unei imense pîlnii formate din trupuri omeneşti, cocoţate unul peste altul, şi că toate privirile erau aţintite asupra lui, se tulbură şi mai mult, împotriva voinţei lui.

Duse o mînă la vestă şi scoţînd o monedă mare de aur care strălucea ca jarul, o puse în mîna cerşetorului.

Acesta, cînd văzu strălucirea aceea în mîna sa strînse de cîteva ori pumnul ca să se convingă că există într-adevăr, ridică privirea ca să-i mulţumească binefăcătorului său, îl examină cu atenţie, aruncă o privire speriată în urma sa, scoase un strigăt de groază şi se făcu palid.

Şi contele se schimbă la faţă.

Cerşetorul, clătinîndu-se pe picioare, făcu cîţiva paşi, se opri chiar la marginea cheiului ridicînd mîna şi piesa mare de aur pe care i-o dăduse contele se învîrti repede de cîteva ori prin aer şi se scufundă în apele verzui ale portului.

Multe priviri lacome rămaseră ațintite la punctul unde apele se închiseseră peste bucățica de aur și un murmur de dezaprobare și de mînie se ridică împotriva cerșetorului.

— E nebun, spuseră cîțiva.

Iar bietul bătrîn, cuprins de o bruscă convulsie nervoasă, își pierdu cunoștința și căzu pe spate atît de nenorocos încît își crăpă capul de un belciug mare de fier de pe chei.

Contele sări grăbit peste cadavru, alții făcură la fel și în murmurul general pe care-l provocase acest accident straniu se auziră cîteva voci care spuneau :

— Era beat...

Contele trecu pe puntea ornată festiv și intră în vaporul pavoazat care porni urmat de multe ambarcații și înveselit de sunetele fanfarei așezate pe covertă.

În curînd vaporul zgomotos și împodobit ajunse lîngă celălalt care-și legăna coca neagră în centrul golfului. Mulțimea de domni din înalta societate îmbrăcați în redingote se urcară la bord, urmîndu-l pe conte și pe soția sa. Aici avură loc toasturi, îmbrățișări, felicitări și nici lacrimile nu lipsiră.

Cele ale lui Domingo și ale lui Gonzáles fură sincere. Iar bietul Don Mateo izbucni în plîns ca un copil, încît contele se văzu nevoit să-l ia de un braț și să-l ducă într-un colț ca să-l consoleze spunîndu-i :

— Taci, Don Mateo... vii și tu curînd... muncește... eu, de-acolo am să te sprijin... dar acuma nu mai plînge... hombre... nu mai plînge...

Dar pentru că plînsetul devotatului secretar se înteța, contele își pierdu răbdarea și bătînd cu piciorul în covorul din cabina vaporului îl zgîlții și strigă la el :

— Taci odată, boule !... dacă eu mă bu... mă bucur...

La ora cinci coșul dublu al marelui vapor, lîngă care toate celelalte ambarcații care-l însoțea la mică distanță păreau pitice, începu să arunce două coloane de fum foarte negru și dens. Imediat elicea sa mare trasă pe undele albastre o linie de siaj albă și lungă.

Vaporul cu stegulețe și bărcile pline de oameni, care fluturau batiste și agitau pălării, se țineau cu greutate după vaporul cel mare.

Trecînd prin fața bastionului de la San Telmo, dintr-o latură a navei ieși o strălucire vie, un fel de fum de culoare opalină începu să se desfășoare în aer și pe urmă o puternică detonare bubui în spațiu și făcu să vibreze bucățelele de geam spart și prăfuit agățate de cerceveaua ferestrei de la o umilă chichineață a hanului *El Léon Nacional*, care încă mai exista, deși acuma nu mai era al lui González.

De pe bastionul Valdés un grup de prieteni agitau brațele, batistele și pălăriile. Contele și contesa stăteau în picioare la pupa marelui vapor și răspundeau necontenit la saluturile acelea.

Iar statuia lui Neptun, mutată acuma în fața parcului circular din la Punta, cu o mînă în șold și cu alta sprijinită de trident, cu pelerina atîrnînd neglijent pe un umăr, părea că privește de pe înaltul său piedestal de marmură plecarea vaporului aceluia mare care îi ducea pe Clotilde și pe contele Coveo, acuma soț și soție.

Cu mult înainte de a ajunge la Morro, vaporul cu stegulețe se întoarse spre chei. Contele și Clotilde putură în sfîrșit să-și odihnească brațele amorțite de cît răspunseseră la saluturi.

Cînd aerul curat al mării impregnat de salpetru mîngîie chipul contelui, acesta respiră cu o imensă plăcere.

Întoarse spatele intrării în port, care se micșora din ce în ce mai mult, își mută privirea de pe pămîntul acela care rămînea repede în urmă și-și îndreptă privirea în mijlocul liniei aceleia unde cerul părea că atinge marea ca și cum acolo ar fi fost cine știe ce poartă de intrare într-o lume pe care o contempla cu entuziasm.

Pe urmă se uită la soția sa și îngînă :

— Urc și eu imediat... ce frumoasă e !

După cîtva timp strînse buzele, ridică disprețuitor din umeri și zise :

— Nu poți conta pe ea... nepăsarea ei o face invulnerabilă... e o păpușă frumoasă... și nimic altceva.

Clotilde, așezată leneș într-un fotoliu, își aranjă cutele de pe talie, își potrivea bijuteriile și zîmbea gîndindu-se la succesele pe care le va avea cu frumusețea și averea sa în noua societate pe care o va frecventa.

De pe recifele colţuroase de lîngă castelul La Punta patru oameni priveau îngrijoraţi cum se îndepărtează rapid vaporul, cum se reduce apoi curînd la un punct şi cum nu se mai vede apoi deloc. Aceşti patru oameni erau Don Mateo, canonicul, Domingo şi Gonzáles.

— S-a dus, murmură încă foarte emoţionat primul dintre ei.

— Bine ne-a mai jucat pe degete, răspunse al doilea.

Domingo şterse cu palma mîinii o lacrimă care-i apăruse pe pleoape, iar Gonzáles îşi înghiţi un hohot de plîns.

Epilog

Cînd cei patru tovarăşi treceau prin dublul şir de copaci de pe Calle del Prado, soarele lumina cu ultimele reflexe roşietice turnuleţele înalte ale orologiului de la închisoarea spre care se îndrepta un grup de puşcăriaşi raşi în cap, fără barbă, cu pălării mari de *yarey*, legaţi unul de altul cu acelaşi lanţ şi aproape toţi avînd atîrnate la picioare mari verigi de fier care scoteau un zgomot monoton şi trist în timpul mersului. Erau zdrobiţi de oboseală, pentru că îşi petrecuseră toată ziua aceea în plin soare săpînd cu tîrnăcopul, în pămîntul tare şi pietros, temelia unei case mari pe care trebuia să şi-o înalţe un magnat chiar la capătul străzii aceleia.

De asemenea se vedeau luminate din cînd în cînd de ultimele raze ale soarelui coroanele copacilor de pe bulevard. Prin capetele străzilor laterale răzbăteau fîşii de lumină roşiatică.

Prin locurile acelea treceau foarte puţini oameni. Aproape totul era pustiu.

Don Mateo simţea o tristeţe indefinibilă. Canonicul se gîndea că-i va lipsi mult buna companie a contelui. Do-

mingo şi Gonzáles mergeau cu capul în jos fără să schimbe o vorbă.

O targă urmată de tot felul de derbedei şi de gură-cască, ieşi dintr-una din străzile care duc la Prado închizînd drumul lui Don Mateo şi al canonicului care mergea în frunte.

Amîndoi tovarăşii îşi îndreptau privirea înspre punctul acela.

— O fi vre-un rănit, zise ex-maestrul şi totodată ex-secretarul excelentisimului señor conte Coveo.

— Sau vre-un beţivan, remarcă domnul canonic.

Umbra triunghiulară a targii purtată de doi negri robuşti se desena în colbul străzii alungită de razele oblice ale soarelui.

Chiar şi catargele vaporului, cu care se îndepărta de Cuba atît de mulţumit domnul conte Coveo, erau înroşite de acelaşi soare. Neptun putea să vadă în acelaşi timp atît targa cît şi vaporul.

Cînd targa ajunse la un pas de Don Mateo care, după cum s-a mai spus, mergea în fruntea grupului, maestrul putu în sfîrşit să vadă trăsăturile feţii celui care era transportat atît de jalnic.

Chipul acela palid de bătrîn îi rămase în mod straniu întipărit în retină ; se gîndea că nefericitul om nu-i era cu totul necunoscut.

Şi oricît îşi frămîntă mintea, nu reuşi să realizeze că mai văzuse chipul acela sub porticul teatrului Tacón, cînd ieşiseră de la adunarea din seara cînd el şi cu contele ţinuseră cele două discursuri celebre, cauze ale celei mai mari faime şi popularităţi de care se bucuraseră ; chipul acela îl mai văzuse şi la nunta Clotildei cu contele, sub arcadele unei case din piaţa catedralei ; chiar în după-amiaza aceea mai văzuse acelaşi chip pe chei, fiind chiar al cerşetorului care aruncase indignat moneda de aur în apă şi care, clătinîndu-se pe picioare, căzu şi se lovi cu capul de un cîrlig mare de fier.

Cînd targa ajunse la Celaduria, bietul bătrîn nu mai era decît un cadavru care mai ţinea încă în mîinile sale crispate bastonul de care se sprijinise.

Cînd i se cercetară buzunarele pentru identificare, se găsi doar un act de identitate slinos şi zdrenţuit, datat

cu multă vreme înainte şi în care se putu citi doar „Don... în... de optzeci de ani... născut la Matanzas... de profesie : funcţionar pus în disponibilitate..."

Curînd noaptea îşi întinse mantia sa de întuneric. Stelele sclipeau minunat şi valurile agitate ale mării, spărgîndu-se de recifele de pe coastă, lăsau în întuneric dîre fosforescente. Magazinele, casele, promenadele, străzile începeau să fie luminate, iar oamenii începuseră să iasă la plimbare. Curînd începură şi obişnuitele distracţii de fiecare zi.

Departe, pe mare, brăzdînd valurile, liniştit şi maiestuos, marele vapor arunca rotocoale de fum prin coşurile sale groase şi duble. Contele le urmărea cu privirea pînă ce dispăreau în zare, întunecînd în trecerea lor strălucirea stelelor care sclipeau din belşug pe minunat de senina boltă a cerului.

Tot departe, pe ţărm însă, aşezat pe un pat de scînduri în morga cimitirului, în faţa unei ferestre lungi şi ogivale, care lăsa să se vadă o bucată de cer de un albastru intens punctat de stele, veghiat de o flacără a unei lumînări de ceară pe care uneori vîntul o împărţea în două limbi prelungite în spirale de fum negru, se afla cadavrul unui cerşetor. Acela care în noaptea banchetului de la Tacón aduna firimiturile de pîine risipite pe jos în timp ce servitorii imitau grotesc toasturile lui Don Mateo şi ale contelui. Cadavrul cerşetorului care se apropiase de landoul contelui în seara nunţii şi a cărui mînă întinzîndu-se ca să ceară de pomană, desenase o umbră uriaşă pe peretele din fund al galeriei cu arcade. În sfîrşit, cadavrul cerşetorului aceluia care în chiar după-amiaza aceea, aruncase în apă moneda de aur şi căzuse cu capul în cîrligul de fier. Cadavrul acela era al cinstitului şi nefericitului Don Benigno.

Iar zeul Neptun, cu o mînă în şold şi cu cealaltă sprijinită de trident, rece, neclintit, etalîndu-şi albeaţa sa marmoreană printre umbrele nopţii, privea de pe înaltul său piedestal de piatră cum se zăvorau uşile şi ferestrele închisorii şi cum intrarea în port rămînea deschisă oricărui ticălos care ar fi avut chef să treacă pe acolo.

CUPRINS

Prefață 5

CARTEA ÎNTÎI

I. Sosirea în port 14
II. În căutarea celor trei magi 17
III. Prin oraș și la teatru 30
IV. Don Genaro este un om care promite 35
V. Deși plouă cu găleata, norocul ne face o vizită . 39
VI. La slujbă 45
VII. Un funcționar cinstit 51
VIII. O treaptă mai sus și necazuri plutind prin aer . . 54
IX. Momente de criză 60
X. Don Vicente începe să priceapă 64
XI. Fără îndoială, știe multe! 73
XII. Un raport extrem de important 76
XIII. Filiera excelentului raport 81
XIV. Unchiul meu s-a pus în grevă iar eu lucrez . . . 88
XV. Poșta! Transfer! Filipine! 93
XVI. O dimineață frumoasă și o preafrumoasă fată . . 99
XVII. Pesetas și amor 104
XVIII. Taina 109
XIX. Birourile nou create 114
XX. Neplăcerile dragostei 119
XXI. Dezolare generală 132
XXII. Doi cumetri care se ceartă 135
XXIII. Don Genaro capitulează 139
XXIV. Intermezzo 145
XXV. Explozia finală 148

CARTEA A DOUA

I. Prin oraș 160
II. La teatru 163
III. Acasă la domnul conte 173
IV. Inexplicabilă scîrbă de viață 185

V. Căutări matrimoniale 190
VI. Cabinetul excelentisimului señor conte Coveo . . . 194
VII. În căutarea unei neveste 208
VIII. Strategii amoroase 214
IX. Din nou sub ploaia abundentă a norocului . . . 224
X. Prolog 233
XI. Treaba merge 238
XII. Încă un nobil 244
XIII. Luna de miere 253
XIV. În birouri se muncește activ 261
XV. Ospățul lui Baltazar 265
XVI. Domnul conte muncește pe brînci 271
XVII. La groapă cu mortul !... 275
XVIII. Preparativele finale 279
XIX. O paranteză necesară 286
XX. Gata socoteala și... la drum ! 291
Epilog 299

Lector : FLORIN CHIRIȚESCU
Tehnoredactor : NICOLAE ȘERBĂNESCU

Tiraj 25 110. Bun de tipar 21.04.1978. Coli tipar 19.

Comanda nr. 80 043
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1, București,
Republica Socialistă România

Ramón Meza

DON VICENTE, FUNCȚIONARUL

Univers